

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

2. MICROSOFT WINDOWS 7

Materiāls izstrādāts

ESF Darbības programmas 2007. - 2013.gadam „Cilvēkresursi un nodarbinātība”

prioritātes 1.2. „Izglītība un prasmes”

pasākuma 1.2.1. „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”

aktivitātes 1.2.1.2. „Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana”

apakšaktivitātes 1.2.1.1.2. „Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu kompetences paaugstināšana”

Latvijas Universitātes realizētā projekta

„Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārīzglītojošo mācību priekšmetu pedagogu kompetences paaugstināšana”

(Vienošanās Nr.2009/0274/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/003,

LU reģistrācijas Nr.ESS2009/88) īstenošanai.

SATURS

2.1. PIRMIE SOĻI DARBĀ AR DATORU.....	4
2.1.1. Datora ieslēgšana un izslēgšana.....	4
2.1.1.1. Datora ieslēgšana un pieteikšanās.....	4
2.1.1.2. Datora restartēšana.....	5
2.1.1.3. Datora izslēgšana	6
2.1.2. Darbvirsma.....	9
2.1.2.1. Uzdevumjosla	10
2.1.3. Darbs ar ikonām.....	15
2.1.3.1. Tipiskās darbvirsmas ikonas.....	15
2.1.3.2. Darbvirsmas ikonu atlase.....	16
2.1.3.3. Darbvirsmas ikonu pārvietošana.....	16
2.1.3.4. Lietotnes atvēršana	18
2.1.3.5. Lietotņu saišņu izveide, pārvietošana un izmešana	20
2.1.4. Logi.....	23
2.1.4.1. Loga elementi	23
2.1.4.2. Darbības ar logu.....	44
2.1.4.3. Pārvietošanās starp atvērtiem logiem	47
2.1.4.4. Nereagējošas lietotnes aizvēršana.....	49
2.1.5. Darbvirsmas piemērošana lietotāja vajadzībām	52
2.1.5.1. Datumu un laika nomaiņa	52
2.1.5.2. Skaņas skaļuma regulēšana.....	54
2.1.5.3. Monitora izšķirtspējas maiņa	54
2.1.5.4. Darbvirsmas personalizācija	55
2.1.5.5. Ekrānsaudzētāja iestatīšana.....	57
2.1.5.6. Tastatūras valodas pievienošana un maiņa	58
2.1.5.7. Datorsistēmas pamatinformācija.....	60
2.1.6. OS palīdzības sistēma	61
2.1.7. Lietotnes instalēšana un atinstalēšana.....	66
2.1.7.1. Instalēšana no kompaktdiska	66
2.1.7.2. Lejupielāde no interneta.....	66
2.1.7.3. Instalēšana.....	68
2.1.7.4. Atinstalēšana	74
2.1.7.5. Atjaunināšana.....	76
2.1.8. Ekrāndrukāšana.....	76
2.1.8.1. Taustiņš Print Screen (PrtScr).....	76
2.1.8.2. <i>Snipping Tool</i>	77
2.2. DATŅU PĀRVALDĪBA	79
2.2.1. Pamatprincipi	79
2.2.1.1. Datu organizācija atmiņas ierīcēs	79
2.2.1.2. Disku, mapju un datņu attēlošanas hierarhiskā struktūra	82
2.2.1.3. Datņu pārlūkprogramma <i>Windows Explorer</i>	82
2.2.1.4. Atmiņas ierīces	91
2.2.1.5. Datu glabāšana tiešsaistē	96
2.2.1.6. Resursu nodošana koplietošanai	100
2.2.1.7. Bibliotēkas	105

2.2.2. Darbs ar mapēm un datnēm	110
2.2.2.1. Mapes izveidošana	110
2.2.2.2. Mapes iestatījumi	112
2.2.2.3. Biežāk lietotie datņu tipi	112
2.2.2.4. Datnes iestatījumu logs	116
2.2.2.5. Mapju un datņu saraksta izmantošanas veidi	117
2.2.2.6. Datnes (mapes) pārsaukšana	122
2.2.2.7. Datņu dublēšana	124
2.2.2.8. Dublējumkopiju izmantošana	127
2.2.2.9. Datņu pārvietošana	131
2.2.2.10. Vilkšanas un nomešanas metodes lietošana	133
2.2.2.11. Datu saglabāšana kompaktdiskos	134
2.2.3. Dzēšana un atjaunošana	142
2.2.3.1. Dzēšana	142
2.2.3.2. Atjaunošana no atkritnes	144
2.2.3.3. Atkritnes iztukšošana	145
2.2.3.4. Dublējumkopiju izmantošana informācijas atjaunošanai	146
2.2.4. Datņu meklēšana	148
2.2.4.1. Datņu meklēšanas iespējas	148
2.2.4.2. Vienkāršā meklēšana	149
2.2.4.3. Detalizētā meklēšana	152
2.2.4.4. Meklēšanas rezultātu saglabāšana	155
2.2.4.5. Nesen lietoto un biežāk lietoto datņu saraksta apskate	156
2.3. PALĪGPROGRAMMAS	159
2.3.1. Datņu saspiešana	159
2.3.1.1. Datņu saspiešanas iespējas	159
2.3.1.2. Saspiešanas datnes (arhīva) izveidošana	159
2.3.1.3. Atspiešana (atarhivēšana)	161
2.3.1.4. Citas arhivēšanas iespējas	162
2.3.2. Datorvīrusi	167
2.3.2.1. Datorvīrusi un aizsardzība pret tiem	167
2.3.2.2. Pretvīrusu programmu lietošana	168
2.3.2.3. Pretvīrusu programmas atjaunināšana	175
2.4. DRUKAS PĀRVALDĪBA	179
2.4.1. Printera iestatījumi	179
2.4.1.1. Jauna printera instalēšana	179
2.4.1.2. Ierīču mapes logs	187
2.4.1.3. Noklusētā printera izvēle	189
2.4.1.4. Printera atinstalēšana	191
2.4.2. Drukāšana	191
2.4.2.1. Datnes izdrukāšana no tekstastrādes lietotnes	191
2.4.2.2. Drukāšanas uzdevumu saraksta apskate	193
2.4.2.3. Drukāšanas uzdevumu pārvaldība	194

2.1. PIRMIE SOĻI DARBĀ AR DATORU

2.1.1. Datora ieslēgšana un izslēgšana

2.1.1.1. Datora ieslēgšana un pieteikšanās

Lai ieslēgtu datoru:

- ➔ pārbauda, vai galda dators ir pieslēgts elektrotīklam;
- ➔ ja monitors ir izslēgts, ieslēdz to;
- ➔ piespiež datora ieslēgšanas slēdzi, kas parasti atrodas sistēmbloka priekšpusē. Uz pogas ir redzams speciāls apzīmējums un/vai uzraksts angļu valodā *Power*, piemēram:

Pēc datora ieslēgšanas tiek pārbaudīts, vai dators ir gatavs darbam un tā atmiņā ielādējas operētājsistēma. Šo procesu sauc par datora sāknēšanu. Operētājsistēmas *Windows 7* sāknēšanas laikā monitora ekrāns izskatās šādi:

Tam, ka operētājsistēma neielādējas, var būt vairāki iemesli, piemēram:

- datora sāknēšanas laikā konstatētas kritiskas aparatūras (parasti procesora vai brīvpiekluves atmiņas) kļūmes;
- bojāts datu nesējs (parasti cietais disks), kurā atrodas operētājsistēma;
- izdzēstas vai bojātas nepieciešamās operētājsistēmas datnes.

Pēc operētājsistēmas tiek ielādētas tās programmas, kurām pastāvīgi jāatrodas datora brīvpiekluves atmiņā, piemēram, pretvīrusu programma.

Pieteikšanās

Ja dators ir saslēgts tīklā vai to lieto vairāki lietotāji, pirms darba uzsākšanas var tikt pieprasīts pieteikties sistēmā:

- izvēlēties lietotāju, piemēram, **Otto**:

- ievadīt paroli, piemēram:

Var būt iestatīti arī citi lietotāja identifikācijas līdzekļi, piemēram, biometrijas.

2.1.1.2. Datora restartēšana

Datoru parasti restartē tad, ja:

- dators pārstāj reaģēt uz lietotāja darbībām;
- pēc programmatūras instalēšanas, atinstalēšanas vai atjaunināšanas;
- dators darbojas nepamatoti ļoti lēni.

Restartēšana ar pogu

Ja dators nereaģē uz lietotāja darbībām ar peli vai tastatūru, lai veiktu restartēšanu, izmanto sistēmbloka pogu **Reset**. Šī poga, ja tāda ir, parasti ir mazāka par ieslēgšanas pogu un atrodas tai blakus. Pogai var nebūt nekāda īpaša apzīmējuma, piemēram:

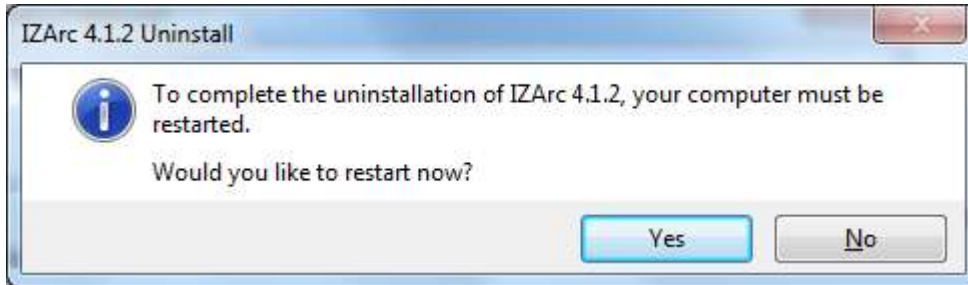

Ja nav pieejama poga **Reset**, tad izslēdz datoru, ilgāku laiku turot piespiestu pogu **Power**. Darbu uzsāk, datoru ieslēdzot no jauna.

Gadījumā, ja dators neizslēdzas pēc pogas **Power** piespiešanas, to atvieno no elektrotīkla vai portatīvajam datoram izņem barošanas avotu.

Restartēšana pēc izmaiņām programmatūrā

Programmatūras instalēšanas, atinstalēšanas vai atjaunināšanas laikā vai beigās lietotājam var tikt piedāvāts datoru restartēt, piemēram:

Pēc restartēšanas apstiprināšanas tā norit automātiski.

Restartēšana ar komandu

Restartēšanu ar komandu veic, no starta pogas izvēlnes izvēloties komandu **Restart**.

2.1.1.3. Datora izslēgšana

Pareiza datora izslēgšana ir svarīga ne tikai paša drošībai, bet arī datu drošībai. Tāpēc pirms izslēgšanas vajadzētu pārliedzināties, ka vajadzīgie dati ir saglabāti.

Datoru var izslēgt:

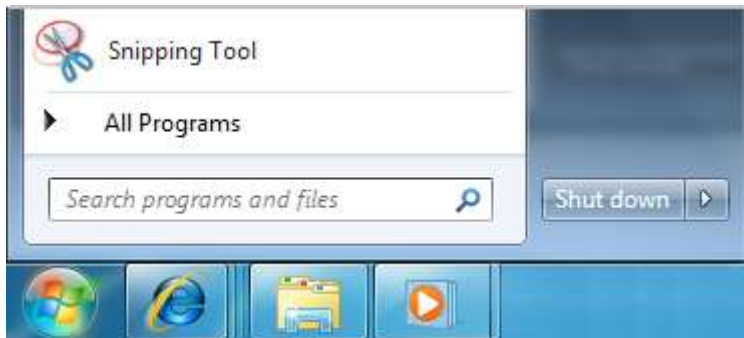
- izmantojot starta pogas izvēlnes pogu ;
- ar datora ieslēgšanas pogu **Power**.

Izslēgšana ar komandu

Lai izslēgtu datoru:

- ➔ saglabā nepieciešamos dokumentus un aizver lietotņu logus;

→ piespiež starta pogu. Atveras izvēlne:

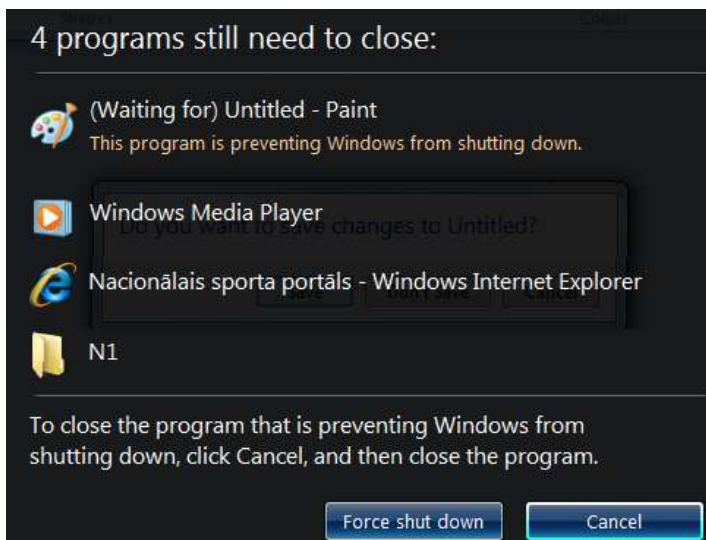
→ piespiež pogu .

Ja izslēgšanas pogai ir izskats , tas nozīmē, ka pirms datora izslēgšanas operētājsistēmai no interneta tiks veikta atjauninājumu instalācija. Kamēr tā nav pabeigta, datoru nav ieteicams atvienot no elektrotīkla.

Izslēgšana ar pogu

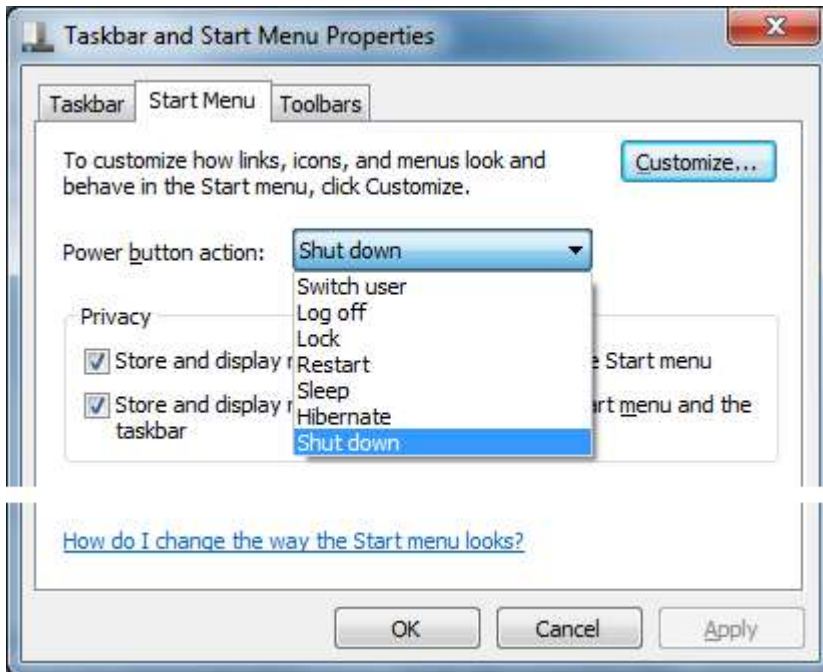
Jaunākajos datora modeļos datoru var izslēgt ar ieslēgšanas pogu **Power** – tiks veiktas tās pašas darbības, kas komandas izpildes gadījumā.

Izslēgšanas komandas izpildes laikā uz ekrāna var tikt izvadīti paziņojumi, piemēram, par neizvērtajiem logiem un nesaglabātām izmaiņām dokumentos, piemēram:

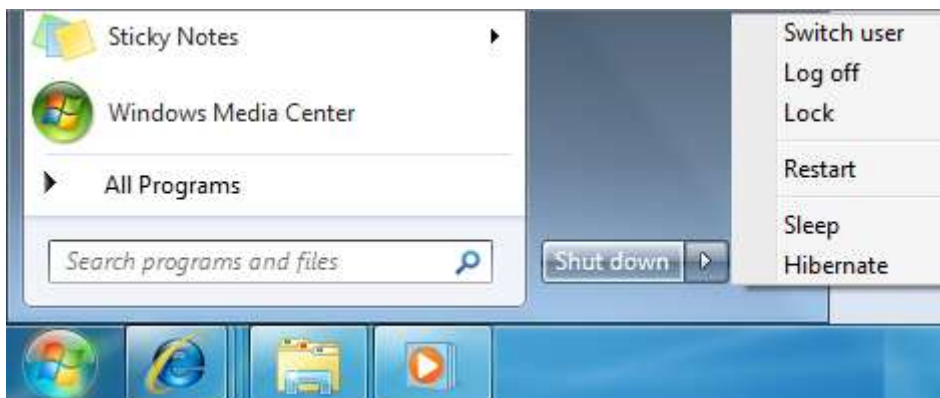
Šajā piemērā ir atvērti četru lietotņu logi, vienā no kurām (**Paint**) nav saglabātas pēdējās izmaiņas.

Windows 7 ļauj piešķirt datora ieslēgšanas pogai jebkuru no sarakstā piedāvātajām iespējām. To var izdarīt starta pogas konteksta izvēlnes komandas **Poperties** dialoglodziņa **Taskbar and Start Menu Properties** cilnes **Start Menu** lappuses sarakstā **Power button action**:

Izslēgšanas izvēlnes komandas

Ja izpilda klikšķi uz pogas daļas ar trijstūrīti , atveras izvēlne, kurā var izvēlēties darba beigšanas veidu:

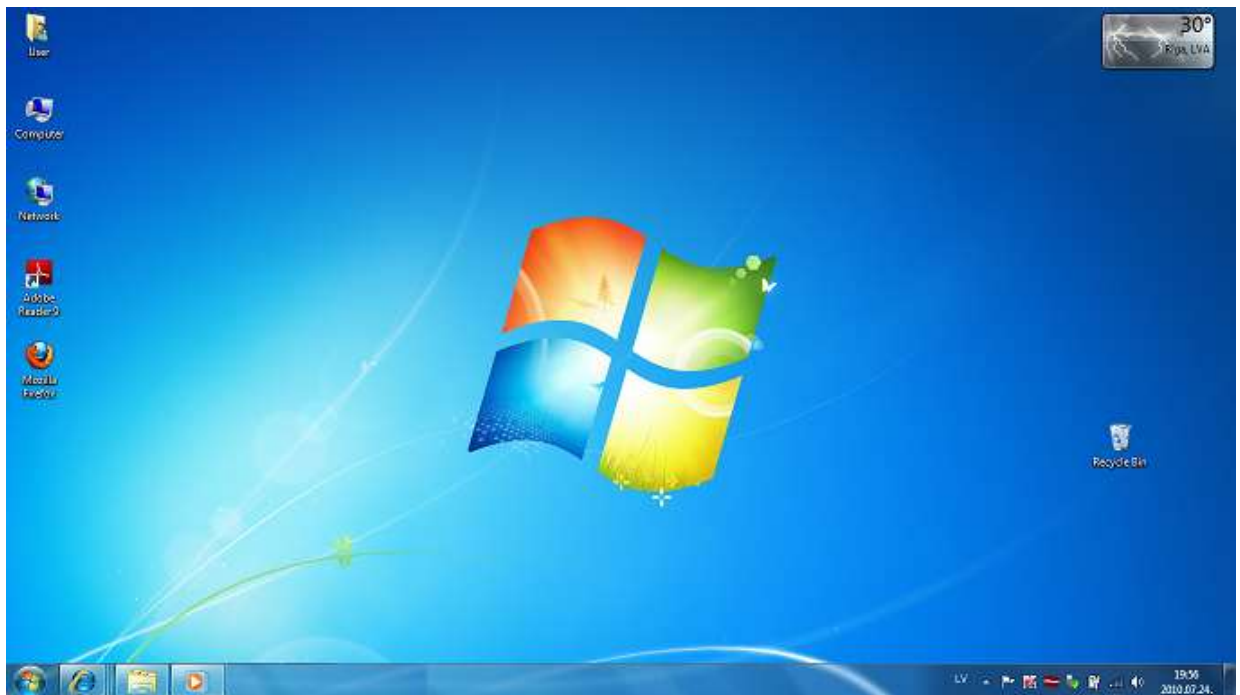
- **Switch user** – neaizverot programmu logus, pāriet uz pieteikšanās ekrānu;
- **Log off** – aizvērt visus logus un pāriet uz pieteikšanās ekrānu;
- **Lock** – neaizverot logus, slēgt datoru. Izmanto, lai citiem neļautu piekļūt datoram lietotāja prombūtnes laikā. Uz ekrāna ir redzams lietotāja paroles ievades logs;
- **Restart** – datora restartēšana;

- **Sleep** – pāriet „gulēšanas” režīmā. Dators pāriet stāvoklī, kurā monitors un cietais disks tiek izslēgti un tādējādi dators tērē mazāk enerģijas. Kad atsāk datora lietošanu, tas atgriežas iepriekšējā stāvoklī. Šo režīmu var izmantot, ja darbā ar datoru ir neliels pārtraukums. Veids, kā datoru „pamodināt”, dažādiem datoriem var atšķirties. Piemēram:
 - piespiežot datora ieslēgšanas pogu;
 - piespiežot jebkuru tastatūras taustiņu;
 - pakustinot peli;
- **Hibernate** – dators tiek izslēgts, taču pirms tam cietajā diskā tiek saglabāts darbvirsma stāvoklis (viss brīvpiekluves atmiņas saturs). Pēc nākamās datora ieslēgšanas darbvirsma saturs (atvērtās lietotnes, datnes) būs tieši tāds pats kā pirms komandas **Hibernate** izsaukšanas. Lieto, lai taupītu enerģiju, ja pārtraukums darbā ar datoru ir ilgāks.

2.1.2. Darbvirsma

Pēc datora ieslēgšanas un pieteikšanās uz ekrāna ir redzama darbvirsma (*desktop*).

Uz darbvirsma ir redzamas atvērtās programmas un mapes. Uz tās var izvietot arī biežāk lietoto programmu, mapju un datņu ikonas. Piemērā redzams *MS Windows 7 Ultimate* darbvirsma piemērs:

Ja ir atvērti logi, darbvirsma parasti ir daļēji vai pilnībā paslēpta, piemēram:

Lietotājs darbvirsmu var pielāgot savām vajadzībām, piemēram, mainīt fonu, pievienot ikonas vai sīkrīkus.

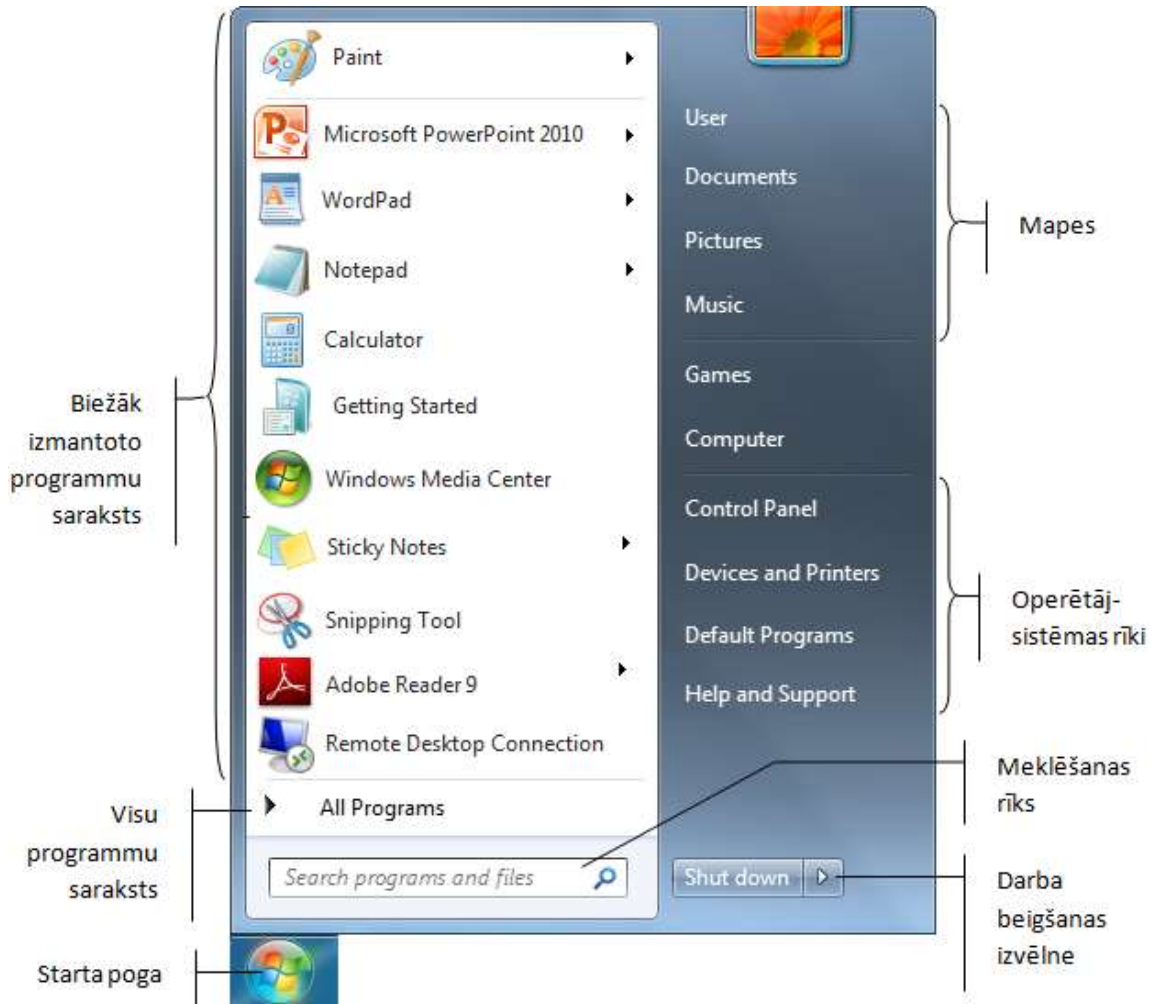
2.1.2.1. Uzdevumjosla

Uzdevumjosla (*taskbar*) ir gara horizontāla josla, kas parasti atrodas ekrāna lejasdaļā.

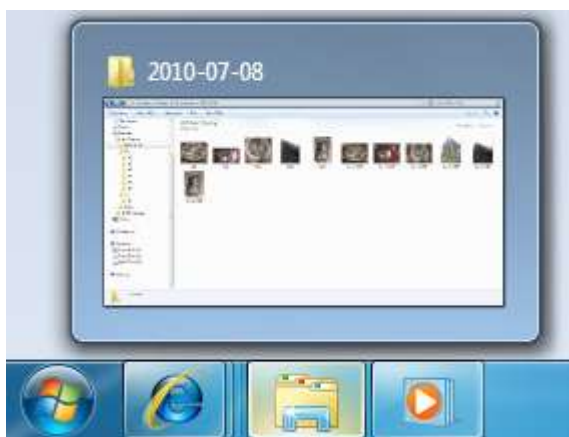

Uzdevumjoslai ir četras galvenās sadaļas:

- starta poga, ko izmanto lietotāju un operētājsistēmas rīku atvēršanai, kā arī datņu un mapju meklēšanai;

- saišņu saraksti, kas ir organizēti pēc programmas, kurā tie tiek atvērti;

- rīkjoslas, no kurām parasti ir redzama valodas rīkjosla;
- paziņojumu apgabals, kurā ir iekļauts datora pulkstenis un ikonas, kas ziņo par noteiktu programmu un datora iestatījumu stāvokli, piemēram:

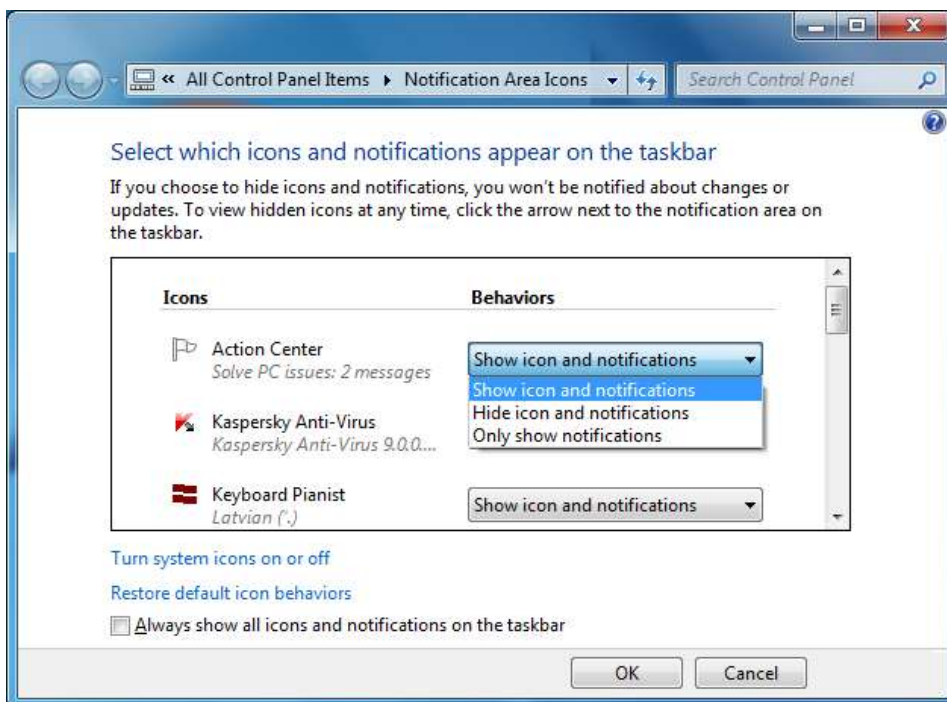

Paziņojumu apgabals

Izpildot klikšķi uz trijstūrīša, apgabala kreisajā malā atveras saraksts ar pārējām apgabala ikonām, piemēram:

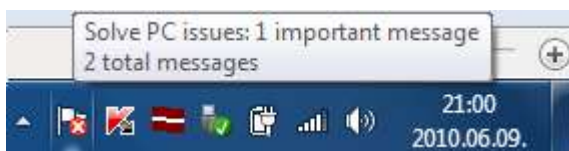
To, kuras no ikonām rādīt, var noteikt komandas **Customize...** dialoglodziņā:

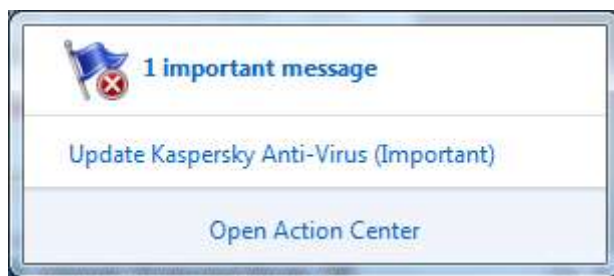
- katrai ikonai var izvēlēties rādīšanas veidu:
 - **Show icon and notifications** – rādīt ikonu un paziņojumus;
 - **Hide icon and notifications** – nerādīt ikonu un paziņojumus;
 - **Only show notifications** – rādīt ikonu tikai tad, ja ir paziņojums;
- **Turn system icons on or off** – rādīt vai nerādīt sistēmas ikonas;
- **Restore default icon behaviors** – atjaunot ikonu noklusētos stāvokļus;
- **Always show all icons and notifications on the taskbar** – vienmēr paziņojumu apgabalā rādīt visas ikonas.

Darbību centrā tiek apkopoti ziņojumi no galvenajiem *Windows 7* uzturēšanas un drošības līdzekļiem. Ja radušās kādas problēmas, uz ikonas ir redzams sarkans krustiņš .

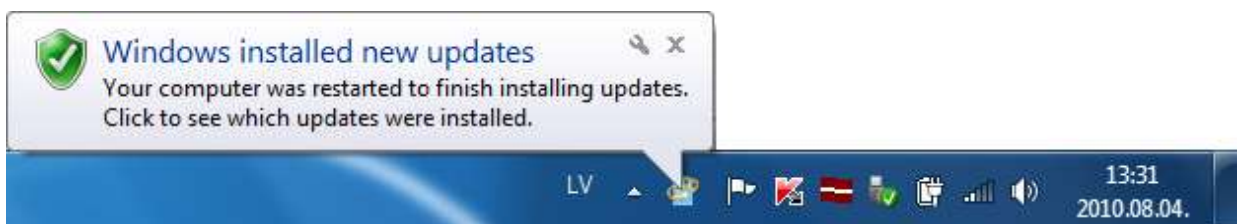
Novietojot kursoru uz ikonas, redzama īsa informācija, piemēram:

Izpildot klikšķi uz ikonas, atveras logs ar brīdinājumiem un ieteiktajiem problēmu risinājumiem, piemēram:

Paziņojumu apgabalā uz neilgu laiku mēdz parādīties dažādi lietotņu paziņojumi. Visbiežāk tie satur atgādinājumus par atjaunināšanu, piemēram:

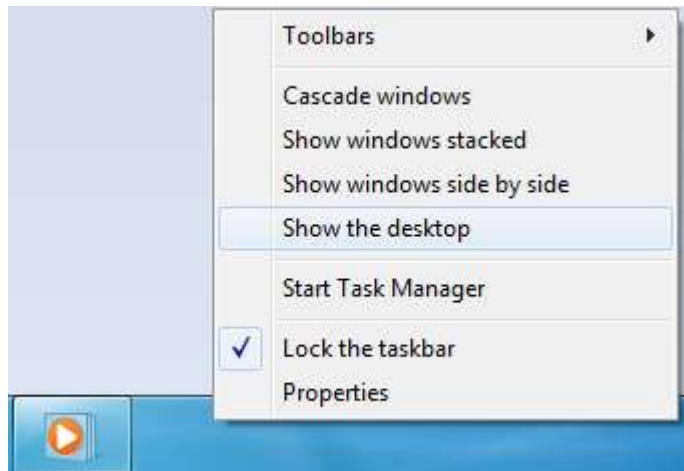

Pieklūšana darbvirsmai

Uzdevumjoslu var izmantot, lai pieklūtu darbvirsmai, kad to nosedz atvērtie logi, neaizverot nevienu no tiem:

- izmantojot īsinājumzvēlni:
 - uz uzdevumjoslas vidusdaļas brīvajā vietā izpilda klikšķi ar peles labo pogu;

- atvērtajā sarakstā izvēlas komandu **Show the desktop**:

- izmantojot uzdevumu joslas pogu **Show desktop**, kas atrodas tās labajā malā:

- ja peles rādītāju novieto uz pogas, kļūst redzama darbvirsma un atvērto logu (kas neaizņem visu ekrānu) rāmīši (režīms **Peek**), bet, pārvietojot kursoru ārpus pogas, atjaunojas iepriekšējais ekrāna saturs;

- ja uz pogas izpilda klikšķi, kļūst redzama un pieejama visa darbvirsma.

2.1.3. Darbs ar ikonām

Ikonas (*icon*) ir mazi attēli, kas attēlo datnes, mapes, programmas un citus objektus.

Ikonu skaits, izvietojums, saturs un noformējums ir atkarīgs gan no operētājsistēmas un tās versijas, gan instalētajām programmām un lietotāja veiktajām izmaiņām.

2.1.3.1. Tipiskās darbvirsmas ikonas

Parasti pirmo reizi startējot sistēmu *Windows 7*, uz darbvirsmas ir redzama vismaz viena ikona – atkritne (*Recycle Bin*).

Parasti uz darbvirsmas ir izvietotas visas vai daļa no tabulā redzamajām ikonām.

Ikona	Raksturojums
 Libraries	Bibliotēkas – lietotāja mapju kopums
 Homegroup	Mājas grupas koplietošanas mape
 User	Lietotāja mape
 Computer	Datora atmiņas ierīču mape
 Network	Datortīkla mape
 Control Panel	Vadības paneļa mape
 Recycle Bin Recycle Bin	Atkritne tukša un pilna

2.1.3.2. Darbvirsmas ikonu atlase

Lai veiktu kādas darbības ar ikonām, tās ir jāatlasa.

Ikonu var atlasīt, izpildot klikšķi uz tās.

2.1.3.3. Darbvirsmas ikonu pārvietošana

Uz darbvirsmas ikonas parasti ir izkārtotas kolonā, sākot no augšējā kreisā stūra. Lai pārvietotu ikonu:

- novieto uz ikonas peles rādītāju:

- turot piespiestu peles kreiso pogu, pārvelk ikonu uz izvēlēto vietu:

- atlaiž peles pogu.

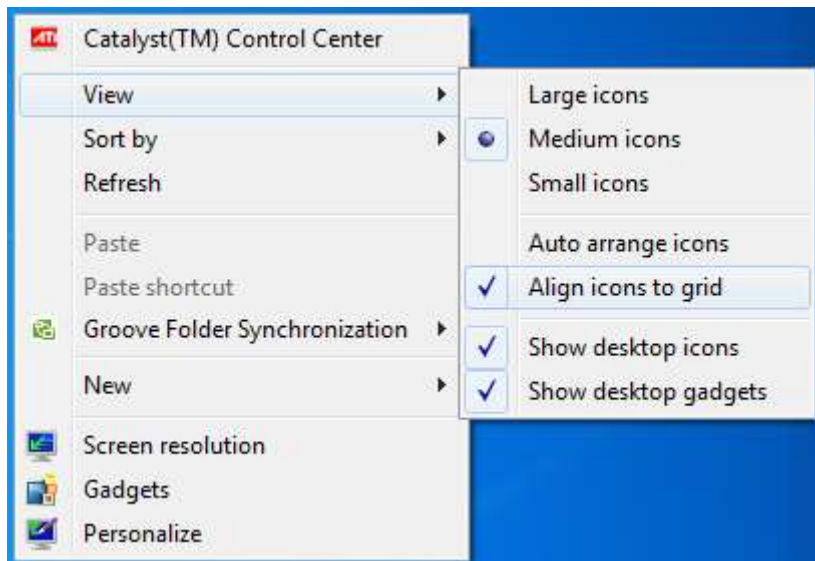
To, vai ikona izvēlētajā vietā pēc pārvilkšanas paliks nosaka režģa un līdzināšanas veida iestatījumi.

Režģis

Pēc noklusējuma ikonas tiek izkārtotas ar atstarpēm neredzamā režģī. Lai ikonas varētu izvietot brīvi, režģi var atslēgt:

- ➔ izpilda klikšķi ar labo peles taustiņu tukšā darbvirsmas apgabalā;

→ no piedāvātā saraksta atver skatu izvēlni **View**:

→ atceļ atzīmi līdzināšanai pie režģa **Align to Grid**.

Lai režģa lietošanu ieslēgtu, lieto to pašu komandu un iestata atzīmi.

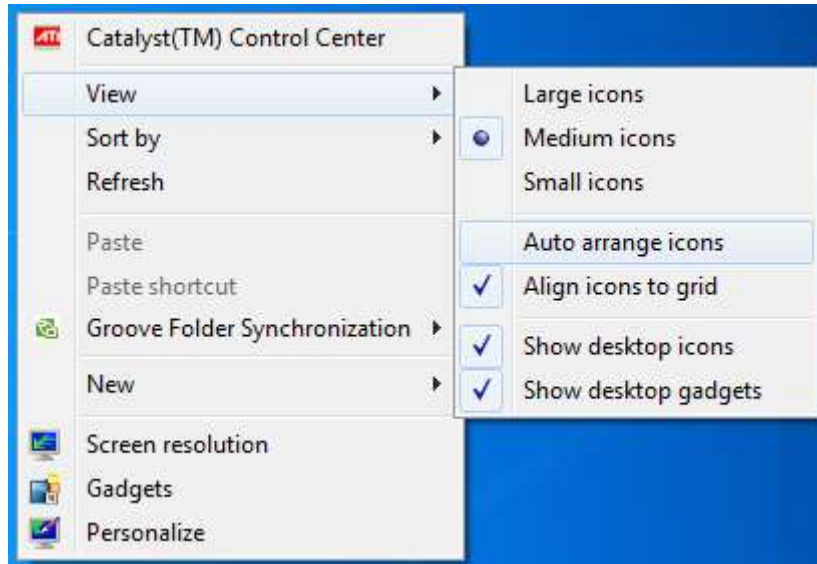

Līdzināšana

Ja ikona pēc pārvietošanas maina vietu, tad ir izvēlēta automātiskā ikonu līdzināšana. Tajā ikonas tiek izkārtotas viena zem otras, sākot ar darbvirsmas kreiso augšējo stūri. Kad viens ikonu stabiņš ir pilns, blakus tiek veidots nākamais. Pēc ikonu pārvietošanas tās automātiski atgriežas iepriekšējā vietā.

Lai automātisko līdzināšanu atslēgtu:

- ➔ izpilda klikšķi ar labo peles taustiņu tukšā darbvirsmas apgabalā;
- ➔ no piedāvātā saraksta izvēlas **View**:

- ➔ atceļ atzīmi pie **Auto Arrange**.

Lai automātisko līdzināšanu atjaunotu, iestata atzīmi pie **Auto Arrange**:

2.1.3.4. Lietotnes atvēršana

Lietotni var atvērt vairākos veidos:

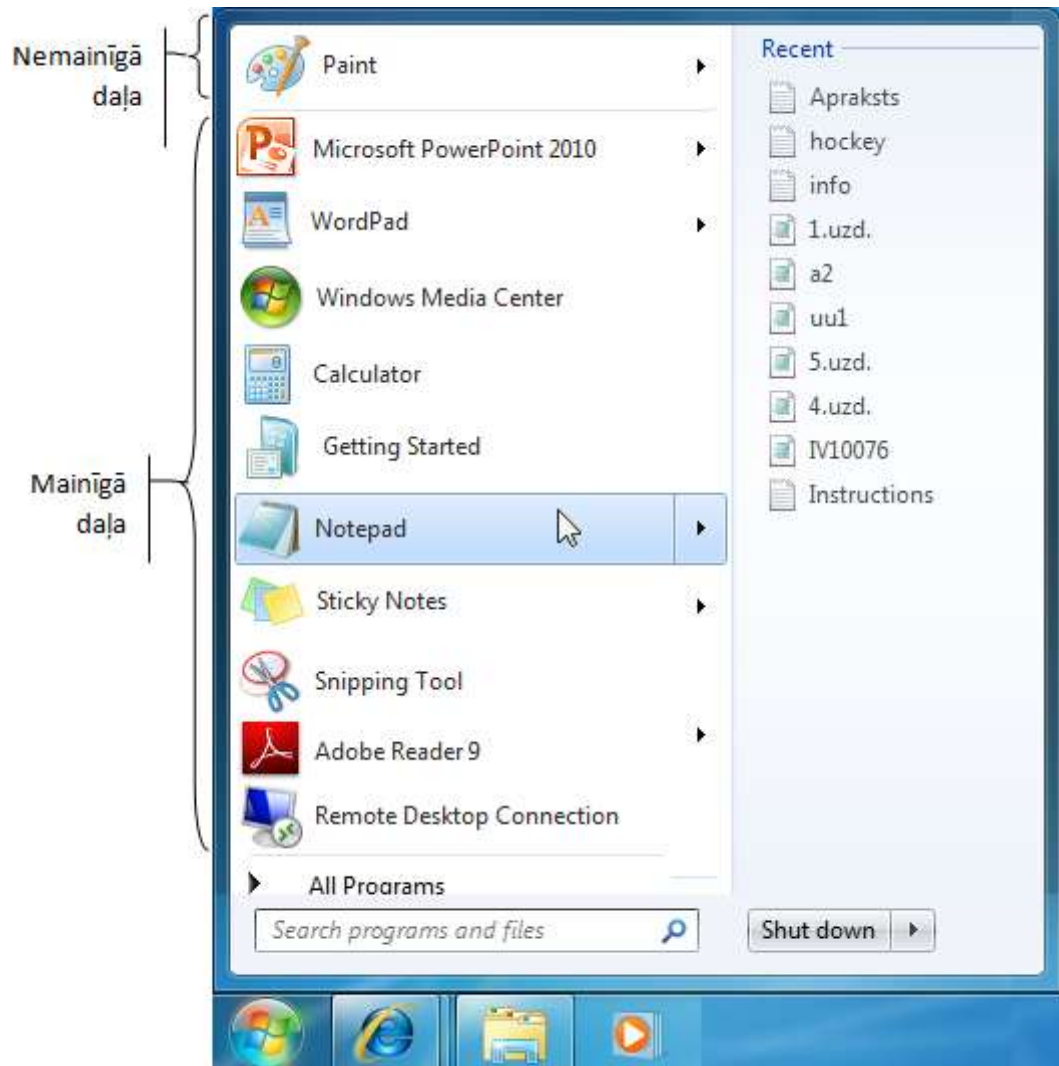
- no darbvirsmas izpildot dubultklikšķi uz tās ikonas, piemēram:

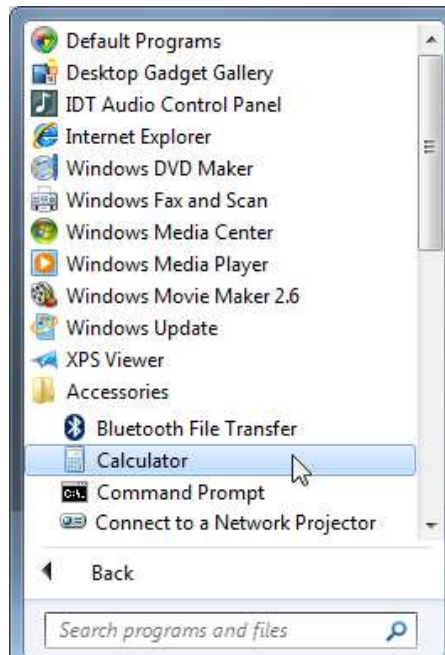
- no saīšņu saraksta uzdevumjoslā, izpildot klikšķi uz tās saīšnes, piemēram:

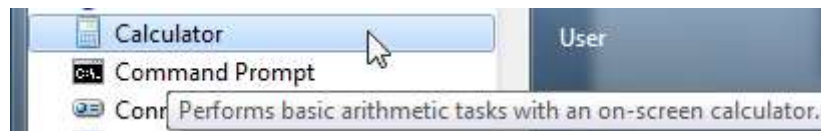
- no starta pogas izvēlnes biežāk izmantoto programmu saraksta, piemēram:

- no starta pogas visu programmu saraksta **All Programs**. Tajā alfabētiskā secībā vispirms ir redzams lietotņu saraksts, bet zem tā – lietotņu mapju saraksts. Ja lietotne nav redzama saraksta sākumā, to meklē mapēs. Mapes var pazīt pēc ikonas . Mapi atver, izpildot klikšķi uz tās nosaukuma. Atvērtās mapes saturs izvietojas sarakstā ar nelielu atkāpi no kreisās malas zem mapes nosaukuma. Lietotni atver, izpildot klikšķi uz tās nosaukuma, piemēram:

Kad uz lietotnes nosaukuma atrodas peles kursors, parasti kādu laiku ir redzams lodziņš ar lietotnes raksturojumu, piemēram:

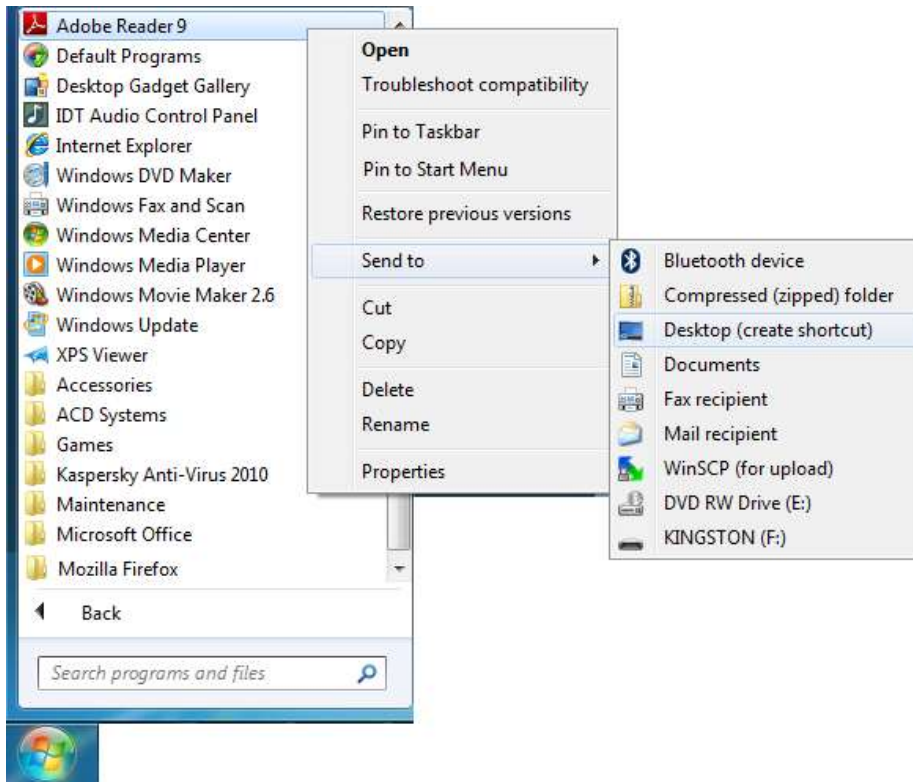

2.1.3.5. Lietotņu saišņu izveide, pārvietošana un izmešana

Lai ātrāk varētu piekļūt vajadzīgajām lietotnēm, tām var veidot saišnes:

- uz darbvirsmas;
- uzdevumjoslā;
- starta pogas izvēlnes kreisās puses panelī.

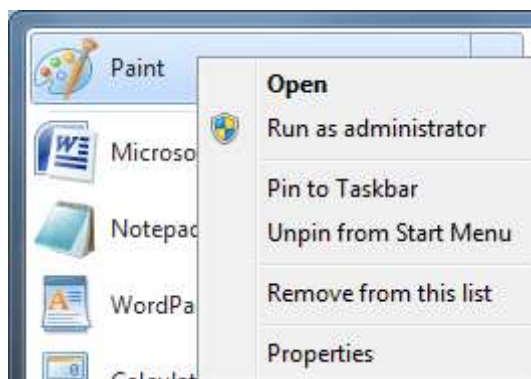
Starta pogas atvērtā visu lietotņu (**All Programs**) sarakstā, izpildot klikšķi ar peles labo pogu uz izvēlētās lietotnes, var:

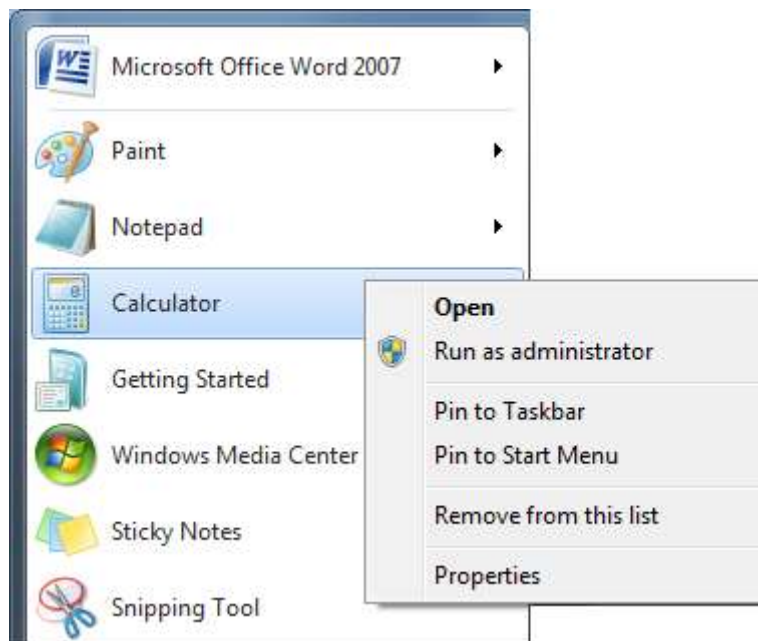
- izveidot saīsni uzdevumjoslā ar komandu **Pin to Taskbar**;
- ievietot biežāk izmantoto programmu sarakstā ar komandu **Pin to Start Menu**;
- izveidot saīsni uz darbvirsmas ar komandu **Send to / Desktop (create shortcut)**.

Izpildot klikšķi ar peles labo pogu uz izvēlētās ikonas starta pogas, programmu sarakstā var veikt šādas darbības:

- augšējā daļā, kurā lietotņu saīsnes atrodas patstāvīgi:

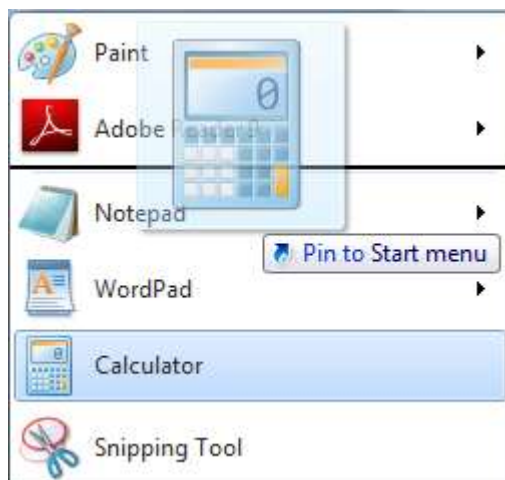

- izveidot saīsni uzdevumjoslā ar komandu **Pin to Taskbar**;
- pārvietot uz mainīgo daļu ar komandu **Unpin to Start Menu**;
- izmest no saraksta ar komandu **Remove from this list**;
- apakšējā daļā, kurā atrodas biežāk izmantotās programmas:

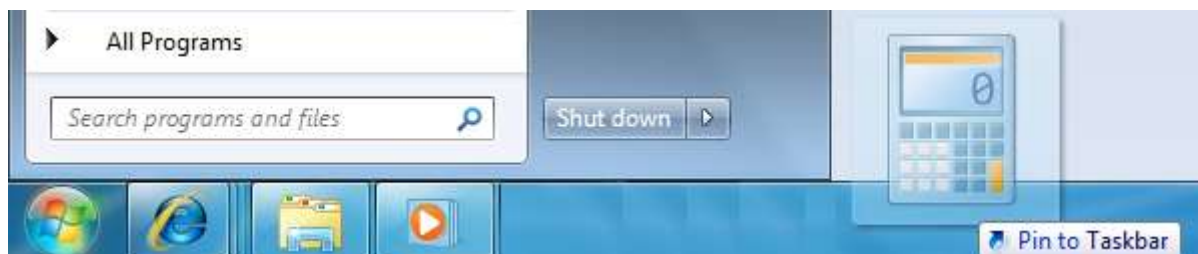

- izveidot saīsni uzdevumjoslā ar komandu **Pin to Taskbar**;
- pārvietot uz nemainīgo daļu ar komandu **Pin to Start Menu**;
- izmest no saraksta ar komandu **Remove from this list**;

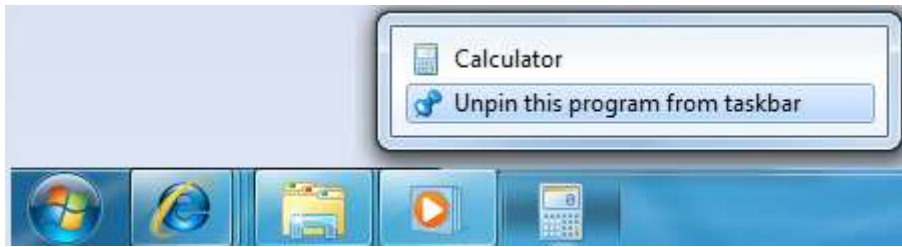
Saīsni no apakšējās sadaļas uz augšējo var pārvietot, arī velkot ar peli, piemēram:

Arī uzdevumjoslā saīsni var ievietot, ievēlot ar peli no starta pogas saraksta, piemēram:

Lietotnes saīsni no uzdevumu joslas var izmest ar konteksta izvēlnes komandu **Unpin this program from taskbar**:

Saišņu ikonu izkārtojumu var mainīt un tās sakārtot vajadzīgajā secībā, pārvelkot ar peli.

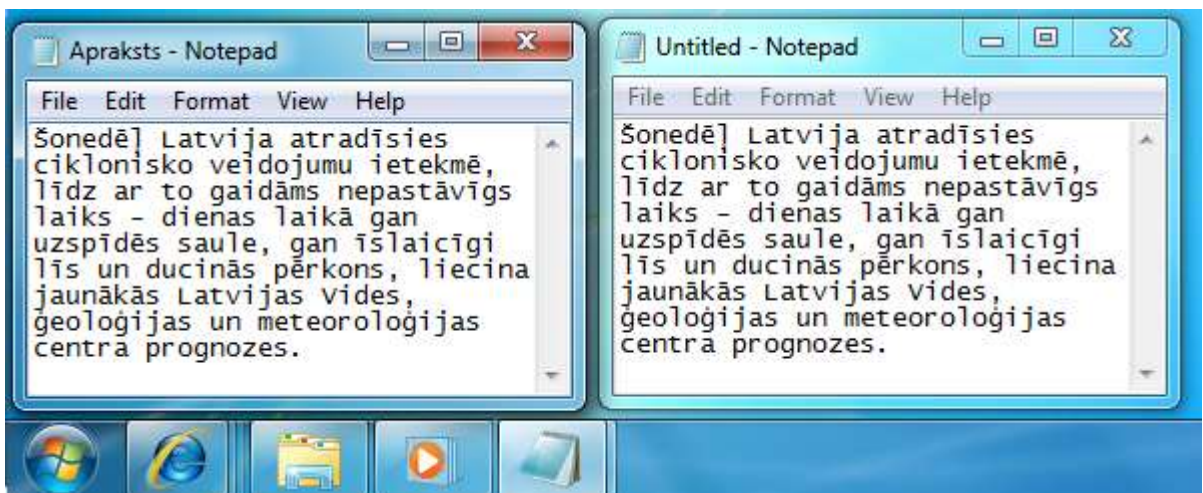

2.1.4. Logi

Logs (*window*) ir taisnstūrveida apgabals datora ekrānā. Katra lietotne parasti tiek atvērta atsevišķā logā. Parasti katru logu var pārvietot, mainīt to izmērus, minimizēt vai aizvērt.

Logi tiek izmantoti arī programmu paziņojumu un vaicājumu izvadei, kā arī komandu iestatījumu un parametru izvēlei.

Logu, kurā lietotājs dotajā brīdī strādā, sauc par aktīvo logu (*active window*). Aktīvais logs (attēlā pa kreisi) parasti ir tumšākā tonī un ar izteiktāku rāmja ēnu, piemēram:

Logu var aktivizēt, izpildot klikšķi uz tā.

2.1.4.1. Loga elementi

Lai gan katra loga saturs var būt atšķirīgs, taču visiem logiem daži elementi ir kopīgi. Parasti logs sastāv no:

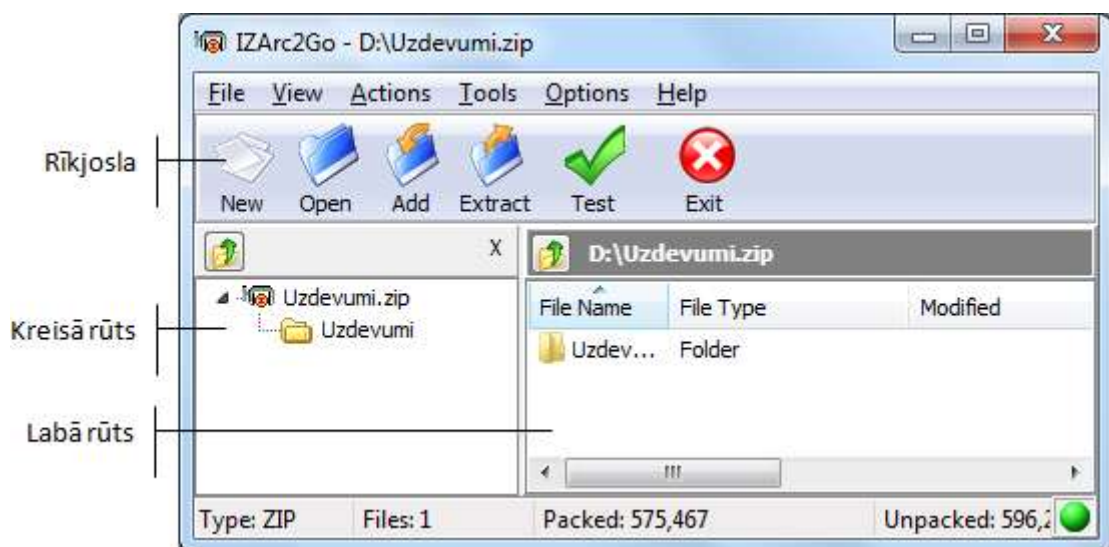
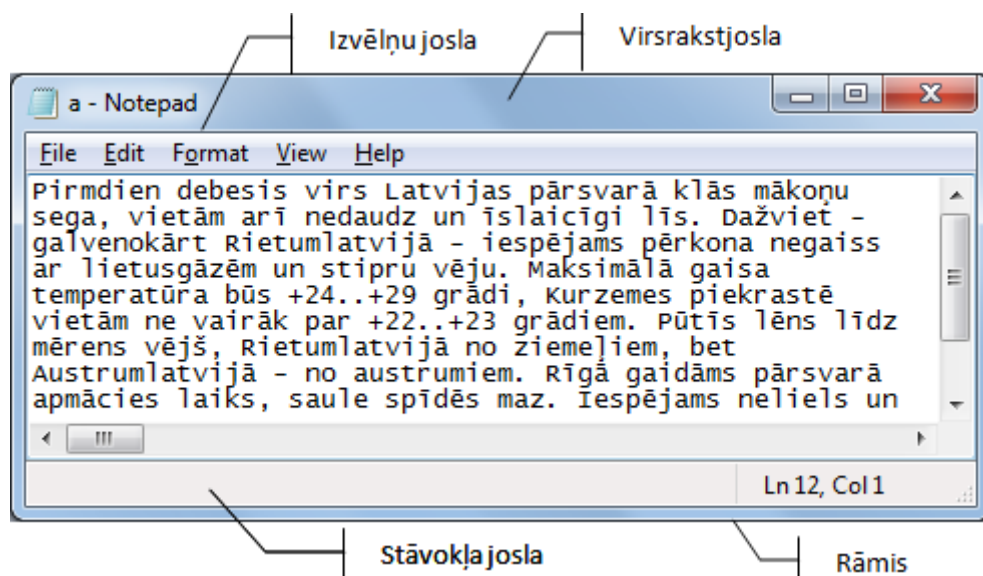
- rāmja;
- virsrakstjoslas, kurā atrodas loga vadības poga(-as).

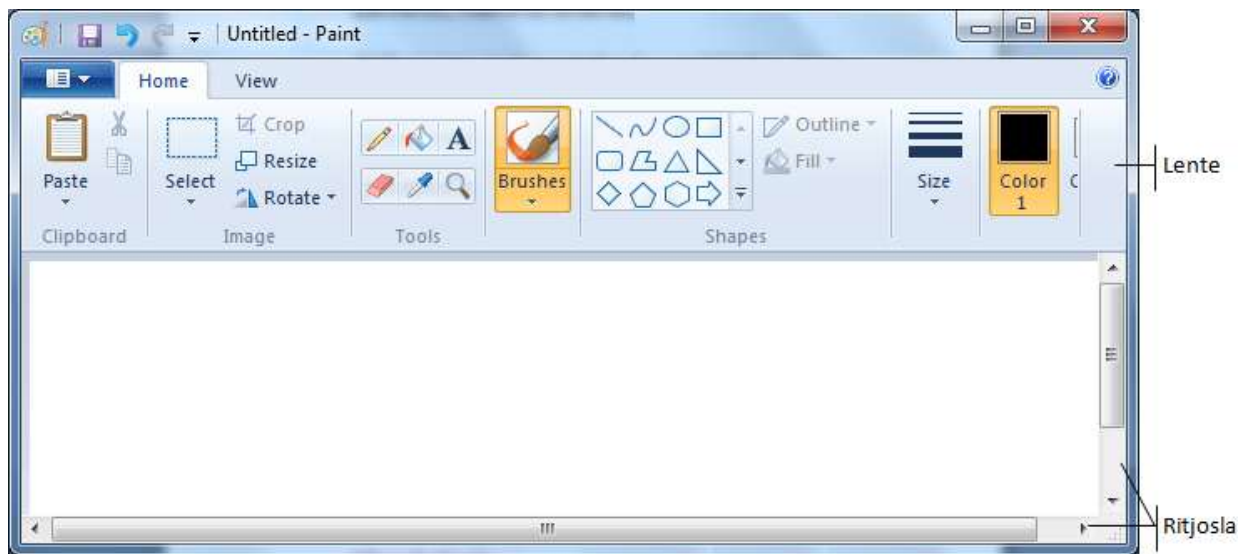
Logi var saturēt arī citus elementus, piemēram:

- izvēlņu joslu;
- rīkj joslu(-as);
- lenti;
- rītoj joslu(-as);
- stāvokļa joslu;
- rūti(-is).

Dažus no šiem elementiem lietotājs var pievienot vai noņemt, piemēram, rīkj joslas vai stāvokļa joslu.

Logu piemēri:

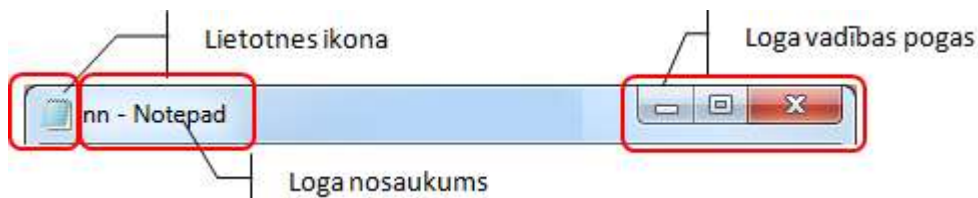
Rāmis

Rāmis (*border*) ir loga apmale. Rāmi var izmantot loga izmēru maiņai.

Virsrakstjosla

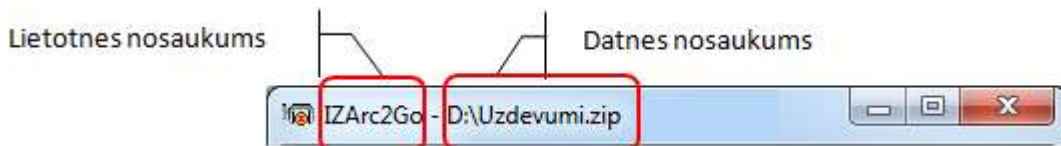
Virsrakstjosla (*title bar*) ir taisnstūrveida josla loga augšējā daļā, kas parasti satur:

- lietotnes ikonu, kas satur izvēlni ar loga vadības komandām;
- loga vadības pogas tā aizvēršanai un izmēru maiņai;
- loga nosaukumu.

Loga nosaukums visbiežāk sastāv no:

- lietotnes nosaukuma;
- logā atvērtās datnes vārda.

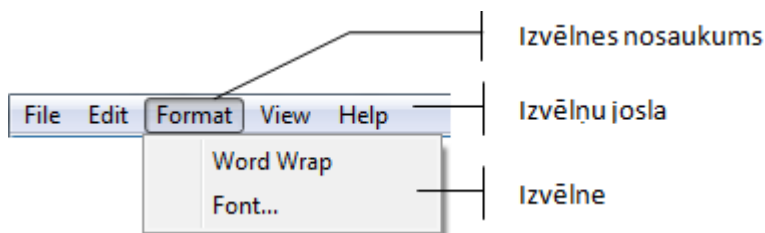

Bez minētajiem, virsrakstjosla var saturēt arī citus elementus un informāciju.

Izvēlņu josla

Lai varētu mijiedarboties ar programmu, lietotājam tiek piedāvāti dažādi līdzekļi, piemēram, izvēlnes (*menu*). Izvēlnes nodrošina piekļuvi dažādām komandām, piemēram, datnes atvēršanai vai lietotnes iestatījumu maiņai. Ērtākam darbam katra no izvēlnēm satur tematiski vienotus elementus.

Izvēlnes var būt apvienotas izvēlņu joslā (*menu bar*), kas parasti ir novietota zem virsrakstjoslas:

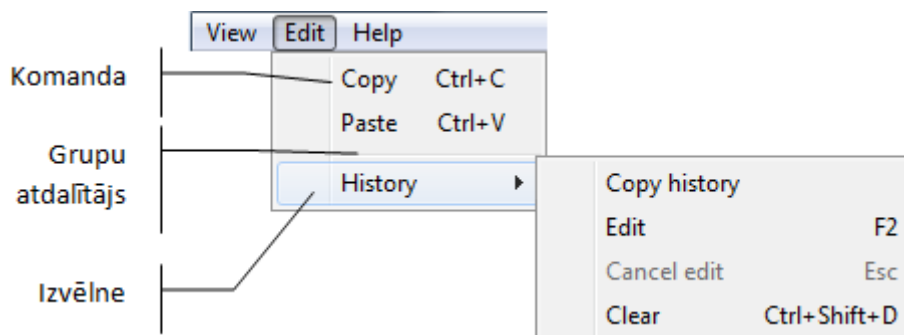

Izvēlni atver ar klikšķi uz tās nosaukuma.

Izvēlņu joslā pieejamais izvēlņu saraksts vienai un tai pašai programmai var atšķirties, jo var būt atkarīgs no iepriekš izvēlētā objekta, darba režīma u. tml.

Izvēlnes elements var būt:

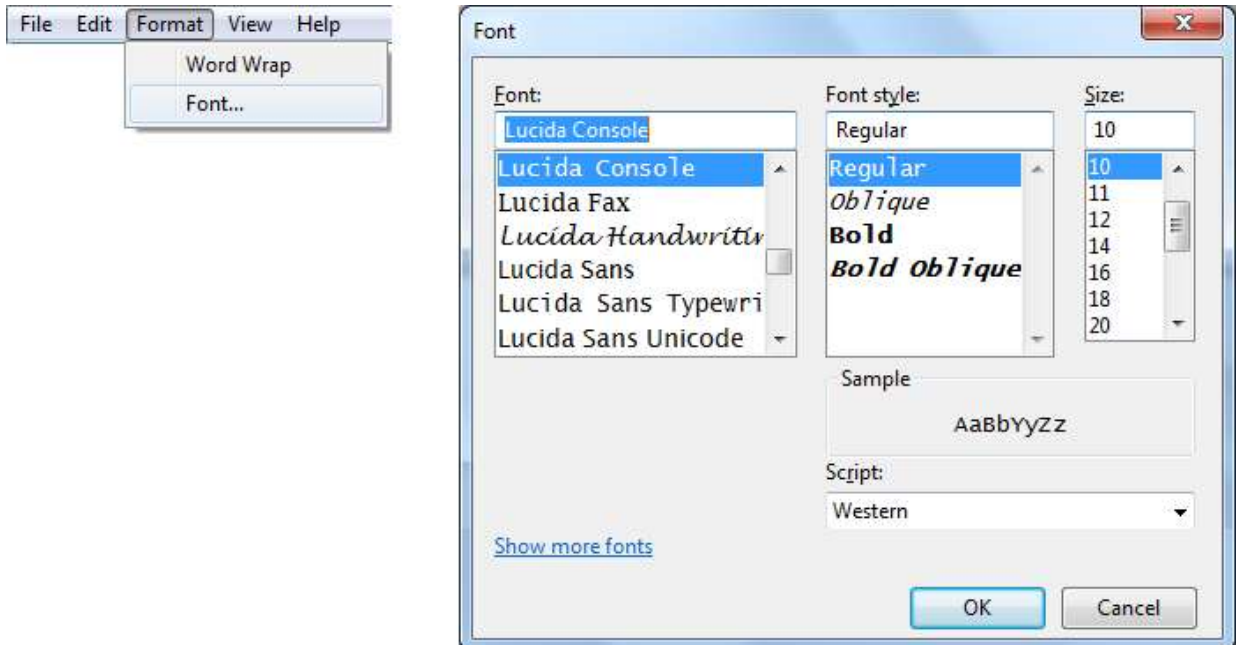
- izvēlne, piemēram, **History**;
- komanda, piemēram, **Copy**;
- grupu atdalītājs.

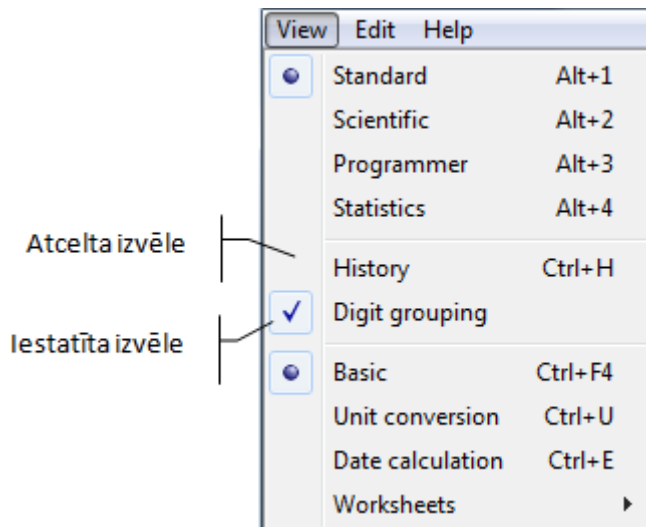
Izšķir vairākus komandu veidus:

- komandas, kas tiek izpildītas uzreiz, piemēram, **Word Wrap**;

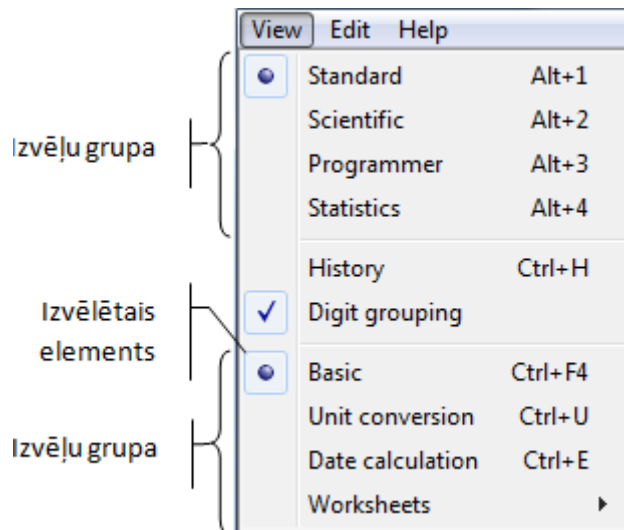
- komandas, pirms kuras izpildes lietotājam ir iespēja veikt nepieciešamos iestatījumus dialoglodziņā, kas atveras pēc komandas izvēles, piemēram, **Font...**:

- komandas, ar kuras palīdzību veic izvēles stāvokļa maiņu no iestatīta uz atceltu un otrādi, piemēram, **History** un **Digit grouping**:

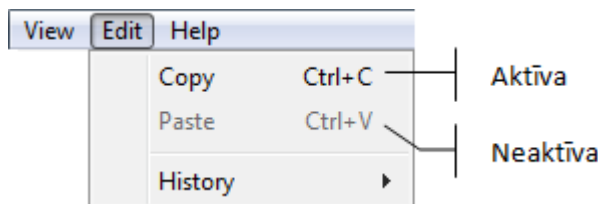

- vienas komandas izvēle no komandu grupas, piemēram, **Standard** un **Basic**:

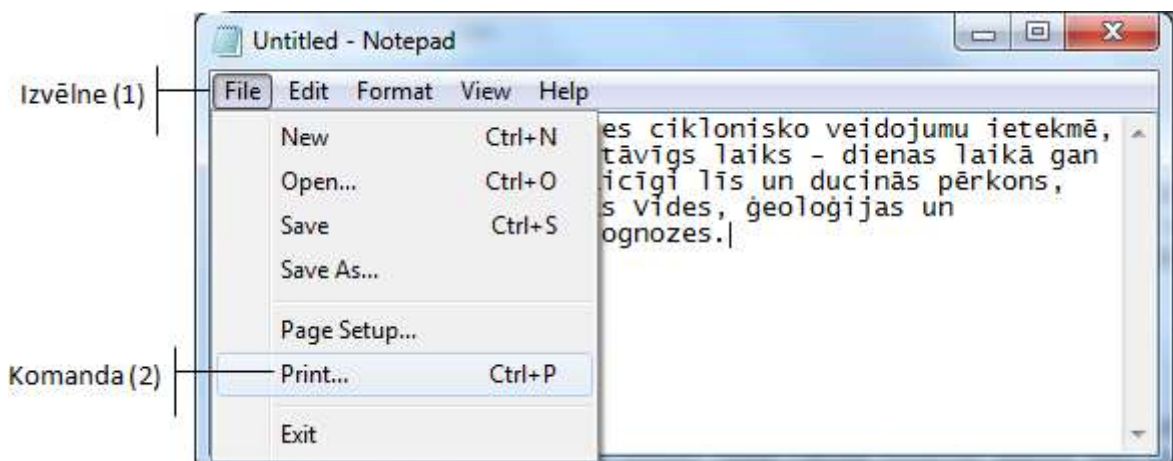
Izvēlne tiek aizvērta tūlīt pēc komandas izvēles vai, izpildot klikšķi jebkurā vietā logā ārpus izvēlņu joslas vai izvēlnes.

Ja kāds izvēlnes elements dotajā brīdī nav pieejams (neaktīvs), tas ir attēlots pelēkā krāsā:

Lai izvēlētos komandu no izvēlnes, piemēram, dokumenta izdrukāšanai, nepieciešams veikt šādas darbības:

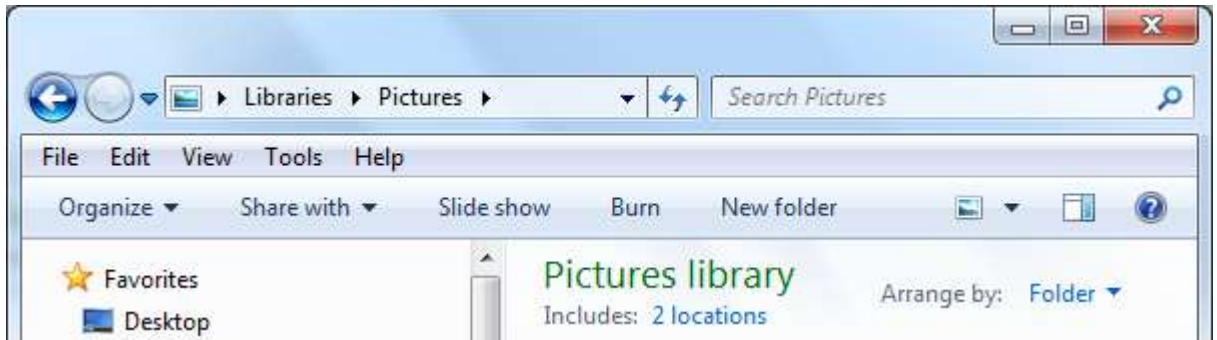
- aktivizēt izvēlni, izvēlņu joslā izpildot klikšķi uz izvēlnes nosaukuma **File**;
- izvēlnē **File** izpildīt klikšķi uz komandas **Print**.

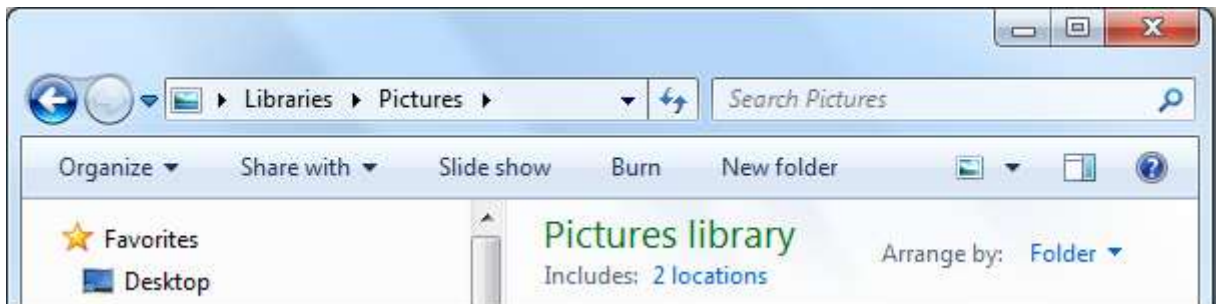
Minēto darbību secību aprakstam turpmāk mācību materiālā tiks lietots šāds pieraksts:

Dokumenta izdrukāšanai lieto komandu **File / Print**.

Ja logam izvēlņu josla nav redzama, tad dažkārt to var padarīt redzamu, izmantojot taustiņu **Alt**, piemēram:

Tā būs redzama tikai uz vienas komandas izvēles laiku un pēc tam atkal pazudīs, piemēram:

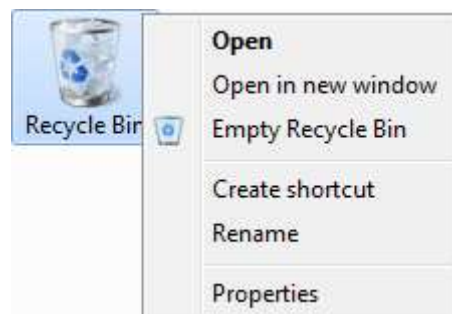

Kontekstizvēlne

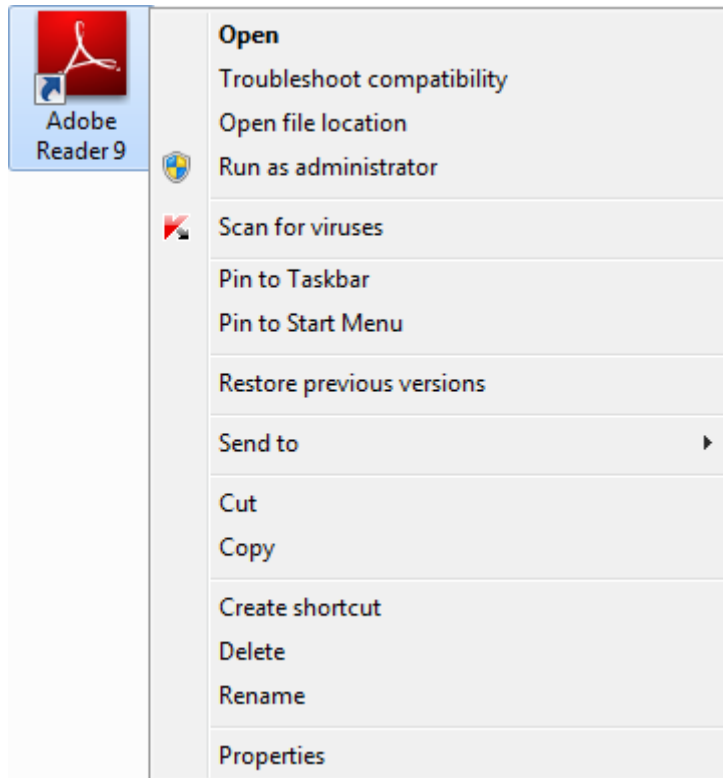
Lai varētu vieglāk un ātrāk piekļūt nepieciešamajām komandām, programmu logos parasti ir pieejama kontekstizvēlne.

Kontekstizvēlne (*contextual menu*) jeb īsinājumiņizvēlne (*shortcut menu*) ir izvēlne, kas tiek atvērta, izpildot peles labās pogas klikšķi uz izvēlēta objekta, piemēram, ikonai. Tā parasti satur ar izvēlēto objektu biežāk veicamajām darbībām atbilstošas komandas, piemēram:

- atkritnes ikonai:

- lietotnes saīsnei:

Lai izvēlētos komandu no konteksta izvēlnes, piemēram, iztīrītu atkritni, nepieciešams veikt šādas darbības:

1. novietot peles rādītāju uz atkritnes ikonai;
2. izpildīt peles labās pogas klikšķi uz atkritnes ikonai;
3. atvērtajā konteksta izvēlnē izpildīt klikšķi uz komandas **Empty Recycle Bin**:

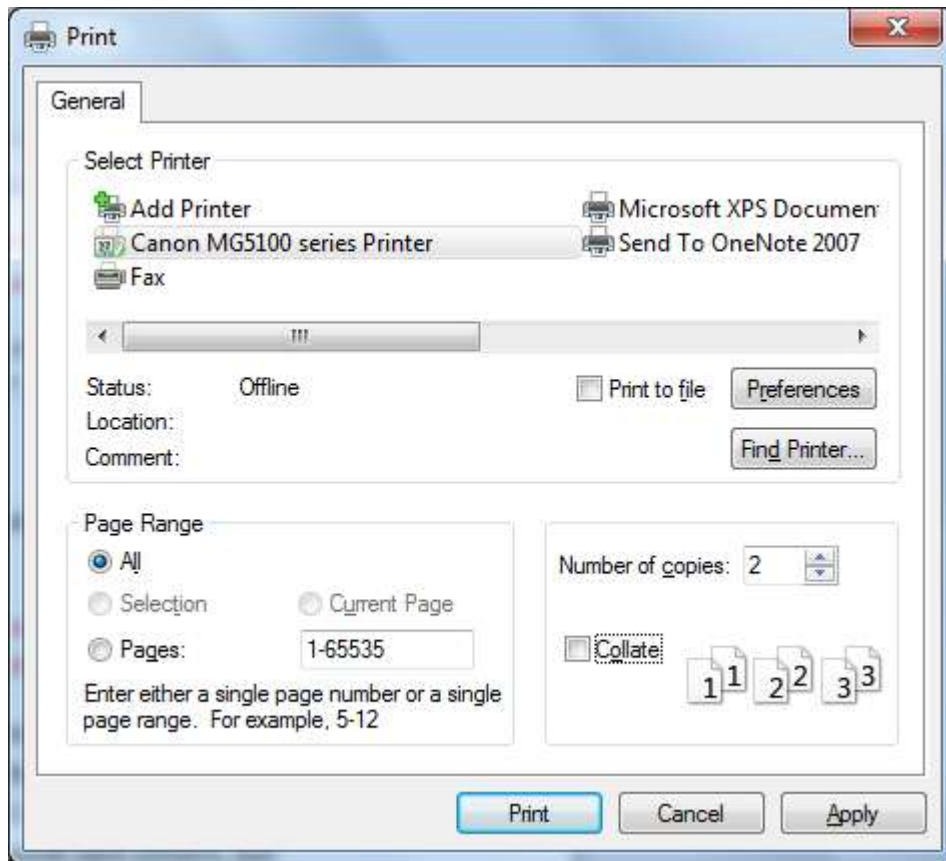

Minēto darbību secību aprakstam turpmāk mācību materiālā tiks lietots šāds pieraksts:

Atkritnes iztīrīšanai var lietot konteksta komandu Empty Recycle Bin.

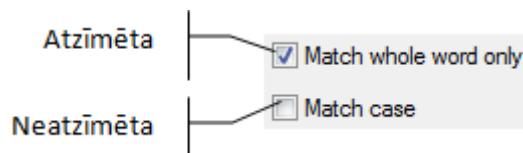
Dialoglodziņš

Dialoglodziņi parasti tiek izmantoti, lai lietotājs pirms komandas izpildes varētu izvēlēties vajadzīgos iestatījumus un izpildes parametrus, piemēram:

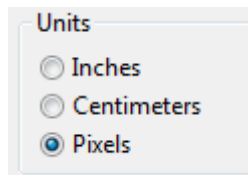
Dialoglodziņ elementi:

- tekstlodziņš (*text box*) ir lodziņš, kurā var ievadīt tekstu vai skaitli:
- **Find what:** un
- izvēles rūtiņa (*checkbox*), kas ļauj, izpildot klikšķi:
- iestatīt – ar ķeksīti atzīmēta rūtiņa;
- atcelt (atiestatīt) – tukša rūtiņa:

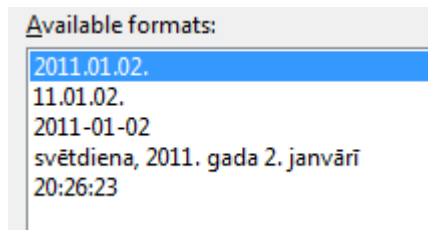
Parasti izvēles rūtiņas ir savstarpēji nesaistītas;

- radiopoga (*option button*). Radiopogas parasti ir apvienotas grupās, un lietotājs var izvēlēties vienu iestatījumu no savstarpēji atkarīgu iestatījumu grupas (piemērā **Units**):

Izvēli veic, izpildot klikšķi uz atbilstošās radiopogas. Tās aplīša vidū kļūst redzama „podziņa” (aizkrāsots lītis). Pogu grupā vienmēr ir izvēlēts kāds no elementiem.

- saraksts (*list*) ir lodziņš, kurā redzams tā elementi:

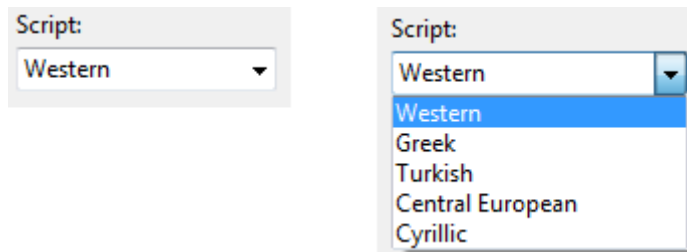

Elementu izvēlas, izpildot klikšķi uz tā.

Ja elementu skaits sarakstā ir garāks, nekā saraksta lodziņa augstums, tad, lai pa to pārvietotos, var izmantot ritjoslas vai pārvietošanās taustiņus.

Parasti saraksta elementi ir sakārtoti pēc lieluma (skaitļi) vai alfabēta (teksts);

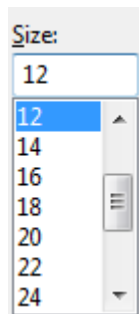
- nolaižamais kombinācijlodziņš (*drop-down combo box*) ir lodziņš, kurā ir redzama aktuālā izvēle, bet, izpildot klikšķi uz bultiņas ▾, var atvērt izvēļu sarakstu;

Lodziņi var būt divu veidu:

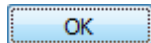
- tādi, kuru vērtības var izvēlēties tikai no saraksta;
- tādi, kuru vērtības var gan izvēlēties no saraksta, gan ievadīt lodziņā;

- kombinētais lodziņš (*combo box*) ir savstarpēji saistīts tekstlodziņš un saraksts. Vajadzīgo vērtību var izvēlēties no saraksta, un tā būs redzama tekstlodziņā, vai arī ievadīt tekstlodziņā:

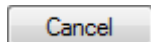

- pogas (*button*) ar kuru palīdzību, piemēram, var:

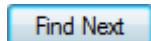
- aizvērt logu, veicot komandas izpildi:

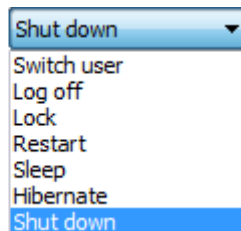
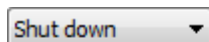
- aizvērt logu, atceļot komandas izpildi:

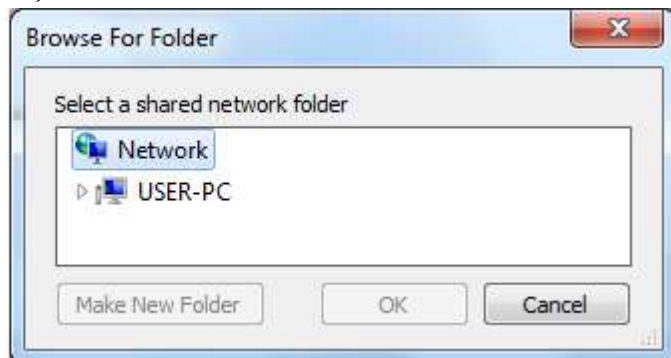
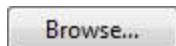
- veikt komandas izpildi, neaizverot logu:

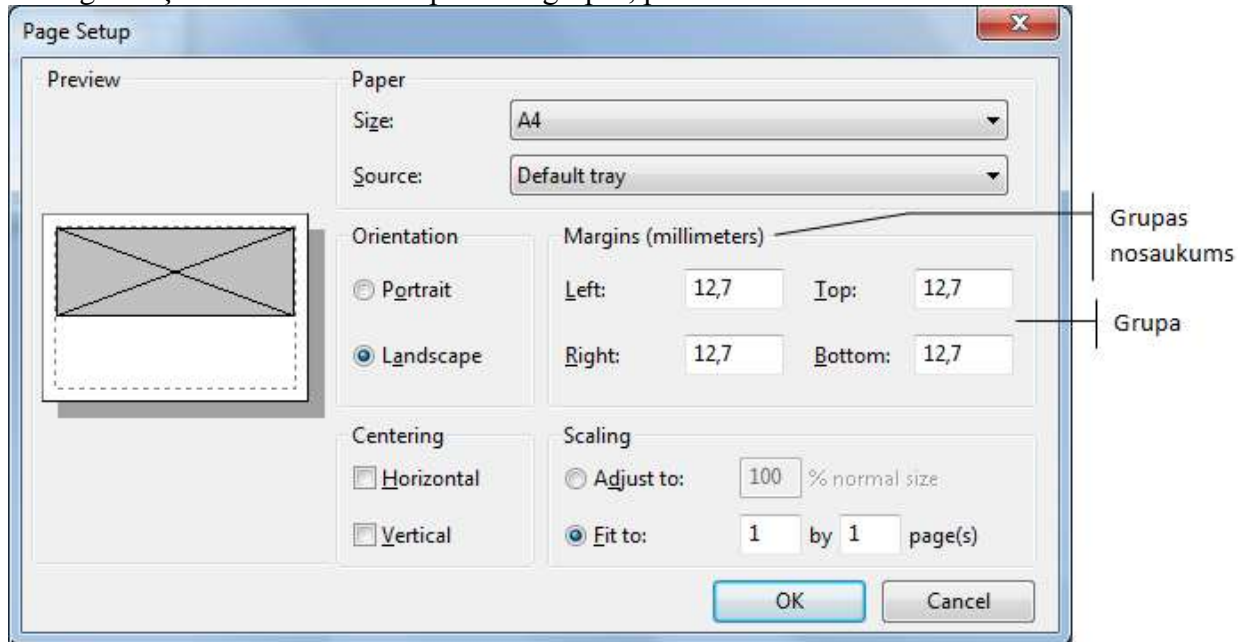
- atvērt izvēlni:

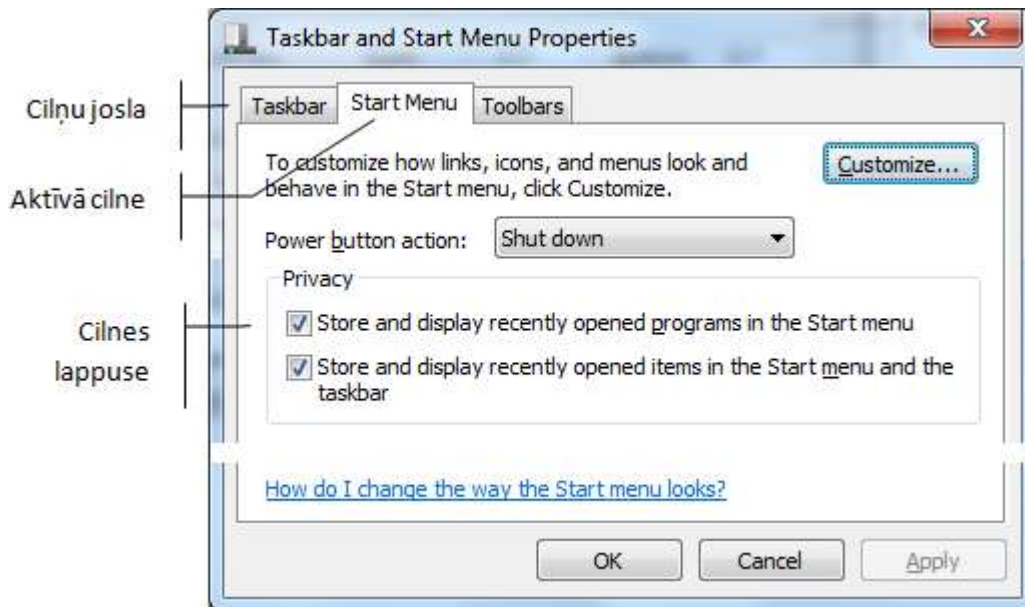
- atvērt citu dialoglodziņu:

Dialoglodziņu elementi var būt apvienoti grupās, piemēram:

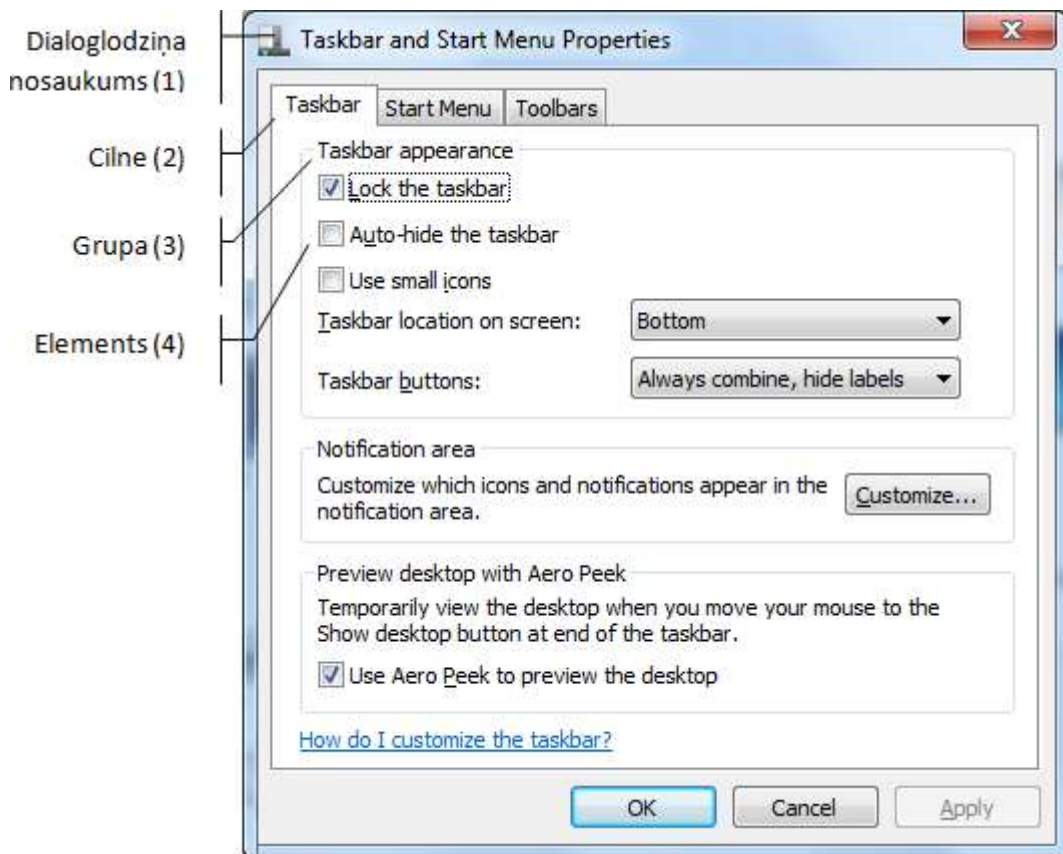

Ja dialoglodziņš satur daudz elementu, tad tie var būt izkārtoti vairākās lappusēs. Tādā gadījumā dialoglodziņā ir redzama cilņu (*tab*) josla ar lappušu nosaukumiem un aktīvās cilnes lappuse (*tab page*), piemēram:

Lai izvēlētos dialoglodziņa elementu, piemēram, atvērtajā dialoglodziņā **Taskbar and Start Menu Properties** atzīmētu izvēles rūtiņu **Auto-hide the taskbar**, nepieciešams veikt šādas darbības:

1. atvērt dialoglodziņu **Taskbar and Start Menu Properties**, piemēram, ar uzdevumjoslas konteksta komandu **Properties**;
2. aktivizēt cilnes **Taskbar** lappusi, izpildot klikšķi uz cilnes **Taskbar**;
3. atrast cilnes **Taskbar** lappuses grupu **Taskbar Appearance**;
4. izpildīt klikšķi izvēles rūtiņā **Auto-hide the taskbar**:

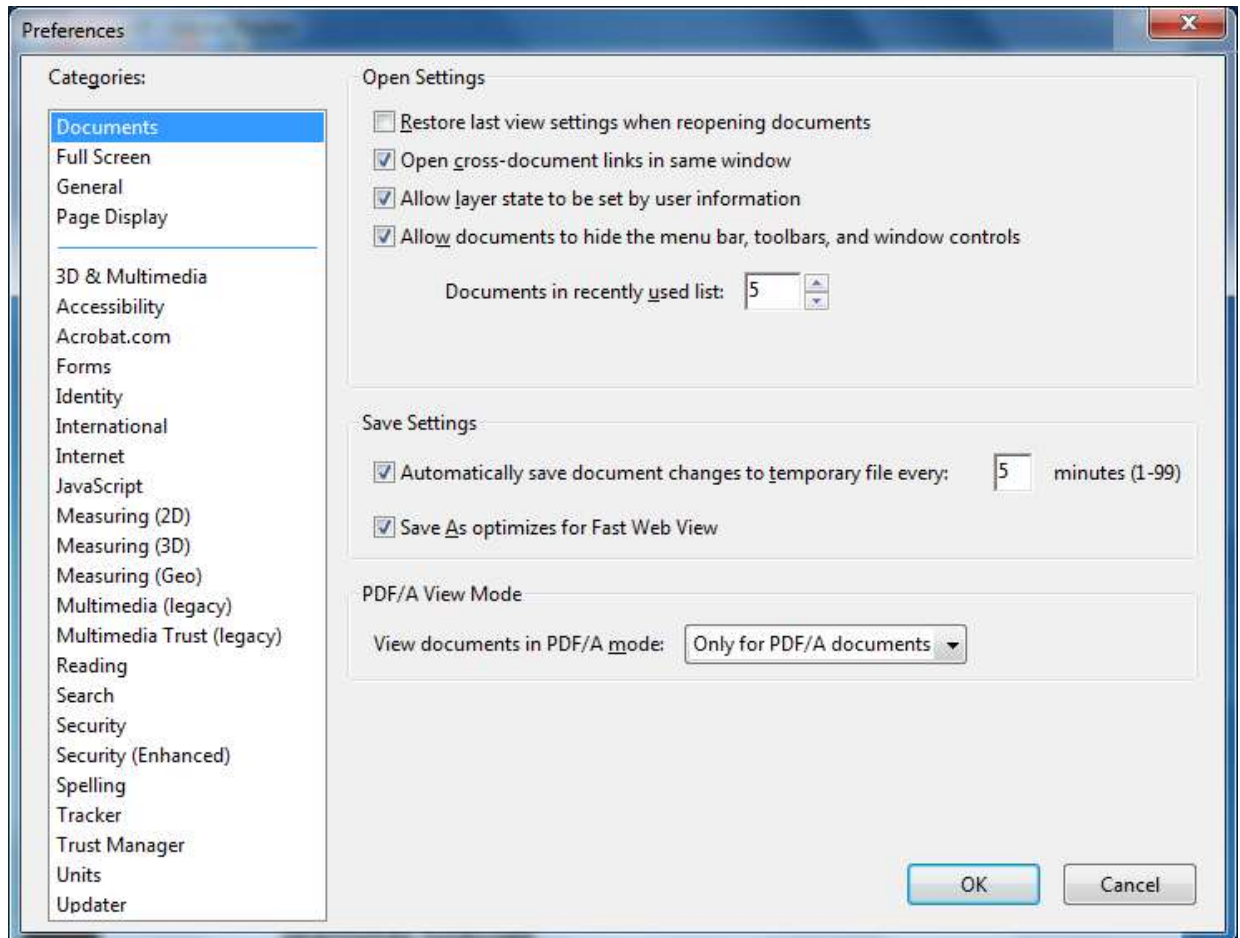

Minēto darbību secību aprakstam turpmāk mācību materiālā tiks lietots šāds pieraksts:

Dialoglodziņa **Taskbar and Start Menu Properties** cilnes **Taskbar** lappuses grupā **Taskbar appearance** atzīmēt izvēles rūtiņu **Auto-hide the taskbar**.

Dialoglodziņš var būt sadalīts divās daļās (rūtīs), piemēram:

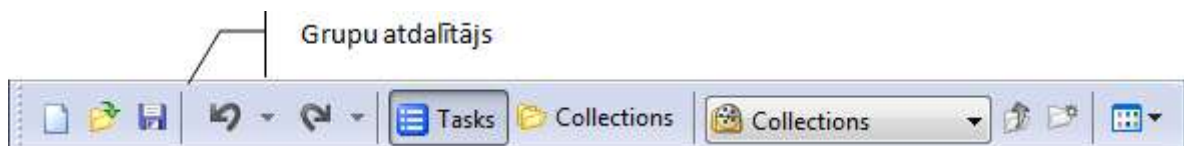
- kreisajā pusē (navigācijas rūtīs) ir izvietotas kategorijas;
- labajā pusē (saturs rūtīs) ir redzams izvēlētajās kategorijas saturs.

Rīkjosla

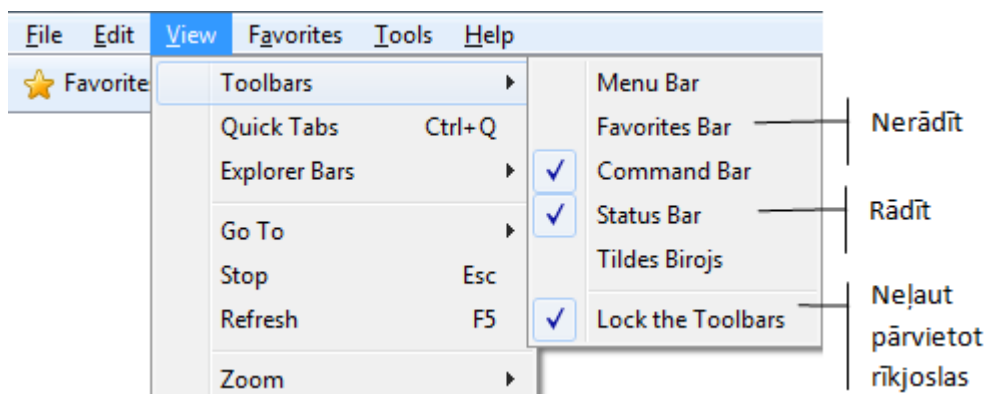
Rīkjosla (*toolbar*) ir taisnstūrveida josla, kas satur virkni elementu, ar kuru palīdzību nepieciešamo komandu parasti var izsaukt ātrāk, nekā izmantojot izvēlnes.

Arī rīkjoslas elementi var būt grupēti, piemēram:

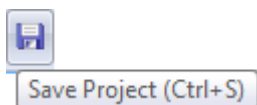

Vienai programmai var būt vairākas rīkjoslas. Tādā gadījumā katrai no tām ir savs nosaukums.

Rīkjoslu sarakstu un to stāvokli (rādīt vai ne) parasti var iestatīt izvēlnē **View** vai tās apakšizvēlnē **Toolbars**, piemēram:

Lai redzētu rīkjoslas elementa (komandas) nosaukumu, uz tā novieto peles rādītāju:

Lai izpildītu rīkjoslas elementam atbilstošo komandu, uz tā izpilda klikšķi. Piemēram, lai veiktu dokumenta saglabāšanu, nepieciešams izpildīt klikšķi uz rīkjoslas pogas .

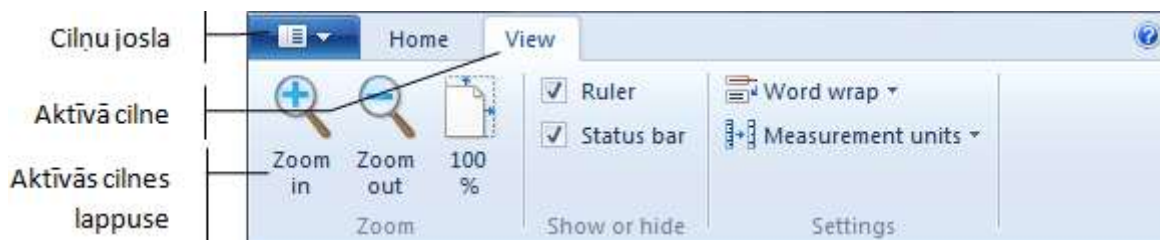
Minēto darbību secību aprakstam turpmāk mācību materiālā tiks lietots šāds pieraksts:

Dokumentā izdarītās izmaiņas saglabā, piespiežot rīkjoslas pogu (Save Project).

Lente

Arvien biežāk lietotnēs, piemēram, pakotnēs *MS Office 2007* un *MS Office 2010*, kā arī vairākās *Windows 7* lietotnēs, piemēram, *Paint* un *WordPad* izvēlņu josla un rīkjoslas ir aizstātas ar lenti.

Lente (*ribbon*) ir apgabals zem virsrakstjoslas, kurā ir redzama cilņu (*tab*) josla un aktīvās cilnes lappuse (*tab page*), piemēram:

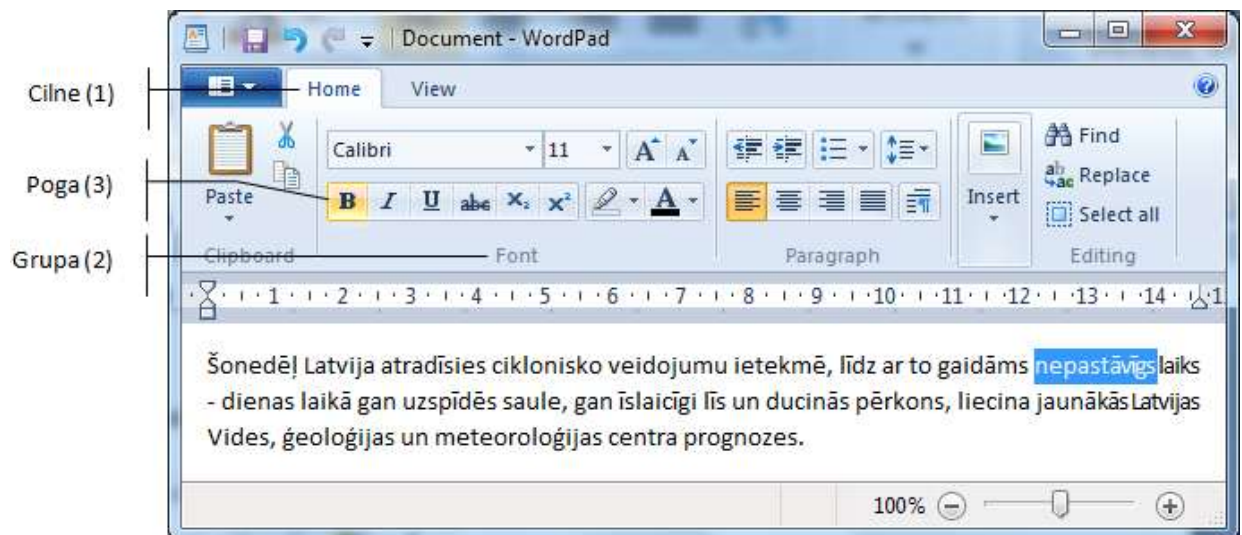

Nereti cilnes lappusē elementi ir sadalīti loģiskās grupās. Zem grupas ir redzams tās nosaukums:

Lai izvēlētos komandu no lentes, piemēram, atlasītā teksta noformēšanai treknrakstā, nepieciešams veikt šādas darbības:

1. aktivizēt cilnes **Home** lappusi, izpildot klikšķi uz cilnes **Home**;
2. cilnes **Home** lappuses grupā **Font**
3. izpildīt klikšķi uz pogas **Bold**.

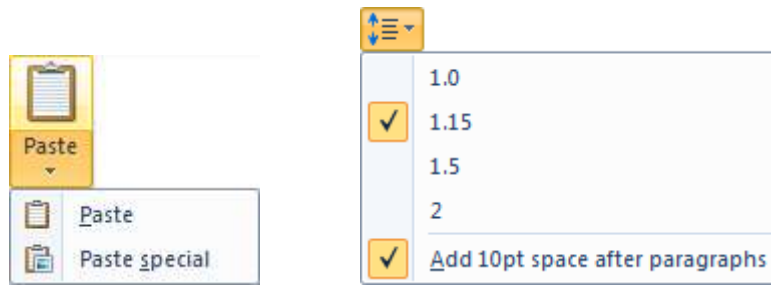
Minēto darbību secību aprakstam turpmāk mācību materiālā tiks lietots šāds pieraksts:

Lentes cilnes Home lappuses grupā Font piespiež pogu **B** (**Bold**).

Grupas var saturēt dažādus elementus, piemēram:

- pogas komandu tūlītējai izsaukšanai, piemēram, Cut;
- pogas-slēdžus, ar kuru izvēlēto režīmu (iestatījumu) iestata vai atceļ, piemēram, **B** vai **B**;
- izvēles rūtiņas, ar kuru izvēlēto iestatījumu iestata vai atceļ, piemēram, Ruler;
- izvēli no pogu grupas, piemēram,

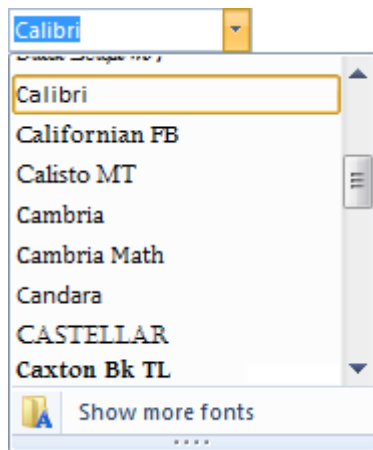
- izvēlnes, kuru pogu apakšā vai labajā pusē ir redzams trijstūrītis, piemēram:

- tekstlodziņus:

- nolaižamais kombinācijlodziņš, kuros ir redzams aktuālais iestatījums, bet, izpildot klikšķi uz bultiņas var atvērt izvēļu sarakstu:

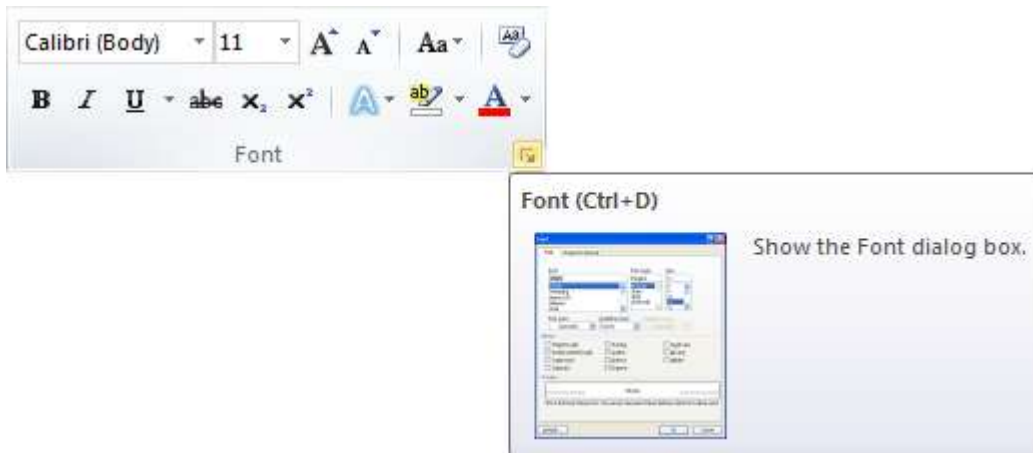

Lodziņi var būt divu veidu:

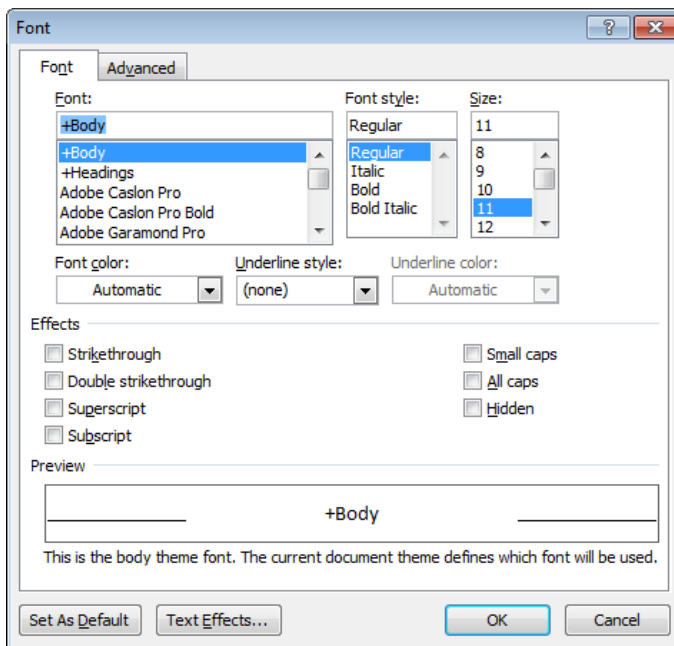
- tādi, kuru vērtības var izvēlēties tikai no saraksta;
- tādi, kuru vērtības var gan izvēlēties no saraksta, gan ievadīt lodziņā.

Izvēļu saraksts var saturēt arī komandas dialoglodziņu atvēršanai, piemēram, **Show more fonts....**

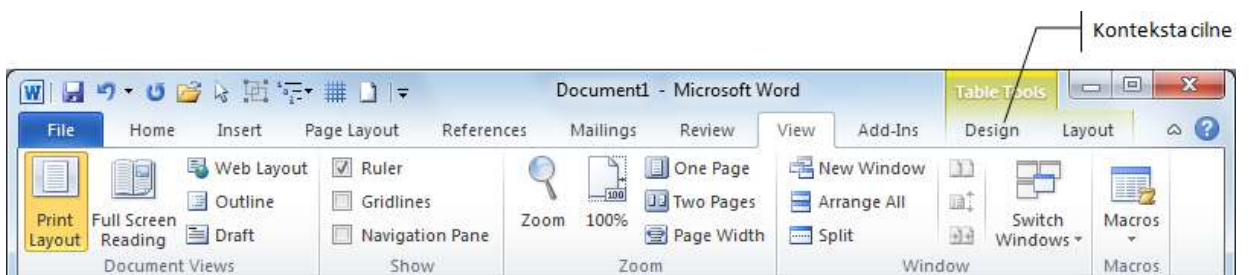
Ja pa labi no grupas nosaukuma ir poga , tad, novietojot uz tās peles rādītāju, kļūst redzams dialoga sīktēls, piemēram:

Izpildot klikšķi uz pogas , atveras dialoglodziņš:

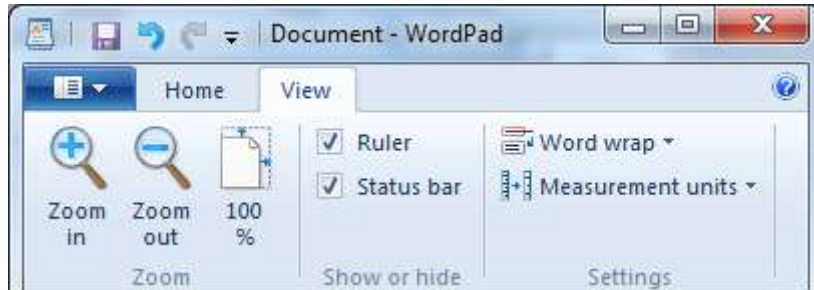

Joslā ne vienmēr ir redzamas visas cilnes – daļa no tām ir redzamas tikai tad, ja ir atlasīts vai notiek darbs ar konkrētu objektu, piemēram, ar tabulu tekstastrādes lietotnē. Šādas cilnes sauc par konteksta cilnēm. Parasti tām ir atšķirīga krāsa, piemēram:

Atkarībā no lietotnes loga platuma var būt dažādas situācijas:

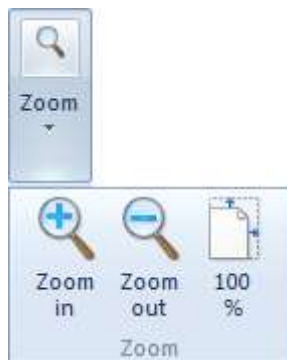
- ja loga platums ir pietiekams, katrā no grupām ir redzami visi tās elementi, piemēram:

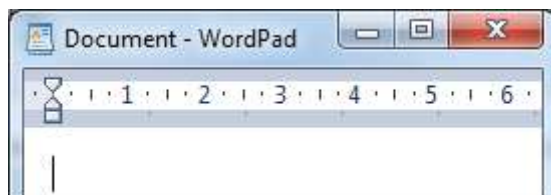
- samazinoties loga platumam, visa grupa vai daļa no tās elementiem var tikt aizstāta ar izvēlnes pogu, piemēram:

Piespiežot izvēlnes pogu, kļūst redzami visi grupas elementi, piemēram:

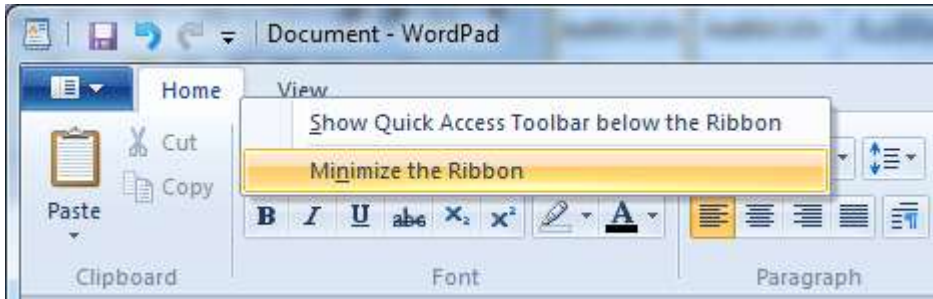

- loga platumu var samazināt tiktāl, ka lente pazūd:

Lai iegūtu lielāku darba laukumu, lenti var minimizēt tā, lai būtu redzamas tikai cilnes. To var izdarīt vairākos veidos, piemēram:

- cilnes kontekstizvēlnē, izvēloties komandu **Minimize the Ribbon**:

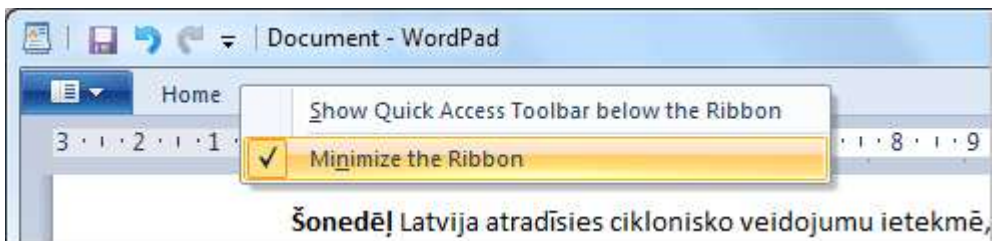

- izpildot klikšķi uz pogas , kas atrodas lentes augšējā labajā stūrī.

Cilnes lappuse kļūst redzama pēc klikšķa uz cilnes, bet pēc elementa izvēles tā atkal pazūd.

Atjaunot lenti var ar:

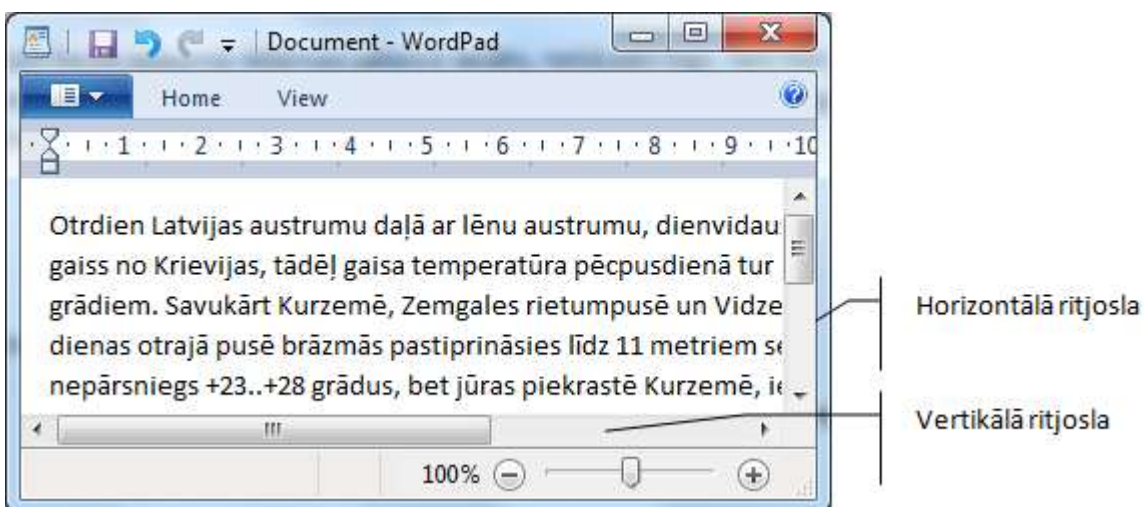
- komandu Minimize the Ribbon:

- pogu , kas atrodas lentes augšējā labajā stūrī un kļūst redzama pēc lentes minimizēšanas.

Ritjoslas

Ja loga darba laukumā rādāmais saturs ir lielāks nekā pats logs, tam parasti tiek pievienotas ritjoslas (*scroll bar*). Izmantojot ritjoslas, iespējams pārvietoties uz citu vietu dokumentā. Logam var būt horizontālā un/vai vertikālā ritjosla.

Vertikālo ritjoslu lietošana:

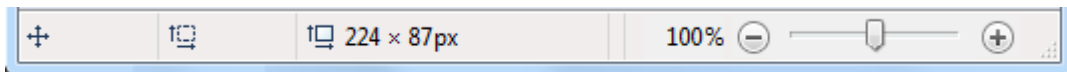
- izpildot klikšķi uz ritjoslas pogām un , var pārvietoties uz augšu vai uz leju;
- izpildot klikšķi tukšajā apgabalā virs vai zem ritināšanas rāmīša, var pārvietoties par lielāku soli;
- pārvietojot ritināšanas rāmīti , loga saturs tiek ritināts izvēlētajā virzienā.

Līdzīgi var izmantot horizontālo ritjoslu, tikai tad pārvietošanās notiek pa labi vai kreisi.

Ja pelei ir ritenītis vai datoram ir skārienpaliktnis ar ritināšanas joslu, tad arī tos var izmantot logu saturu ritināšanai.

Stāvokļa josla

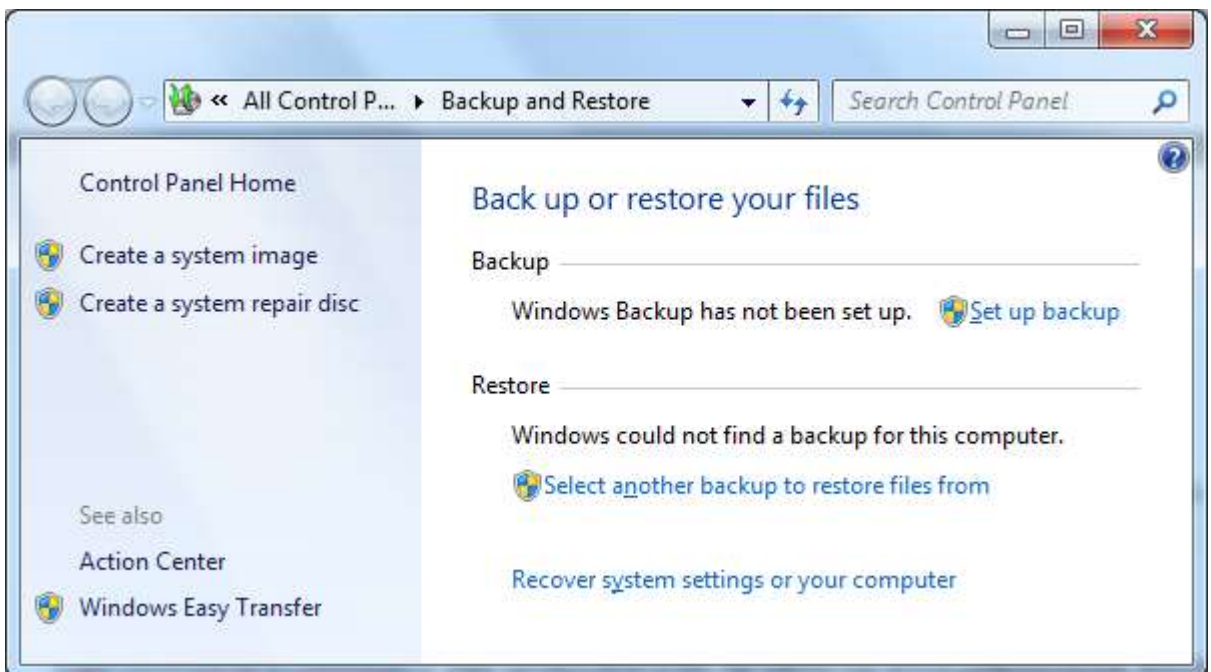
Stāvokļa josla (*status bar*) ir programmu loga josla, kas sniedz īsas ziņas par programmas stāvokli un tā parasti novietota loga apakšējā malā.

Stāvokļa joslā uzrādītā informācija dažādām programmām un dažādu darbību izpildes laikā var būt atšķirīga.

Rūts

Rūts (*pane*) ir loga apgabals, kurā tiek izvietota noteikta informācija. Piemērā attēlā redzamais logs satur divas rūtis:

2.1.4.2. Darbības ar logu

Ar lielāko daļu no logiem var veikt šādas darbības: minimizēt, maksimizēt, atjaunot loga izmērus, palielināt vai samazināt, pārvietot un aizvērt.

Loga minimizēšana

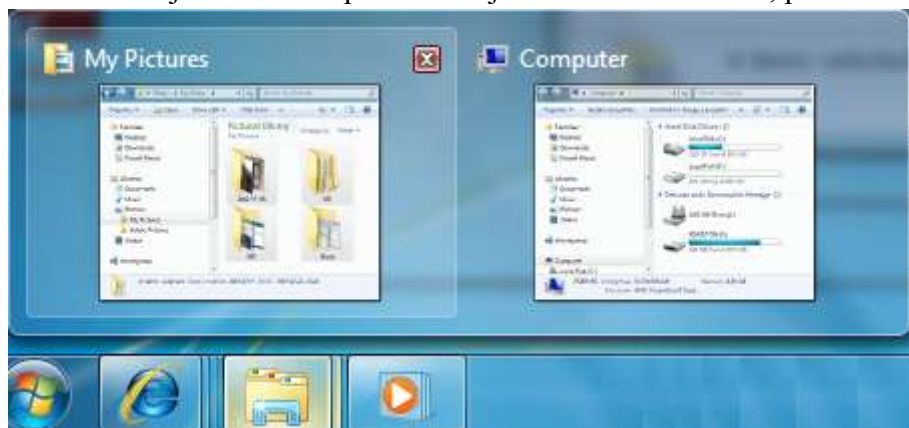
Loga minimizēšana (*minimize*) ir loga noņemšana no darbvirsmas, atstājot uzdevumjoslā attiecīgās programmas saīsni. Minimizētā stāvoklī logs nav aizvērts, un tajā noritošās darbības parasti netiek pārtrauktas, piemēram, turpinās mūzikas atskaņošana, aprēķinu veikšana vai informācijas meklēšana.

Loga minimizēšanu var veikt vairākos veidos, piemēram:

- virsrakstjoslā, izpildot klikšķi uz pogas (**Minimize**);
- uzdevumu joslā, izpildot klikšķi uz loga pogas, ja logs nav minimizēts un attiecīgajā lietotnē ir atvērts tikai viens logs.

Minimizētu logu iepriekšējā stāvoklī var atjaunot:

- ja lietotnē ir atvērts tikai viens logs, izpildot klikšķi uz lietotnes saīsnes uzdevumjoslā;
- ja lietotnē ir atvērti vairāki logi:
 - uzdevumjoslā novieto peles rādītāju uz lietotnes saīsnes, piemēram:

- izpilda klikšķi uz vajadzīgā sīktēla.

Windows 7 satur jaunu logu minimizēšanas veidu – aero satricinājumu (*Aero Shake*), kas minimizē visus logus, izņemot izvēlēto. Lai to veiktu, logu aiz virsrakstjoslas strauji pavelk turp un atpakaļ jebkurā virzienā („sakrata”). Veicot darbību atkārtoti, visi iepriekš atvērtie logi atkal kļūst redzami.

Pieklūt darbvirsmai (minimizēt visus atvērtos logus) var ar uzdevumjoslas pogu **Show Desktop**.

Maksimizēšana

Loga maksimizēšana (*maximize*) ir loga palielināšana līdz visa monitora ekrāna apmēriem.

Loga maksimizēšanu parasti var veikt tikai tiem logiem, kuriem virsrakstjoslā ir redzama maksimizēšanas poga (**Maximize**).

Maksimizēšanu var veikt vairākos veidos, piemēram:

- virsrakstjoslā izpildot klikšķi uz loga vadības pogas (**Maximize**);
- izpildot dubultklikšķi virsrakstjoslā.

Loga izmēru atjaunošana, kādi tie bija pirms maksimizēšanas

Atjaunot loga izmērus var:

- izpildot klikšķi uz pogas (**Restore Down**);
- izpildot dubultklikšķi virsrakstjoslā.

Windows 7 piedāvā jaunu loga izmēru atjaunošanas veidu – pieķeršanos (*Snap*). Lai to veiktu, logu pārvieto uz jebkuru no ekrāna malām.

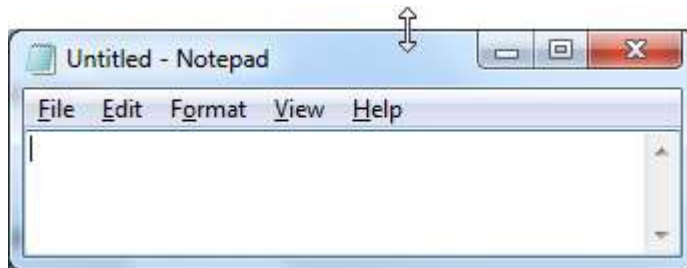
Loga izmēru maiņa

Lai labāk redzētu loga saturu vai apskatītu vairākus logus vienlaikus, var mainīt to izmērus.

To logu, kam virsrakstjoslas labajā malā ir tikai loga aizvēršanas poga , izmērus mainīt nevar.

Lai mainītu loga augstumu vai platumu:

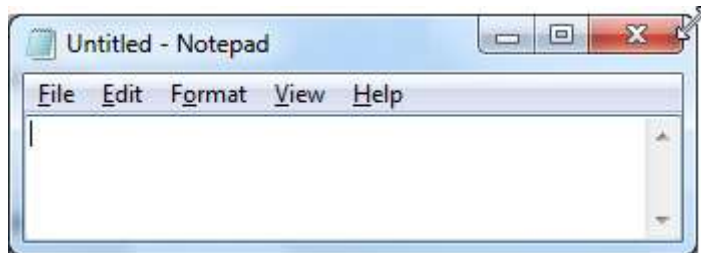
- ➔ novieto peles kursoru uz augšējās vai apakšējās (labās vai kreisās) loga malas tā, lai peles rādītājs iegūst formu ();

- ➔ piespiež un tur peles kreiso pogu;
- ➔ peles kursoru pārvieto uz augšu vai leju (pa labi vai kreisi);
- ➔ kad logs ieguvus izvēlēto izmēru, atlaiž peles pogu.

Lai mainītu loga izmērus abos virzienos vienlaicīgi:

- ➔ novieto peles kursoru uz loga stūra tā, lai peles rādītājs iegūtu formu vai .

- ➔ piespiež un tur peles kreiso pogu;
- ➔ peles kursoru pārvieto pa diagonāli;
- ➔ kad logs iegūvis vajadzīgo lielumu, atlaiž peles pogu.

Loga pārvietošana

Ja kāds no logiem aizsedz vajadzīgo informāciju, to var pārvietot citā vietā.

Lai pārvietotu logu:

- ➔ novieto peles rādītāju uz loga virsrakstjoslas;
- ➔ piespiež un tur peles kreiso pogu;
- ➔ pārvieto logu uz izvēlēto vietu;
- ➔ atlaiž peles pogu.

Loga aizvēršana

Logu var aizvērt vairākos veidos, piemēram:

- virsrakstjoslā, izpildot klikšķi uz aizvēršanas pogas (**Close**);
- ar taustiņu kombināciju + .
- ar dubultklikšķi virsrakstjoslā uz lietotnes ikonas;
- minimizētu logu, to neatverot, var aizvērt, izmantojot uzdevumjoslas saīšnes pogu. Novietojot peles rādītāju uz tās, var redzēt atvērto logu sīktēlus, no kuriem izvēlas vajadzīgo, un piespiež pogu , piemēram:

2.1.4.3. Pārvietošanās starp atvērtiem logiem

Ja vienlaikus atvērta vairāk nekā viena programma vai dokuments, tad darbvirsmu var ātri pārblīvēt ar programmu logiem. Tā kā programmu logi bieži vien pārklāj cits citu vai aizņem visu ekrānu, tad nevar redzēt tos logus, kas atrodas zem virsējiem, vai arī atcerēties, kādi logi ir atvērti.

Šim mērķim var noderēt loga sīktēli, kas kļūst redzami, novietojot uzdevumjoslā peles radītāju uz programmas saīksnes.

Ja ir nepieciešams pārslēgties starp atvērtajiem logiem, to var izdarīt vairākos veidos, piemēram:

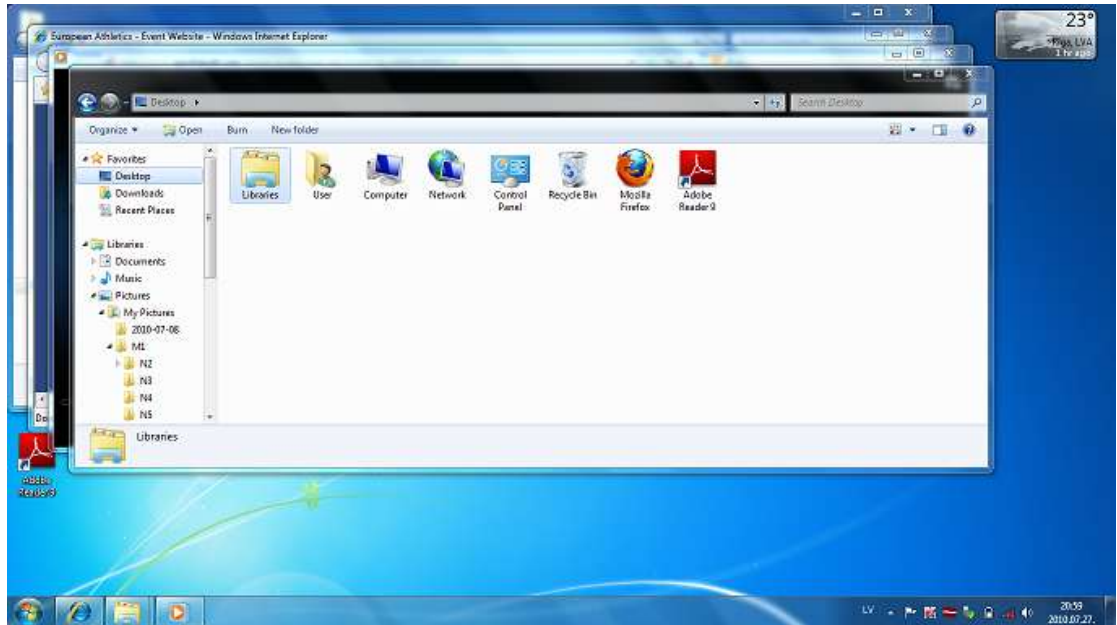
- izmantojot uzdevumjoslā esošās saīksnes. Izpildot klikšķi uz kādu no tām, izvēlētais logs novietojas virs pārējiem un kļūst par aktīvo logu;
- turot piespiestu taustiņu **Alt** un, lai cikliski pārslēgtos starp atvērtajiem logiem, atkārtoti piespiež un atlaiž taustiņu **Tab**, līdz vajadzīgais logs ir izvēlēts;

- Pēc taustiņa **Alt** atlaišanas izvēlētais logs kļūst aktīvs.

Var izmantot arī kādu no logu automātiskās izkārtšanas veidiem, ko var izvēlēties no uzdevumjoslas kontekstizvēlnes:

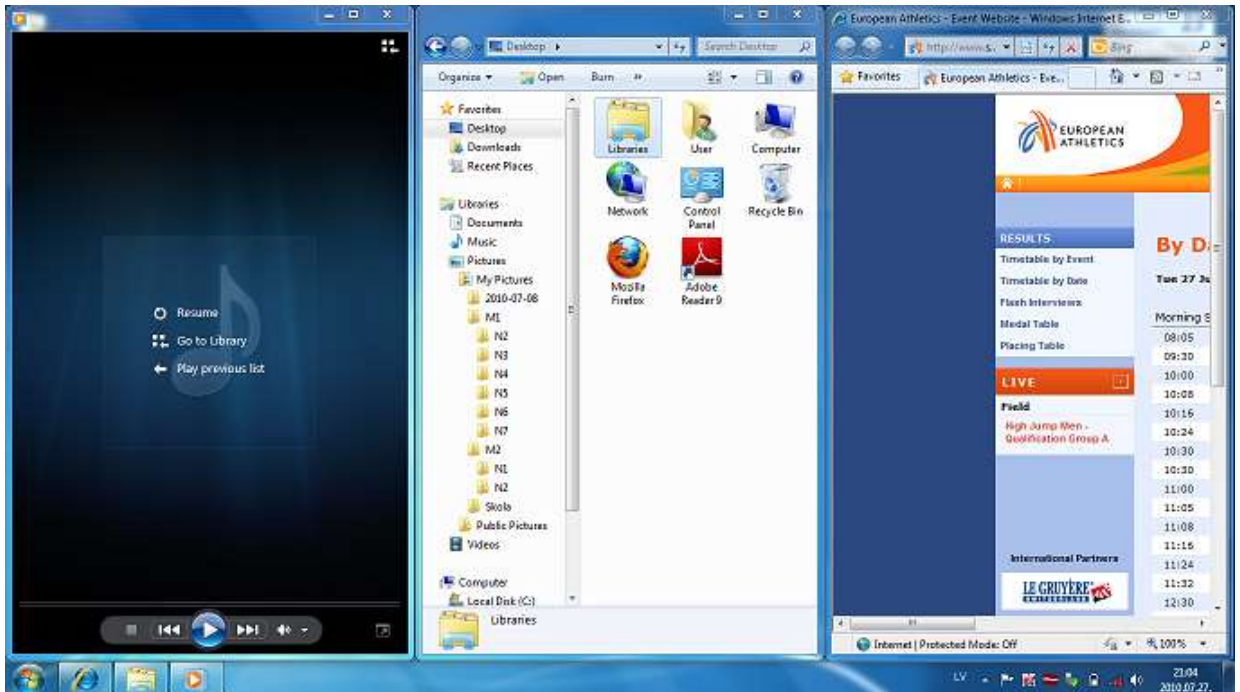
- kaskadēt logus (**Cascade Windows**), kad tie tiek izvietoti viens aiz otra:

- rādīt logus grupēti (**Show Windows Stacked**):

- rādīt logus blakus (**Show Windows Side by Side**):

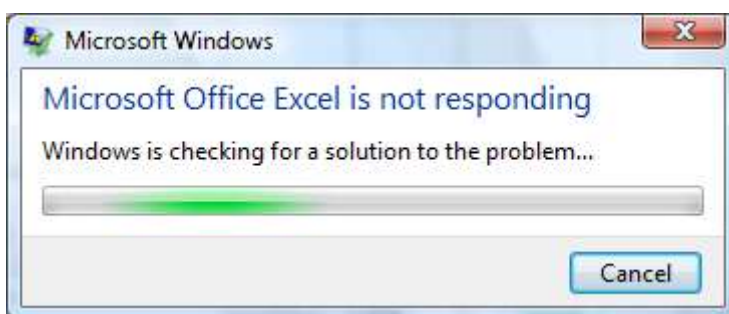

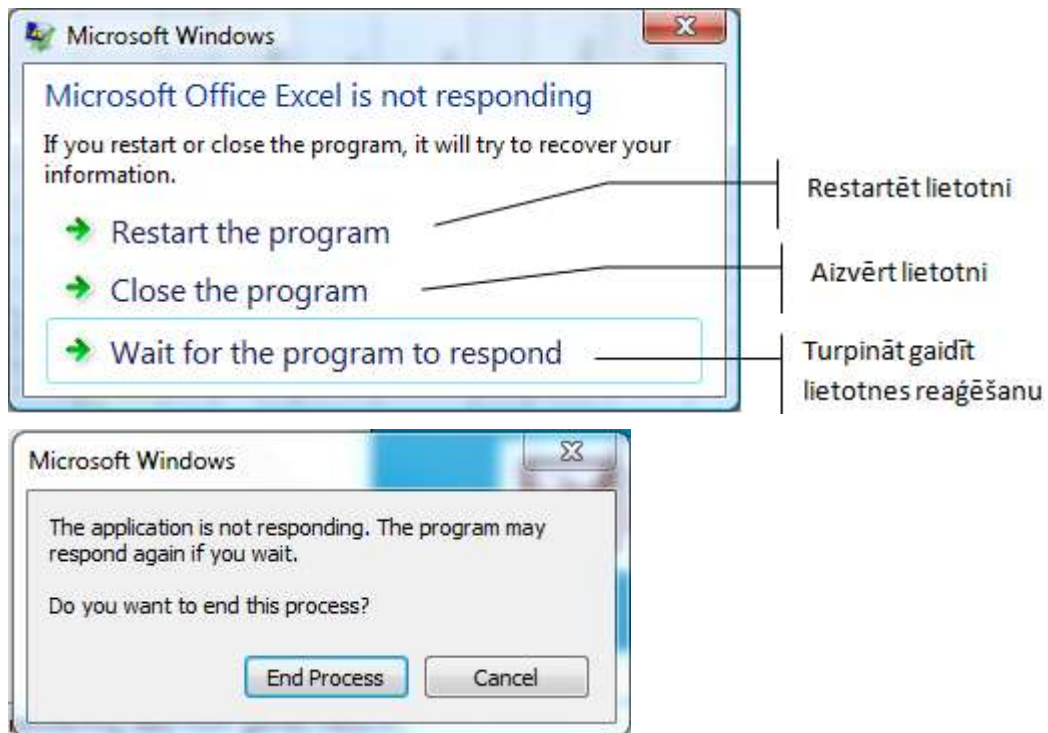
Izvēlēto logu izvietojanas veidu atsauc ar uzdevumjoslas kontekstizvēlnes komandu **Undo nnn**, kur **nnn** ir izvietojuma veida nosaukums, piemēram, **Undo Cascade**.

2.1.4.4. Nereagējošas lietotnes aizvēršana

Programmas kļūmju dēļ datora darba laikā uz ekrāna var parādīties dažādi kļūdu paziņojumi vai programma var nereagēt uz lietotāja veiktajām darbībām.

Ja operētājsistēma pati konstatējusi nereagēšanas situāciju, uz ekrāna tiek izvadīts dialoglodziņš, piemēram:

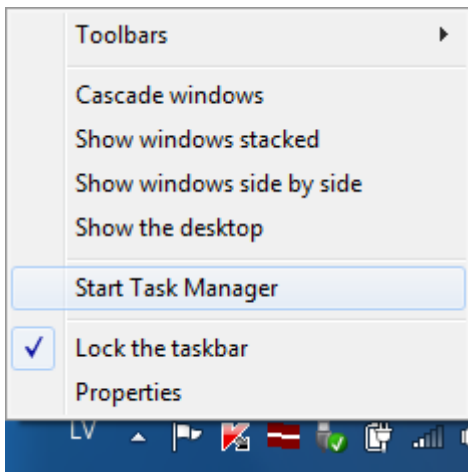
Lai aizvērtu nereaģējošu lietotni, jāatver uzdevumu pārvaldnieka dialoglodziņš **Windows Task Manager**:

- izmanto taustiņu kombināciju **Ctrl** + **Alt** + **Delete** .
 → atveras darbvirsma ar izvēlni:

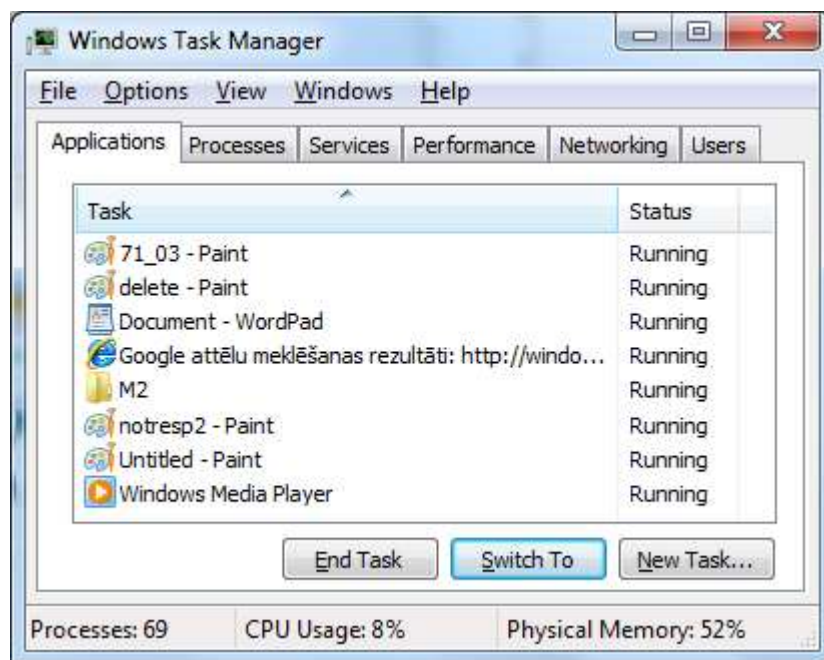
- izvēlas Start task manager.

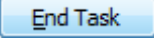
- ar uzdevumjoslas kontekstzvēlnes komandu **Start Task Manager**:

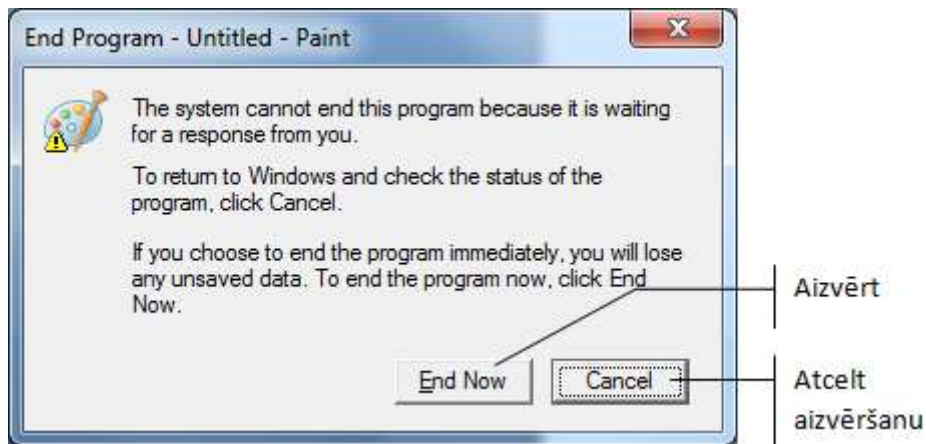
Dialoglodziņā **Windows Task Manager** veic šādas darbības:

- ➔ atver cilnes **Applications** lappusi, kas satur divas kolonnas:
 - kolonna **Task** satur atvērto programmu un datņu nosaukumus;
 - kolonnā **Status** redzams to stāvoklis:

- **Running** – darbojas;
 - **Not responding** – nereaģē;
- ➔ sarakstā atlasa aizveramo lietotni;
- ➔ piespiež pogu .

Aizvēršana var prasīt zināmu laiku un uz ekrāna var tikt izvadīti logi aizvēršanas procedūras apstiprināšanai, piemēram:

2.1.5. Darbvirsma piemērošana lietotāja vajadzībām

2.1.5.1. Datumu un laika nomaiņa

Datora pulksteņa laiks un datums parasti ir redzams uzdevumjoslas labajā malā.

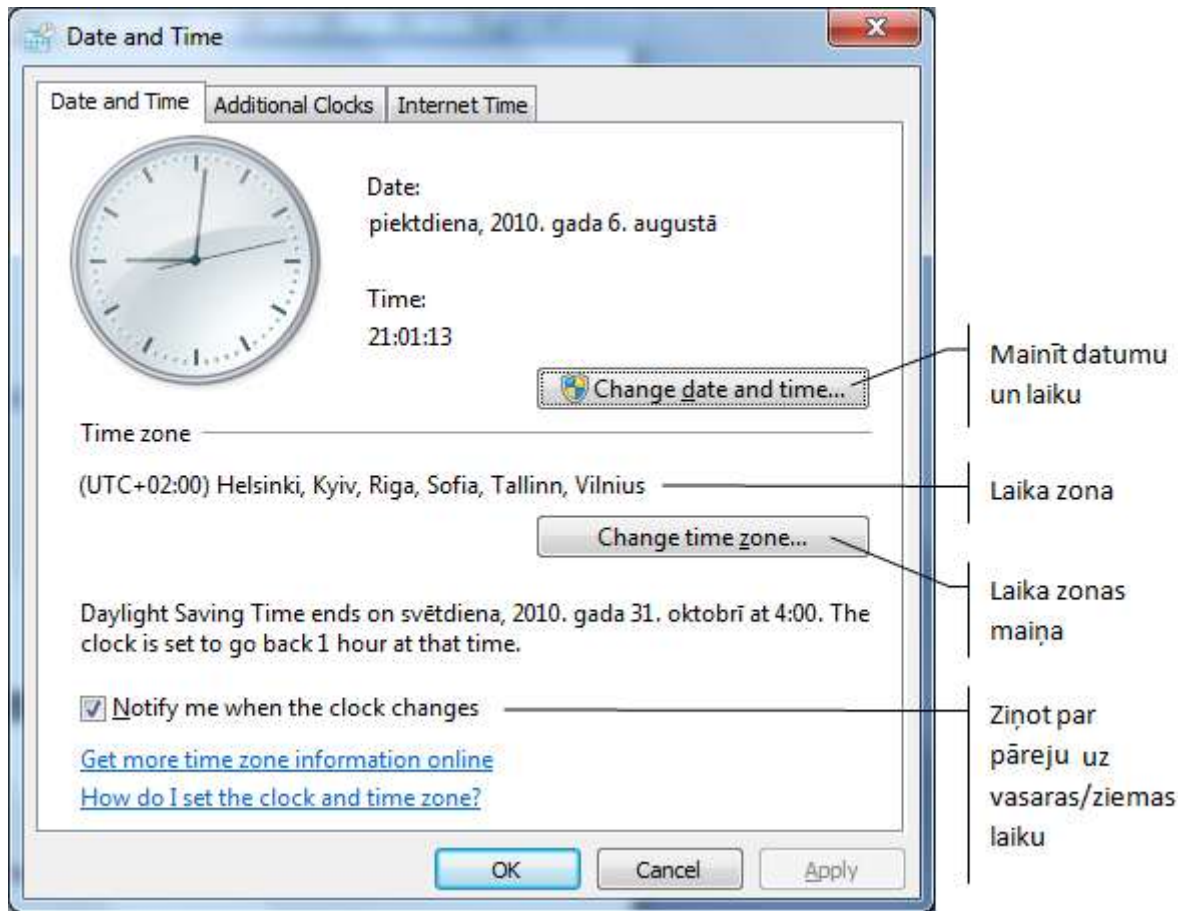
Lai mainītu datumu un/vai laiku:

- ➔ uz datuma un laika apgabala izpilda dubultklikšķi.

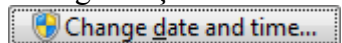
Atveras kalendāra un pulksteņa logs:

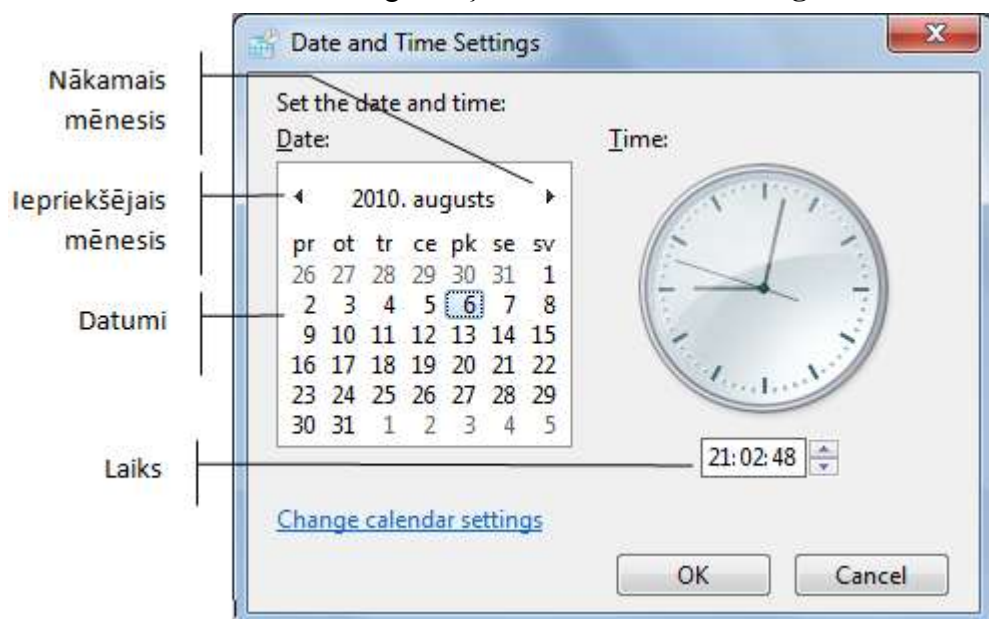
- ➔ lai veiktu izmaiņas, izpilda klikšķi uz [Change date and time settings...](#). Atveras datuma un laika dialoglodziņš **Date and Time**:

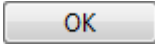

- ➔ dialoglodziņa cilnes **Date and Time** lappusē piespiež datuma un laika maiņas pogu

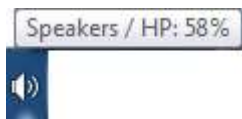
Atveras datuma un laika dialoglodziņš **Date and Time Settings**:

- veic nepieciešamās izmaiņas;
- izmaiņas apstiprina, piespiežot pogu
- aizver dialoglodziņu **Date and Time**.

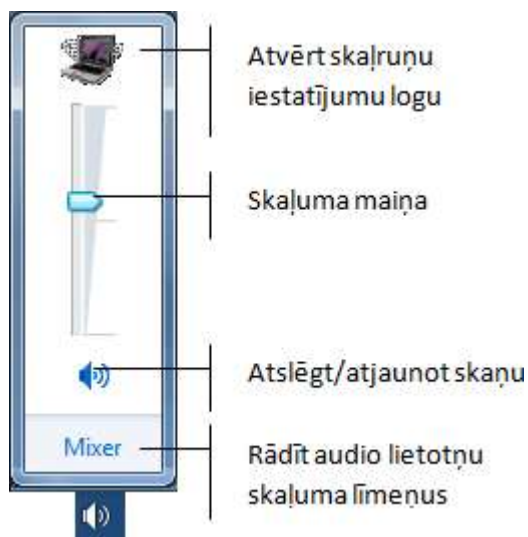
2.1.5.2. Skaņas skaļuma regulēšana

Ja datoram ir skaņas karte, kam pieslēgti skaļruņi vai austiņas, tad parasti uzdevumjoslā ir redzama skaņas ikona . Ja uz tās novieto peles rādītāju, tad ir redzama informācija par skaņas ierīci un iestatīto skaļuma līmeni, piemēram:

Lai regulētu skaļumu, izmantojot operētājsistēmas līdzekļus:

- izpilda klikšķi uz ikonas , kas parasti atrodas uzdevumjoslas labajā malā;

- logā izpilda kādu no darbībām:
 - maina skaļumu, pārvietojot rādītāju : uz augšu – skaļāk – vai uz leju – klusāk;
 - atslēdz skaņu, izpildot klikšķi uz pogas (**Mute**) (poga maina izskatu uz , savukārt poga uzdevuma joslā uz);
 - atjauno skaņu, izpildot klikšķi uz pogas ;
- logu aizver, izpildot klikšķi jebkurā vietā ārpus tā.

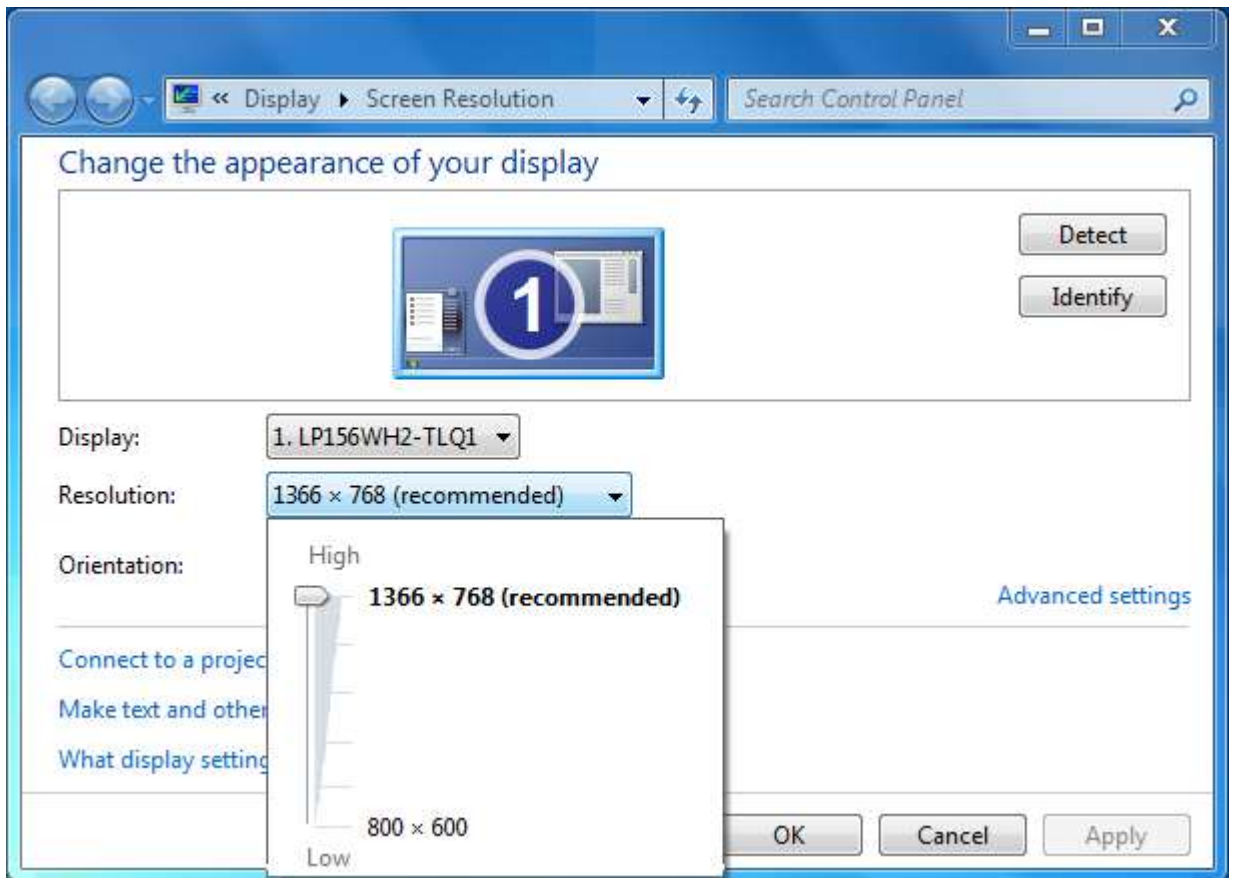
2.1.5.3. Monitora izšķirtspējas maiņa

Piemērotākā konkrētā monitora izšķirtspēja ir ieteiktā (*recommended*), jo tā nodrošina iespējami labāko attēla kvalitāti.

Ja izšķirtspēju tomēr ir nepieciešams mainīt:

- ar darbvirsmas konteksta komandu **Screen Resolution** atver monitora izšķirtspējas maiņas logu;

→ izkrītošajā sarakstā **Resolution** ar rādītāju iestata vajadzīgo izšķirtspēju:

→ izmaiņas apstiprina, piespiežot pogu .

Monitors izšķirtspējas maiņas logu var atvērt arī, izmantojot starta pogas izvēlnes komandu **Control Panel**. Atvērtajā logā kategorijā **Appearance and Personalization** izvēlas **Adjust screen resolution**.

2.1.5.4. Darbvirsmas personalizācija

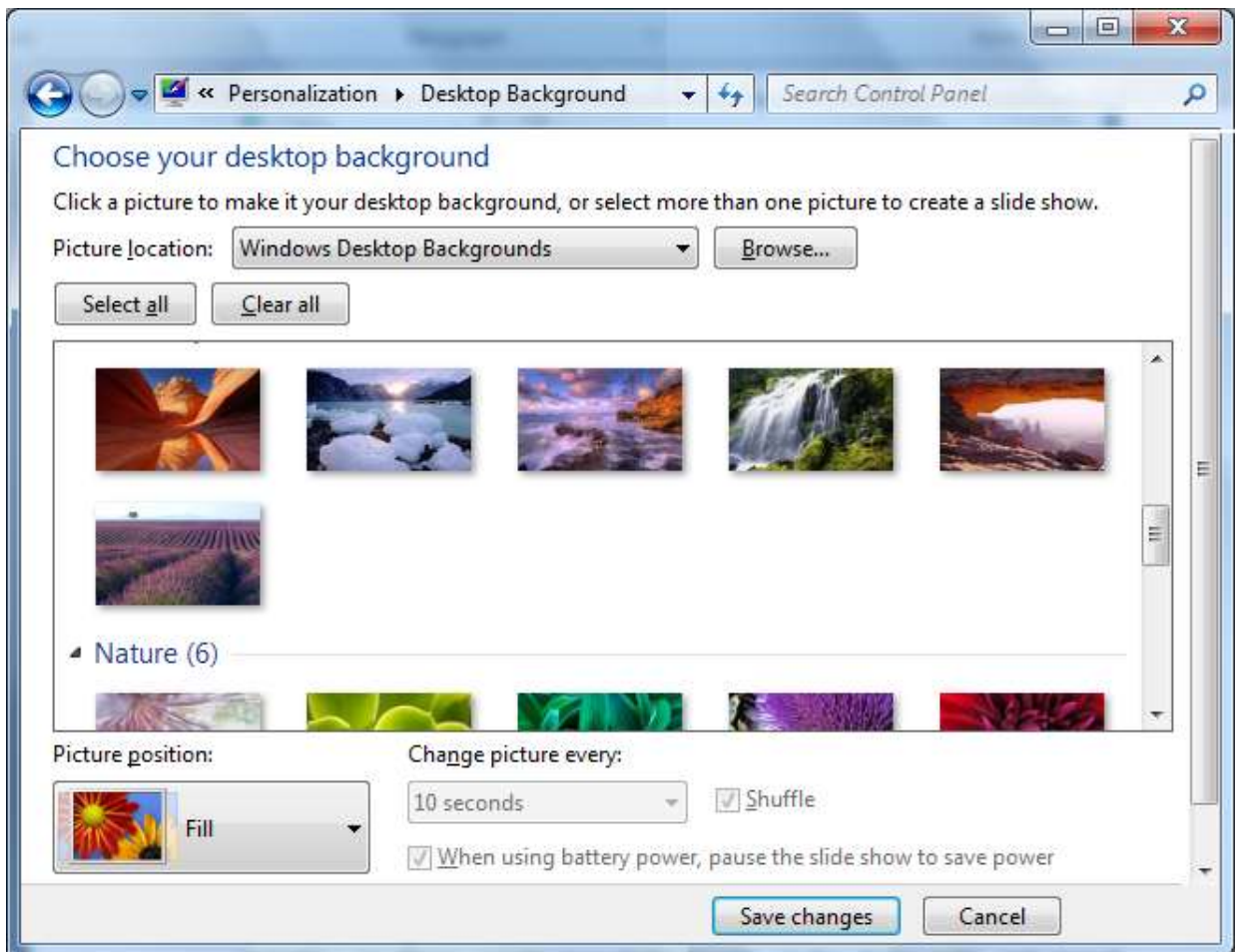
Viens no ērtākajiem veidiem, kā personalizēt datoru, ir darbvirsmas fona (tapetes) maiņa. Lietotājs var izvēlēties kādu no *Windows 7* piedāvātajiem foniem vai jebkuru datorā saglabātu attēlu vai arī izmantot tīrtoņa fona krāsu. Attēlus, ko ir paredzēts lietot kā darbvirsmas fonus, var atrast arī internetā.

Nav ieteicams izvēlēties ļoti raibus fona attēlus, jo tad būs grūti atšķirt darbvirsmas ikonas.

Lai veiktu darbvirsmas fona maiņu:

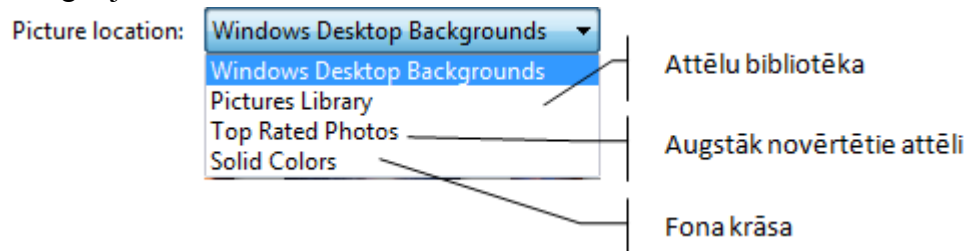
→ lieto starta pogas izvēlnes komandu **Control Panel**;

- ➔ atvērtajā logā kategorijā **Appearance and Personalization** izvēlas **Change desktop background**:

- ➔ ja vēlas izmantot datorā saglabātu attēlu, to izvēlas, piespiežot pogu **Browse...**;
- ➔ lai izmantotu kādu no gatavajiem variantiem:

- kategoriju izvēlas sarakstā **Picture Location**:

- no loga vidū esošā saraksta, izvēlas attēlu;
- ➔ sarakstā **Picture position** var izvēlēties veidu, kā attēls noklāj darbvirsmu;
- ➔ ja ir atzīmēti vairāki attēli, tad sarakstā **Change picture every** var izvēlēties katra attēla rādīšanas ilgumu slīdrādes laikā un, ja ir atzīmēta izvēles rūtiņa **Shuffle**, attēlu secība būs nejauša;
- ➔ izdarīto izmaiņu saglabāšanai lieto pogu **Save changes**.

2.1.5.5. Ekrānsaudzētāja iestatīšana

Ekrānsaudzētājs ir kustīgs attēls vai raksts, kas parādās uz ekrāna, ja noteiktu laiku nelieto peli un tastatūru. Vecākiem monitoriem ekrānsaudzētāju lietoja, lai paildzinātu ekrāna darba mūžu, taču tagad to vairāk izmanto drošībai, ja dators kādu laiku atstāts bez uzraudzības.

Ekrānsaudzētāja iestatījumu atvēršanai:

- ➔ lieto starta pogas izvēlnes komandu **Control Panel**;
- ➔ atvērtajā logā izvēlas kategoriju **Appearance and Personalization**;
- ➔ kategorijā **Personalization** izvēlas **Change screen saver**. Atveras ekrānsaudzētāja iestatījumu logs **Screen Saver Settings**:

Ekrānsaudzētāja iestatījumu logā grupā **Screen saver** var:

- sarakstā izvēlēties ekrānsaudzētāja veidu vai to atcelt (*none*). Izvēlēto veidu varēs apskatīt monitora ikonā;
- ar pogu **Settings** ekrānsaudzētāja veidiem **3D Text** un **Photos** var atvērt efekta iestatījumu logu;
- lodziņā **Wait** ievadīt laiku, cik ilgi jānogaida, līdz ekrānsaudzētājs uzsāk darbu, ja lietotājs neveic nekādas darbības ar peli vai tastatūru;
- ja ir atzīmēta izvēles rūtiņa **On resume, display logon screen**, atsākot darbu pēc ekrānsaudzētāja ekrānā būs redzams pieteikšanās logs ar lietotāja izvēli;
- veiktās izmaiņas apstiprināt, piespiežot pogu **Apply**.

2.1.5.6. Tastatūras valodas pievienošana un maiņa

Valodu rīkjoslā satur pakalpojumus, kas saistīti ar ievades valodas, tastatūras izkārtojuma, kā arī rokraksta un runas atpazīšanu. Tajā var arī mainīt ievades valodu vai tastatūras izkārtojumu.

Pēc noklusējuma tā atrodas uzdevumu joslā pa kreisi no paziņojumu apgabala. Valodu joslas pogas mainās atkarībā no instalētajiem pakalpojumiem un aktīvajām programmām dotajā brīdī. Valodu josla ir redzama tikai tad, ja ir pievienotas vairākas valodas.

Ievades (tastatūras) valodai un tās iestatījumiem atbilst ikona, uz kuras redzami valodas apzīmējuma divi burti, piemēram, **LV**. Ja uz ikonas novieto peles rādītāju, tad ir redzama informācija par izvēlēto tastatūras valodu, piemēram:

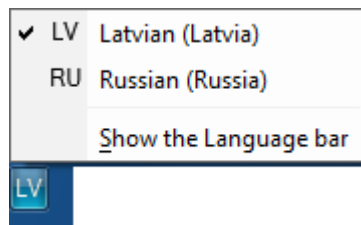

Ikona ar valodas apzīmējumu redzama tikai tad, ja ir vairākas valodas. Ja ir tikai viena valoda, tad valodas joslā ir redzama tastatūras ikona, piemēram:

Lai mainītu tastatūras valodu:

- ➔ izpilda klikšķi uz valodas ikonas. Atveras valodu saraksts. No izvēlētās valodas pa kreisi redzams ķeksītis:

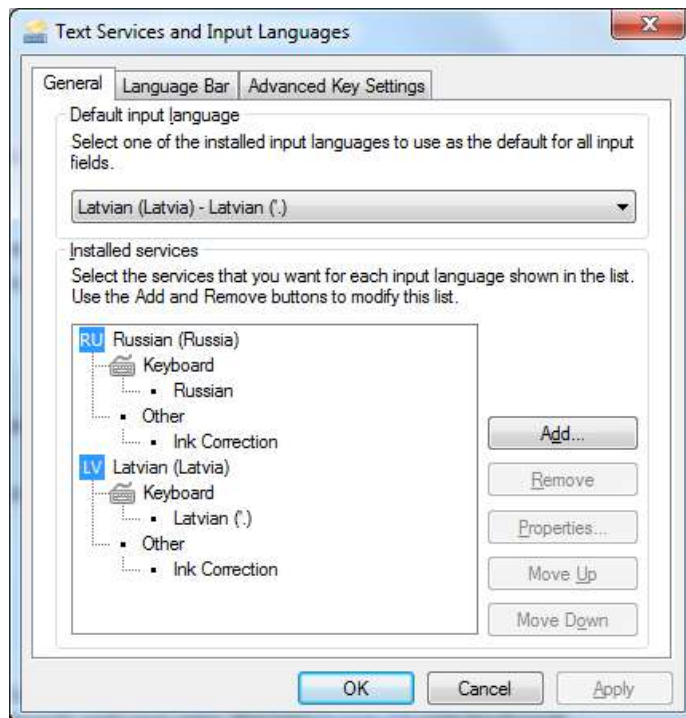

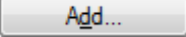
- ➔ izvēlas vajadzīgo valodu;
- ➔ sarakstu aizver, izpildot klikšķi jebkurā vietā ārpus tā.

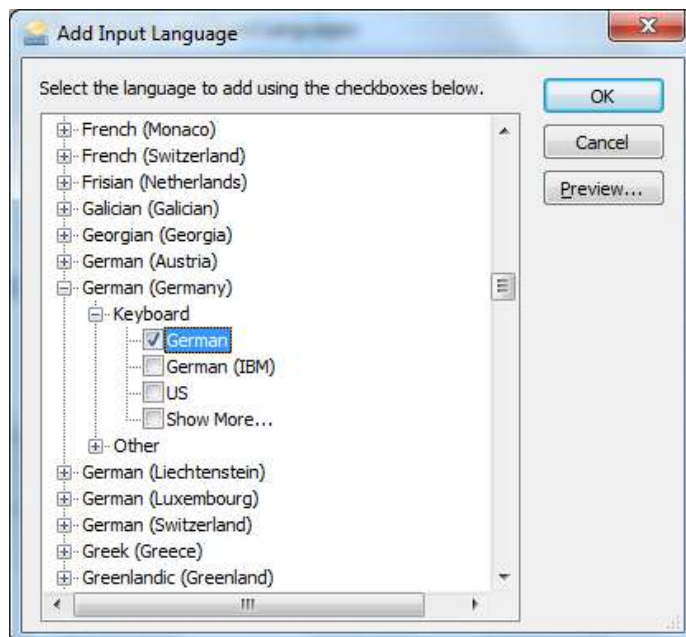
Lai pievienotu tastatūras valodu:

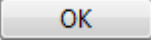
- ➔ ar peles labo pogu izpilda klikšķi uz valodas ikonas;

- ➔ izvēlas komandu **Settings...**. Atveras teksta pakalpojumu un ievades valodu logs **Text Services and Input Languages**:

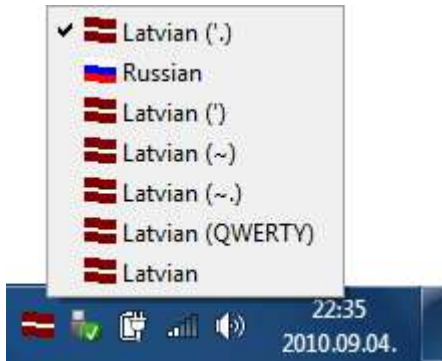

- ➔ piespiež pogu .
- ➔ Atveras valodas pievienošanas logs **Add Input Language**;
- ➔ sarakstā atrod vajadzīgo valodu;
- ➔ ar dubultklikšķi uz nosaukuma vai klikšķi uz simbola pa kreisi no nosaukuma atver valodu kategorijas;
- ➔ izvēlas tastatūras izkārtojumu, piemēram:

→ piespiež pogu .

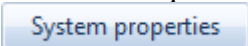
Ja datorā ir instalēta speciāla programmatūra, piemēram, *Tildes Birojs*, kas nodrošina pārslēgšanos no vienas valodas uz citu, tad var izmantot tās piedāvātās iespējas:

2.1.5.7. Datorsistēmas pamatinformācija

Pamatinformācijas logu par datorsistēmu var atvērt vairākos veidos, piemēram:

- ar darbvirsmas ikonas **Computer** konteksta komandu **Properties**;
- *Windows Explorer* atvērtā kategorijā **Computer** logā ar rīkjoslas pogu .

Logā var apskatīt informāciju par instalēto operētājsistēmu, procesora tipu un tā taktsātrumu, brīvpiekluves atmiņas apjomu u.c. informāciju:

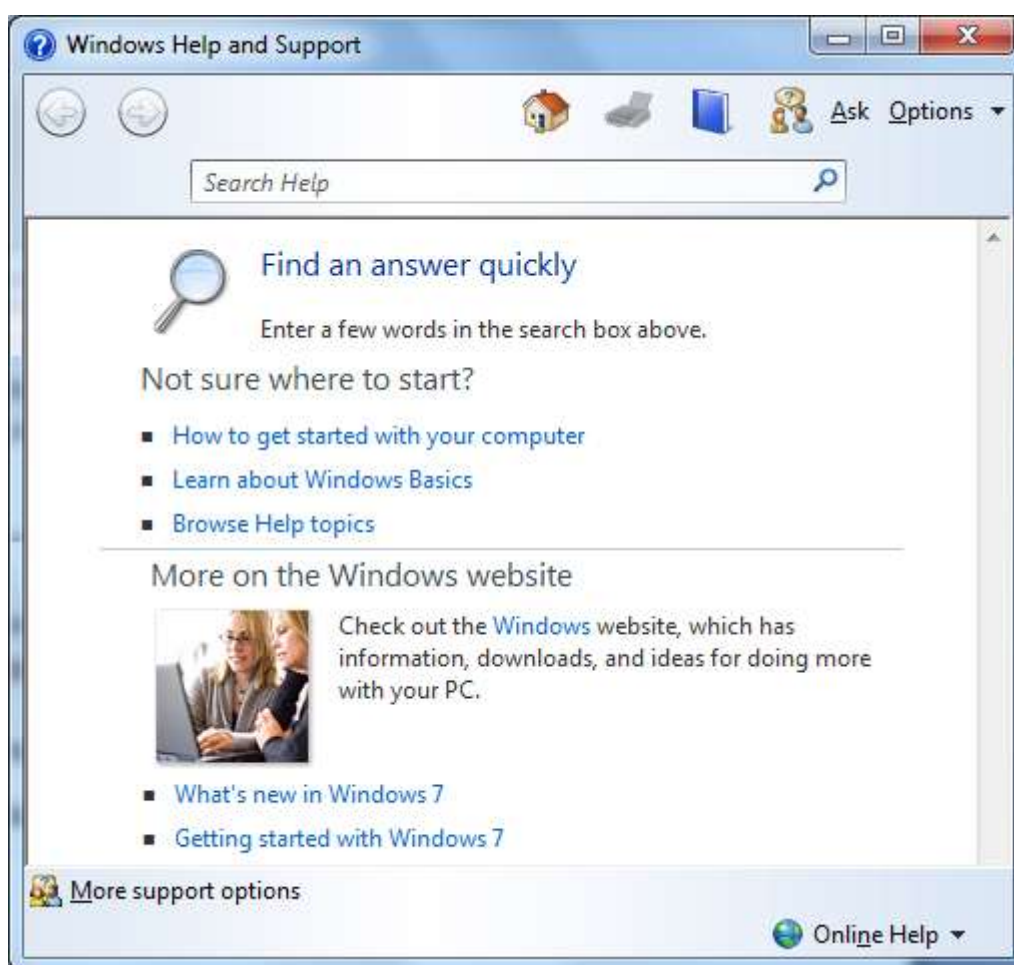

- operētājsistēmas pilnais nosaukums redzams grupā **Windows Edition**;
- grupā **System** redzams:
 - procesora tips un taktsātrums – **Processor**;
 - brīvpiekluves atmiņas apjoms – **Installed memory (RAM)**.

2.1.6. OS palīdzības sistēma

Palīdzības sistēmu var izmantot, lai iegūtu informāciju par *Windows 7* iespējām un aprakstus par dažādu iestatījumu veikšanu.

Palīdzības sistēmu var aktivizēt starta pogas izvēlnē ar pogu , kas atver palīdzības un atbalsta logu **Windows Help and Support**:

Piespiežot rīkjoslas pogu , loga saturu var izdrukāt.

Līdzīgi kā interneta pārlūkprogrammā, lai pārvietotos pa iepriekš apmeklētajām vietām, var izmantot pogas (**Back**) un (**Forward**).

Informācijas meklēšanas veidi:

- izvēloties tēmu no sākumloga;
- veicot meklēšanu pēc atslēgas vārda;
- atrodot tēmu katalogā.

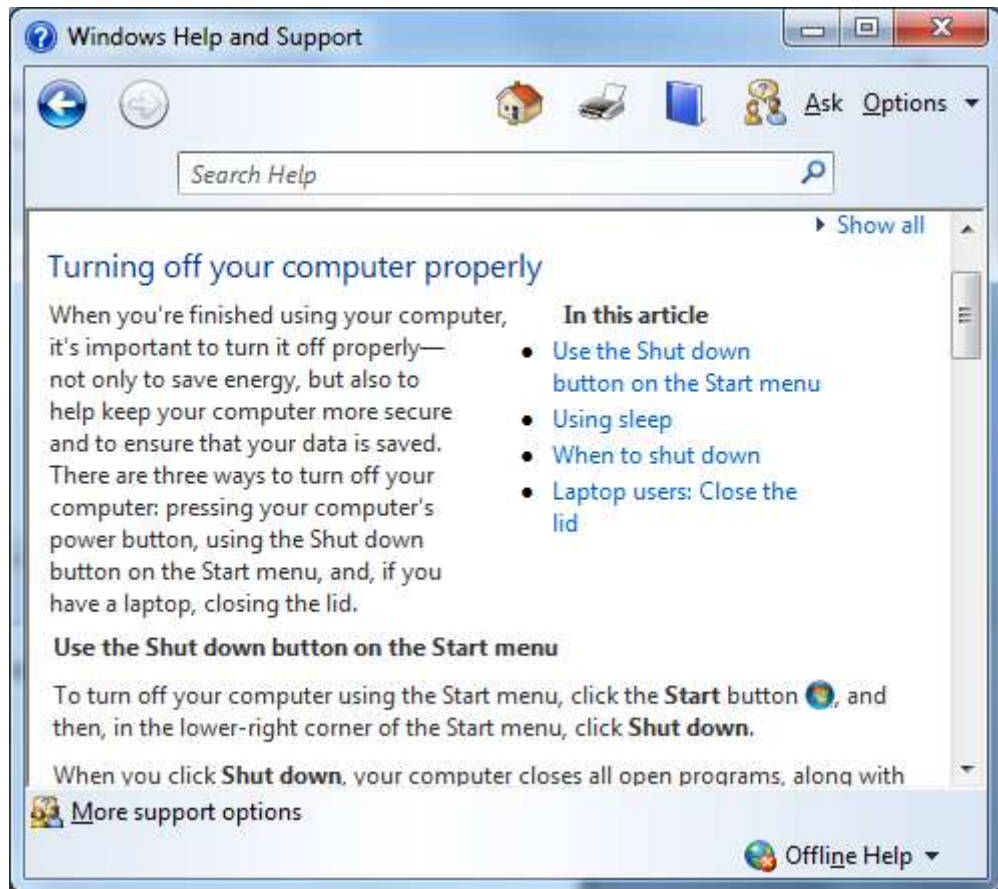
Tēmas izvēle no sākumloga

Lai izvēlētos tēmu no sākumloga:

- ➔ Izvēlas kādu no piedāvātajām tēmu grupām, piemēram, **Learn about Windows Basics**. Atveras tēmu grupas raksturojums un tēmu saraksts:

- izvēlas vajadzīgo tēmu, piemēram, pareiza datora izslēgšana (**Turning off your computer properly**). Atveras apraksts, kura labajā pusē ir redzams īss satura rādītājs:

Meklēšana pēc atslēgas vārda

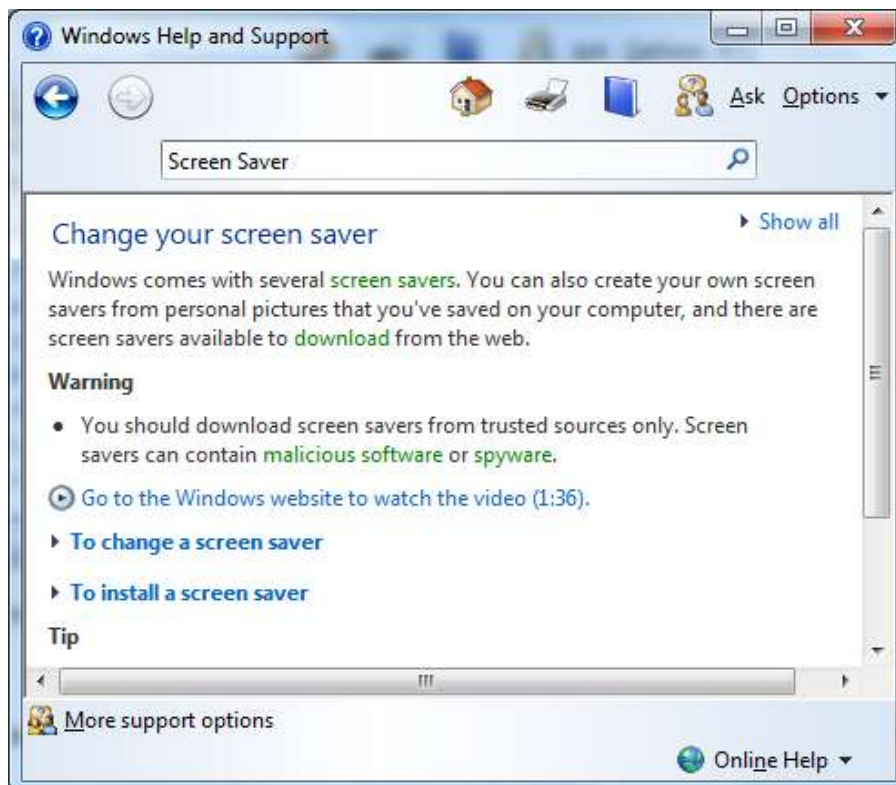
Meklēšanai izmanto lodziņu **Search Help**:

- lodziņā **Search Help** ievada vajadzīgo terminu, piemēram, **Screen Saver**:

- piespiež taustiņu vai ieklikšķina uz lupas ikonas . Atveras atrasto aprakstu saraksts, kurā redzamas visas vai pirmās 30 tēmas, kas atbilst meklētajam:

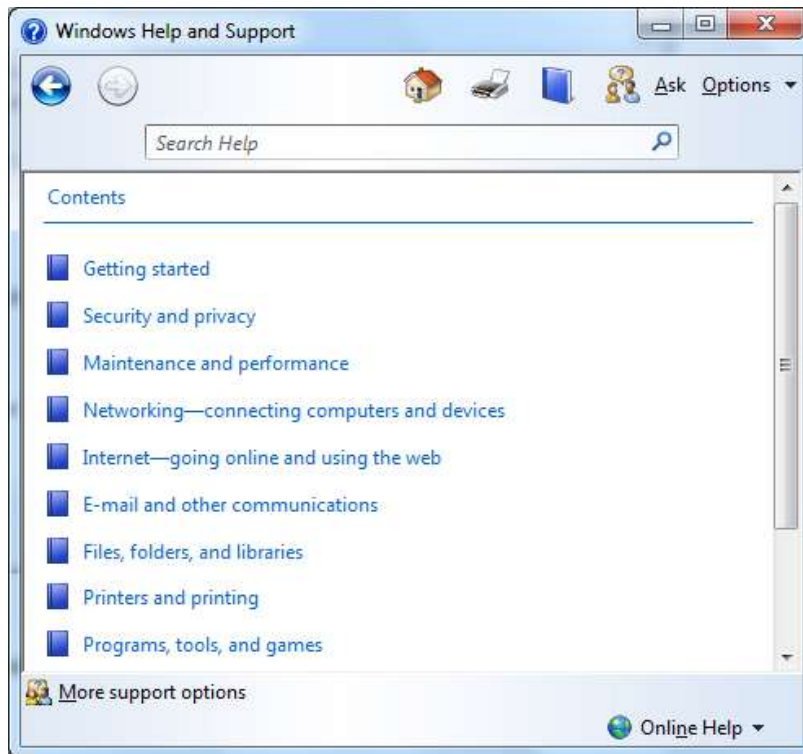

- → izpilda klikšķi uz izvēlētā apraksta nosaukuma. Atveras tēmas apraksts:

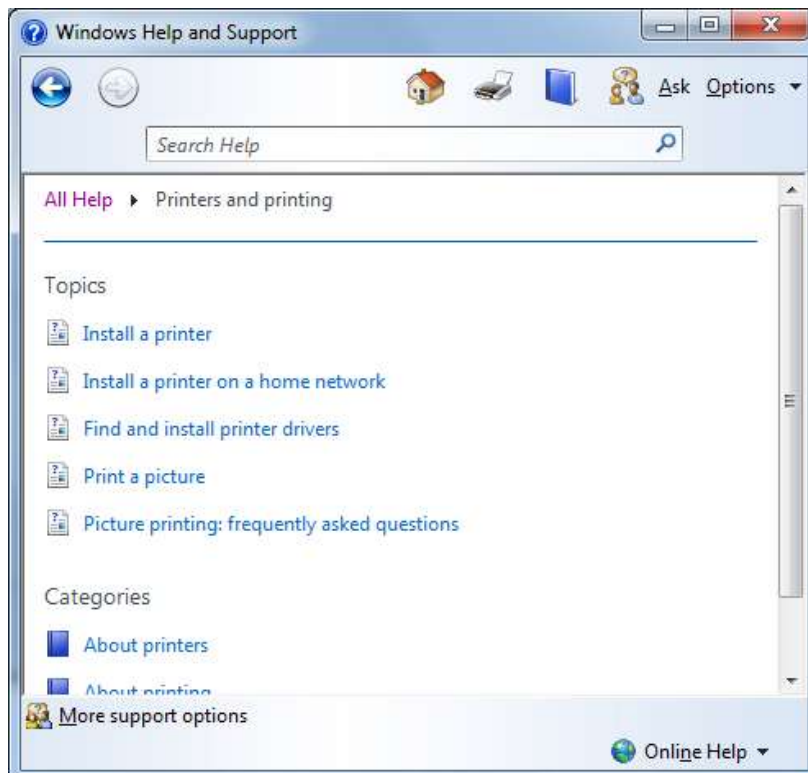

Satura rādītājs

Lai atvērtu visu tēmu kategoriju sarakstu, piespiež palīdzības pārlūkošanas pogu (**Browse Help**):

Tēmu grupas var saturēt gan aprakstus (**Topics**), gan kategorijas (**Categories**), piemēram:

2.1.7. Lietotnes instalēšana un atinstalēšana

Programmas instalācija ir tās komponentu saglabāšana datorā un sagatavošana darbam, veicot arī nepieciešamos operētājsistēmas papildinājumus.

Parasti programmas instalē no kompaktdiskiem (CD vai DVD), taču instalācijas pakotne var būt izvietota arī uz organizācijas datortīkla servera vai internetā.

2.1.7.1. Instalēšana no kompaktdiska

Parasti pēc instalēšanas kompaktdiska ievietošanas datorā darbu automātiski uzsāk instalēšanas vednis (**AutoPlay**).

Ja tā tomēr nenotiek, tad kā veikt instalāciju, var noskaidrot, programmatūras dokumentācijā. Nereti instalācijas uzsākšanai izmanto datni ar nosaukumu **Setup**, **Install** vai programmas nosaukumu, piemēram:

Instalācijas gaita ir atkarīga no sagatavotās instalācijas paketes un nepieciešamajiem iestatījumiem no lietotāja puses. Dažādām programmām tā var būt ļoti atšķirīga.

2.1.7.2. Lejupielāde no interneta

Kā piemērs tiks apskatīta arhivēšanas programmas *IzArc* instalēšana ar lejupielādi no interneta.

Programmu no interneta:

- var instalēt uzreiz;
- saglabāt datorā un instalēt vēlāk. Ieteicams lietot šo variantu, jo datorā saglabāto datni pirms instalācijas var pārbaudīt ar pretvīrusu programmu.

Lai veiktu datnes lejupielādi no interneta:

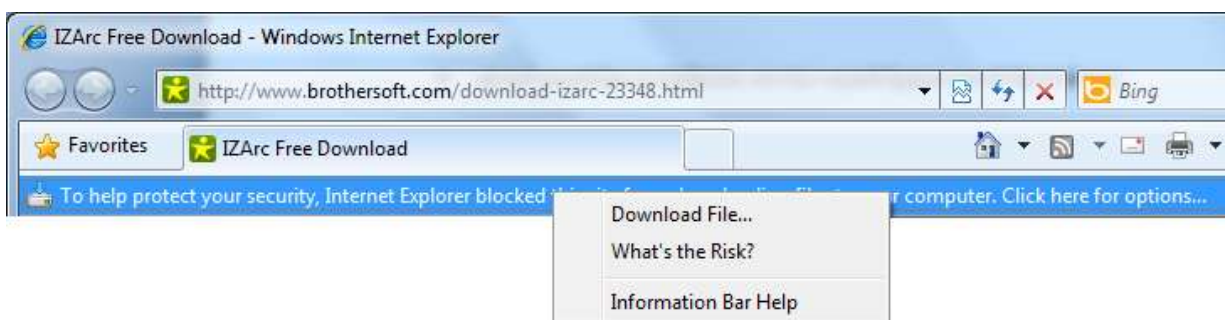
- atver programmas mājaslapu un atrod vietu, kur tiek piedāvāta lejupielāde, piemēram:

→ atrod vajadzīgo instalācijas versiju vajadzīgajai operētājsistēmai:

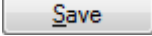
IZArc	version 4.1.2 01.07.2010	System Requirements: Windows 2000/XP/2003/Vista/7	 www.Brothersoft.com
IZArc Command Line Add-On	version 1.1 22.01.2007	System Requirements: Windows 2000/XP/2003/Vista/7	 www.Brothersoft.com

→ lai datorā netiktu instalēts kaitnieciska programmatūra, lejupielāde interneta pārlūkprogrammā var būt bloķēta. Par to parasti liecina brīdinājuma josla **To help protect ...** Lai atļautu lejupielādi, izpilda klikšķi uz šīs joslas un lieto komandu **Download File...**:

Atveras lejupielādes logs:

- lai saglabātu instalācijas datni datorā, piespiež pogu . Atveras dialoglodziņš **Save As**:

- izvēlas saglabāšanas vietu. Ieteicams izmantot šim nolūkam izveidoto lietotāja mapi **Downloads**;
- saglabāto datni drošības dēļ pārbauda ar pretvīrusus programmu.

2.1.7.3. Instalēšana

Lai instalētu programmu:

- atver vietu, kurā atrodas instalācijas datne;
- uz datnes ikonai izpilda dubultklikšķi. Atveras datnes atvēršanas apstiprināšanas logs:

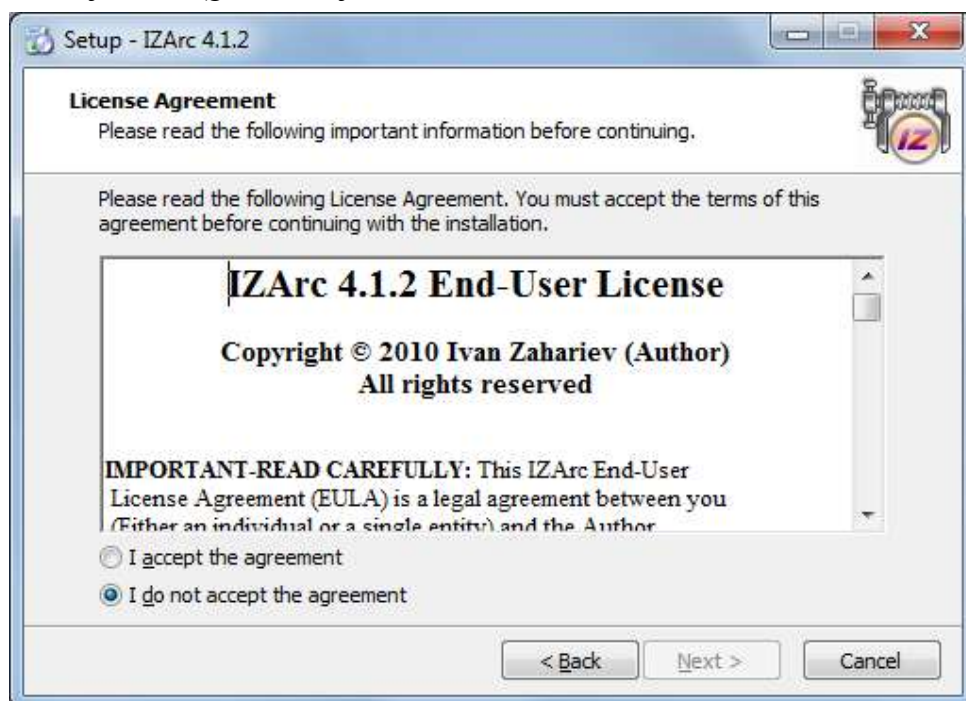
→ piespiež pogu .

Atveras programmas instalācijas vednis. Tālāk seko vedņa norādījumiem, piemēram:

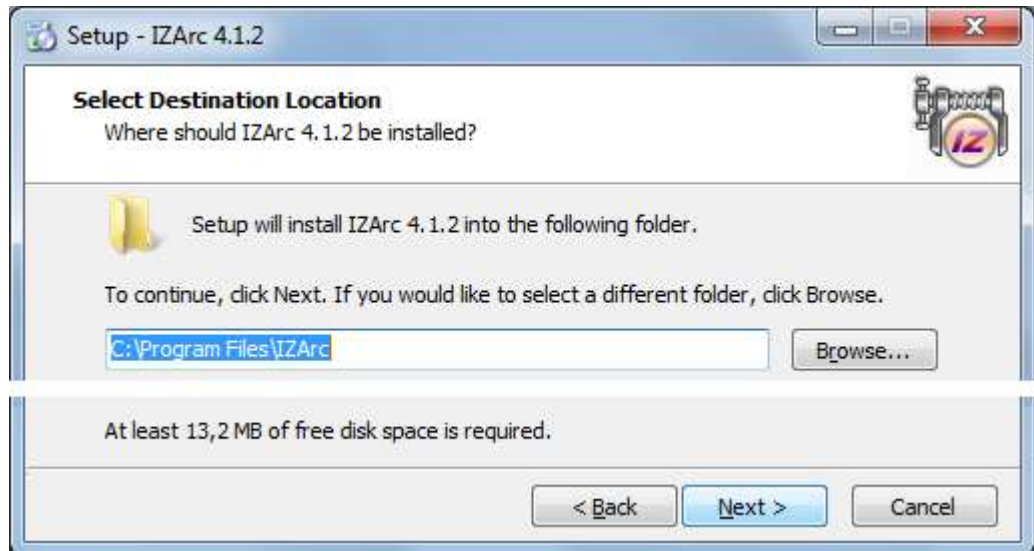
→ pirmajā solī parasti tiek sniegta informācija par instalējamo programmu un pirms instalēšanas uzsākšanas veicamajām darbībām, piemēram, citu lietotņu logu aizvēršanu vai iepriekšējās programmas versijas atinstalēšanu:

→ nākamajā solī parasti tiek sniegta informācija par programmas lietošanas nosacījumiem (galalietotāja licences saturs):

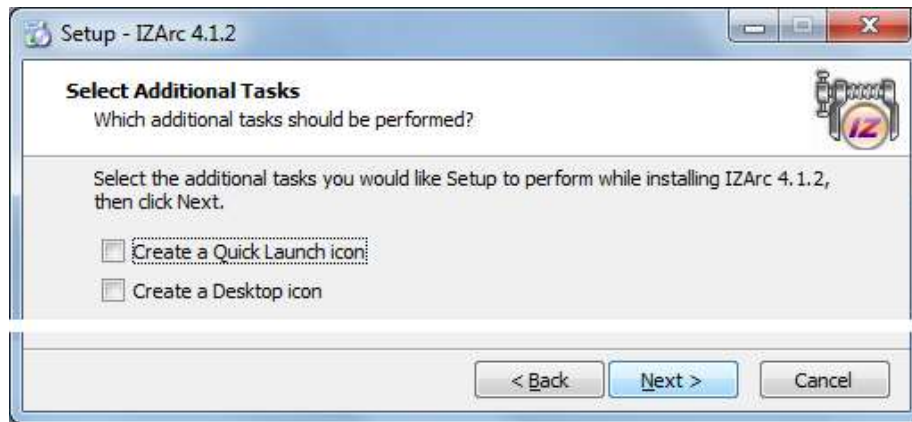
- piekrišanu licences noteikumiem apstiprina, atzīmējot radiopogu **I Accept the agreement**;
- nākamajā solī lietotājs var izvēlēties citu programmas datņu saglabāšanas vietu;

- nākamajā solī var izvēlēties programmas nosaukumu, kāds tas būs redzams starta pogas izvēlnē. Ja nevēlas, lai programma šajā izvēlnē tiktu ievietota, atzīmē izvēles rūtiņu **Don't create a Start Menu folder**:

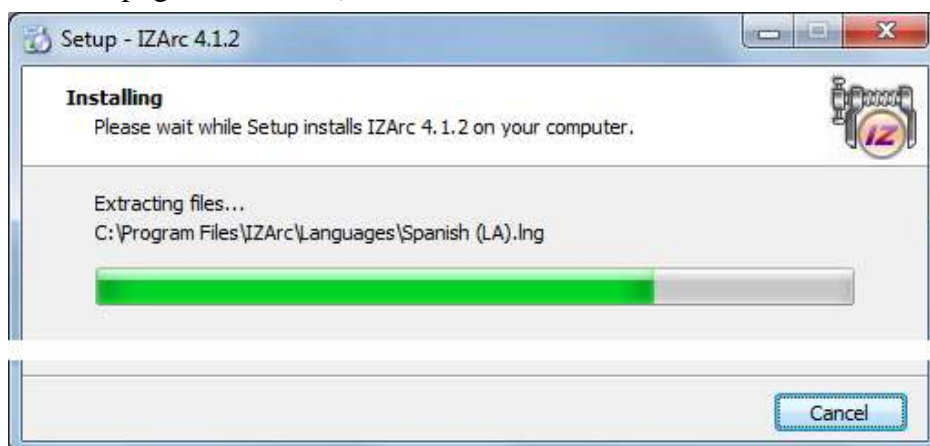
- tiek piedāvāts izveidot programmas saīsnes uzdevumjoslas ātrās piekļuves rīkjoslā (**Create a Quick Launch icon**), kas bija iepriekšējās *Windows* versijās un uz darbvirsmas (**Create a Desktop icon**):

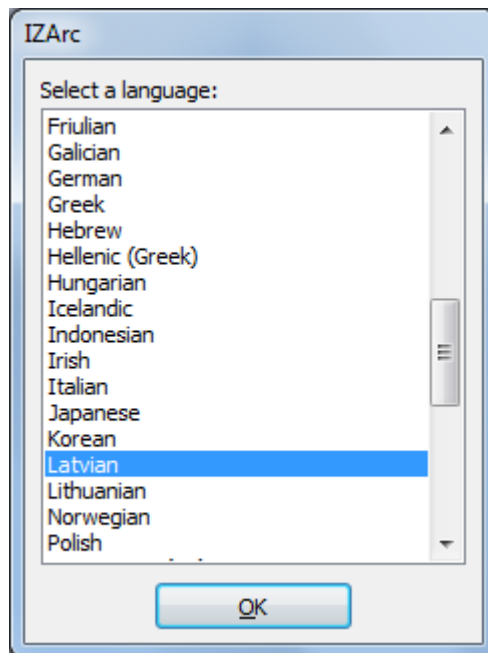
- kad izvēles izdarītas, atveras logs, kurā var apskatīt veiktos iestatījumus;
- ja kaut ko vēlas mainīt, piespiež pogu **< Back** un atgriežas iepriekšējos soļos;

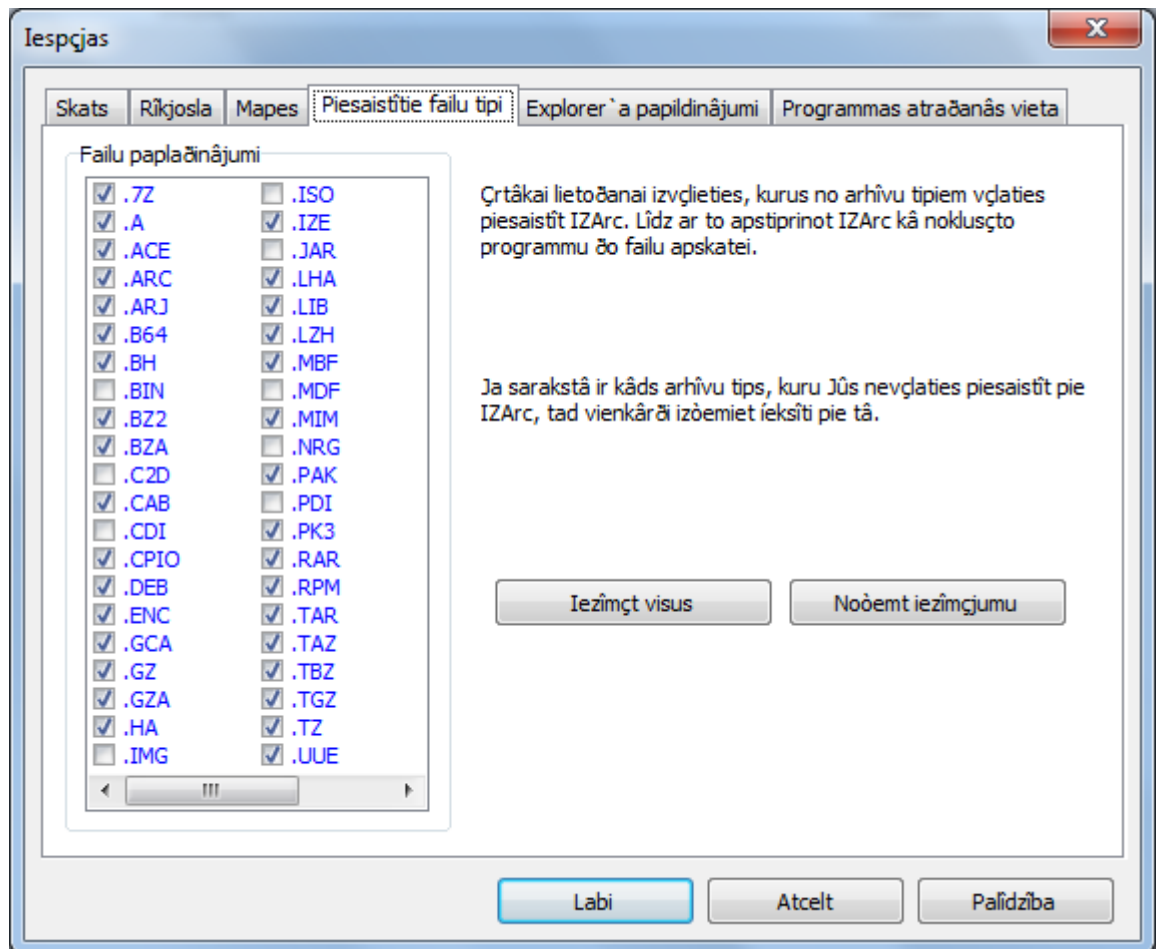
- instalācijas uzsākšanu apstiprina, piespiežot pogu **Install**.
- Atveras logs, kurā redzama instalācijas gaita (instalāciju var pārtraukt, izmantojot pogu **Cancel**):

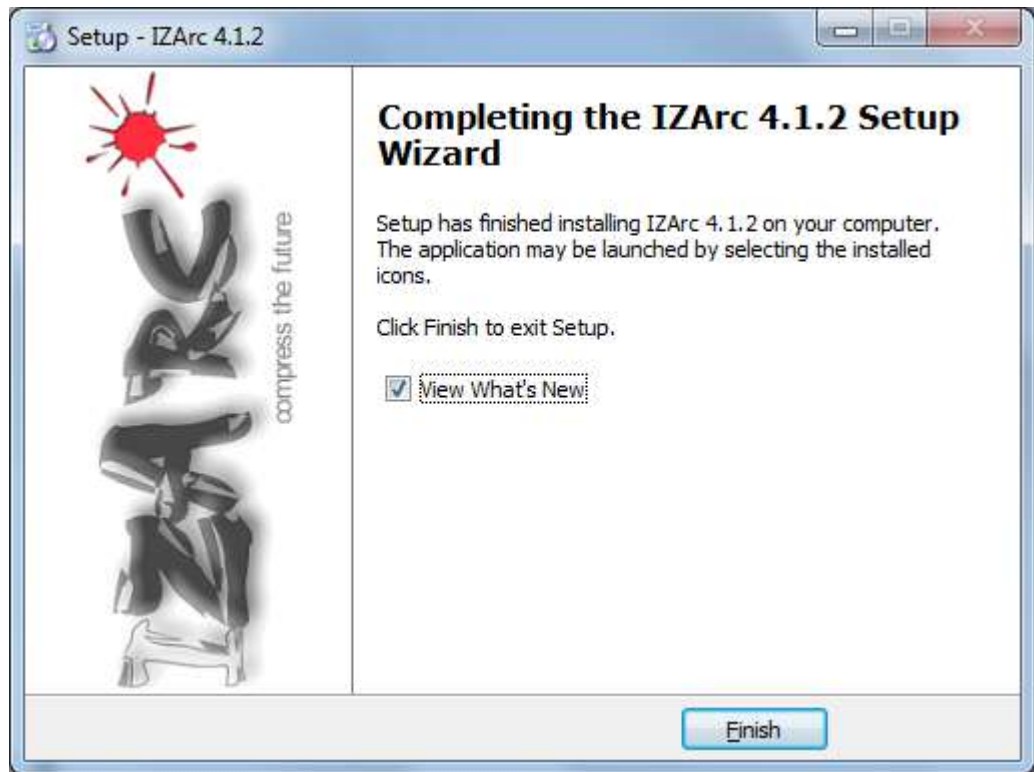
Ja instalācijas laikā tiek piedāvāts izvēlēties valodu, to vajadzētu izdarīt pārdomāti, jo pastāv iespēja, ka vēlāk programmas logā to mainīt nebūs iespējams:

Lietotājam var tikt piedāvāts izvēlēties citus iestatījumus, piemēram:

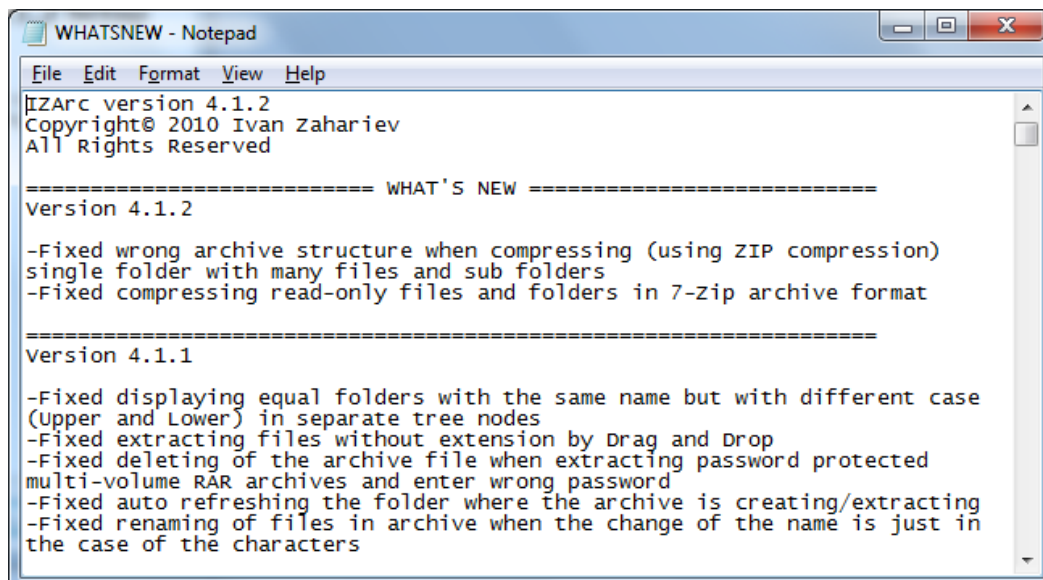

Kad instalācija pabeigta, redzams noslēdzošais logs:

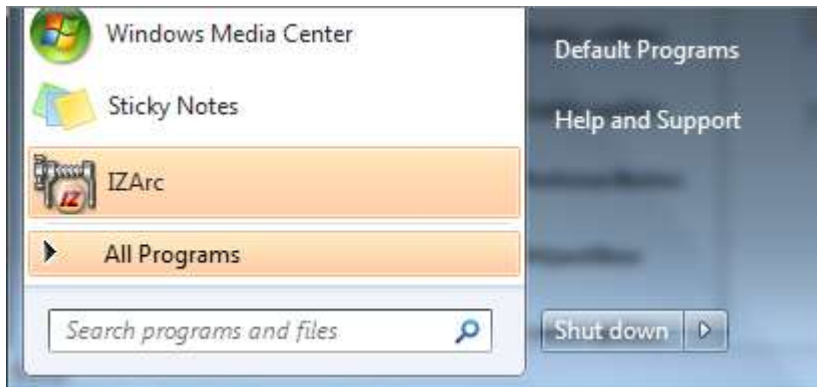

→ instalāciju pabeidz, piespiežot pabeigšanas pogu .

Ja izvēles rūtiņa **View What's New** ir atzīmēta, atveras lietotnes *Notepad* logs ar jaunumu aprakstu:

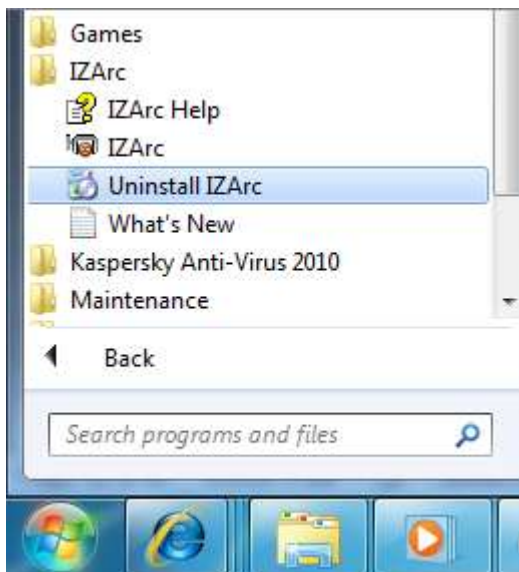
Instalētā programma ir atrodama instalācijas laikā norādītajā mapē vai tās apakšmapēs. Starta pogas izvēlnēs tā kādu laiku redzama citā krāsā:

2.1.7.4. Atinstalēšana

Ja programmu datorā vairs nevēlas lietot, to var atinstalēt, nevis vienkārši izmest no programmu saraksta vai dzēst tās mapi.

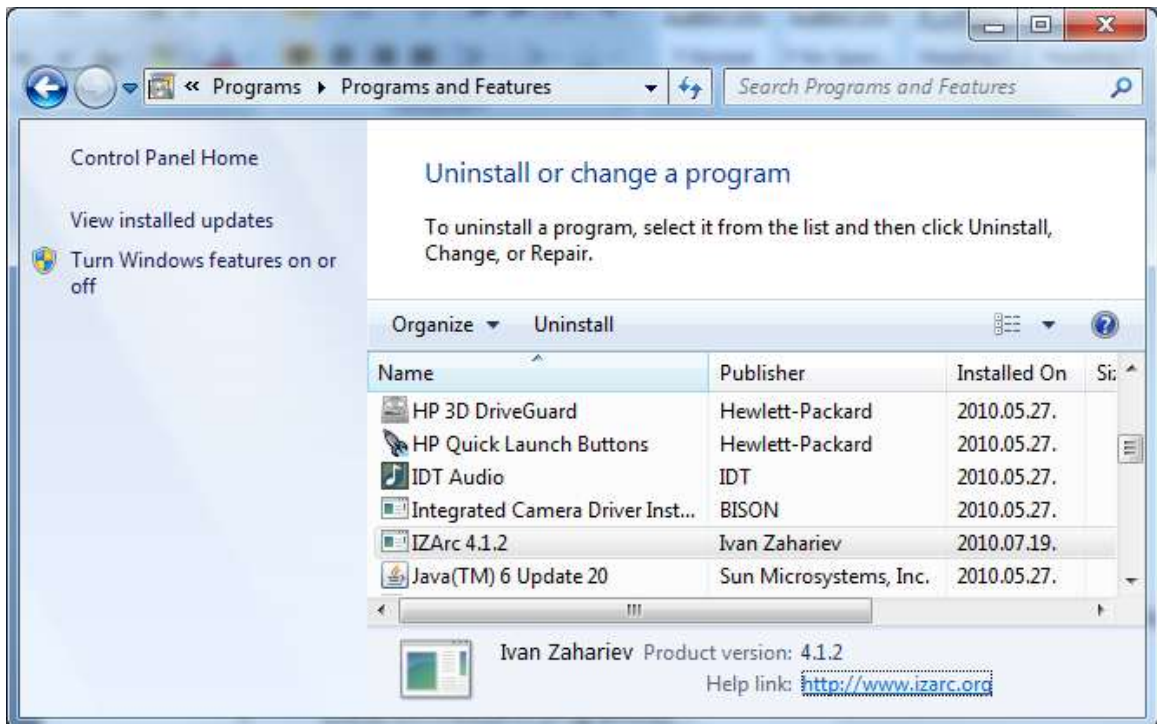
Ieteicamākais programmas atinstalēšanas veids ir izmantot tās mapē esošo atinstalēšanas programmu, piemēram:

Ja šāda iespēja netiek piedāvāta, izmanto vadības paneli:

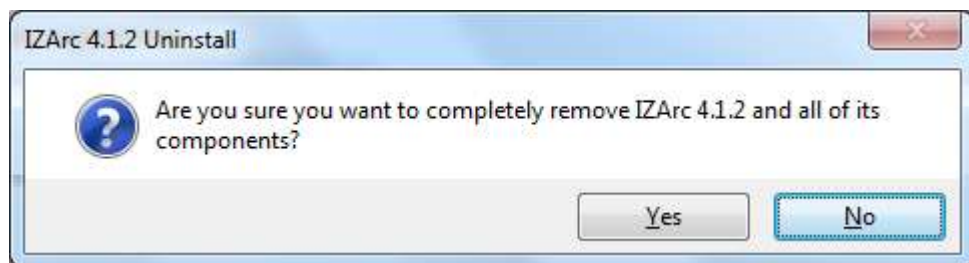
- ➔ lieto starta pogas izvēlnes komandu **Control Panel**;
- ➔ izvēlas kategoriju **Programs**.

Atveras logs un notiek instalēto programmu meklēšana:

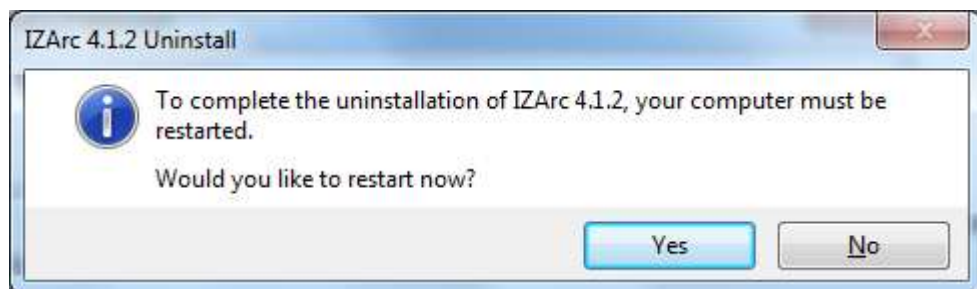

- izvēlas atinstalējamo programmu;
- piespiež instalācijas noņemšanas pogu .

Atveras noņemšanas apstiprināšanas logs:

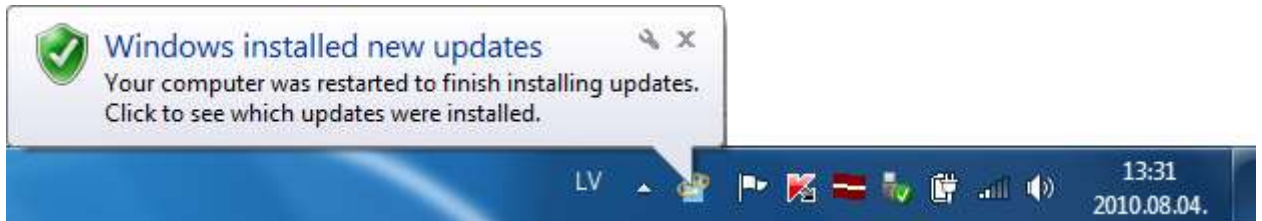
- piespiež pogu . Atinstalēšanas laikā uz ekrāna ir redzams informatīvs logs par norisošajiem procesiem;
- kad atinstalēšana pabeigta, var tikt piedāvāts restartēt datoru:

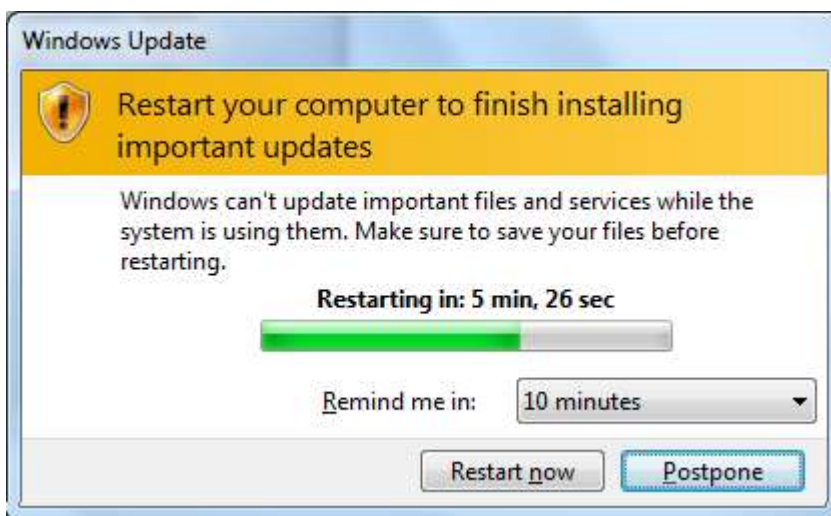
- restartēšanu apstiprina ar pogu .
- restartēšanu atliek uz vēlāku laiku, piespiežot pogu .

2.1.7.5. Atjaunināšana

Nereti paziņojumu apgabalā parādās informācija par jaunas programmatūras versiju un piedāvāts esošo atjaunināt, piemēram:

Parasti atjaunināšana no interneta notiek automātiski. Tās beigās var tikt piedāvāts restartēt datoru, piemēram:

2.1.8. Ekrāndrukāšana

Ekrāndrukāšanu izmanto, lai kādā dokumentā ievietotu visa ekrāna vai tikai aktīvā loga saturu. Tas var būt nepieciešams, piemēram, lai:

- veidotu programmu lietošanas aprakstus;
- kļūmju gadījumos iegūtu situācijas ekrāna attēlu un vēlāk būtu iespējams ar kādu konsultēties.

Abos turpmāk aprakstītajos ekrāndrukāšanas variantos netiek kopēts peles rādītājs.

2.1.8.1. Taustiņš Print Screen (PrtScr)

Lai izveidotu ekrāna kopiju un ievietotu to dokumentā:

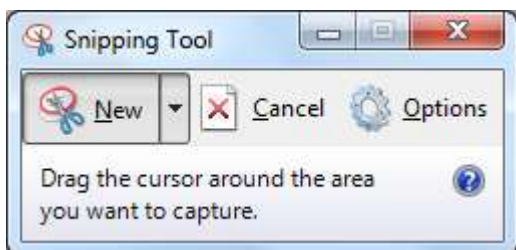
- ja vēlas kopēt visa ekrāna saturu, izmanto taustiņu , bet, ja tikai aktīvo logu, tad taustiņu kombināciju + . Attēls tiek ievietots starpliktuvē (*clipboard*);
- atver dokumentu, kurā vēlas ievietot iegūto attēlu;
- ar kādu no paņēmieniem veic ielīmēšanu, piemēram, komandu **Paste**.

Lai veiktu iegūtā attēla saglabāšanu datnes veidā un/vai apstrādi, var izmantot kādu no attēlu apstrādes lietotnēm, piemēram, *Paint*.

2.1.8.2. Snipping Tool

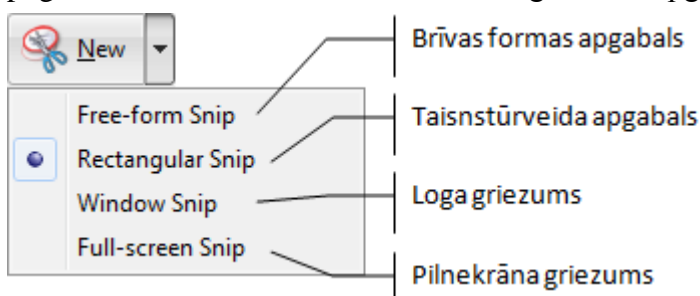
Ekrāndrukāšanai var izmantot arī *Windows 7* programmu *Snipping Tool*. Lai to atvērtu:

- ➔ starta pogas izvēlnē atver visu programmu sarakstu **All Programs**;
- ➔ sarakstā izvēlas piederumus **Accessories**;
- ➔ izvēlas izgriešanas rīku **Snipping Tool**:

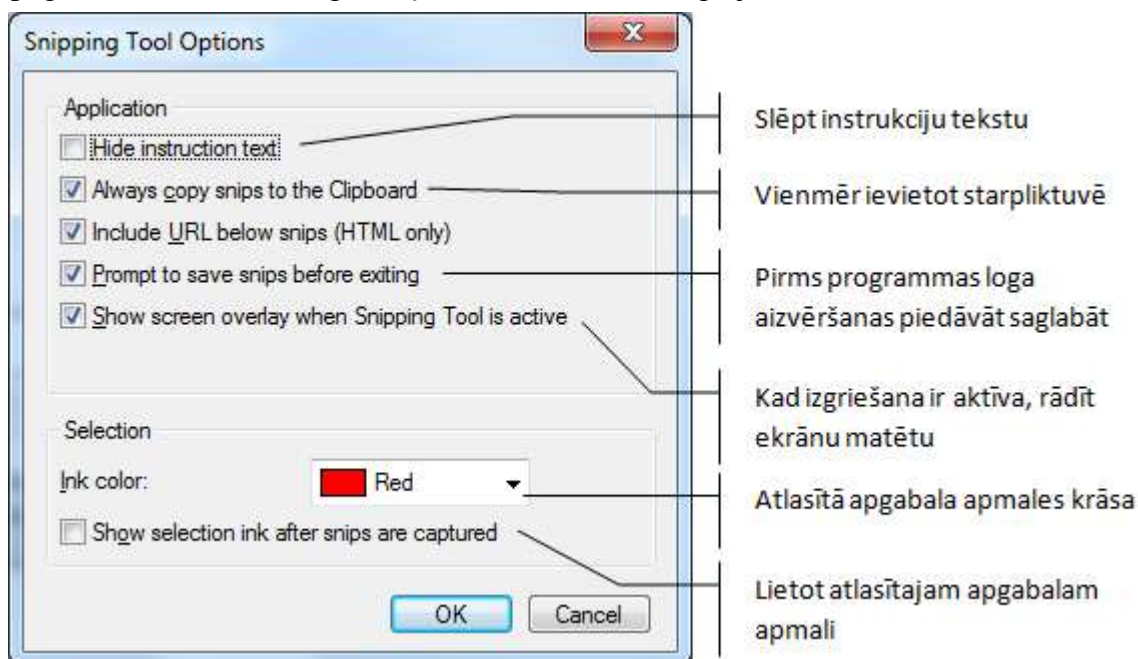

Programmas logā var:

- pogas sarakstā izvēlēties izgriežamā apgabala veidu:

- pogas dialoglodziņā izvēlēties dažādas opcijas:

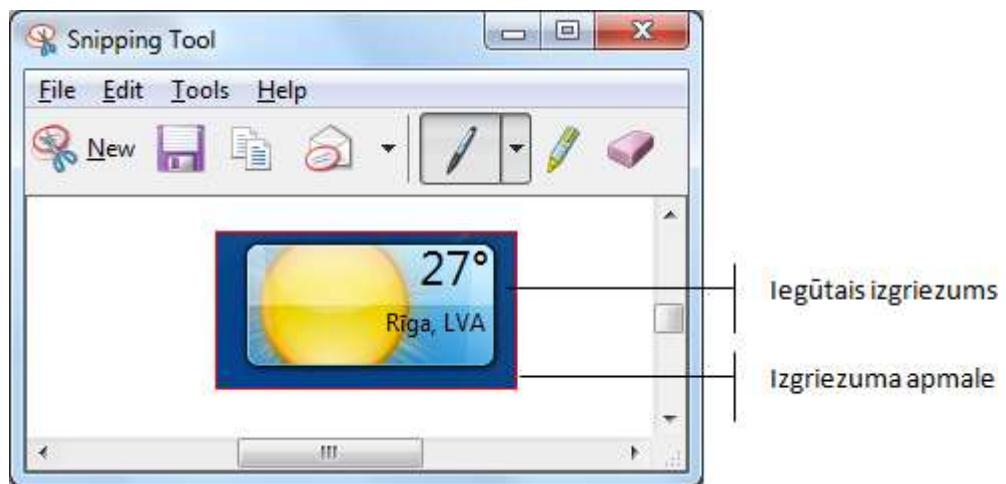

Lai iegūtu ekrāna vai tā daļas attēlu:

- ➔ piespiež pogu ;
- ➔ ja nepieciešams iegūt ekrāna kopiju, tad apgabalu iezīmē ar peli:

- ➔ rezultātā logs tiek papildināts ar izvēlņu joslu un izgrieztā attēla apstrādes rīkiem:

Iegūto attēlu, izmantojot rīkjoslās pogas, var:

- saglabāt kā datni, piešķirot tai vārdu un izvēloties formātu;
- kopēt , kas noder gadījumos, ja attēlu neievieto starpliktuvē;
- nosūtīt pa e-pastu .

Attēlu var apstrādāt, izmantojot rīkjoslās pogas:

- pildspalvu un tās krāsas izvēli ;
- marķieri ;
- dzēšgumiju , ko lieto ar pildspalvu vai marķieri veikto iekrāsojumu dzēšanai.

2.2. DATŅU PĀRVALDĪBA

2.2.1. Pamatprincipi

2.2.1.1. Datu organizācija atmiņas ierīcēs

Informācijas ilgstošai uzglabāšanai datorā izmanto atmiņas ierīces. Datu glabāšanas organizēšana atmiņas ierīcēs ir viena no operētājsistēmas pamatfunkcijām.

Datne jeb fails (*file*) ir datu kopa, ko glabāšanas, pārsūtīšanas vai apstrādes procesā uzskata par vienotu veselumu un kas parasti sastāv no vienādas struktūras ierakstiem. Datne, piemēram, var būt programma, teksta dokuments, izklājlapa, attēls vai video klips.

Datnes datorā var izveidot, dublēt, pārvietot, rediģēt un dzēst. Dažas no šīm darbībām lietotājs var veikt programmā, kurā strādā, piemēram, tekstapstrādes lietotnē var izveidot datni un to rediģēt. Parasti operētājsistēmas programmu pakotnē ietilpst datņu pārvaldības programma. *Windows 7* tā ir *Windows Explorer*.

Lai varētu ātri un ērti piekļūt lietvedības dokumentiem, tos parasti sašķiro tematiskās mapēs un pēc noteiktiem principiem izkārtos skapjos un plauktos.

Datņu sakārtošana loģiskās grupās, izvietojot tās mapēs, ļauj vieglāk noteikt katras datnes atrašanās vietu.

Mape (*folder*) ir vieta atmiņas ierīcē, kurā tiek glabātas datnes un citas mapes.

Mapēs var glabāt ne tikai datnes, bet arī citas mapes. Mapi, kas atrodas mapē, mēdz saukt arī par apakšmapi (*subfolder*).

Katram *Windows 7* sistēmā reģistrētajam lietotājam tiek izveidota lietotāja mape.

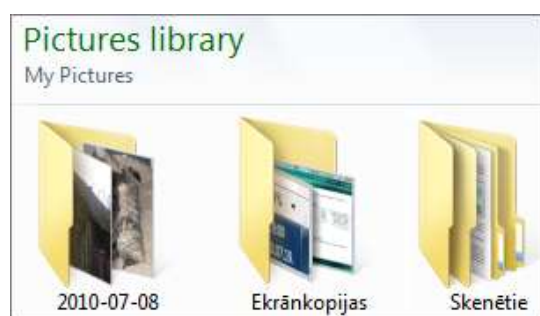
Lai nevajadzētu datnes un mapes sākt organizēt no tukšas vietas, *Windows 7* katra lietotāja mape satur vairākas tematiskās mapes:

Ikona	Nosaukums	Piezīmes
 Contacts	Kontaktpersonas	Katrs kontakts satur informāciju par vienu personu vai organizāciju. Var izmantot kā informācijas glabāšanai, tā adresātu izvēlei
 Desktop	Darbvirsma	Satur darbvirsmas saišnes
 Downloads	Lejupielādes	Programmu un datņu uzglabāšanai, kas lejupielādētas no interneta
 Favorites	Mana izlase	Interneta pārlūkprogrammā saglabāto saišu mapes
 Links	Saites	Satur <i>Windows Explorer</i> kategorijas Favorites mapes
 My Documents	Mani dokumenti	Teksta datnēm, izklājlapām, prezentācijām un cita veida dokumentiem
 My Music	Mana mūzika	Digitālās mūzikas ierakstiem, piemēram, no audio kompaktdiska kopētām dziesmām vai lejupielādētām no interneta

 <p>My Pictures</p>	<p>Mani attēli</p>	<p>Digitālajiem attēliem, piemēram, ielādētiem no fotokameras vai skenera un grafiskajām datnēm</p>
 <p>My Videos</p>	<p>Mani video</p>	<p>Videoierakstiem, piemēram, ar digitālo kameru vai videokameru uzņemtajiem klipiem vai no interneta lejupielādējam video datnēm</p>
 <p>Saved Games</p>	<p>Saglabātās spēles</p>	
 <p>Searches</p>	<p>Meklēšanas</p>	<p>Tajā var saglabāt meklēšanas rezultātus</p>

Šīs mapes var atvērt, izmantojot starta pogas izvēlnes labo rūti (mapes **Documents**, **Pictures**, **Music**, **Games**), kā arī atverot personisko mapi (visas).

Katrā no mapēm var izveidot apakšmapes, piemēram, mapē **Pictures** var izveidot apakšmapes, lai organizētu attēlus pēc datuma, notikuma, attēlos redzamo cilvēku vārdiem vai cita principa:

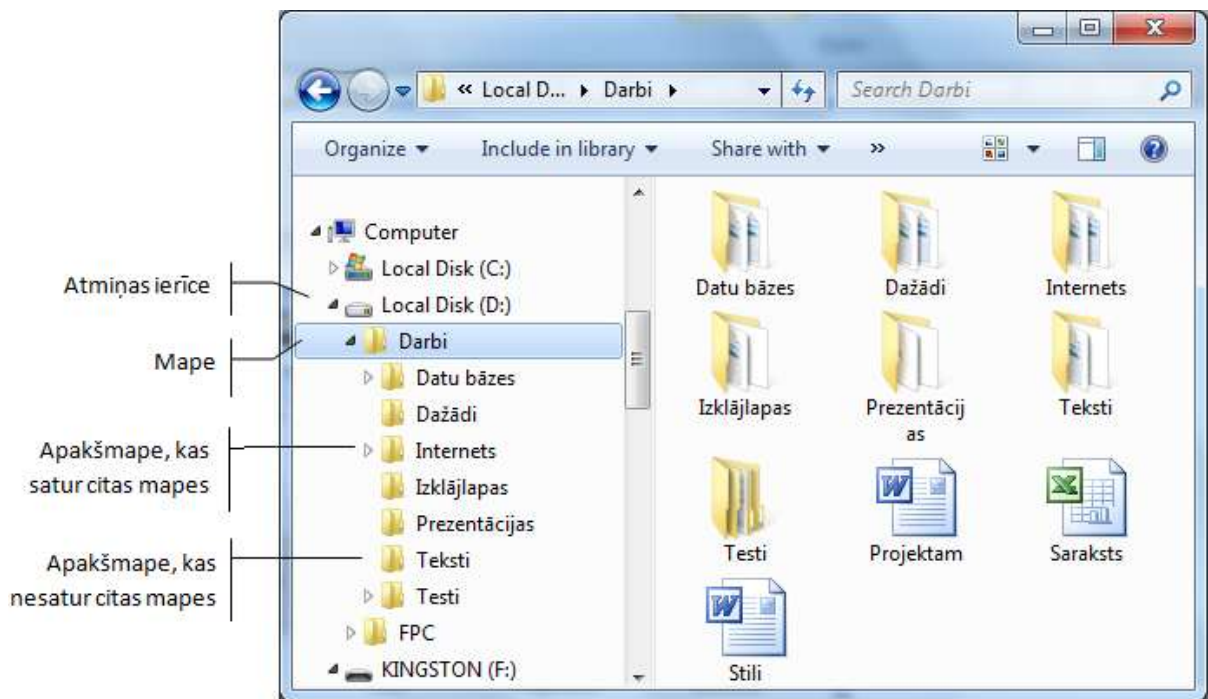
Mapju attēli ar atšķirties no attēlos redzamajiem, ja lietotājs ir veicis to nomainīu.

2.2.1.2. Disku, mapju un datņu attēlošanas hierarhiskā struktūra

Mapju hierarhiskā struktūra (*directory tree*) ir grafisks datora satura attēlojums, kas rāda atmiņas ierīču (stumbri), mapju un apakšmapju (zari) savstarpējās attiecības un to hierarhiju. Lapas šajā struktūras formā ir datnes.

Saknes mape (*root*) ir attiecīgā diska (piemēram, cietā diska) hierarhiskas sistēmas sākuma mape – ieejas punkts mapju “kokā”. Saknes mapei nav nosaukuma.

Mapju hierarhisko struktūru var redzēt datņu pārlūkprogrammas *Windows Explorer* navigācijas rūtīs kategorijā **Computer**:

2.2.1.3. Datņu pārlūkprogramma *Windows Explorer*

Windows Explorer ir datņu pārlūkprogramma, kuru var izmantot datņu un mapju organizēšanai atmiņas ierīcēs, kā arī piekļūšanai tīkla koplietošanas resursiem.

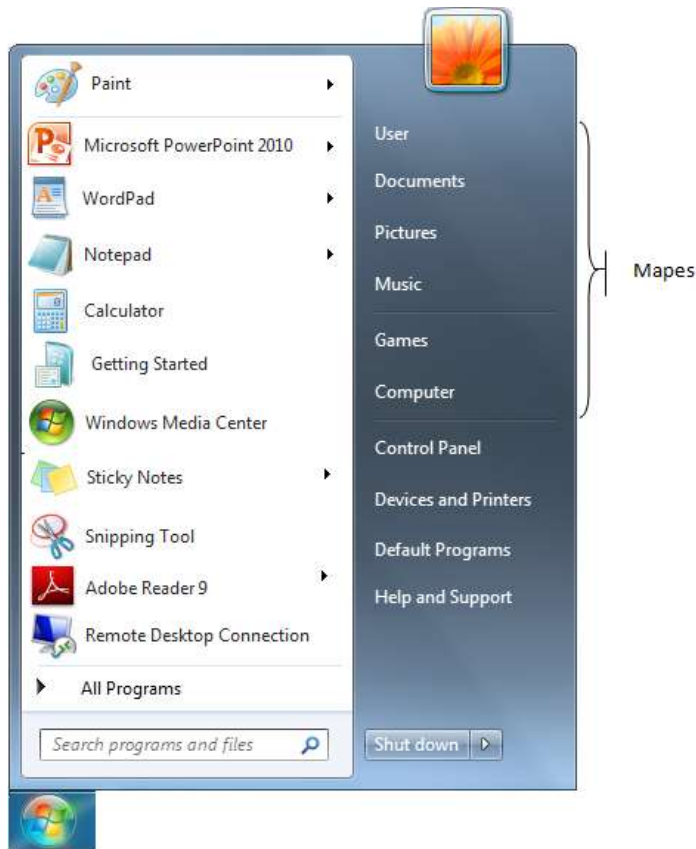
Windows Explorer var atvērt uzdevumjoslā, izpildot klikšķi uz saišnes .

Windows Explorer logs atveras arī, atverot jebkuru māpi, piemēram:

- darbvirsma māpes ikonu:

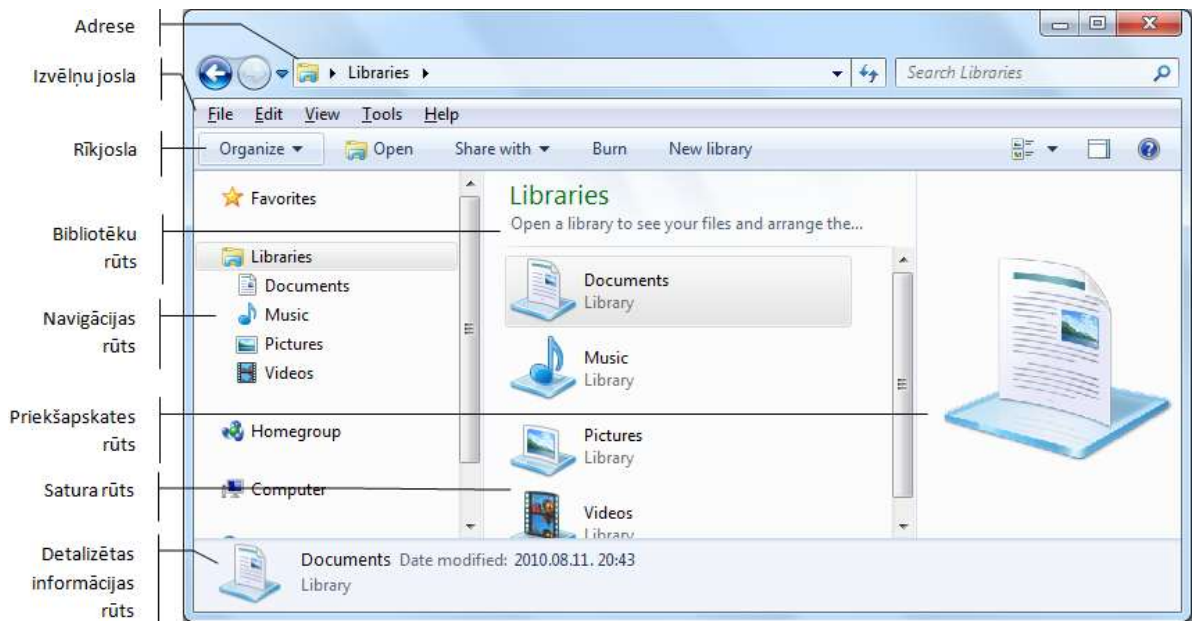
- starta pogas izvēlņu joslā:

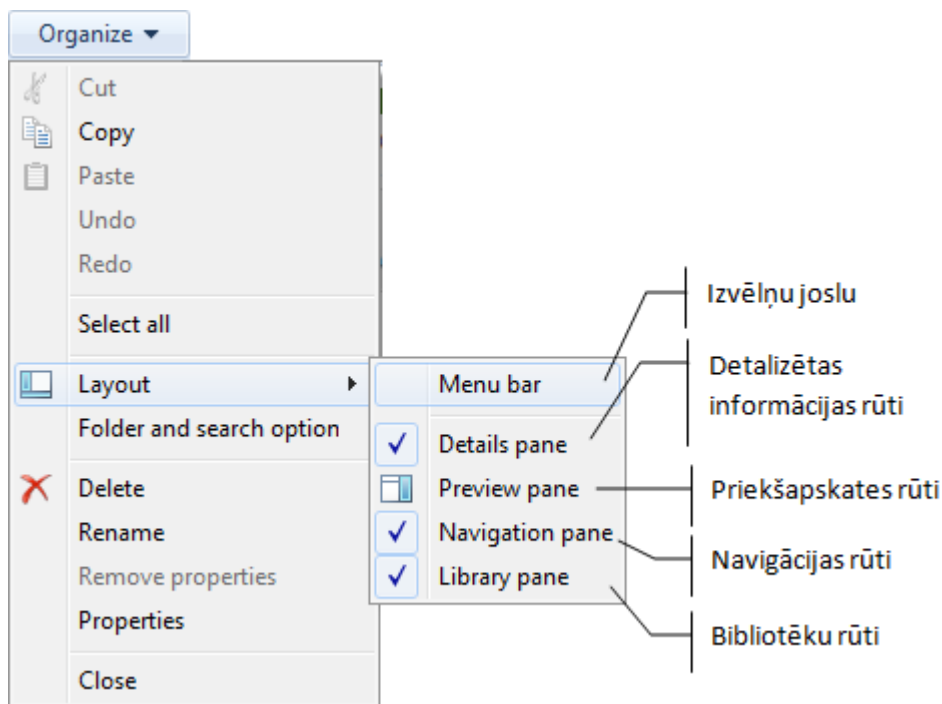
Atšķirībā no citiem programmu logiem, *Windows Explorer* virsrakstjoslā nav redzams programmas nosaukums.

Windows Explorer logam var būt šādas daļas:

- izvēlņu josla;
- rīkjoslā, kas satur gan patstāvīgas izvēles, gan tādas, kas atkarīgas no atlasītā objekta;
- navigācijas rūts, ko var izmantot, lai pārvietotos hierarhiskajā struktūrā;
- bibliotēku rūts;
- detalizētās informācijas rūts, kurā tiek parādīta informācija par atlasīto objektu(-iem);
- satura rūts ar adresu logā esošā objekta apakšobjektiem;
- atlasītā objekta priekšskates rūts.

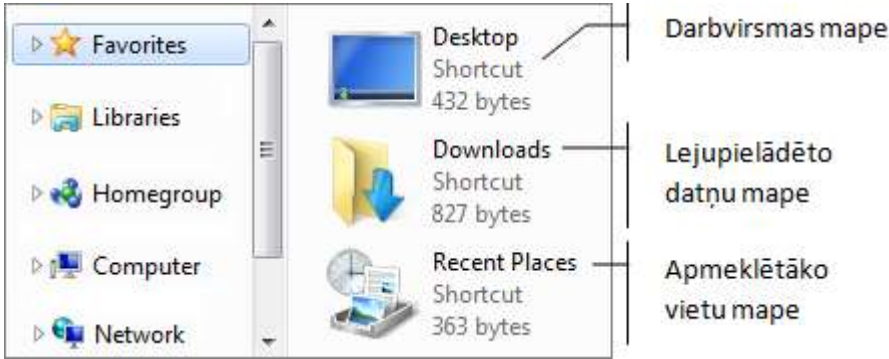

Daļa loga elementu ir redzami patstāvīgi, daļu no tiem var izvēlēties rādīt vai nerādīt. Šim nolūkam izmanto rīkjoslas izvēlnes **Organize** apakšizvēlnes **Layout** komandas:

Priekšapskates rūti var ieslēgt uz izslēgt arī ar rīkjoslas pogu (**Show the preview pane**).

Navigācijas rūts

Windows Explorer navigācijas rūti izmanto, lai piekļūtu vajadzīgajam objektam. Navigācijas rūts objektiem ir hierarhiska struktūra un tā satur vairākas kategorijas (atkarīgs no *Windows 7* izlaiduma):

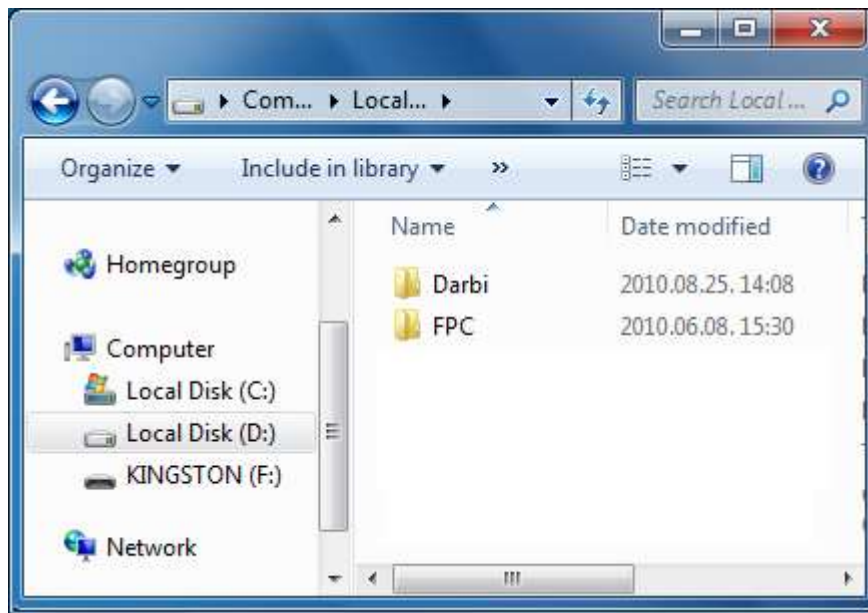
- mana izlase Favorites ;
-
- bibliotēkas Libraries ;
 - mājas grupa Homegroup – mājas datortīkls;
 - dators Computer – disku, mapju un datņu hierarhiskā struktūra;
 - datortīkls Network – lokālā tīkla koplietošanas resursi.

Kategoriju, disku vai mapi var atvērt vairākos veidos, piemēram:

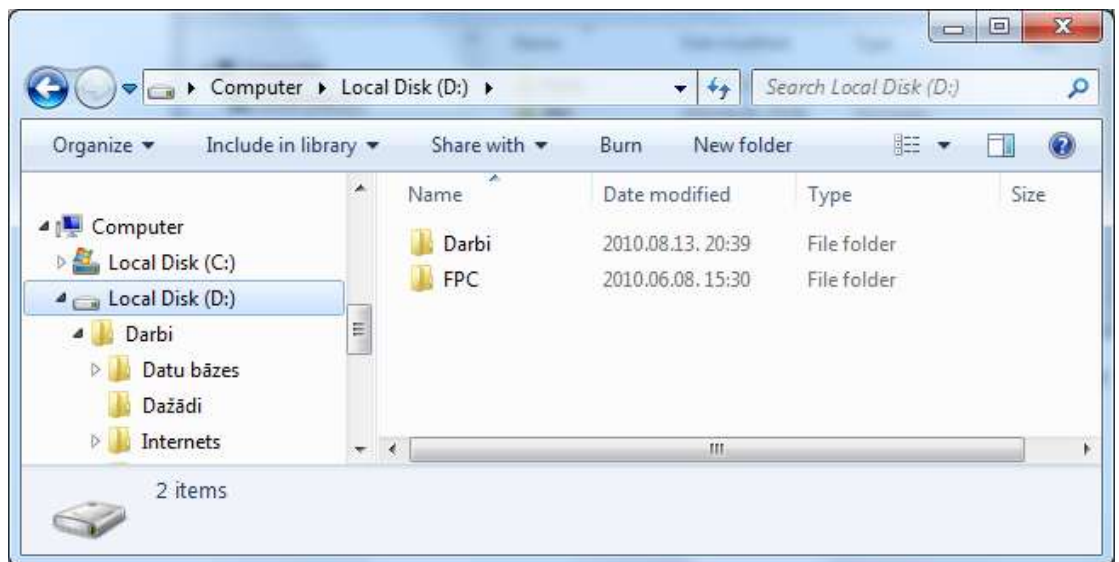
- ja navigācijas rūtī uz objekta ikonai izpilda dubultklikšķi, satura rūtī ir redzams objekta (kategorijas, diska vai mapes) saturs, bet navigācijas rūtī tā apakšstruktūra netiek atvērta, piemēram:

- ja satura rūtī uz objekta ikonas izpilda dubultklikšķi, satura rūtī ir redzams atvērta objekta saturs, bet navigācijas rūtī tiek atvērta šī objekta apakšstruktūra, piemēram:

- lai navigācijas rūtī atvērtu kategorijas vai objekta, piemēram, diska vai mapes, apakšstruktūru, izpilda klikšķi uz trijstūrīša , kas atrodas pa kreisi no izvēlēta objekta nosaukuma. Satura rūts paliek bez izmaiņām. Piemērā attēlā tika atvērta mape **Darbi**, taču satura rūtī joprojām redzams diska saturs, tāpēc tas navigācijas rūtī paliek atzīmēts ar rāmīti:

- lai navigācijas rūtī aizvērtu kategorijas vai objekta, piemēram, diska vai mapes, apakšstruktūru, izpilda klikšķi uz trijstūrīša , kas atrodas pa kreisi no izvēlēta objekta nosaukuma. Satura rūts paliek bez izmaiņām;
- lai izvēlēto objektu atvērtu jaunā logā, izmanto konteksta komandu **Open in new window**.

Citi navigācijas līdzekļi

Lai pārvietotos objektu hierarhiskajā struktūrā, bez navigācijas rūts var izmantot arī citus līdzekļus:

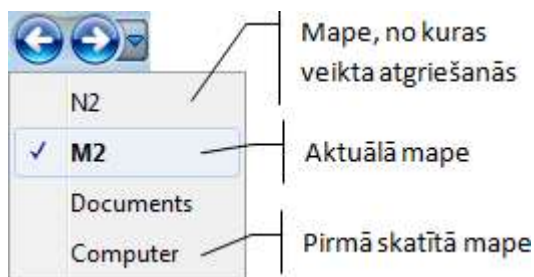
Lai pārvietotos pa jau skatītajiem objektiem, var izmantot:

- pogu (**Back**), lai atgrieztos iepriekš skatītajās mapēs;
- pogu (**Forward**), lai atgrieztos iepriekš skatītajās mapēs, ja veikta atgriešanās, izmantojot pogu (**Back**).

Ja peles rādītāju novieto uz pogas, kļūst redzama nākamā (**Forward**) vai iepriekšējā (**Back**) mape, kurā var atgriezties, piemēram:

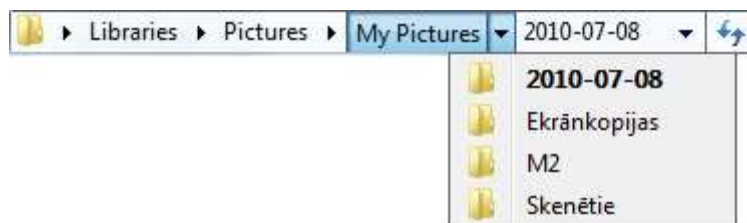
Izpildot klikšķi uz trijstūrīša pogu grupas labajā malā, atveras saraksts ar jau apmeklētajām mapēm:

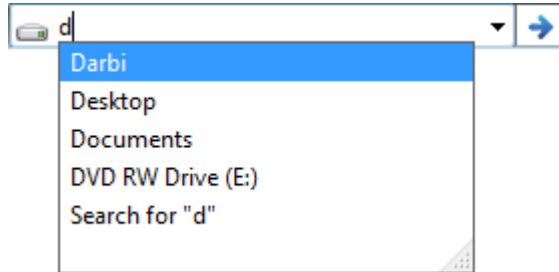
Pirmā apmeklētā vieta atrodas saraksta apakšā. Pašreizējā atrašanās vieta ir ierāmēta un atzīmēta ar ķeksīti.

Adrešu joslu var izmantot vairākos veidos:

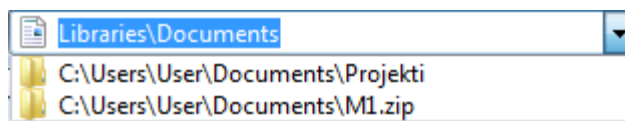
- izmantojot adreses hierarhisko struktūru, katrā no posmiem izpildot klikšķi uz trijstūrīša pa labi no nosaukuma , iespējams atvērt sarakstu ar apakšobjektiem, piemēram:

- vajadzīgo nosaukumu var ierakstīt adresu lodziņā. Sākot rakstīt nosaukumu, automātiski jau tiek veikta meklēšana datorā (tā notiek tikai navigācijas rūtī izvēlētajā objektā), piemēram:

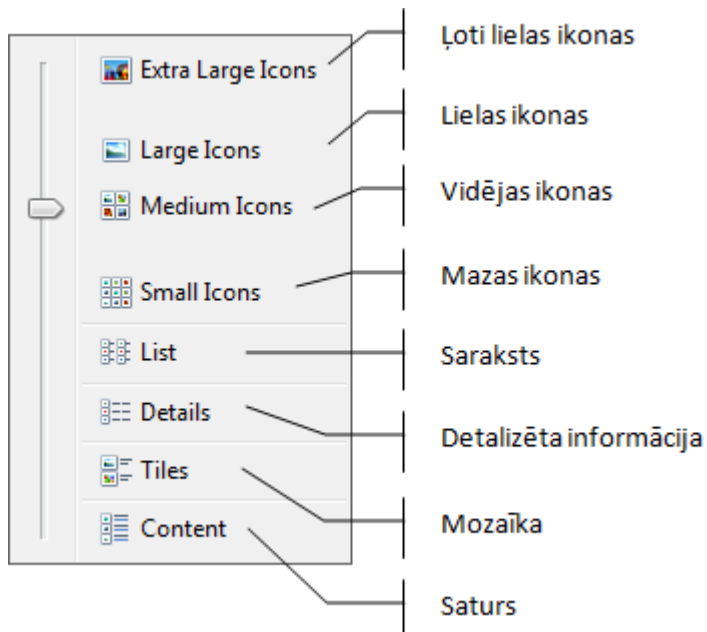
- ja mape jau reiz meklēta, to var atrast adresu lodziņa sarakstā, piemēram:

Skati

Skats (*view*) nosaka veidu, kādā objekti redzami satura rūtī.

Lai izvēlētos vajadzīgo skatu, izpilda klikšķi rīkjoslās pogas (**Change your view**) labajā pusē uz bultiņas (pogas kreisajā pusē redzama pašreizējā skata ikona):

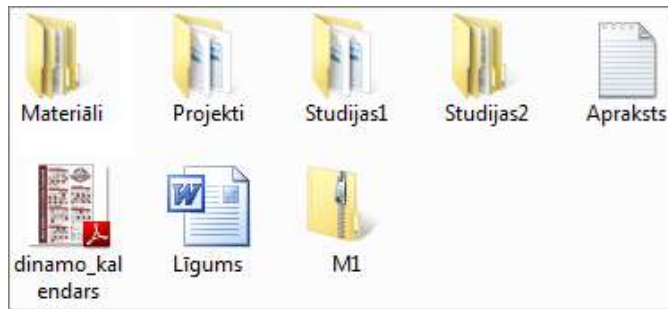

Lai mainītu skata veidu uz nākamo pēc kārtas, izpilda klikšķi uz pogas (**Change your view**) ikonas (kreisās daļas).

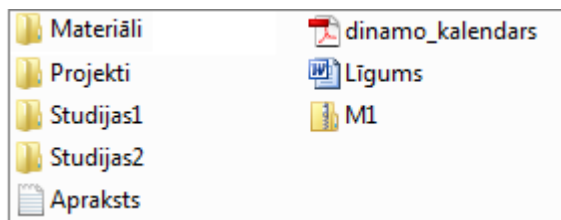
Skatu veidi:

- četri skati ar dažāda lieluma ikonām, kas ir izvietotas vairākās rindās, sākot no kreisās malas uz labo, piemēram, mazas ikonas:
 - ļoti lielas ikonas – **Extra Large Icons**;
 - lielas ikonas – **Large Icons**;

- vidējas ikonas – **Medium Icons**:

- mazas ikonas – **Small Icons**;
- saraksta skatā **List** ikonas ir mazas, datnes un mapes ir sakārtotas vairākos stabiņos no augšas uz leju:

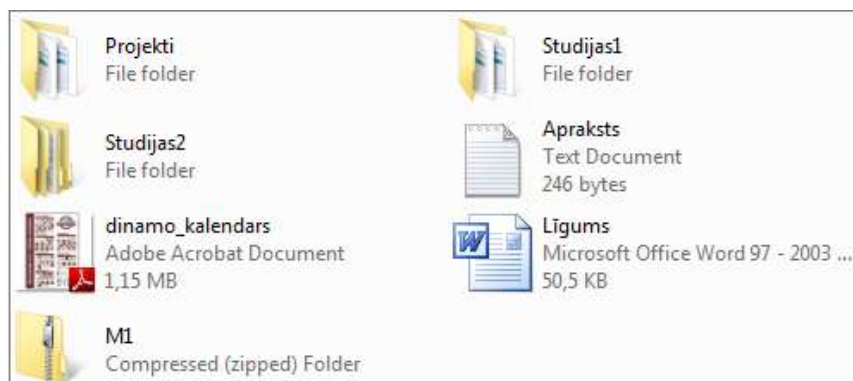

- detalizētās informācijas skatā **Details** par katru objektu var redzēt detalizētu informāciju:

Name	Date modified	Type	Size
Materiāli	2010.06.01. 21:45	File folder	
Projekti	2010.08.13. 15:25	File folder	
Studijas1	2010.08.11. 19:36	File folder	
Studijas2	2010.06.01. 21:53	File folder	
Apraksts	2010.07.29. 20:08	Text Document	1 KB
dinamo_kalendars	2010.07.25. 13:02	Adobe Acrobat D...	1 182 KB
Līgums	2010.07.06. 21:47	Microsoft Office ...	51 KB
M1	2010.08.06. 12:31	Compressed (zip...	24 229 KB

Šajā skatā var veikt gan saraksta kārtošanu, gan vajadzīgo objektu atlasīšanu, kā arī citas darbības;

- mozaīkas skatā **Tiles** ikonas ir vidēja lieluma un datnes un mapes ir sakārtotas rindās no kreisās uz labo pusi. Blakus ikonai ir izvietota informācija arī par objekta tipu un lielumu:

- saturā skatā redzama ikona un detalizēta informācija par katru objektu, kas ir izkārtota atdalītās rindās:

	Studijas1	Date modified: 2010.08.11. 19:36
	Studijas2	Date modified: 2010.06.01. 21:53
	Apraksts	Date modified: 2010.07.29. 20:08 Size: 246 bytes
	dinamo_kalendars	Date modified: 2010.07.25. 13:02 Size: 1,15 MB
	Līgums Authors: ilona	Date modified: 2010.07.06. 21:47 Size: 50,5 KB
	M1	Date modified: 2010.08.06. 12:31

Ikonu atlase

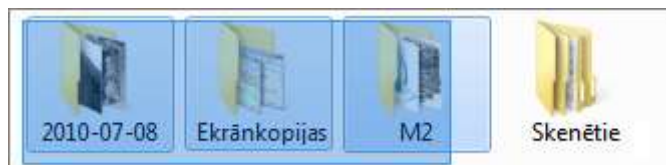
Lai veiktu kādas darbības ar ikonām, tās ir jāatlasa.

Vienu ikonu atlasa, uz tās izpildot klikšķi.

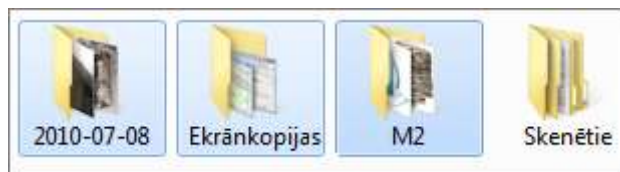

Lai atlasītu vairākas blakus esošas ikonas:

- novieto peles rādītāju pirms pirmās atlasāmās ikonas;
- tur piespiestu peles kreiso pogu un pārvieto peli, līdz rāmītī ietvertas visas atlasāmās ikonas:

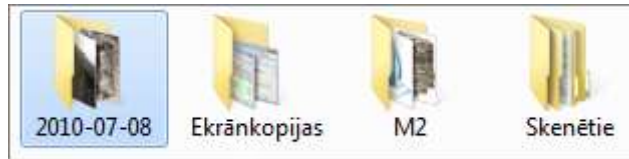

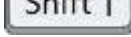
- atlaiž peles pogu;

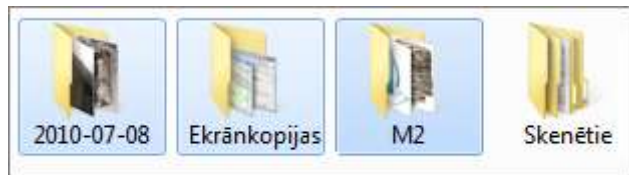

Lai atlasītu vairākas blakus esošas ikonas:

- izpilda klikšķi uz pirmās atlasāmās ikonas:

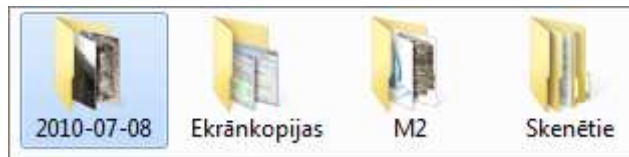

- tur piespiestu taustiņu un izpilda klikšķi uz pēdējās no atlasāmajām ikonām:

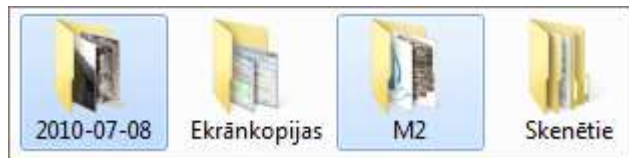

Lai atlasītu vairākas ikonas, kas neatrodas blakus:

- izpilda klikšķi uz pirmās atlasāmās ikonas:

- tur piespiestu taustiņu , izpilda klikšķi uz atlasāmās ikonas:

Visas ikonas vienlaikus var atlasīt ar taustiņu kombināciju + .

2.2.1.4. Atmiņas ierīces

Lai lietotājs varētu norādīt, kuru ārējo atmiņas ierīci izmantot, katrai no tām tiek piešķirts savs apzīmējums. Apzīmējums sastāv no ikonas, disku ierīces tipa nosaukuma, iekavās norādīta burta (tos parasti piešķir pēc kārtas) un kola.

Tipiskās atmiņas ierīču ikonas:

- cietais disks, kurā parasti glabājas programmas un lielākā daļa lietotāja datņu. Tā kā parasti datorā tas atrodas pastāvīgi, tad to sauc par lokālo disku. Diska ikonā, uz kura atrodas operētājsistēma, ir redzams *Windows 7* logo:

- CD un DVD diski. Tā kā diskdzinī, kurš atrodas sistēmblokā, diski neatrodas pastāvīgi, tad ikonā ir redzama ierīce. Pēc apzīmējuma var noteikt, kāda tipa kompaktdiskus ierīcē varēs nolasīt un ierakstīt:

Atkarībā no ievietotā diska, mainās arī ikona, piemēram, video disks, audio disks, programmatūras disks, datu disks:

- zibdisks, ko parasti izmanto informācijas pārnēsāšanai. Ierīces ikona redzama tikai tad, ja disks ir pieslēgts datoram. Apzīmējumā parasti ierīces tipa vietā redzams ražotāja nosaukums:

- atmiņas karte_no dažādām ierīcēm, piemēram, digitālajām kamerām:

- portatīvās ierīces, kas satur atmiņas ierīces, piemēram, digitālā kamera, multimediju atskaņotājs u. c.

Windows Explorer logā ierīces parasti ir grupētas, piemēram:

- cietie diski (**Hard Disk Drives**);
- nomaināmās atmiņas ierīces (**Devices with Removable Storage**);

- portatīvās ierīces (**Portable Devices**):

Informācija par disku

Informāciju par disku var izmantot, lai:

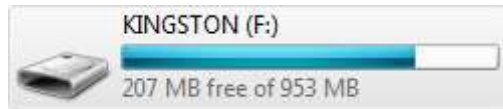
- noteiktu diska lielumu (**Total size**);
- noteiktu, cik brīvas vietas vēl atlicis diskā (**Space free**);
- nomainītu diska nosaukumu;
- nodotu disku koplietošanai.

Informāciju par disku var apskatīt, piemēram:

- novietojot peles rādītāju uz diska ikonai, piemēram:

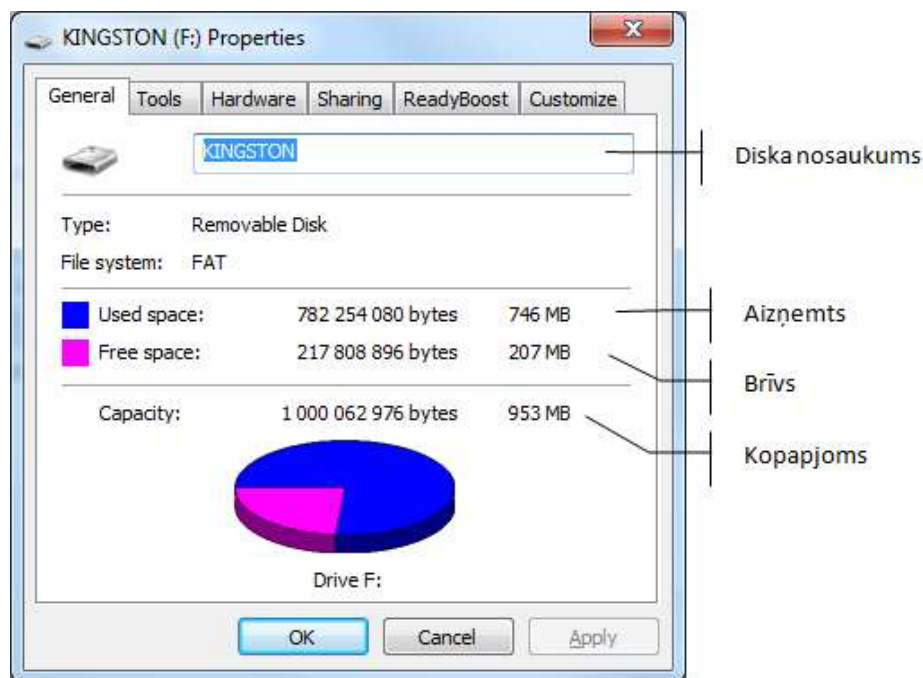
- objektu saraksta rūtī, ja ir izvēlēts mozaīkas skats **Tiles**. Pirmais skaitlis norāda brīvās vietas lielumu diskā, bet otrais tajā – kopējo diska lielumu:

- detalizētās informācijas rūtī:

Plašāku informāciju par disku var iegūt diska ikonas konteksta komandas **Properties** dialoglodziņā, piemēram:

Zibdisku lietošana

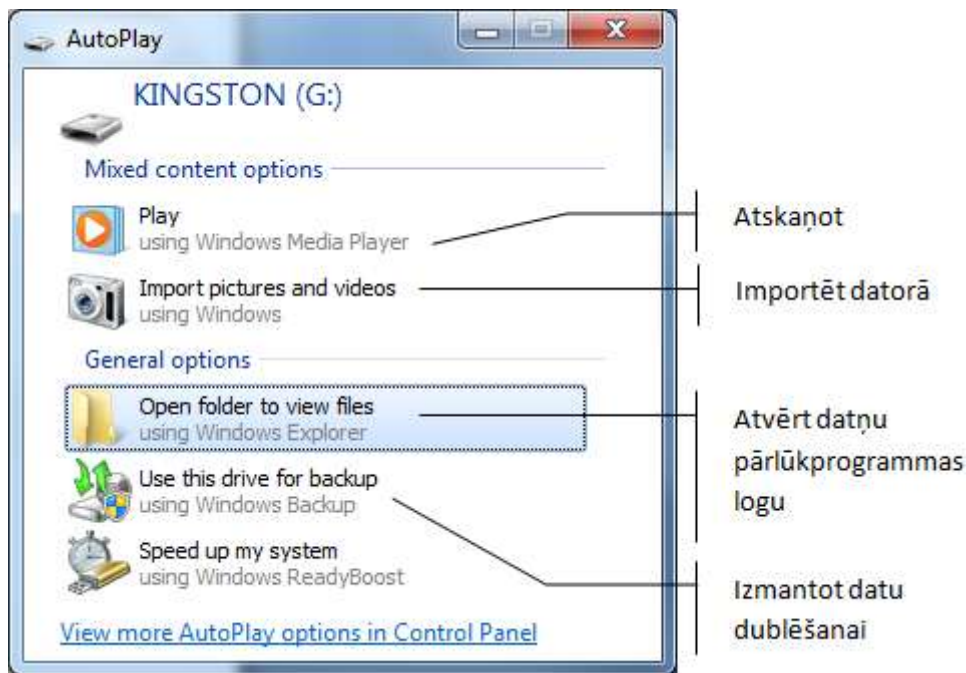
Pievienojot zibdisku pie konkrētā datora pirmoreiz, *Windows 7* to uztver kā jaunu aparatūru un paiet zināms laiks, līdz tas ir gatavs lietošanai, piemēram:

Parasti pēc zibdiska pievienošanas uzdevumjoslā redzama ikona un atveras automātiskās atskaņošanas logs AutoPlay, kuru var izmantot darbību uzsākšanai ar diskā esošajām datnēm. Tajā piedāvātās automātiskās iespējas sadalītas divās grupās:

- tās, kas atkarīgas no diskā esošās informācijas – **Mixed content options**;

- patstāvīgās – **General options:**

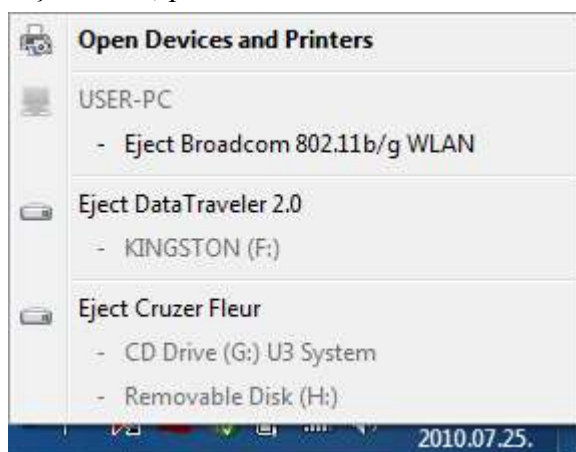

Var neizvēlēties nevienu no piedāvātajām iespējām un logu aizvērt.

Automātiskās atskaņošanas logs **AutoPlay** parasti atveras arī citiem nomaināmajiem atmiņas ierīču veidiem.

Zibdisku datoram var pievienot jebkurā brīdī, taču ar tā atvienošanu (izņemšanu) jābūt uzmanīgiem. Ja disku izņem laikā, kad tajā notiek datu saglabāšana, var tikt bojāta saglabājamā datne un/vai cita tajā glabājamā informācija vai arī pats zibdisks. Lai nomaināmo zibdisku sagatavotu atvienošanai:

- ➔ izpilda klikšķi uz pogas. Blakus ikonai atveras informatīvs rāmītis drošai izņemšanai, piemēram:

- ➔ izpilda klikšķi uz izņemamās ierīces nosaukuma rāmīša;
- ➔ disku var droši izņemt tad, ja ir parādījies šāds informatīvs paziņojums, pēc kura aizvēršanas ierīci var droši izņemt:

Gadījumā, kad disku izņemt var nebūt droši, piemēram, rediģēšanai ir atvērta diska datne, par to tiek izvadīts atbilstošs paziņojums, piemēram:

2.2.1.5. Datu glabāšana tiešsaistē

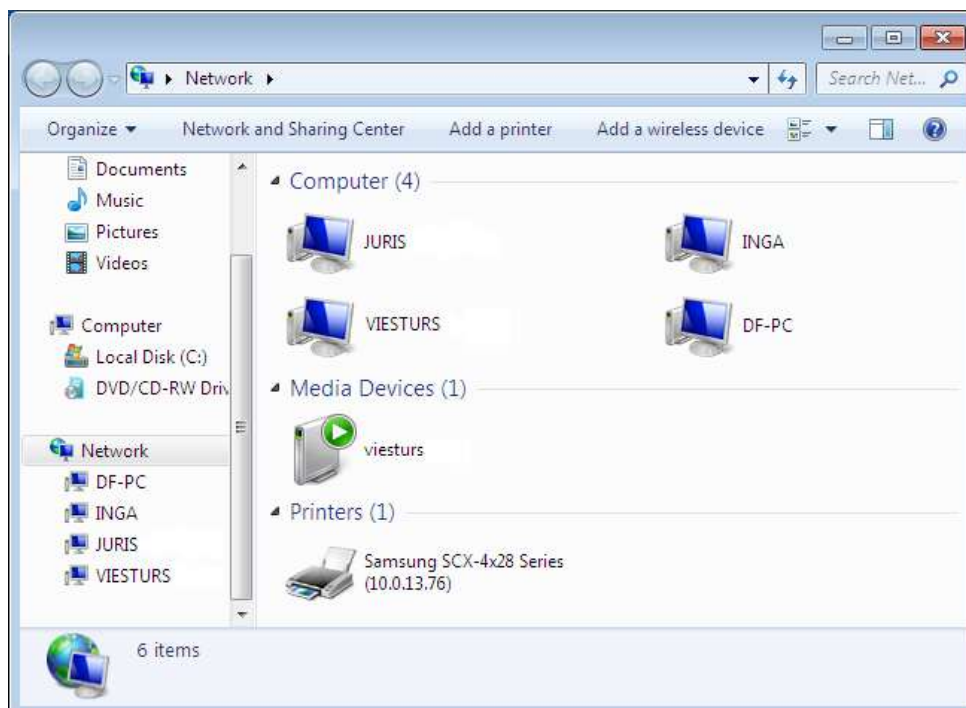
Lietotājs datnes var glabāt ne tikai savā datorā un nomaināmajās atmiņas ierīcēs, bet arī, izmantojot datortīklu vai internetu citu datoru atmiņas ierīcēs tiešsaistē.

Lokālā datortīkla koplietošanas resursu izmantošana

Pieklūt lokālā datortīkla koplietošanas resursiem var, piemēram, izmantojot:

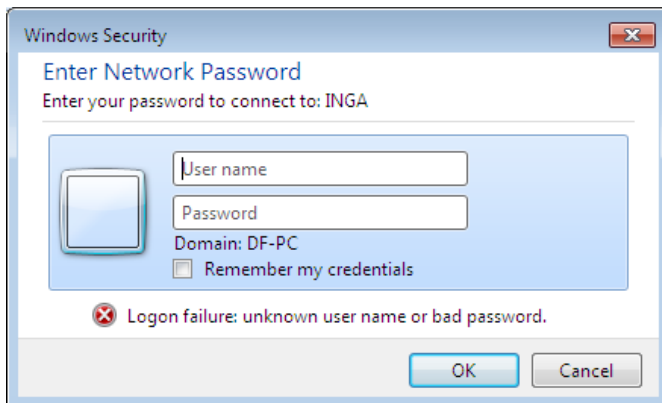
- darbvirsmas ikonu **Network**;
- datņu pārlūkprogrammas *Windows Explorer* navigācijas rūts kategoriju **Network**;

Datortīkla kategorijā **Network** ir redzami:

- lietotāja dators (piemērā **DF-PC**);
- citi tīklam pieslēgtie datori (**Computer**);
- koplietošanai nodotie resursi, piemēram, atmiņas ierīces (**Media Devices**) un printeri (**Printers**).

Izvēlētajam resursam piekļūst, izpildot klikšķi uz tā. Tā kā publiski pieejamie resursi parasti tiek aizsargāti ar paroli, var tikt atvērts pieteikšanās dialoglodziņš, piemēram:

To, kādas darbības ar koplietošanas resursu var veikt, atkarīgs no tā iestatījumiem.

Lai ikreiz nebūtu jāveic vajadzīgā koplietošanas resursa meklēšana, to var ievietot bibliotēkā.

Koplietošanas resursu izmantošana internetā

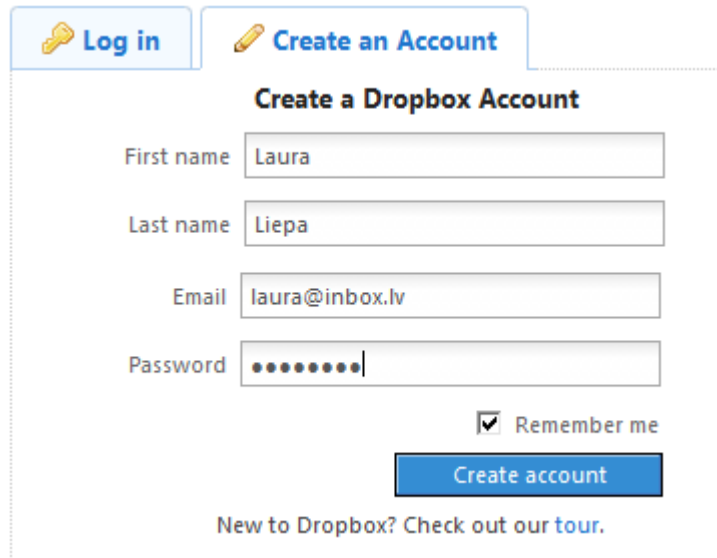
Lai glabātu sev nepieciešamo datņu kopijas vai koplietotu tās ar citiem, var izmantot šiem mērķiem paredzētos publiskos serverus.

Kā piemērs tiks apskatīta vietne **DropBox** (www.dropbox.com). To var izmantot gan caur interneta pārlūkprogrammu, gan instalēt datorā:

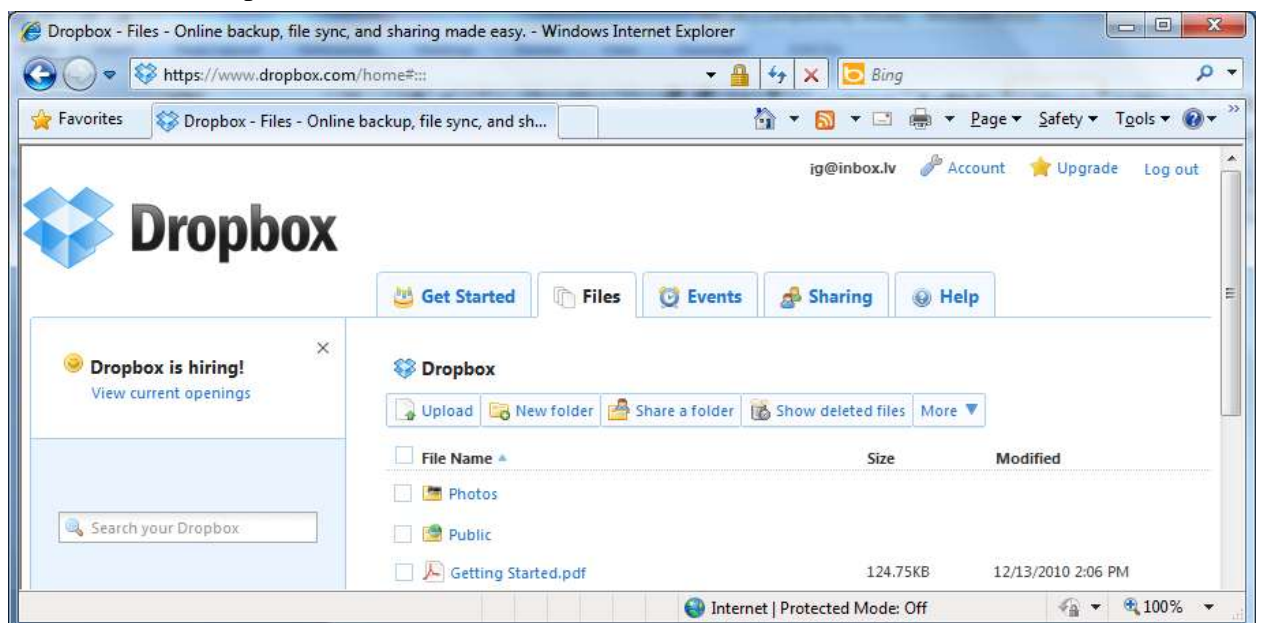

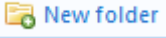
Vispirms ir nepieciešams izveidot kontu:

- ➔ atver sadaļu **Log in**;
- ➔ izpilda klikšķi uz **Create an account**;
- ➔ atveras forma, ko aizpilda ar saviem datiem:

- ➔ lodziņā **First name** ievada vārdu;
- ➔ lodziņā **Last name** ievada uzvārdu;
- ➔ lodziņā **Email** ievada e-pasta adresi, kas turpmāk būs jāizmanto kā lietotāja vārds;
- ➔ lodziņā **Password** ievada paroli;
- ➔ piespiež pogu **Create account**. Atveras lietotāja mape, kurā jau ir izveidotas divas mapes:

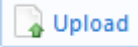

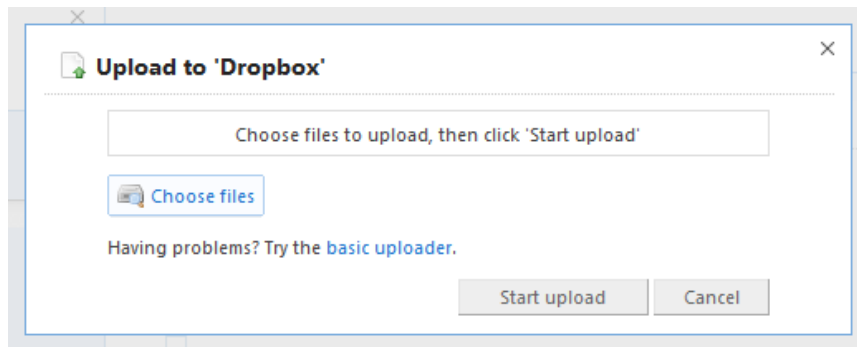
Lietotāja mapē, izmantojot pogu , var veidot jaunas mapes un apakšmapes, piemēram:

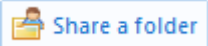
File Name ▲

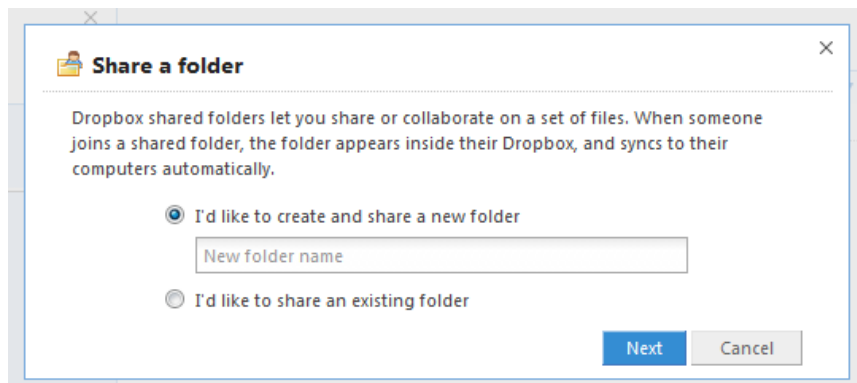
 Dokumenti

Mapē ar datnēm var veikt šādas darbības:

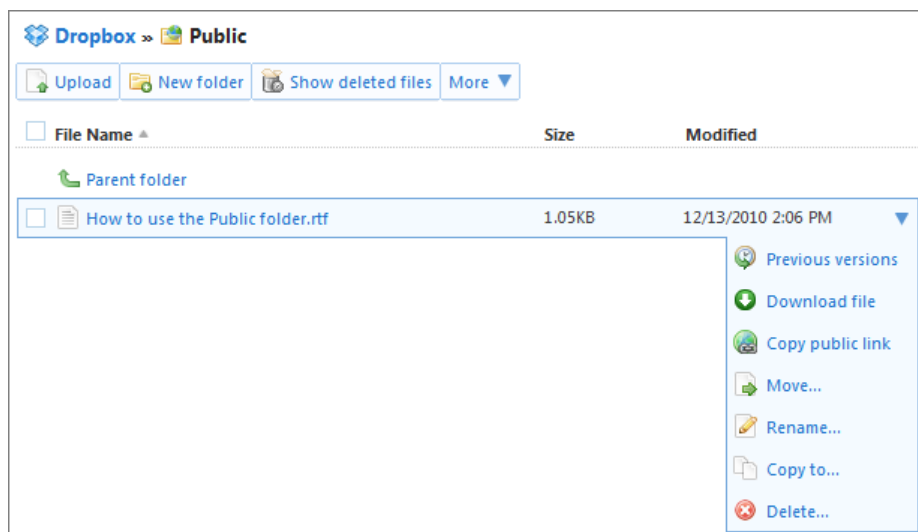
- izmantojot pogu , augšupielādēt datni no sava datora, piemēram:

- izmantojot pogu , nodot koplietošanai citiem, piemēram:

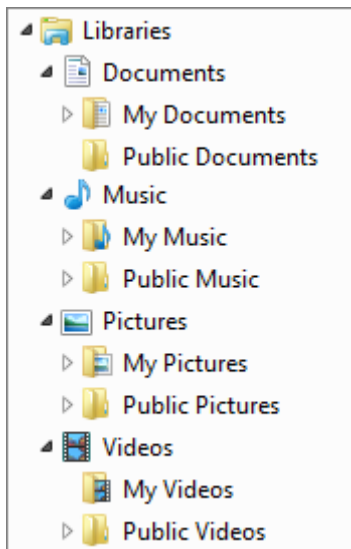
- veikt darbības ar datnēm, piemēram:

2.2.1.6. Resursu nodošana koplietošanai

Lai datnes varētu izmantot vairāki tā paša datora vai citi datortīkla lietotāji, tās ir jānodod koplietošanai (*sharing*).

Lai atvieglotu datņu koplietošanu, *Windows 7* jau ir izveidotas vairākas koplietošanas mapes. To nosaukumā pirmais vārds ir **Public**, piemēram, dokumentu (**Public Documents**), attēlu (**Public Pictures**), audio (**Public Music**) un video (**Public Videos**) datņu glabāšanai:

Mājas grupas izveidošana datora resursu koplietošanai

Lai izveidotu mājas grupu datoriem ar *Windows 7*:

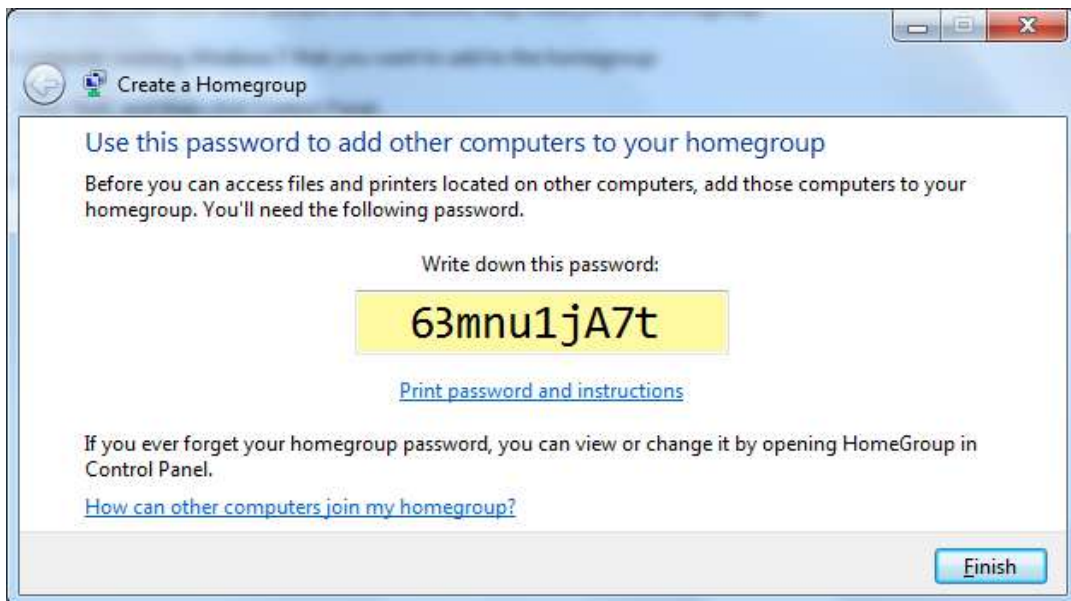
➔ *Windows Explorer* navigācijas rūtī atver kategoriju Homegroup:

- saraksta rūtī iespiež pogu **Create a homegroup**. Atveras mājas grupas izveidošanas vednis, kura pirmajā solī izvēlas koplietošanai nododamos resursus:

- otrajā solī tiek parādīta mājas grupas parole:

Pēc izveidošanas pabeigšanas mainās mājas grupas saraksta saturs un tajā var:

- apskatīt instrukciju, kā pievienot mājas grupai citus datorus;
- apskatīt mājas grupas paroli (**View the homegroup password**);
- apskatīt mājas grupas iestatījumus (**View homegroup settings**);

- atvērt mājas grupas problēmu risināšanas vedni (**Start the HomeGroup troubleshooter**):

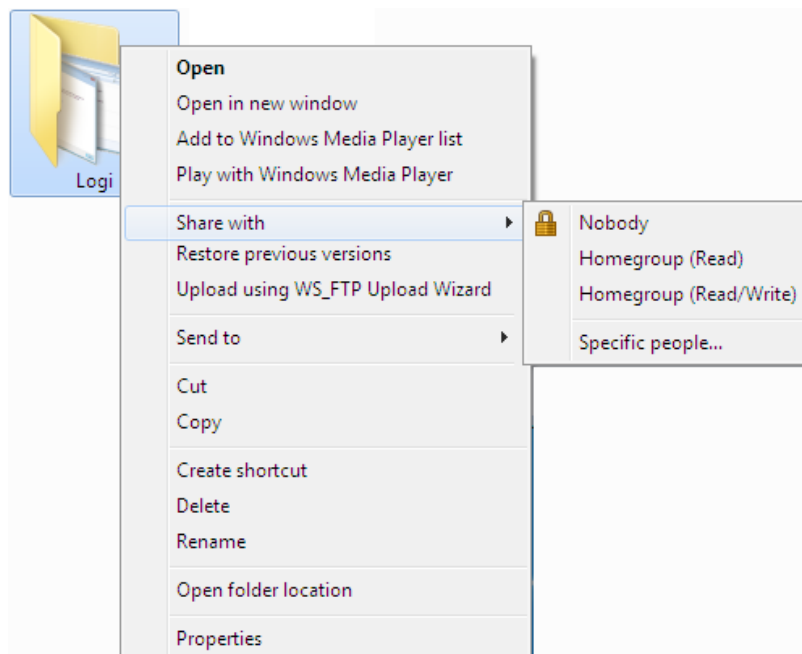

Koplietošanas resursi būs pieejami kategorijā **Network**.

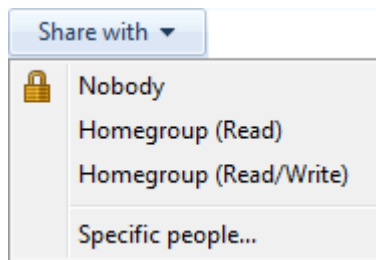
Koplietošanas resursa izveidošana

Lai nodotu koplietošanai disku, mapi, printeri vai citu ierīci izvēlētajam resursam, piemēram, mapei, var izmantot komandas no:

- kontekstizvēlnes apakšizvēlnes **Share with**:

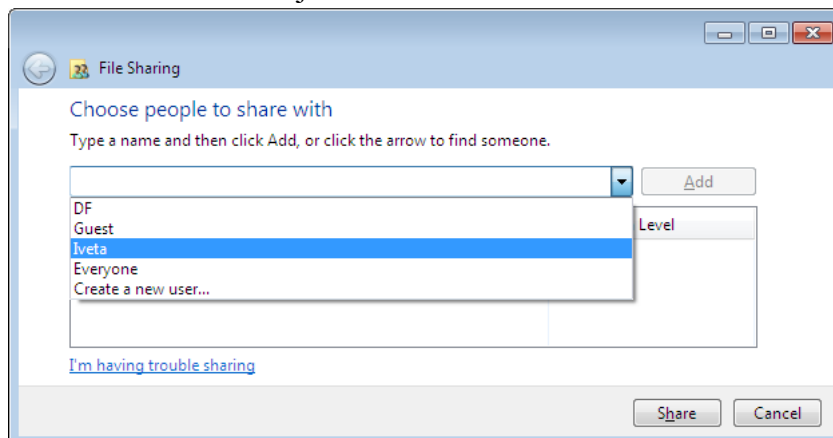
- rīkjoslas izvēlnes **Share with**:

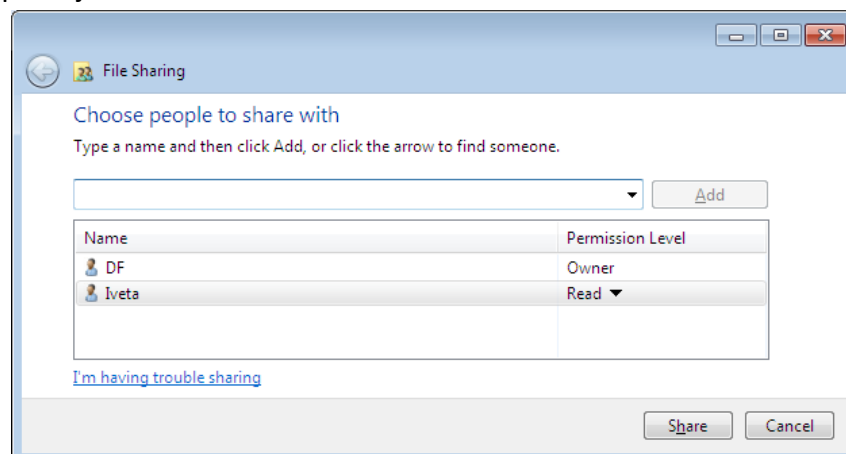
Koplietošanas komandas:

- **Nobody** – nevienam (slēgts) jeb atcelt koplietošanu;
- **Homegroup (Read)** – visiem mājas grupas lietotājiem ar lasīšanas tiesībām, kas nozīmē, ka lietotājs varēs apskatīt datņu sarakstu, atvērt mapes un datnes, bet nevarēs saglabāt datnēs veiktās izmaiņas, izveidot jaunas datnes vai dzēst esošās;
- **Homegroup (Read/Write)** – visiem mājas grupas lietotājiem ar tiesībām apskatīt datnes, tās atvērt, saglabāt izdarītās izmaiņas, dzēst un izveidot jaunas mapes un datnes;
- **Specific people...** – izvēlēties konkrētus šī datora lietotājus un to tiesības uz izvēlēto resursu:

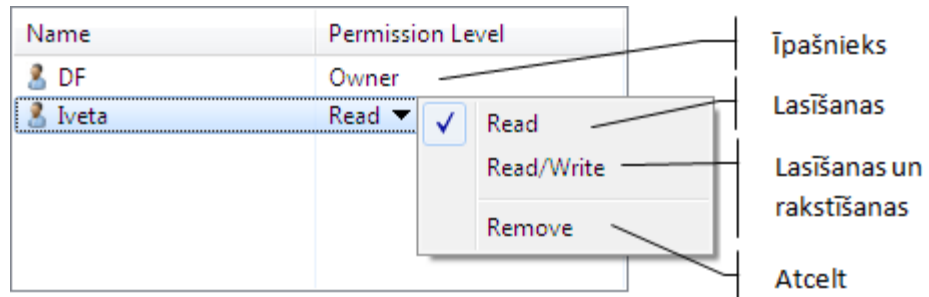
→ sarakstā izvēlas lietotāju:

→ piespiež pogu **Add**. Lietotājs un tā piekļuves resursam tiesības ir redzamas apakšējā sarakstā:

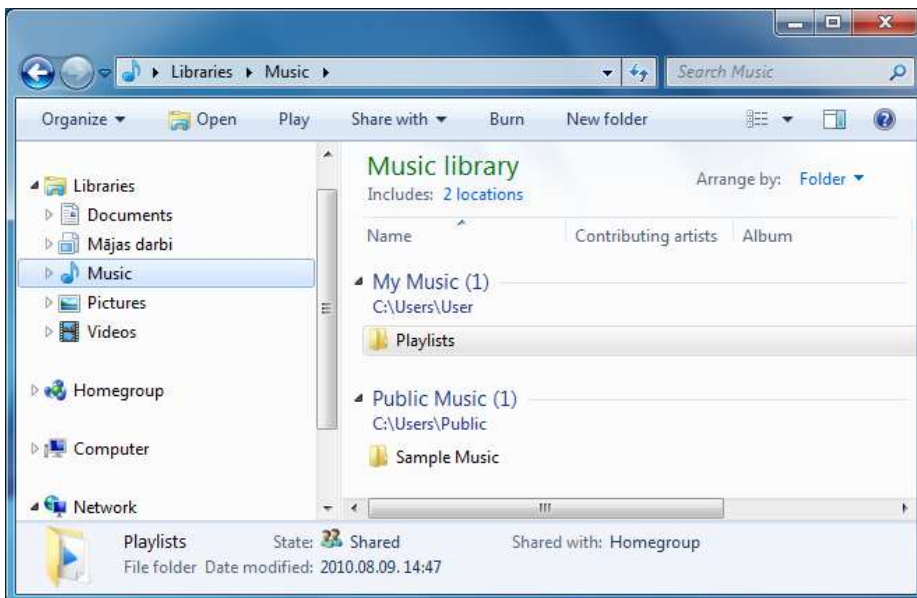
→ ja nepieciešams, izvēlas citu piekļuves tiesību veidu:

→ izvēlas citus lietotājus un to piekļuves līmeni;

→ piespiež pogu .

Koplietošanas mapei ikonas izskats nemainās, taču informācija par koplietošanas iestatījumiem ir redzama *Windows Explorer* detalizētās informācijas rūtī, piemēram:

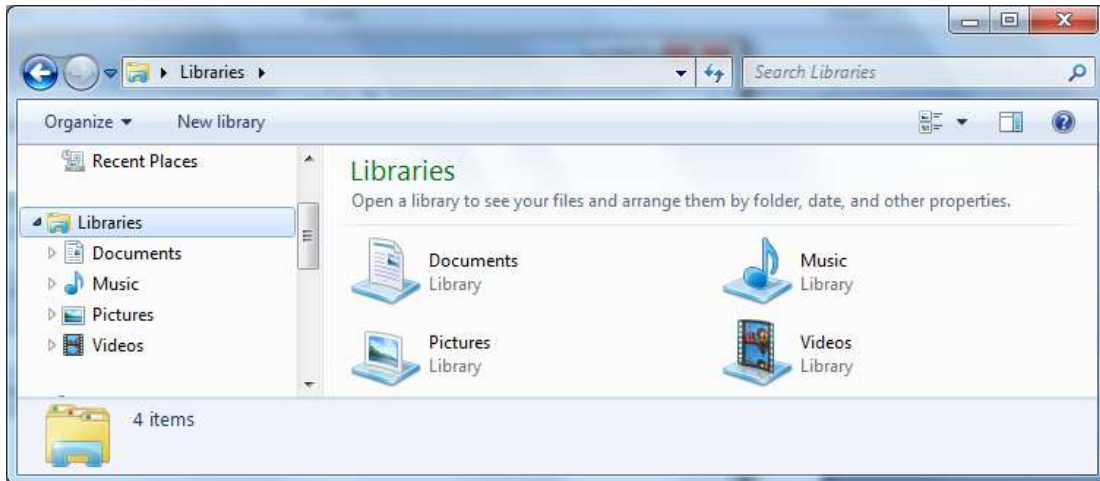
Visi datorā koplietošanai nodotie resursi redzami kategorijas **Network** datora mapē, piemēram:

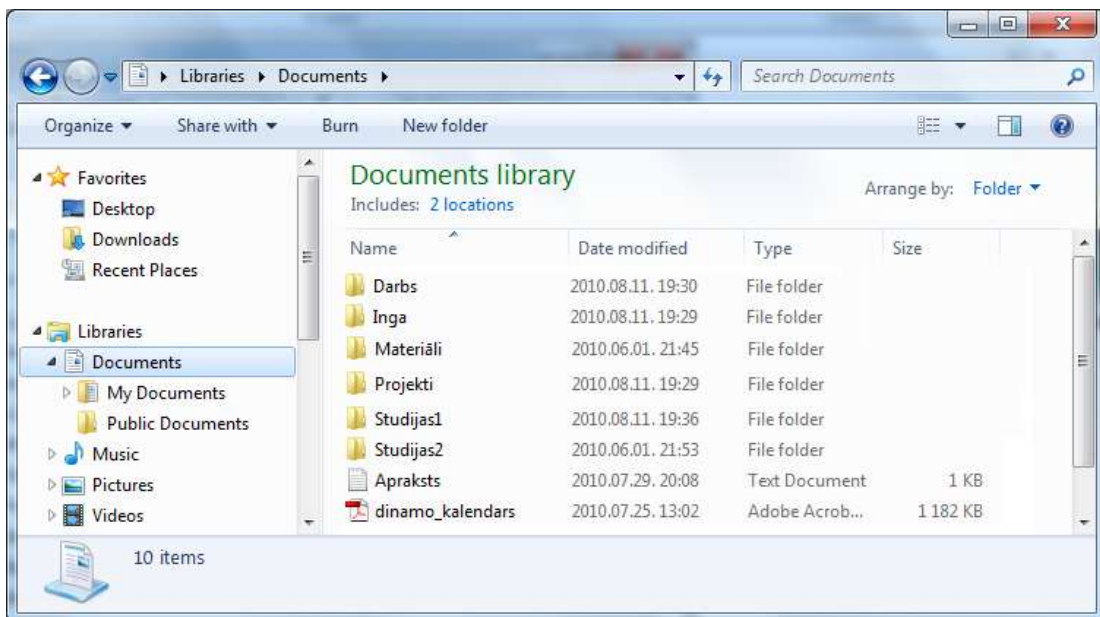
2.2.1.7. Bibliotēkas

Bibliotēkas (*libraries*) ir operētājsistēmā *Windows 7* jauns līdzeklis, kas ļauj strādāt ar datnēm, kura saglabātas dažādās datora un tīkla vietās.

Windows 7 ir izveidotas dokumentu (**Documents**), mūzikas (**Music**), attēlu (**Pictures**) un video (**Videos**) bibliotēkas:

Atverot dokumentu bibliotēku, var redzēt, ka tajā ievietotas saites uz divām mapēm – **My Documents**, kurā parasti glabā izveidotos dokumentus, un **Public Documents**, kur parasti ievieto koplietošanai paredzētos dokumentus:

Mapes pievienošana un izmešana no bibliotēkas

Esošās bibliotēkas var pārveidot un papildināt, piemēram, pievienot dokumentu bibliotēkai jaunas mapes:

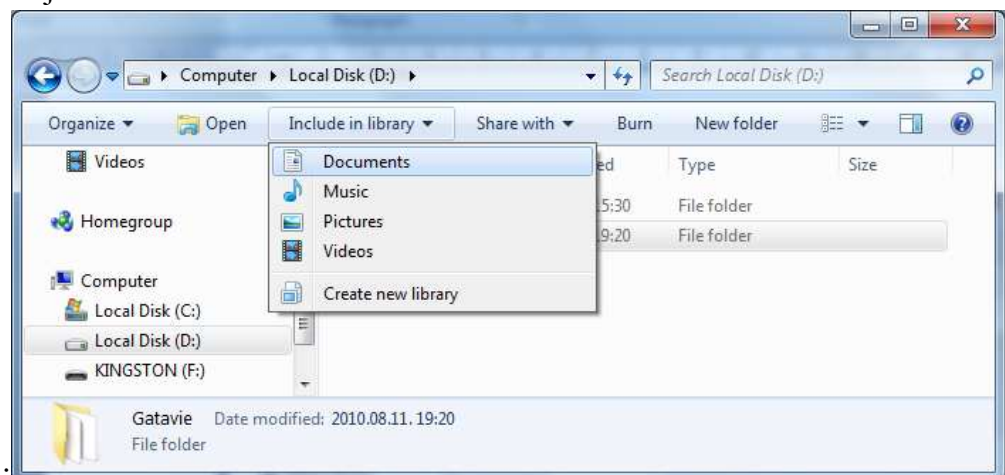
➔ atver *Windows Explorer* logu;

→ izvēlas mapi, ko grib pievienot kādai no bibliotēkām, piemēram:

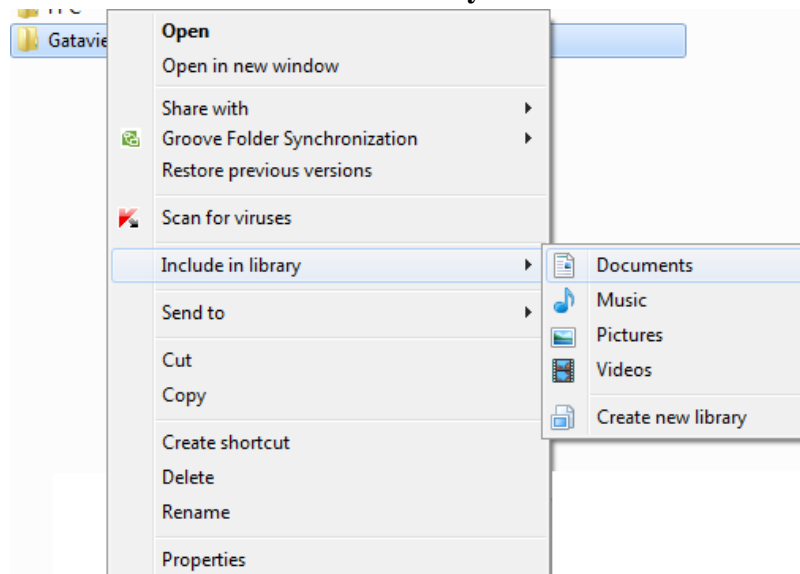

→ izvēlas kādu no mapes pievienošanas veidiem bibliotēkai, piemēram:

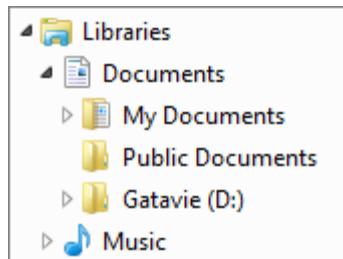
- rīkjoslas sarakstā **Include in library** ▼ :

- konteksta izvēlnē **Include in library**:

Pievienotā mape ir redzama bibliotēkā:

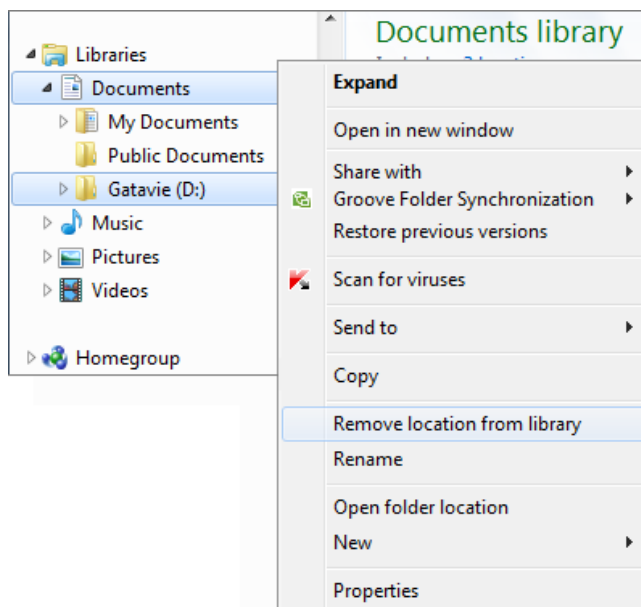

Mapes pievienošana kādai no bibliotēkām nemaina tās atrašanās vietu.

Mapes no nomaināmajām atmiņas ierīcēm, kompaktdiska, kā arī dažiem zibatmiņas diskām bibliotēkā iekļaut nevar.

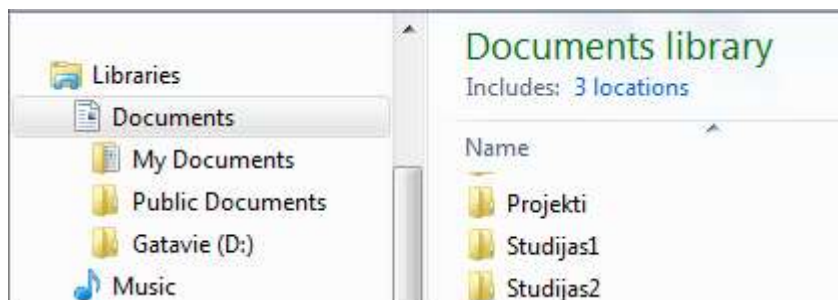
Lai navigācijas rūtī mapi izmestu no bibliotēkas:

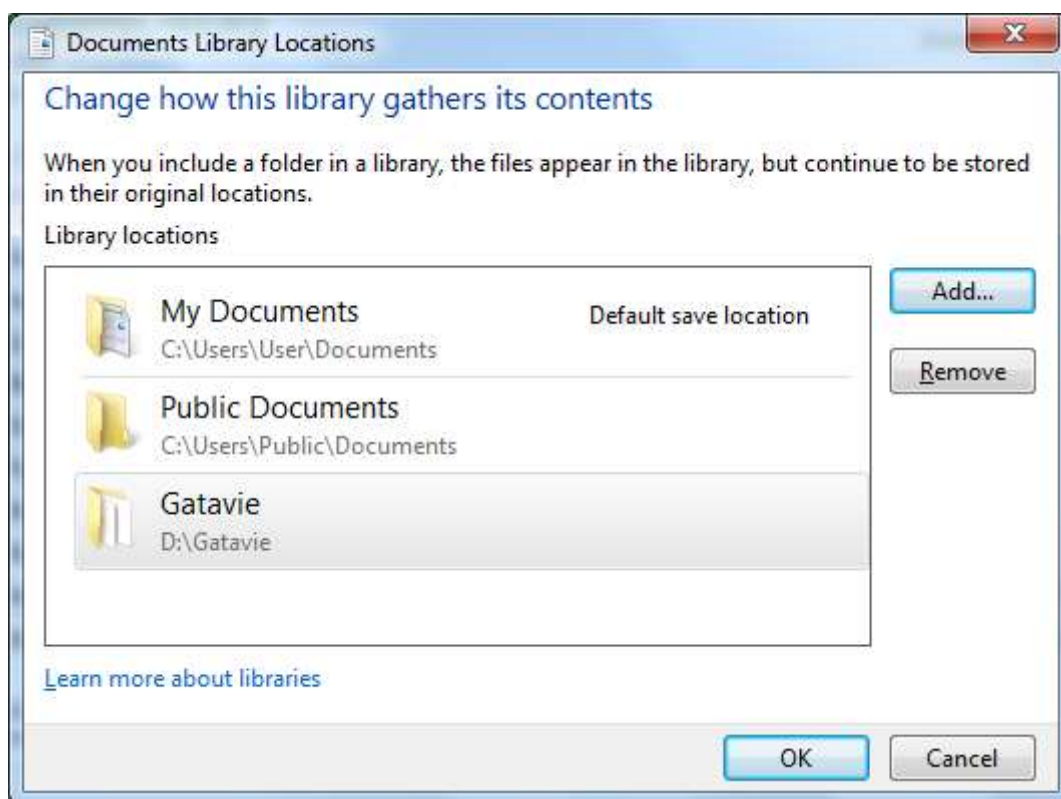
- ➔ atver *Windows Explorer* logu;
- ➔ navigācijas rūtī atver bibliotēku un izvēlas no tās izņemamo mapi;
- ➔ lieto konteksta komandu **Remove location from library**:

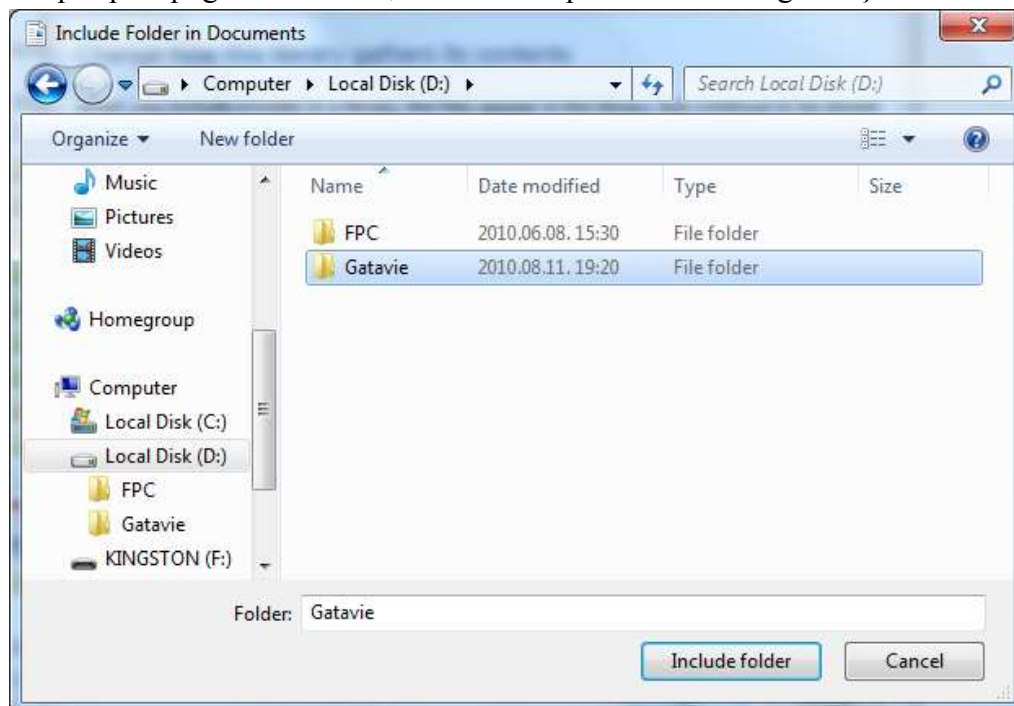
Pēc izmešanas no bibliotēkas, mape netiek dzēsta.

Mapju pievienošanai un izmešanai no bibliotēkas var lietot arī dialoglodziņu **Documents Library Locations**, ko atver izvēlētajā bibliotēkā, izpildot klikšķi uz tajā iekļauto mapju saišu skaita (piemērā **3 locations**):

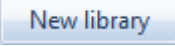
- lai izņemtu mapi no bibliotēkas, to atlasa un piespiež pogu **Remove**;
- lai pievienotu bibliotēkai jaunu mapi:
→ piespiež pogu **Add...**, kas atver mapes izvēles dialoglodziņu:

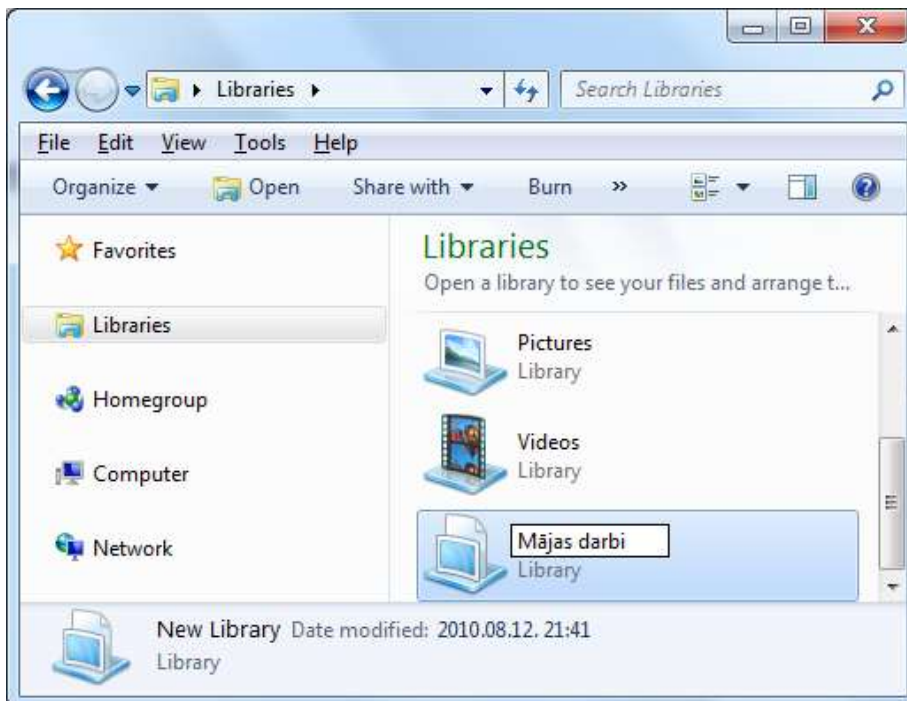

- piespiež pogu **Include folder**.

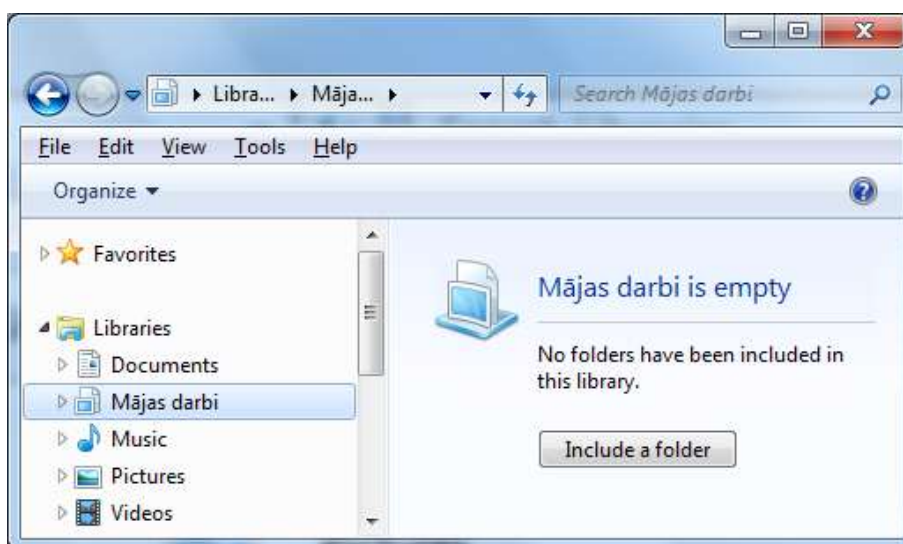
Jaunas bibliotēkas izveidošana

Lietotājs var veidot arī savas bibliotēkas:

- *Windows Explorer* navigācijas rūtī izpilda klikšķi uz bibliotēku ikonas Libraries ;
- piespiež rīkjoslas pogu ;
- ievada jaunās bibliotēkas nosaukumu, piemēram:

- atver izveidoto bibliotēku:

- piespiež pogu un izvēlas vismaz vienu bibliotēkā iekļaujamo mapi;
- ja nepieciešams, bibliotēkai pievieno citas mapes.

2.2.2. Darbs ar mapēm un datnēm

2.2.2.1. Mapes izveidošana

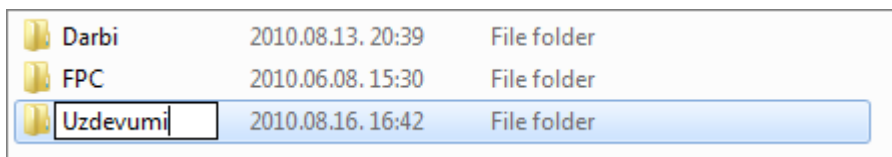
Aktuālās mapes nosaukums ir redzams datņu pārlūkprogrammas *Windows Explorer* loga adresē joslā. Lai tajā izveidotu jaunu mapi, var izmantot:

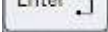
- rīkjoslas pogu ;
- saraksta rūts konteksta komandu **New / Folder**.

Pēc komandas izvēles tiek izveidota jauna mape ar nosaukumu **New Folder** (ja mape ar tādu nosaukumu jau eksistē, nosaukumam tiek pievienots nākamais kārtas numurs) un atlasīts mapes nosaukums:

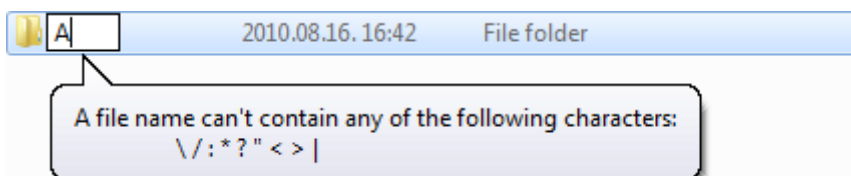

Šajā brīdī var ievadīt jauno mapes nosaukumu, piemēram, **Uzdevumi**:

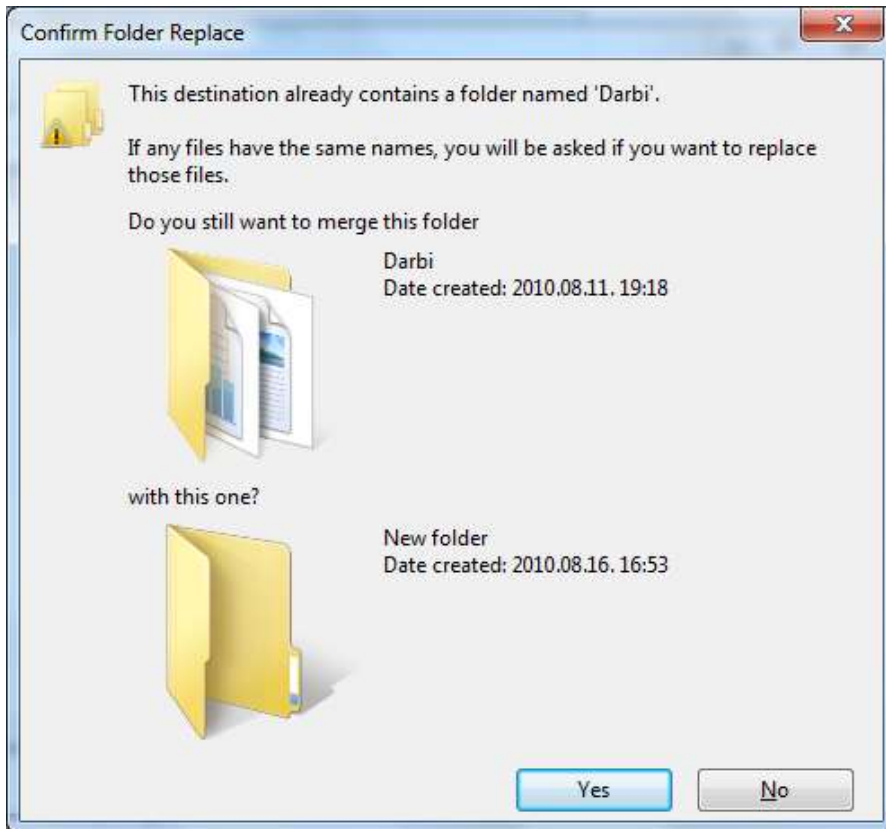

Nosaukuma maiņu pabeidz, izpildot klikšķi ārpus rāmīša vai piespiežot taustiņu .

Izvēloties mapes nosaukumu, jāatceras, ka tajā nedrīkst lietot rakstzīmes: \ / ? : * " > < |. Ja kāda no tām tomēr tiek ievadīta, šī rakstzīme nosaukumā neparādās un uz ekrāna tiek izvadīts paziņojums:

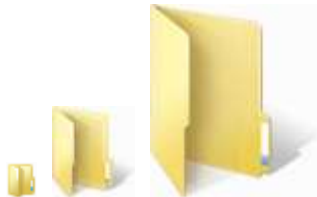
Vienā mapē nevar izveidot vairākas apakšmapes ar vienādiem nosaukumiem. Ja lietotājs apstiprina jaunajai mapei tādu pašu nosaukumu, kāds ir kādai no jau esošajām, uz ekrāna tiek izvadīts paziņojums par mapju aizvietošanu:

Aizvietošanu atceļ ar pogu , un mapei tiek apstiprināts nosaukums **New folder**, ko vēlāk var nomainīt.

Lietotāja un programmu mapju ikonu izskats (atkarīgs no izvēlētā skata):

- tukša mape:

- mape, kas satur tikai datnes:

- mape, kas satur mapes:

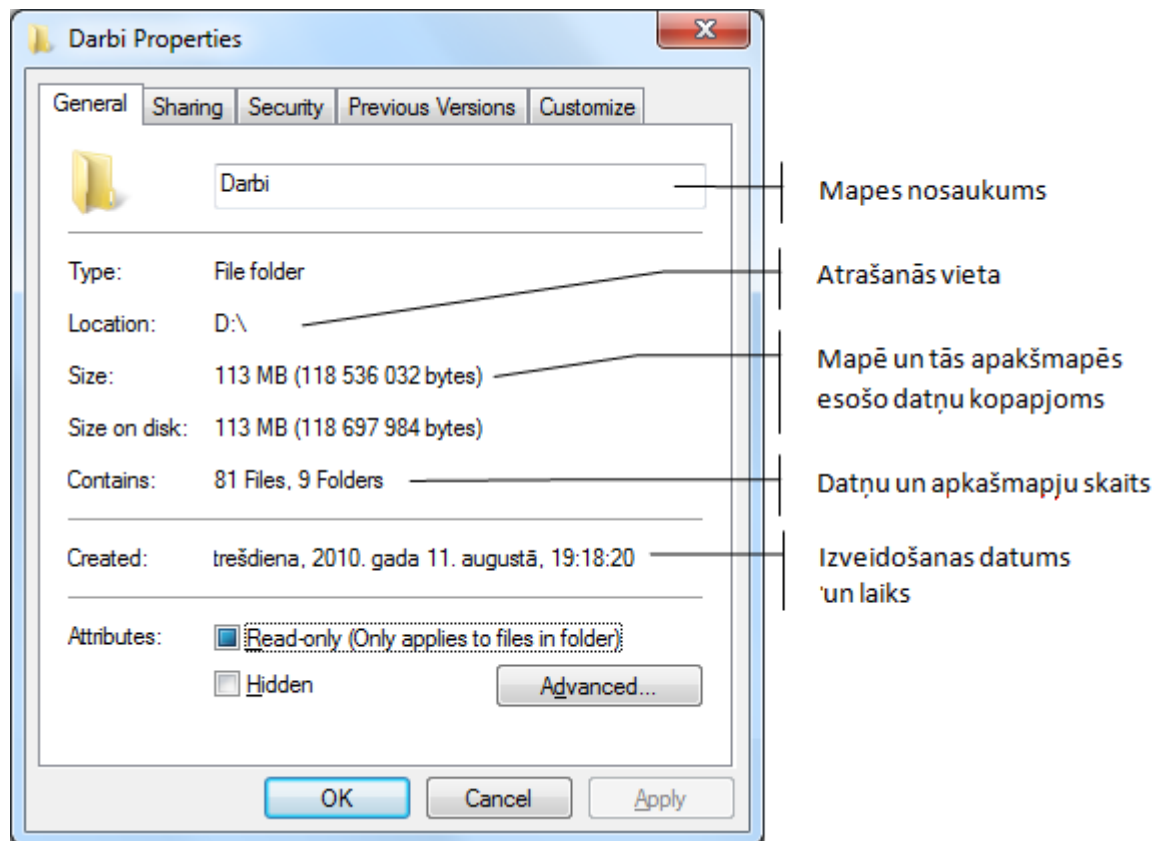

2.2.2.2. Mapes iestatījumi

Mapes iestatījumu logu, piemēram, var izmantot, lai:

- noteiktu, cik vietas aizņem mapē esošās datnes;
- noteiktu mapē un tās apakšmapēs esošo datņu skaitu;
- mainītu tās atribūtus;
- nodotu mapi koplietošanai.

Informāciju par mapi var apskatīt konteksta komandas **Properties** dialoglodziņā, piemēram:

2.2.2.3. Biežāk lietotie datņu tipi

Katrai datnei ir nosaukums (*file name*), ko izmanto tās atrašanai. Datnes nosaukums sastāv no:

- datnes vārda;
- punkta (.);

- paplašinājuma (*extension*), kas visbiežāk sastāv no trim rakstzīmēm un norāda datnes tipu (formātu).

Datņu pārlūkprogrammā parasti ir iestatīts, ka paplašinājumu tām datnēm, kam ir zināma programma, ar kuru tās var atvērt un apstrādāt, nerāda, piemēram:

Ikonu izskats var būt atšķirīgs un ir atkarīgs no izvēlētā datnes tipa.

Lietotnes, kas atbalsta dzīvās ikonas, ja ir izvēlēts pietiekami liels ikonu izmērs, parasti datnes formātam atbilstošās ikonas vietā rāda satura sīktēlu (dzīvās ikonas), piemēram:

Biežāk lietotie datņu tipi, to ikonas un īss raksturojums

Tips	Ikonu piemēri	Paplaši- nājums	Piezīmes
Izpildāmās datnes	HPSERVICE HpService Hewlett-Packard	.exe	Ja programmai nav savas ikonas
Izpildāmās datnes	explorer Windows Explorer Microsoft Corporation	.exe	Ja programmai ir sava ikona
Attēlu datnes	untitled untitled Bitmap image 463 KB	.bmp	Attēla sīktēls
Attēlu datnes	abacus_02 abacus_02 GIF image 34,3 KB	.gif	Attēla sīktēls
Attēlu datnes	Pb3 Pb3 JPEG image 118 KB	.jpg	Attēla sīktēls
Attēlu datnes	robot robot PNG image 68,6 KB	.png	Attēla sīktēls
Teksta datnes	Apraksts Text Document 246 bytes	.txt	Nenoformēta teksta dokuments
Teksta datnes	nanb Rich Text Format 30,0 KB	.rtf	Formatēta teksta dokuments

Teksta datnes	 na Microsoft Word Document 12,3 KB	.docx	MS Word 2010 teksta dokuments
Datu bāzes datne	 Database1 Microsoft Access Database 408 KB	.mdbx	MS Access 2010 datu bāze
Prezentāciju datne	 Ziemas peldēšana Microsoft PowerPoint Presentation 164 KB	.pptx	MS PowerPoint 2010 pirmā slaida sīktēls
Izklājlapu datne	 Book1 Microsoft Excel Worksheet 8,60 KB	.xlsx	MS Excel 2010
Tīmekļa lappuse	 mosaic Firefox Document 2,22 KB	.htm	Ikona atkarīga no noklusētās tīmekļa pārlūkprogrammas
PDF formāta datnes	 Kalendars Kalendars Adobe Acrobat Document 1,15 MB	.pdf	Attēla sīktēls
Arhīva datne	 M1 Compressed (zipped) Folder	.zip	Ikona atkarīga no pēdējās instalētās (ja ir) arhivēšanas programmas
Audio datne	 Sleep Away Sleep Away MP3 Format Sound 4,61 MB	.wma	Dziesmas albuma vāka sīktēls, uz kura redzama noklusētās atskaņošanas programmas ikona
Video	 Wildlife Wildlife	.wmv	Video pirmā kadra sīktēls, uz kura redzama noklusētās atskaņošanas programmas ikona
Pagaidu datne	 ~WRL3298.tmp TMP File 37,5 KB	.tmp	Tiek izveidota programmas vajadzībām un parasti pēc tās aizvēršanas tiek dzēsta

Instalējot datorā programmu, tā parasti arī piesaista sev noteikta tipa datnes. Šī iemesla dēļ dažādos datoros viena un tā paša tipa datņu ikonas var būt atšķirīgas.

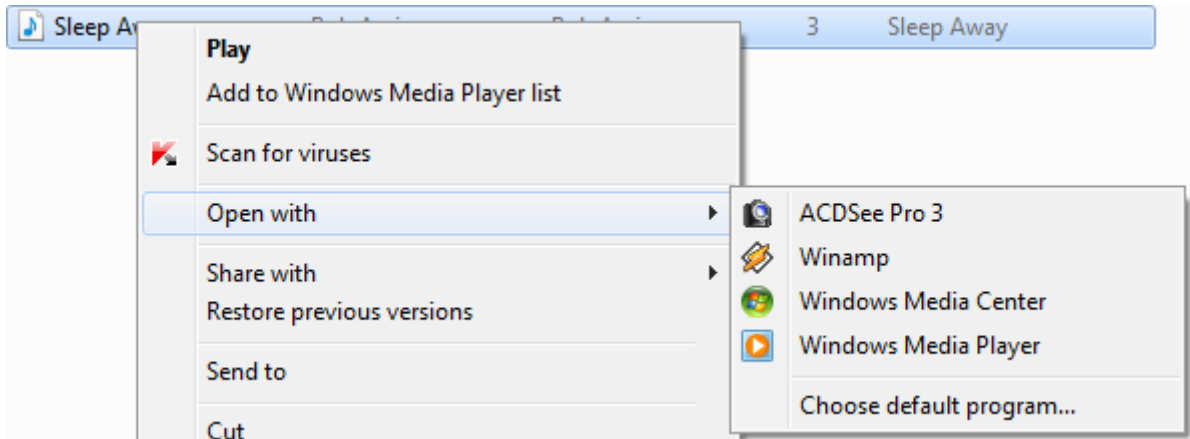
Noklusētā datnes atvēršanas programma

Katra programma, kas instalēta datorā, parasti strādā ar vienu vai vairāku tipu datnēm. Ja attiecīgo datņu tipu datorā var atvērt ar vairākām programmām, tad viena no tām ir iestatīta pēc noklusējuma.

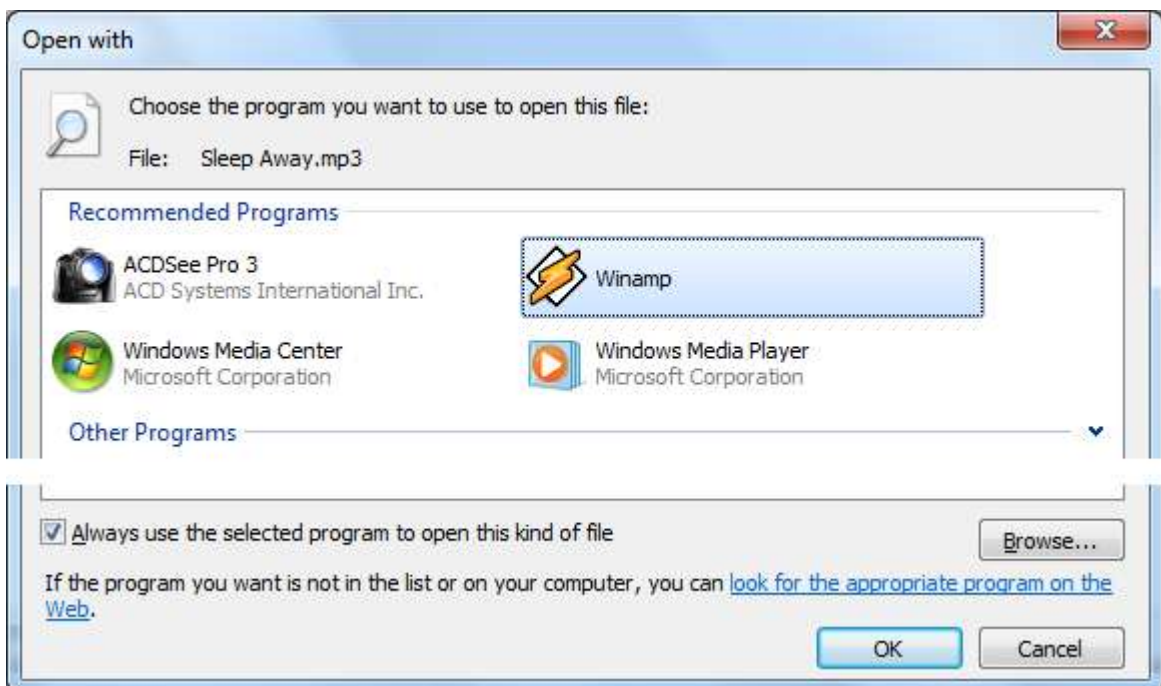
Noklusētā programma tiek atvērta tad, ja:

- uz datnes ikonai izpilda dubultklikšķi;
- datnes ikonai lieto konteksta komandu **Open**;
- ja datnes ikona ir atlasīta, piespiež taustiņu .

Ja vēlas datni atvērt ar citu programmu, lieto konteksta izvēlni **Open with...**, kurā izvēlas vajadzīgo programmu, piemēram:

Izvēlnes komandu **Choose default program...** var izmantot citas noklusētās atvēršanas programmas izvēlei, piemēram:

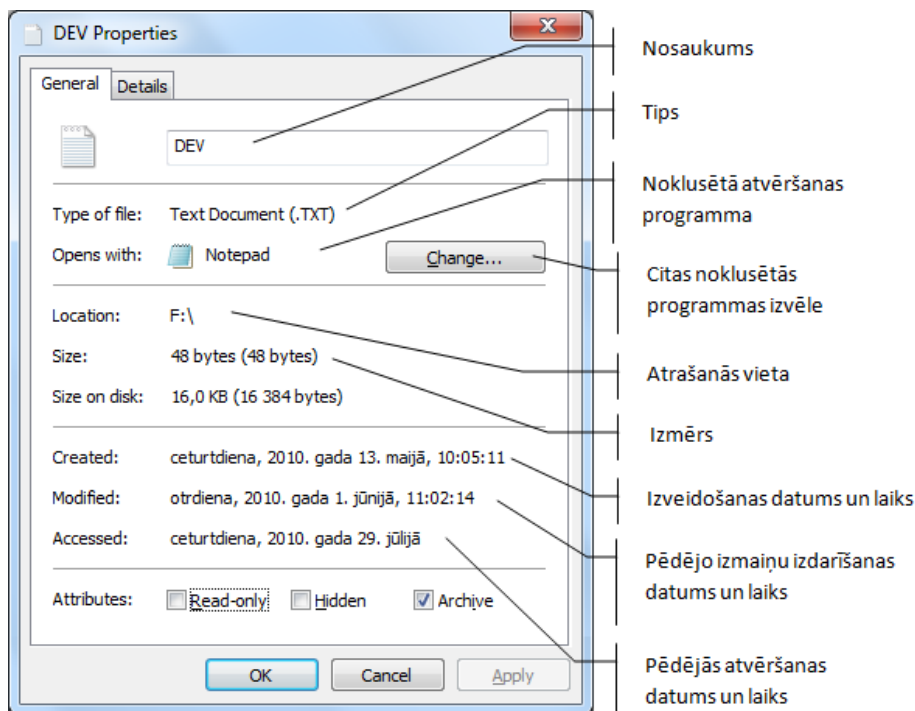

2.2.2.4. Datnes iestatījumu logs

Logu, piemēram, var izmantot, lai:

- nomainītu noklusēto atvēršanas programmu visām šī tipa datnēm;
- noteiktu precīzu datnes izmēru;
- apskatītu pēdējās atvēršanas datumu un laiku;
- apskatītu izveidošanas datumu un laiku;
- izmainītu atribūtus.

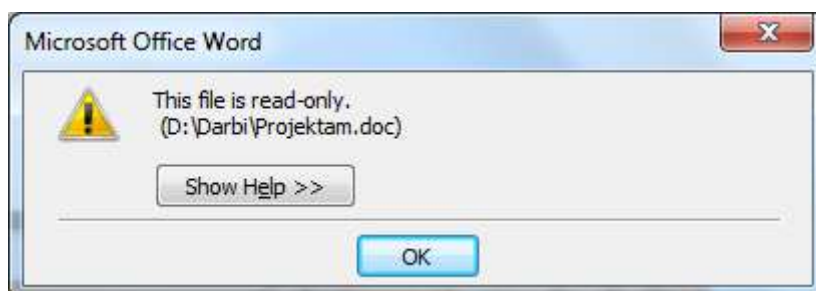
Informāciju par datni var apskatīt konteksta komandas **Properties** dialoglodziņā, piemēram:

Datnes statusa maiņa

Datnei var mainīt statusu no lasāmas un rakstāmas uz tikai lasāmu. Šo iespēju var izmantot, lai pasargātu datni no izmaiņu izdarīšanas tajā.

Tā, piemēram, atverot tikai lasāmu teksta datni, tekstastrādes lietotnē virsrakstjoslā redzams teksts **Read-Only**. Saglabājot izdarītās izmaiņas, tiks atvērts komandas **Save As** dialoglodziņš, kā jaunai datnei un lietotājs var izvēlēties citu datnes nosaukumu un/vai saglabāšanas vietu. Ja tiek izvēlēta tā pati vieta un nosaukums, uz ekrāna tiek izvadīts paziņojuma logs un saglabāšana netiek atļauta.

Taču tikai lasāmu datni var gan dzēst, gan pārvietot tāpat kā lasāmu un rakstāmu datni.

Lai mainītu datnes statusu no lasāmas un rakstāmas uz tikai lasāmu un otrādi:

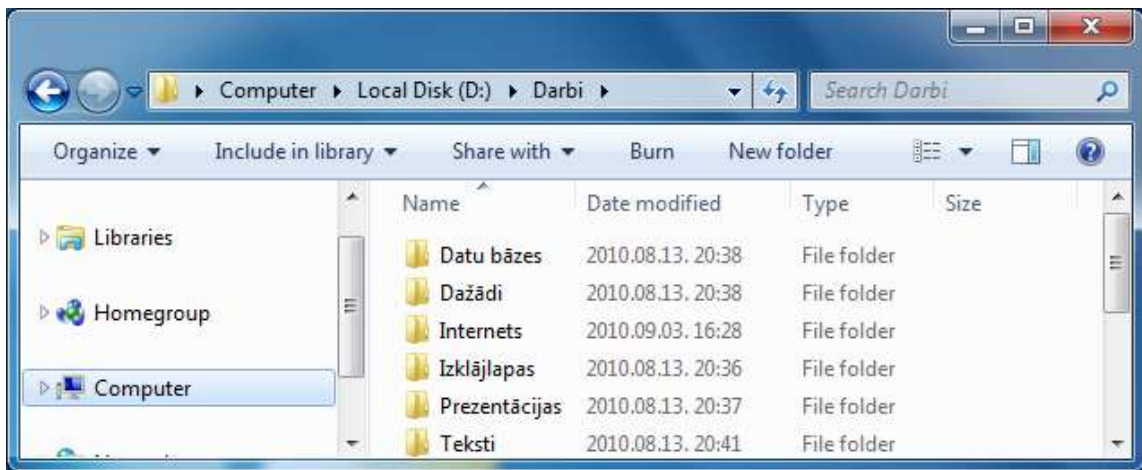
- ➔ ar konteksta komandu **Properties** atver datnes iestatījumu logu;
- ➔ cilnes **General** grupā **Attributes** atzīmē vai atceļ atzīmi izvēles rūtiņā **Read-only**.

Ja rūtiņa **Read-only** ir atzīmēta, tad datne ir tikai lasāma.

2.2.2.5. Mapju un datņu saraksta izmantošanas veidi

Windows Explorer detalizētās informācijas skatā saraksta rūts satur kolonnu virsrakstu joslu, ko var izmantot:

- objektu saraksta kārtšanai;
- objektu atlasei un meklēšanai:

Kolonnas

Detalizētajā skatā var būt atšķirīgs informācijas kolonnu skaits un veidi. To, kuras kolonnas attēlot, *Windows Explorer* parasti cenšas noteikt pēc mapē esošās informācijas.

Ja aktuālā mape satur dažāda tipa datnes, tad parasti ir redzamas kolonnas:

- **Name** – nosaukums;
- **Date modified** – datums un laiks, kad datnē veiktas pēdējās izmaiņas vai izveidota mape;
- **Type** – datnes tips;
- **Size** – lielums kilobaitos.

Ja mape satur noteikta tipa datnes, tad kolonnas var būt citas, piemēram:

- tādas, kas satur tikai attēlus:

Pictures library					
Sample Pictures					
Name	Date	Tags	Size	Rating	Type
Chrysanthemum	2008.03.14. 13:59		859 KB	☆☆☆☆☆	JPEG image
Desert	2008.03.14. 13:59		827 KB	☆☆☆☆☆	JPEG image
Hydrangeas	2008.03.24. 16:41		582 KB	☆☆☆☆☆	JPEG image
Jellyfish	2008.02.11. 11:32		758 KB	☆☆☆☆☆	JPEG image
Koala	2008.02.11. 11:32		763 KB	☆☆☆☆☆	JPEG image
Lighthouse	2008.02.11. 11:32		549 KB	☆☆☆☆☆	JPEG image
Penguins	2008.02.18. 5:07		760 KB	☆☆☆☆☆	JPEG image
Tulips	2008.02.07. 11:33		607 KB	☆☆☆☆☆	JPEG image

- tādas, kas satur tikai audio datnes:

Music library				
Sample Music				
Name	Contributing artists	Album	#	Title
Kalimba	Mr. Scruff	Ninja Tuna	1	Kalimba
Maid with the Flaxe...	Richard Stoltzman...	Fine Music, Vol. 1	2	Maid with the Flaxen H...
Sleep Away	Bob Acri	Bob Acri	3	Sleep Away

Kolonnas secību var mainīt, piemēram, pārvelkot tās ar peli:

Name	Date modified	Size	Type
------	---------------	------	------

Kolonnas platumu var mainīt, piemēram, pārvietojot ar peli kolonnas virsrakstus atdalošo līniju:

Name	Date modified	Type	Size
------	---------------	------	------

Kuras kolonnas rādīt, atzīmē kolonnas virsrakstjoslas konteksta izvēlnē:

Name	
Datu bāzes	
Dažādi	
Internets	
Izklājlapas	
Prezētācijas	
Teksti	
Testi	
Apraksts	
Projektam	
Projektam2	
Saraksts	
Stili	

Size Column to Fit	
Size All Columns to Fit	
☒ Name	
☒ Date modified	
☒ Type	
☒ Size	
Date created	
Authors	
Categories	
Tags	
Title	
More...	

Datņu un mapju saraksta kārtošana

Kolonnu virsrakstus var izmantot, lai sakārtotu sarakstu pēc izvēlētās kolonnas satura (piemērā – Name).

Kolonnas, pēc kuras veikta kārtošana, augšējā malā ir redzams trijstūris, kurš vienlaikus norāda arī kārtošanas virzienu:

- augošā secībā ar bultiņu virzienā uz augšu:

Name ▲	Date modified	Type	Size
 Datu bāzes	2010.08.13. 20:38	File folder	
 Dažādi	2010.08.13. 20:38	File folder	
 Internets	2010.08.13. 20:40	File folder	
 Izklājlapas	2010.08.13. 20:36	File folder	
 Prezentācijas	2010.08.13. 20:37	File folder	
 Teksti	2010.08.13. 20:41	File folder	
 Testi	2010.08.11. 19:20	File folder	
 Apraksts	2010.07.29. 20:08	Text Document	1 KB
 Projektam	2010.08.17. 14:48	Microsoft Office ...	30 KB
 Projektam2	2010.08.17. 14:48	Microsoft Office ...	30 KB
 Saraksts	2010.07.13. 21:25	Microsoft Office E...	43 KB
 Stili	2010.07.29. 22:20	Microsoft Office ...	522 KB

- dilstošā secībā ar bultiņu virzienā uz leju;

Name ▼	Date modified	Type	Size
 Stili	2010.07.29. 22:20	Microsoft Office ...	522 KB
 Saraksts	2010.07.13. 21:25	Microsoft Office E...	43 KB
 Projektam2	2010.08.17. 14:48	Microsoft Office ...	30 KB
 Projektam	2010.08.17. 14:48	Microsoft Office ...	30 KB
 Apraksts	2010.07.29. 20:08	Text Document	1 KB
 Testi	2010.08.11. 19:20	File folder	
 Teksti	2010.08.13. 20:41	File folder	
 Prezentācijas	2010.08.13. 20:37	File folder	
 Izklājlapas	2010.08.13. 20:36	File folder	
 Internets	2010.08.13. 20:40	File folder	
 Dažādi	2010.08.13. 20:38	File folder	
 Datu bāzes	2010.08.13. 20:38	File folder	

Atsevišķi tiek kārtotas mapes un datnes.

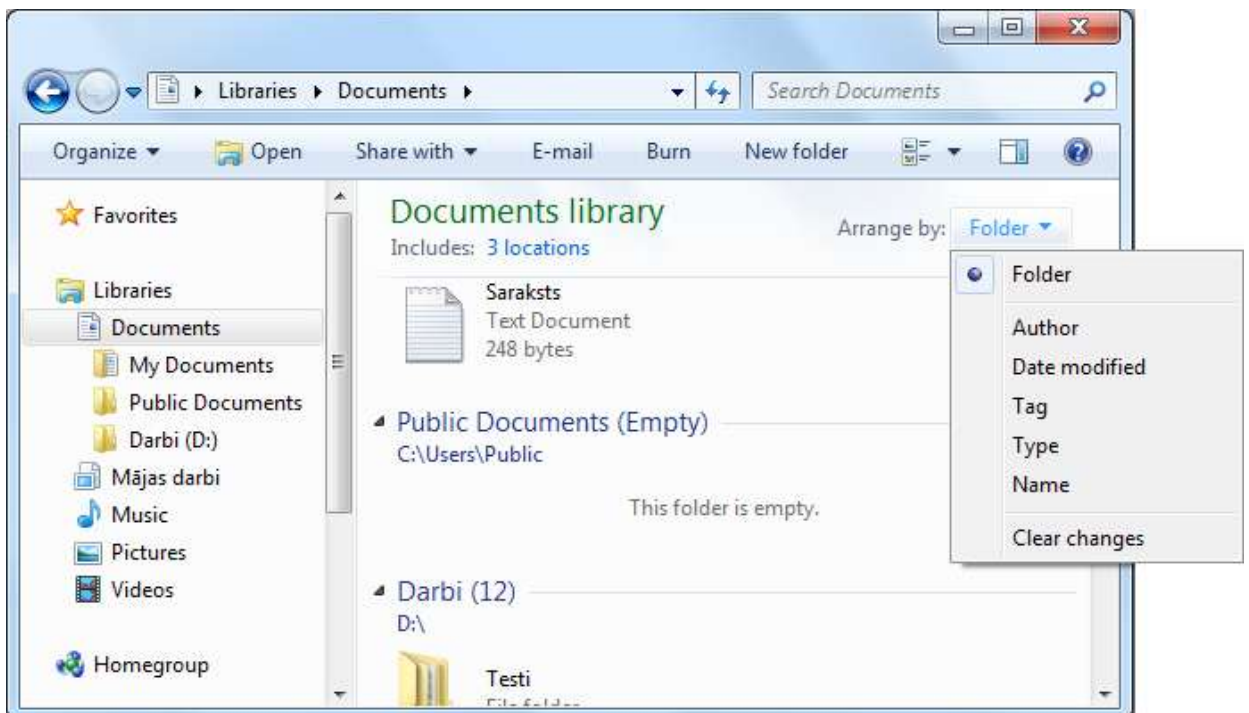
Sakārtošanu veic, izpildot klikšķi uz kolonnas virsraksta:

Ja ir vairāki objekti ir ar vienādu izvēlēta kārtošanas lieluma vērtību, tad tie tiek sakārtoti pēc nosaukuma, piemēram, kārtojot pēc datuma un laika:

Name	Date modified	Type	Size
Prezentācijas	2010.09.17. 14:32	File folder	
Teksti	2011.02.09. 16:21	File folder	
Testi	2010.08.11. 19:20	File folder	
Uzd3	2010.08.18. 20:49	Adobe Acr...	242 KB
20101216	2010.12.16. 15:42	Compress...	10 912 KB
01_2011	2011.01.23. 13:00	Microsoft ...	704 KB
_Rezultati_2009_rudens	2011.01.05. 22:49	Microsoft ...	138 KB
Saraksts	2010.07.13. 21:25	Microsoft ...	43 KB
Darba kartiba	2011.01.13. 14:28	Microsoft ...	29 KB
IP_programma	2011.01.31. 16:13	Microsoft ...	163 KB
IP_Rezultats_decembris	2011.01.12. 11:54	Microsoft ...	89 KB
Laiki	2011.01.13. 22:23	Microsoft ...	32 KB
Literaturas saraksts	2011.01.27. 12:42	Microsoft ...	26 KB

Ja navigācijas rūtī ir izvēlēta bibliotēka, tad kārtošanai var izmantot bibliotēku rūts sarakstu **Arrange by**: jebkurā no skatu veidiem:

Datņu un mapju atlase

Novietojot peles rādītāju uz kolonnas nosaukuma, tās labajā pusē kļūst redzama poga . To var izmantot kārtēšanas veida izvēlei, piemēram, nosaukuma **Name**:

Name	Date modified	Type	Size
 Datu bāzes	2010.08.13. 20:38	File folder	
 Dažādi	2010.08.13. 20:38	File folder	
 Internets	2010.08.13. 20:40	File folder	
 Izklājlapas	2010.08.13. 20:36	File folder	
 Prezentācijas	2010.08.13. 20:37	File folder	
 Teksti	2010.08.13. 20:41	File folder	
 Testi	2010.08.11. 19:20	File folder	
 Apraksts	2010.07.29. 20:08	Text Document	1 KB
 Projektam	2010.08.17. 14:48	Microsoft Office ...	30 KB

Piespiežot pogu, atver sarakstu, no kura izvēlas vajadzīgo kritēriju, atzīmējot neieciešamās izvēles rūtiņas, piemēram:

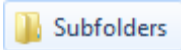
Name	Date modified	Type	Size
 Datu bāzes		Folder	
 Dažādi		Folder	
 Apraksts		Document	1 KB

A – H
 I – P
 Q – Ž

Atlases saraksta elementi ir atkarīgi gan no izvēlētās kolonnas tipa, gan tajā esošajām vērtībām.

Kad visas vajadzīgās izvēles izdarītas, izpilda klikšķi ārpus saraksta. Par to, ka ir veikta atlase, liecina ķeksītis saraksta trijstūrīša vietā:

Name	☒ Date modified	Type	Size
 Datu bāzes	2010.08.13. 20:38	File folder	
 Dažādi	2010.08.13. 20:38	File folder	
 Apraksts	2010.07.29. 20:08	Text Document	1 KB
Search again in:			
 Subfolders			

Tālāk, izmantojot zem saraksta esošo pogu , atlase (meklēšana) tiek veikta arī aktuālās mapes apakšmapēs:

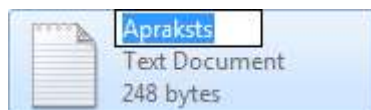
Name	✓	Date modified	Type	Size	Folder
 Dažādi		2010.08.13. 20:37	File folder		Darbi (D:)
 Datu bāzes		2010.08.13. 20:34	File folder		Darbi (D:)
 Access_2010		2010.08.06. 21:52	Compressed (zipp...	7 511 KB	Datu bāzes (D:\Da...
 Apraksts		2010.07.29. 20:08	Text Document	1 KB	Darbi (D:)
 Document		2010.07.29. 18:10	Rich Text Format	1 KB	Dažādi (D:\Darbi)
 Excel_2010		2010.07.28. 17:45	Microsoft Office ...	7 713 KB	Izklājlapas (D:\Dar...
 Darbi02		2008.06.04. 13:01	Compressed (zipp...	68 KB	Zipi (D:\Darbi\Testi)
 Datnes		2008.06.04. 10:36	Compressed (zipp...	300 KB	Zipi (D:\Darbi\Testi)
 Darbi01		2008.05.29. 14:56	Compressed (zipp...	63 KB	Zipi (D:\Darbi\Testi)

2.2.2.6. Datnes (mapes) pārsaukšana

Datnes vai mapes pārsaukšana (*rename*) jeb pārdēvēšana ir tās nosaukuma nomaiņa uz citu. Drīkst pārdēvēt tikai lietotāja veidotās mapes un datnes.

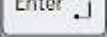
Lai pārdēvētu datni vai mapi:

- atlasa vajadzīgo datni (mapi) un izpilda klikšķi uz nosaukuma. Nosaukums iezīmējas, un tā galā ir redzams teksta kursorš:

- ievada jauno nosaukumu:

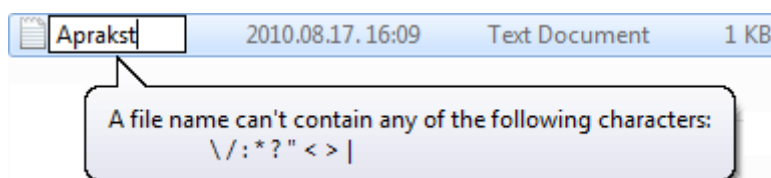

- nosaukuma maiņu pabeidz ar klikšķi ārpus rāmīša vai piespiežot taustiņu .

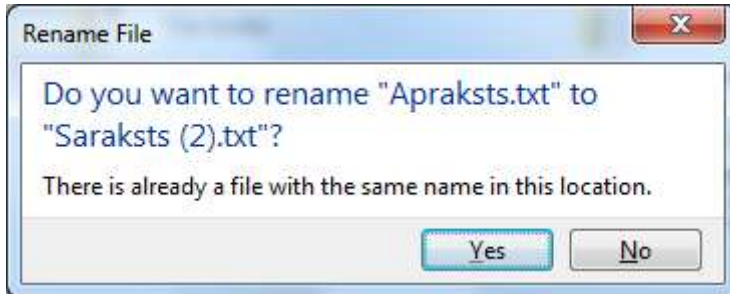
Mapes pārsaukšanu var pārtraukt un izdarītās izmaiņas nosaukumā atcelt, piespiežot taustiņu

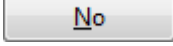
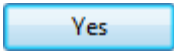

Izvēloties mapes nosaukumu, jāatceras, ka tajā nedrīkst lietot rakstzīmes: \ / ? : * " > < |. Ja kāda no tām tomēr tiek ievadīta, šī rakstzīme nosaukumā netiek parādīta un uz ekrāna tiek izvadīts paziņojums:

Vienā mapē nevar izveidot vairākas apakšmapes un/vai datnes ar vienādiem nosaukumiem. Ja lietotājs apstiprina jaunajai datnei (mapei) tādu pašu nosaukumu, kāds ir kādai no jau esošajām, uz ekrāna tiek izvadīts paziņojums par aizvietošanu:

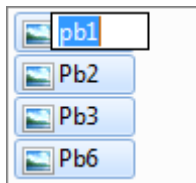

- aizvietošanu atceļ ar pogu , un tiek atjaunots iepriekšējais nosaukums;
- aizvietošanu ar logā piedāvāto nosaukumu apstiprina ar pogu .

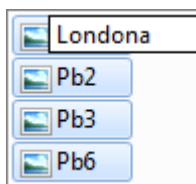
Nosaukumu var mainīt arī mapes vai datnes iestatījumu logā **Properties**.

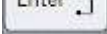
Vienlaikus var pārdēvēt arī vairākas datnes, piemēram, ieskenētiem attēliem vai ielādētām fotogrāfijām. Lai to veiktu:

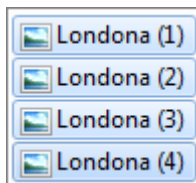
- ➔ atlasa datnes, kurām vēlas mainīt nosaukumus;
- ➔ novieto peles rādītāju uz pirmās datnes;
- ➔ lieto konteksta komandu **Rename**. Nosaukums iezīmējas, un tā galā ir redzams teksta kursoris:

- ➔ ievada jauno nosaukumu:

- ➔ izpilda klikšķi ārpus rāmīša vai piespiež taustiņu . Katra datne tiks saglabāta ar jauno nosaukumu un atšķirīgu secības numuru, kas automātiski tiek pievienots nosaukuma beigās:

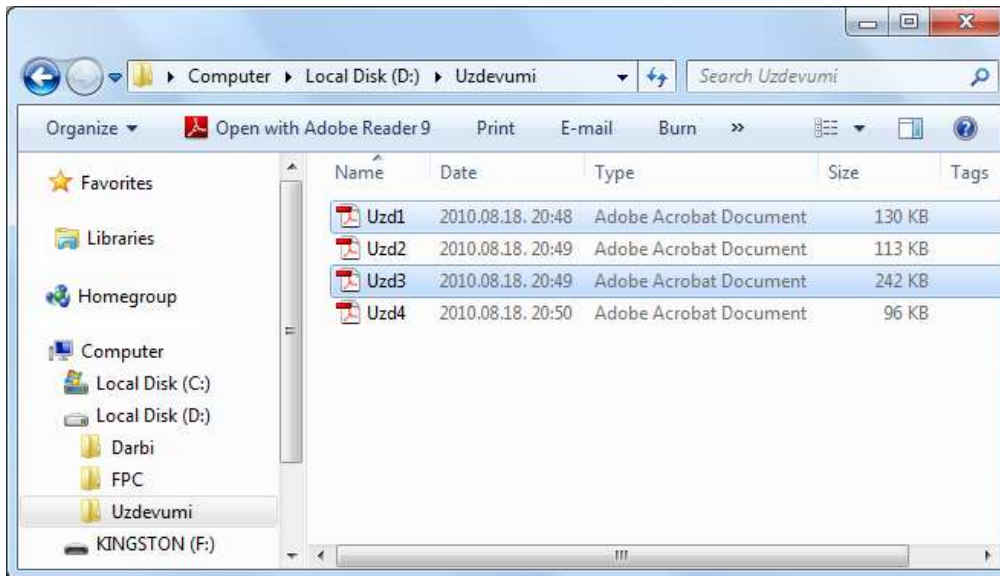

2.2.2.7. Datņu dublēšana

Dublēt (*copy*) datni vai datņu grupu nozīmē atstāt oriģinālu esošajā vietā, bet dublikātu novietot tajā pašā vai citā mapē un/vai datu nesējā.

Lai veiktu dublēšanu:

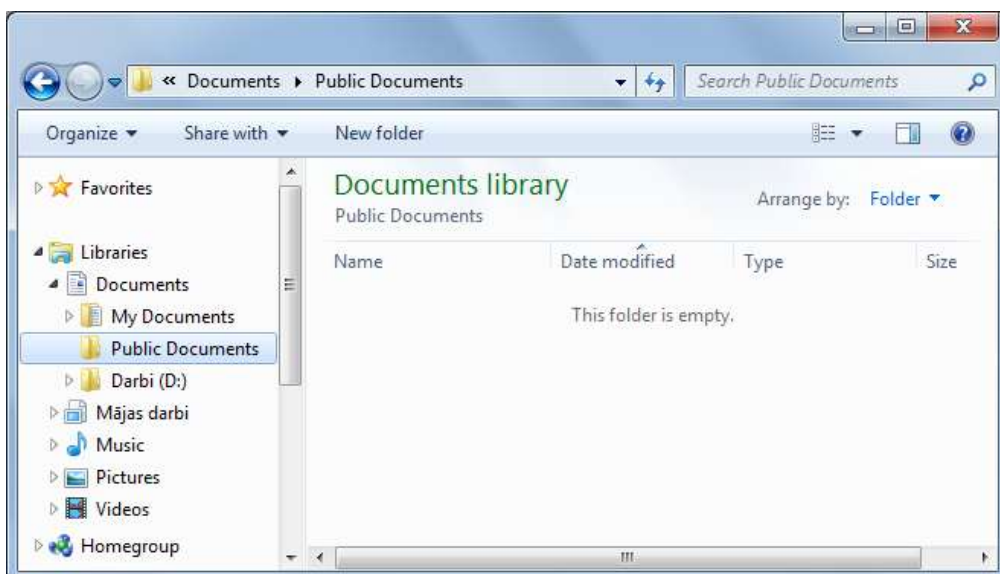
1. atlasa vajadzīgo datni (datnes) un/vai mapi (mapes):

2. lieto kādu no kopēšanas (*copy*) paņēmieniem:

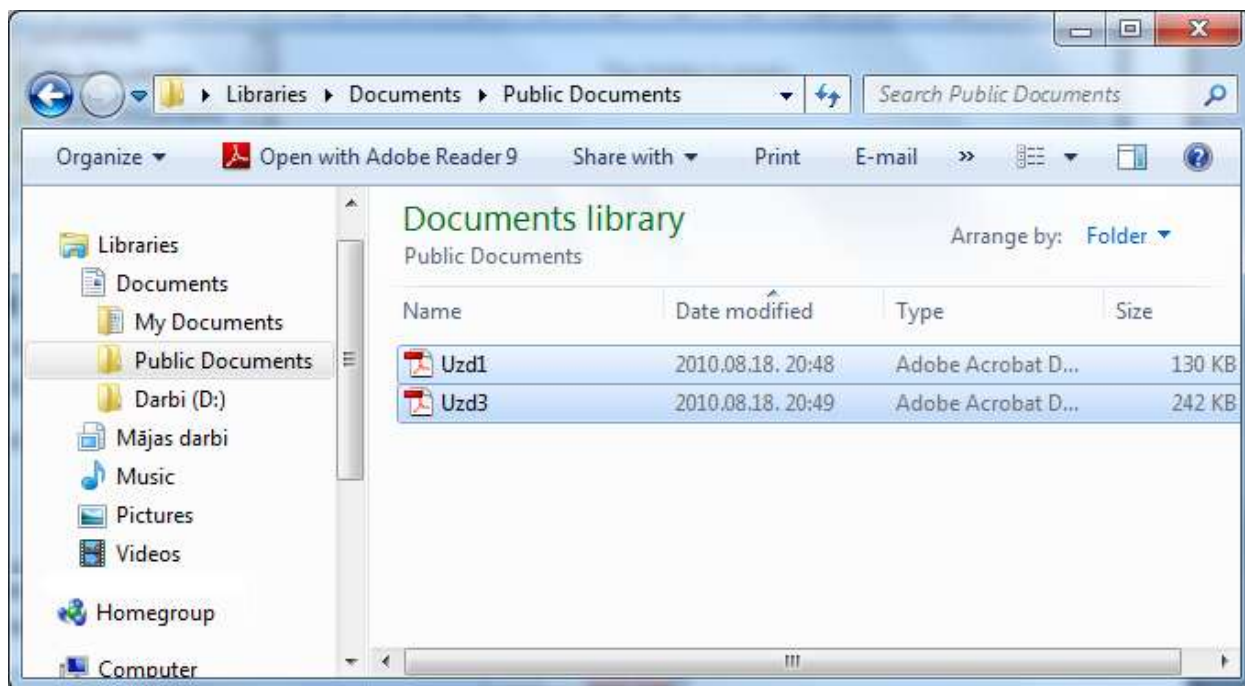
- rīkjoslas izvēlnes **Organize** komandu **Copy**;
- taustiņu kombināciju **Ctrl** + **C**;
- konteksta komandu **Copy**;
- komandu **Edit / Copy** (ja ir redzama izvēlņu josla).

3. izvēlas ievietošanas vietu:

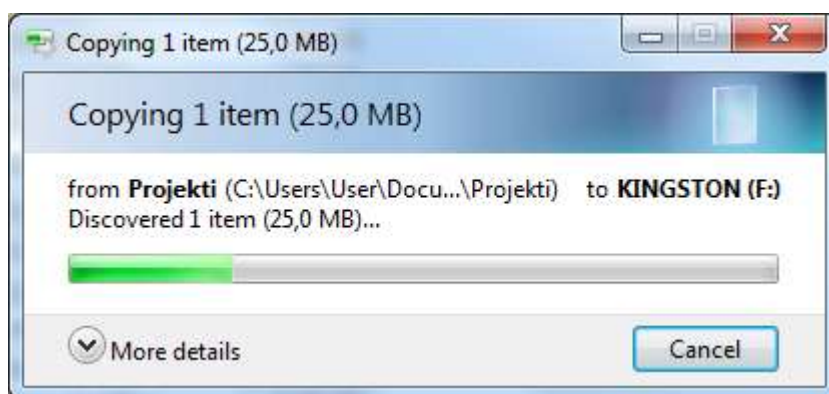
4. lieto kādu no ievietošanas (*paste*) paņēmieniem:

- rīkjoslas izvēlnes **Organize** komandu **Paste**;
- taustiņu kombināciju **Ctrl** + **V**;
- peles labās pogas izvēlnes komandu **Paste**;
- komandu **Edit / Paste** (ja ir redzama izvēlņu josla):

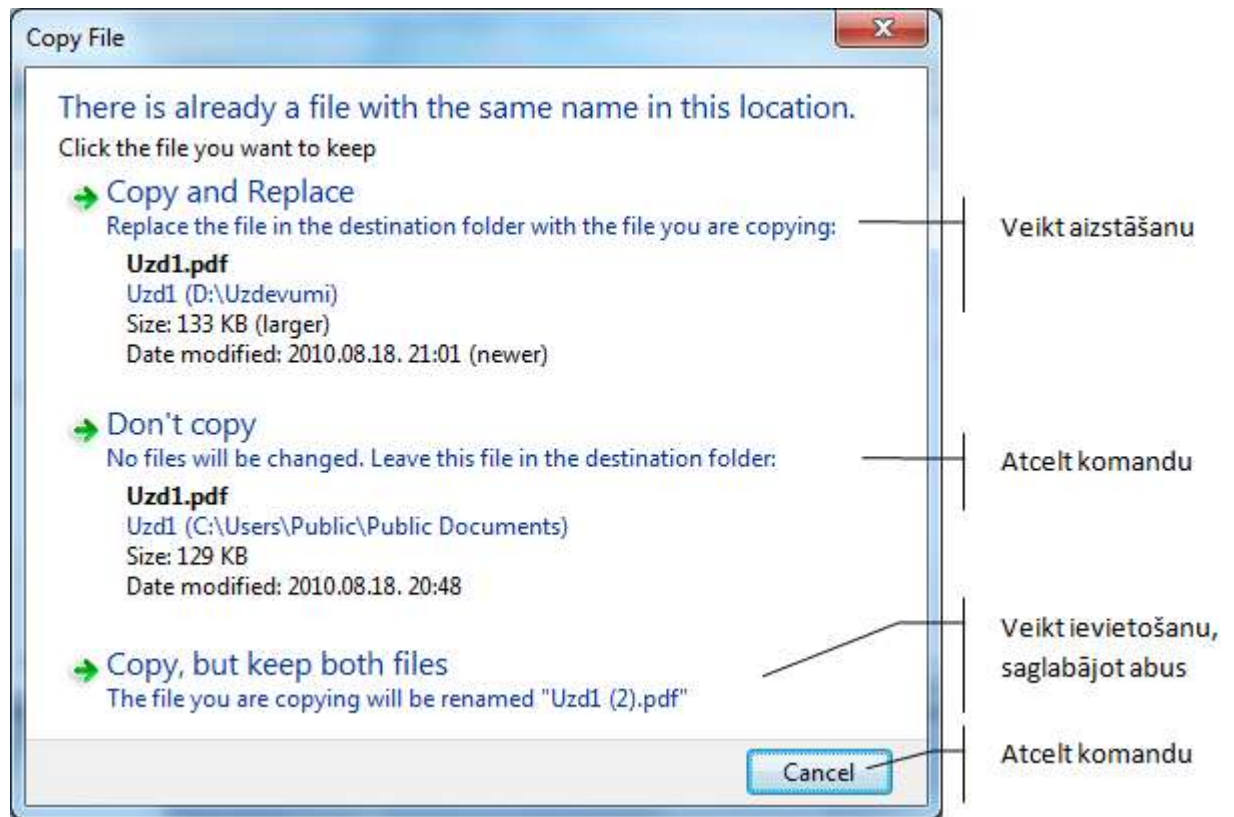
Soļus 3. un 4. var atkārtot.

Ilgākas dublēšanas laikā ekrānā tiek izvadīts informatīvais logs, kurā var redzēt informāciju par kopējamās datnes nosaukumu, no kurienes (*from*) uz kurieni (*to*) kopēšana notiek, piemēram:

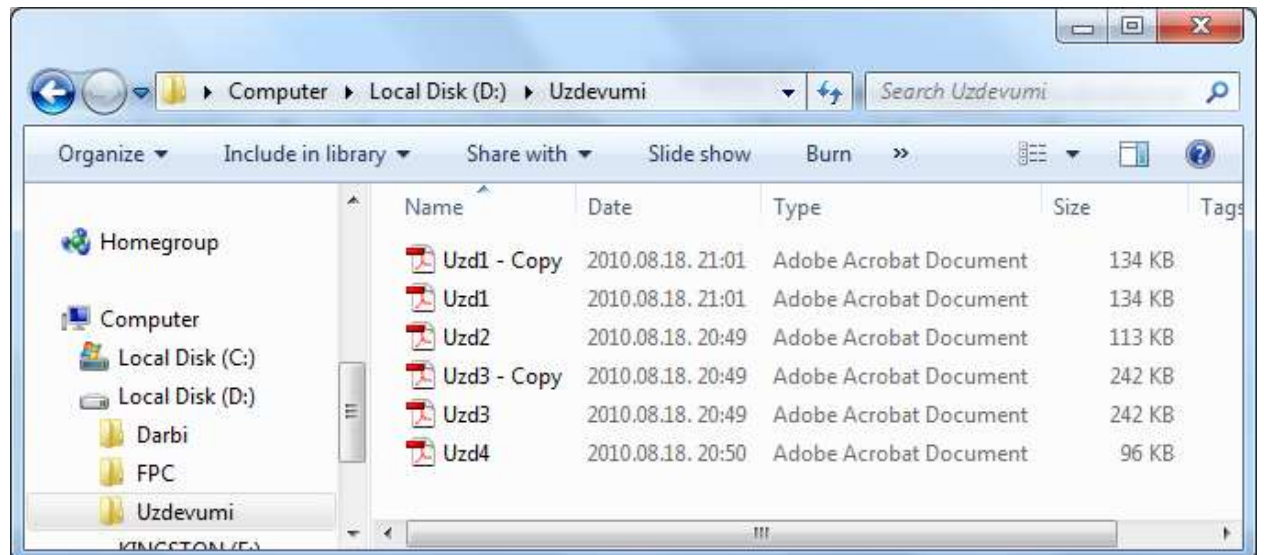

Dublēšanu var pārtraukt, piespiežot informatīvā loga pogu **Cancel**.

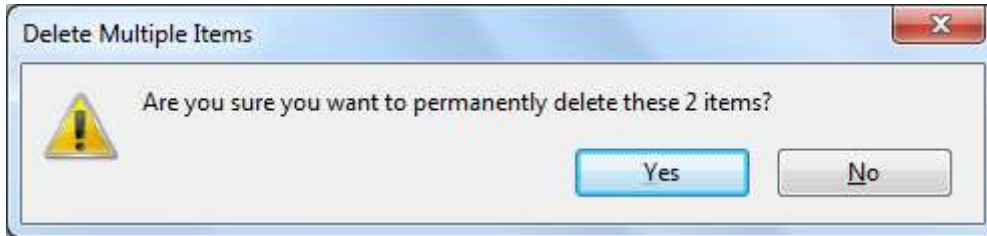
Ja izvēlētajā vietā datne ar tādu nosaukumu jau eksistē, tiek izvadīts vaicājuma logs, piemēram:

Ja ievietošanu veic tajā pašā mapē, kur tika veikta kopēšana, ievietotajām datnēm nosaukumā tiek pievienots vārds **Copy**, piemēram:

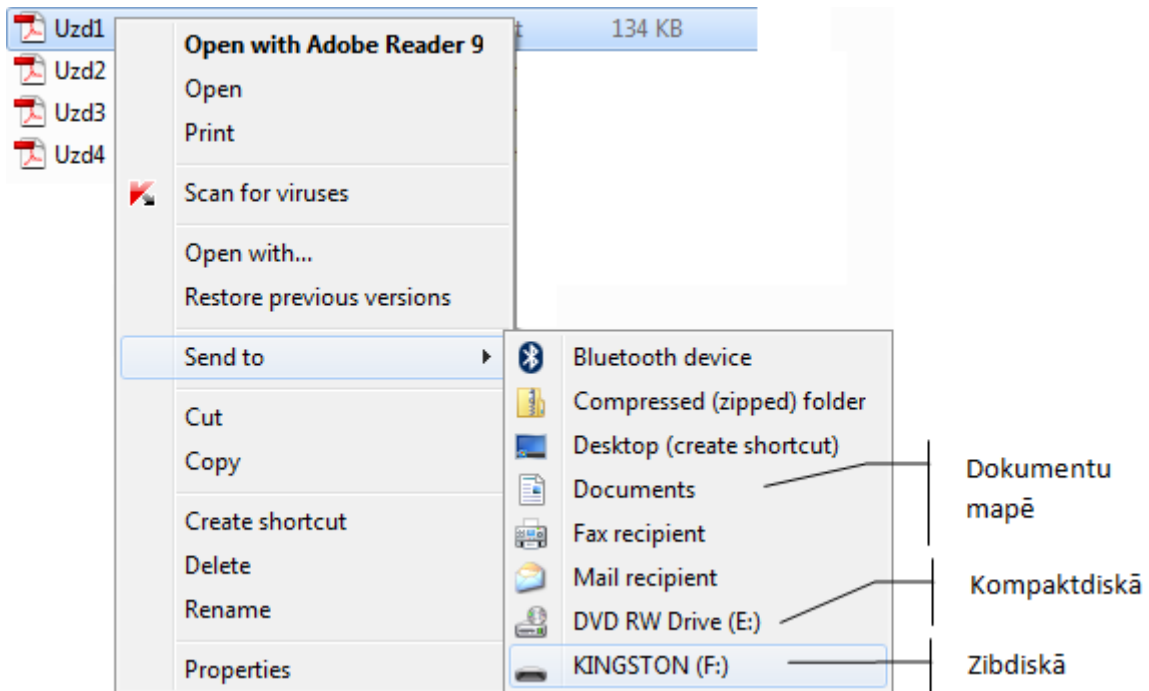
Atcelt tikko veiktu dublēšanu var ar rīkjoslās izvēlnes **Organize** komandu **Undo**. Pirms atcelšanas uz ekrāna tiek izvadīts vaicājuma logs ar pieprasījumu apstiprināt kopijas dzēšanu no jaunās vietas, piemēram:

Šajā gadījumā ievietošana atkritnē nenotiek.

Dublēšana, izmantojot konteksta izvēlni *Sent to*

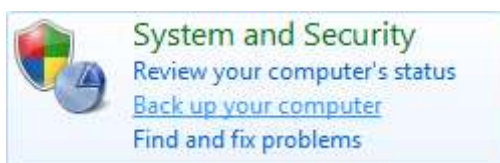
Dublēšanu atlasītajām datnēm un mapēm uz citas ierīces var veikt arī, izmantojot konteksta apakšizvēlnes **Sent To** komandas, piemēram:

2.2.2.8. Dublējumkopiju izmantošana

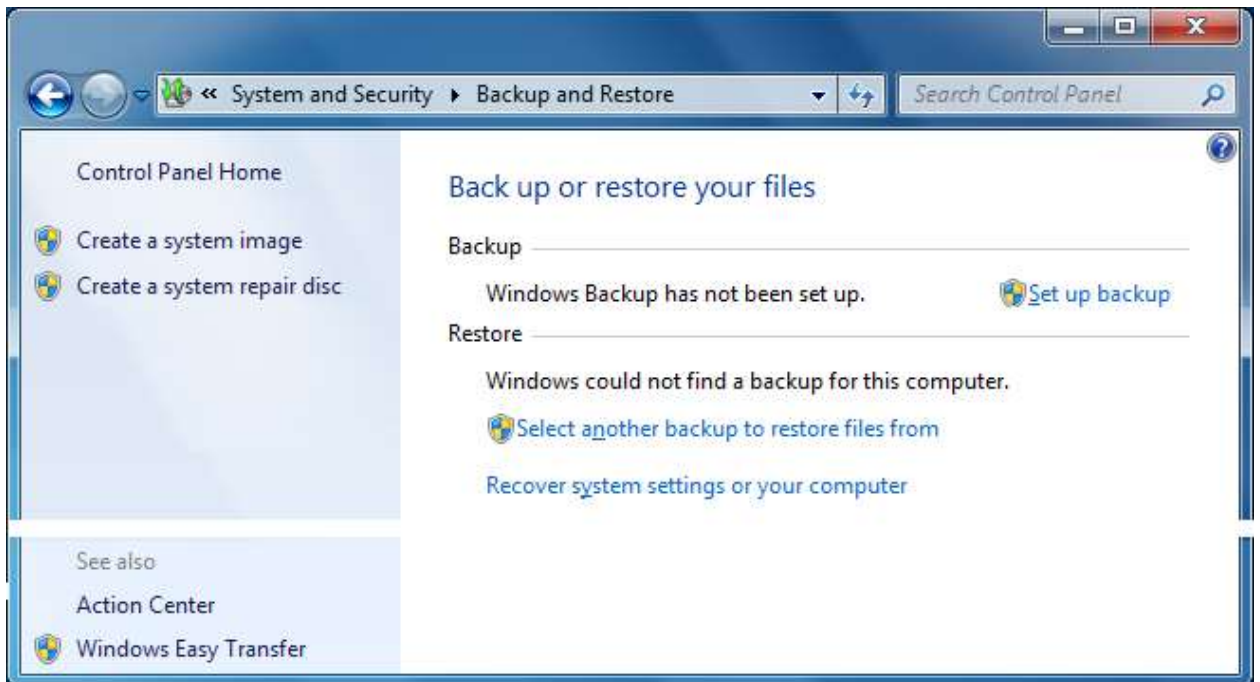
Dublējumkopija (*backup*) ir datņu kopija, ko veido, lai nodrošinātos pret datu zaudēšanu gadījumā, ja tiek bojāta datne vai datu nesējs.

Automātisko dublējumkopiju veidošanai *Windows 7* var izmantot vadības paneļa **Control Panel** kategorijas **System and Security** sadaļu **Backup your Computer**:

Pirmā dublējuma veidošana

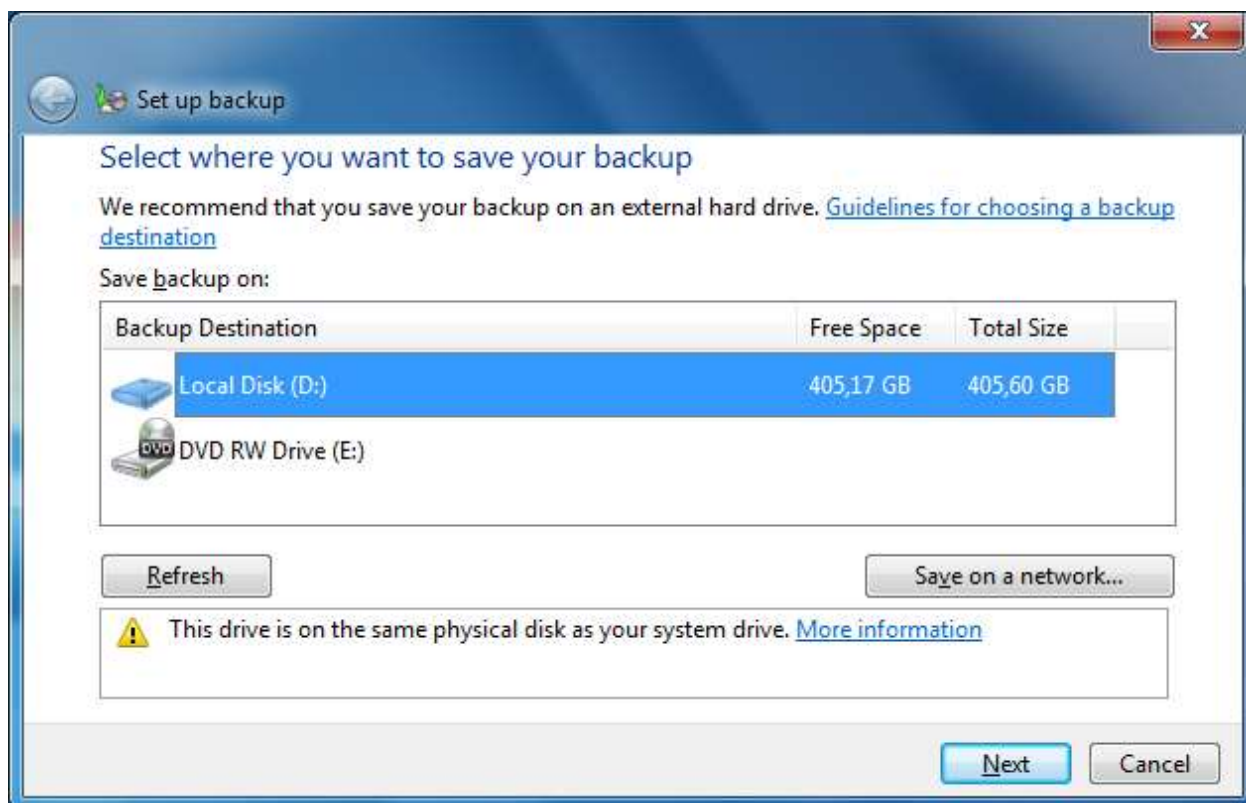
Pirmoreiz veidojot dublējumkopiju, izmanto grupas **Backup** pogu **Set up backup**:

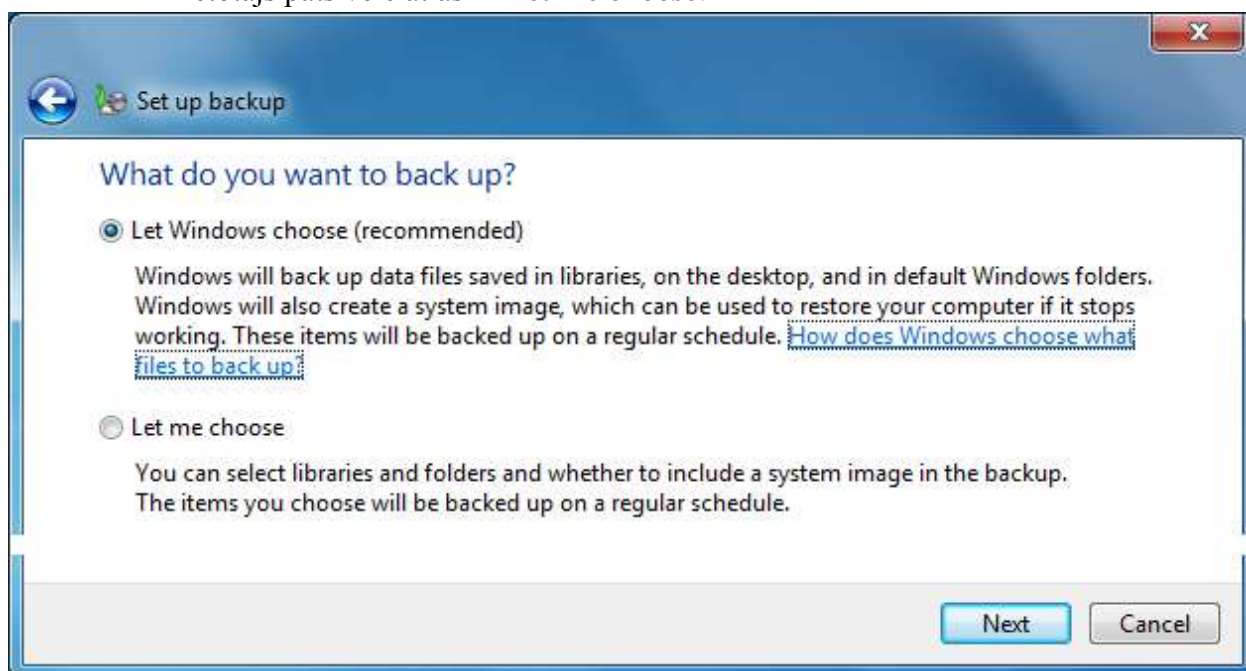
Darbu uzsāk dublējumkopijas vednis **Set up backup**:

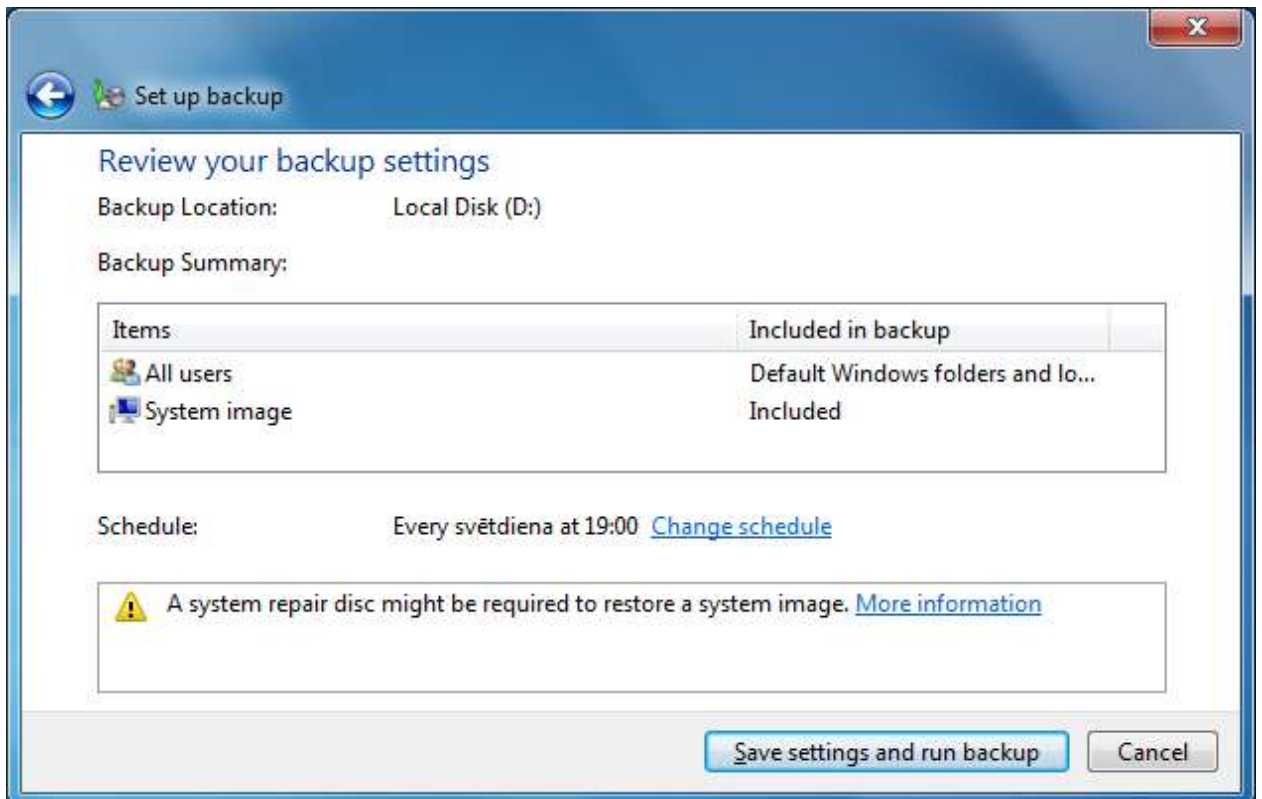
- pirmajā solī izvēlas kādu no piedāvātajiem datu nesējiem vai arī tīkla resursu (poga **Save on a network...**). Izvēlētajam resursam loga apakšējā daļā tiek parādīta informācija par drošības riskiem, kas saistīti ar šī tipa datu nesēja izvēli, piemēram:

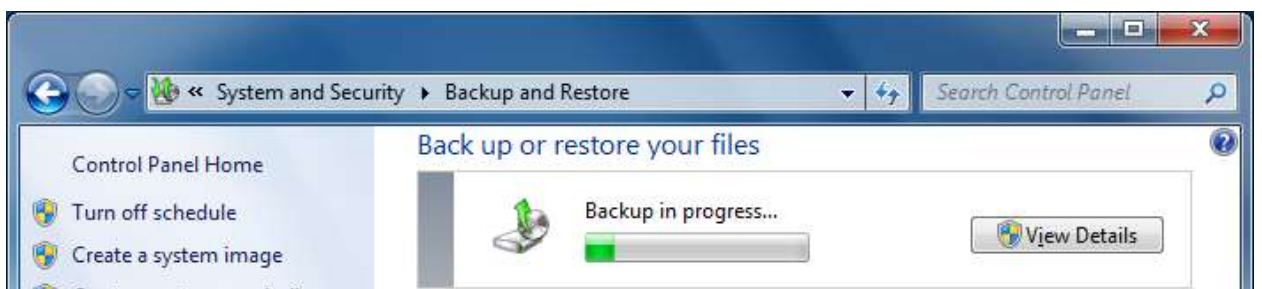
- otrajā solī izvēlas, kā veikt dublējamo resursu izvēli:
- sistēma to veic pati – **Let Windows choose**, ko iesaka izmantot;
 - lietotājs pats veic atlasi – **Let me choose**:

- trešajā solī redzamas iepriekš veiktās izvēles. Rindā **Schedule**: redzama informācija par to, kad tiks veikti regulārie automātiskie dublējumi (maiņai var izmantot pogu **Change Schedule**):

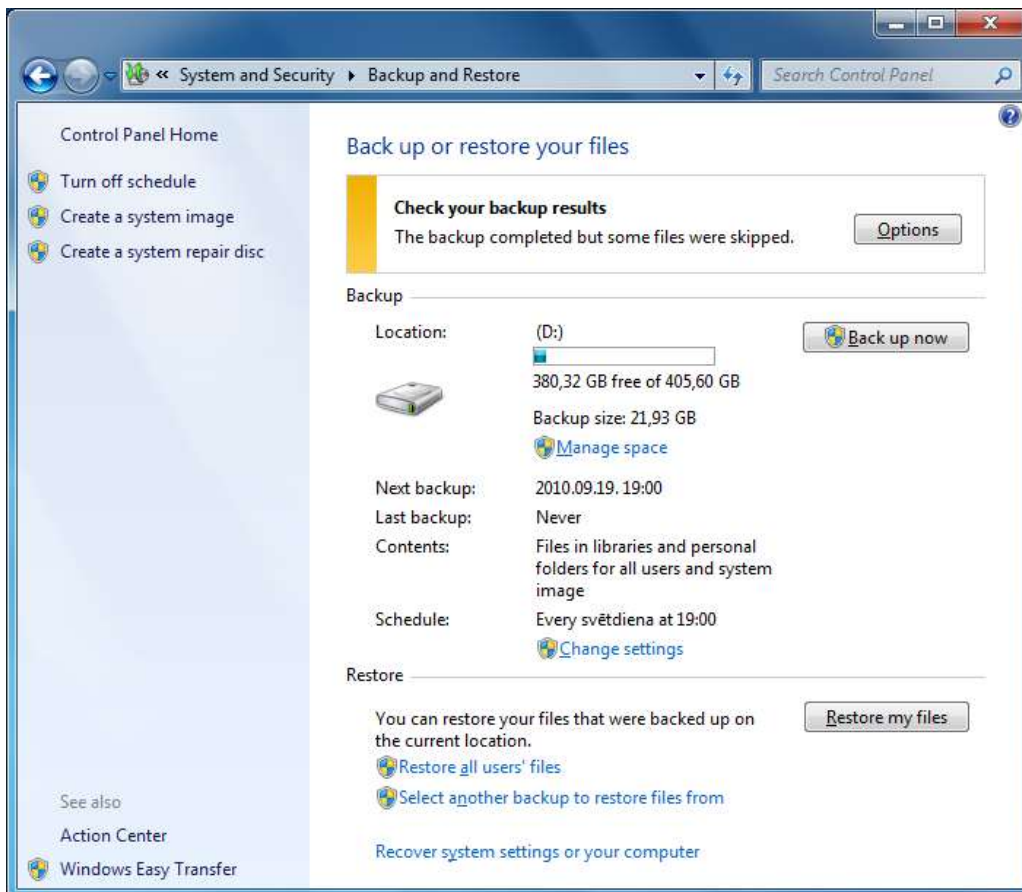

- pēc pogas **Save settings and run backup** piespiešanas tiek uzsākta dublējuma veidošana, kas var prasīt ilgāku laiku. Informācija par tās norisi ir redzama vadības paneļa logā, piemēram:

Regulārie dublējumi

Informāciju par nākamo dublējuma veidošanu, kā arī iestatījumu maiņu var veikt vadības paneļa **Control Panel** kategorijas **System and Security** sadaļas **Backup and restore** loga grupā **Backup**:

Regulārie dublējumi tiks veikti noteiktajā laikā (**Next backup**), ja dators ir ieslēgts, vai nākamajā ieslēgšanas reizē pēc šī termiņa. Dublējumkopijas tiks veidotas tikai jaunajām datnēm un tām, kurās veiktas izmaiņas kopš iepriekšējā dublējuma veidošanas.

Ja vēlas dublējumkopiju veidot tūlīt, lieto pogu **Back up now**.

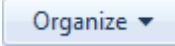

2.2.2.9. Datņu pārvietošana

Pārvietot datni vai datņu grupu nozīmē novietot to citā mapē vai uz diska, dzēšot to no iepriekšējās vietas.

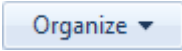

Pārvietošanu veic līdzīgi kā dublēšanu:

1. atlasa vajadzīgo datni (datnes) un/vai mapi (mapes);

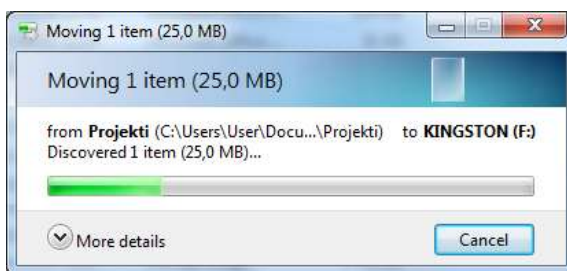
2. lieto kādu no izgriešanas (*cut*) paņēmieniem:

- rīkjoslas izvēlnes komandu **Cut**;
- taustiņu kombināciju + ;
- konteksta komandu **Cut**;
- komandu **Edit / Cut** (ja ir redzama izvēlņu josla).

3. izvēlas ievietošanas (ielīmēšanas) vietu;
4. lieto kādu no ievietošanas (*paste*) paņēmieniem:

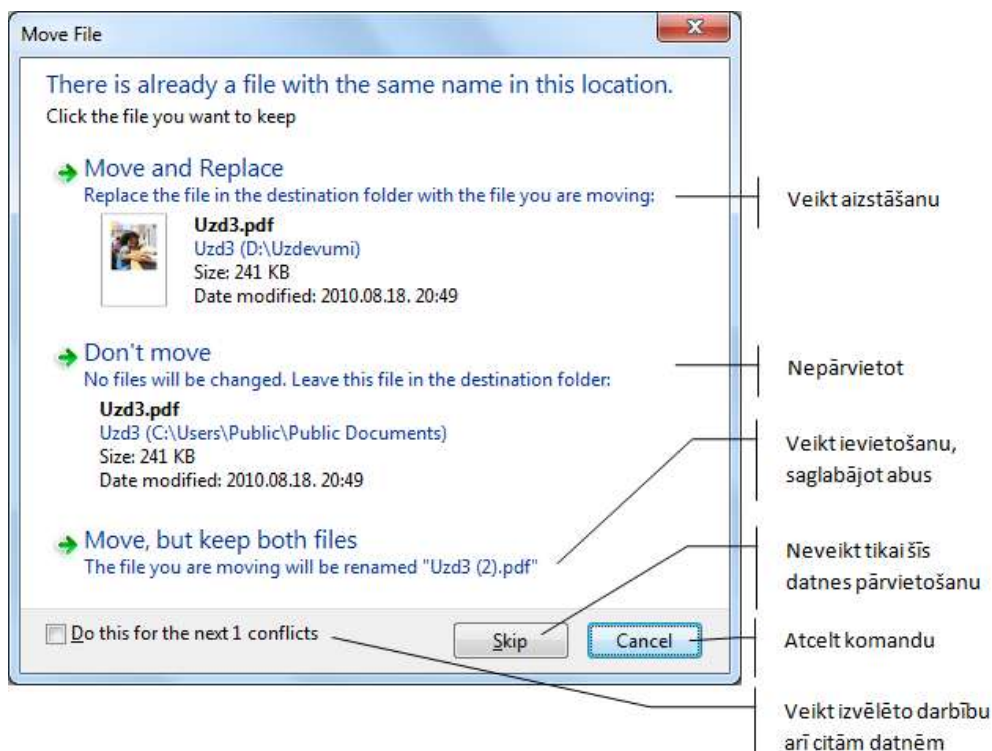
- rīkjoslas izvēlnes komandu **Paste**;
- taustiņu kombināciju + ;
- peles labās pogas izvēlnes komandu **Paste**;
- komandu **Edit / Paste** (ja ir redzama izvēlņu josla).

Ilgākas pārvietošanas laikā ekrānā tiek izvadīts informatīvais logs, kurā var redzēt informāciju par pārvietojamās datnes nosaukumu, no kurienes (**from**) uz kurieni (**to**) kopēšana notiek, piemēram:

Pārvietošanu var pārtraukt, piespiežot informatīvā loga pogu .

Ja vietā, kura izvēlēta pārvietošanai, objekts ar tādu nosaukumu jau eksistē, tad tiek izvadīts vaicājuma logs. Piemērā vairākas datnes tiek pārvietotas vienlaicīgi, tāpēc paziņojuma logs nedaudz atšķiras no vienas datnes dublēšanas loga piemēra.:

Atcelt tikko veiktu pārvietošanu var ar rīkjoslas izvēlnes komandu **Undo**.

2.2.2.10. Vilkšanas un nomešanas metodes lietošana

Bieži datņu un mapju dublēšanai un pārvietošanai izmanto vilkšanas un nomešanas metodi:

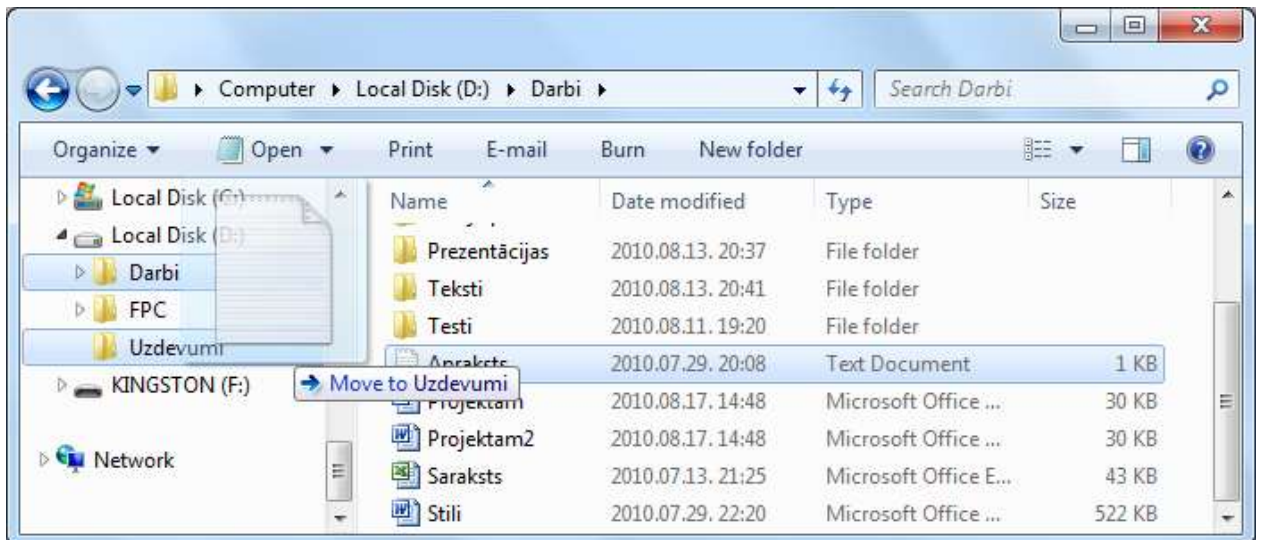
- ➔ atlasa vajadzīgo datni (datnes) un/vai mapi (mapes);
- ➔ ievilk paredzētajā vietā.

Vilkšanas laikā blakus datnes ikonai ir redzams darbības veids, kur daudzpunktu vietā ir izvēlētās vietas mapes nosaukums:

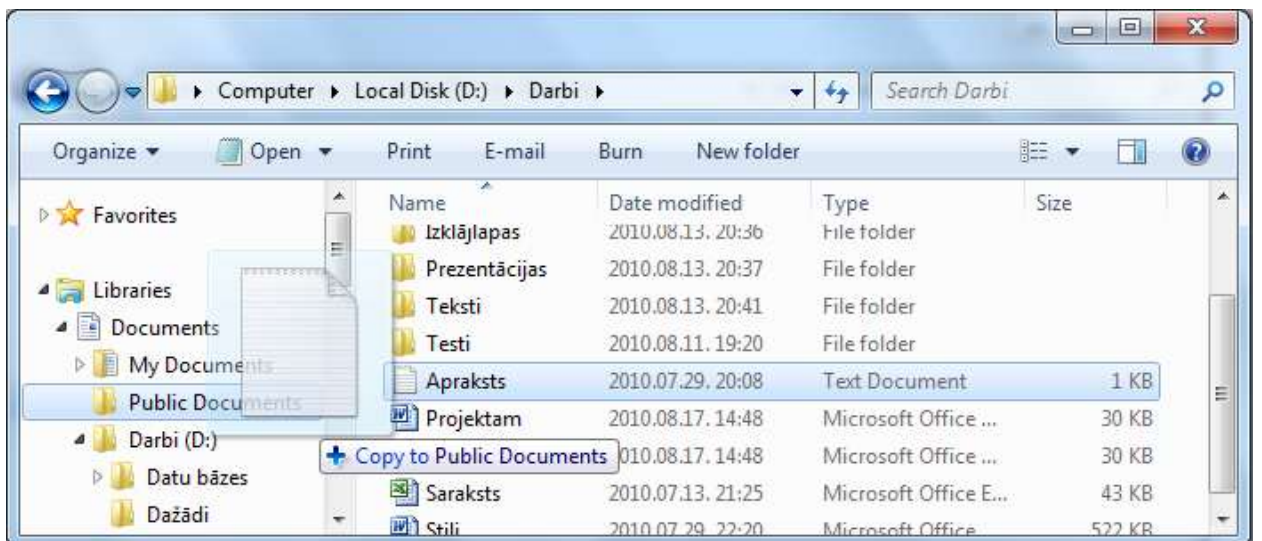
- **Move to...** – pārvietot uz;
- **Copy to...** – dublēt uz.

Kura no darbībām (dublēšana vai kopēšana) automātiski tiks veikta, atkarīgs no iepriekšējās un jaunās atrašanās vietas:

- ja datni (mapi) velk uz mapi, kas atrodas tajā pašā atmiņas ierīcē, tad notiek pārvietošana:

- ja datni (mapi) velk uz mapi, kas atrodas citā atmiņas ierīcē, tad notiek dublēšana:

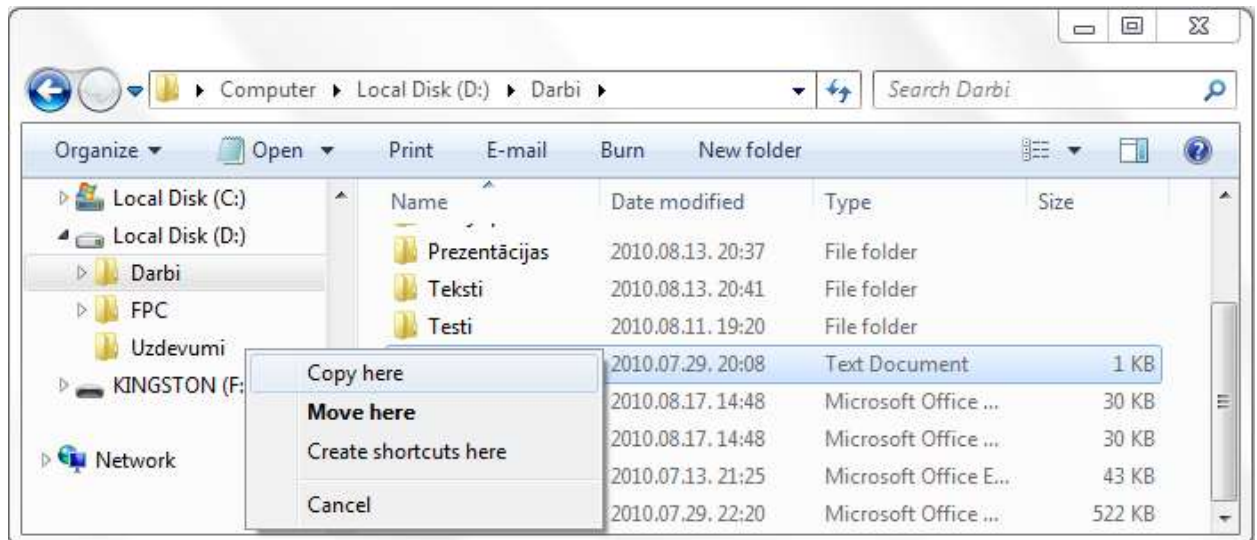

Ja vilkšanu veic, turot piespiestu peles labo pogu, tad pēc pogas atlaišanas redzama izvēlne ar darbības pabeigšanas iespējām:

- **Copy here** – izvēlētajā vietā izveidot kopiju;
- **Move here** – pārvietot izvēlētajā vietā;
- **Create shortcuts here** – izvēlētajā vietā izveidot saīsni. Saīsne ir datne, kas satur objekta, kam tā ir izveidota, atrašanās vietas adresi. Saīsnes bieži tiek veidotas lietotnēm, ko vēlas izvietot uz darbvirsmas. Saīsnes pazīme ir ikonas kreisajā apakšējā stūrī, piemēram:

- **Cancel** – neveikt darbību:

Lai vilkšanas laikā veiktu izvēlēto darbību neatkarīgi no atrašanās vietas, tur piespiestu tastatūras taustiņu:

- – lai veiktu dublēšanu;
- – lai veiktu pārvietošanu.

2.2.2.11. Datu saglabāšana kompaktdiskos

Datnes var dublēt ierakstāmā kompaktdiskā, piemēram, CD-R, CD-RW, DVD-R, DVD-RW vai DVD+RW. Šo procesu sauc par diska ierakstīšanu. Lai to varētu veikt, datoram ir nepieciešams CD vai DVD diskdzinis ar ierakstīšanas iespējām.

Ja nepieciešams izveidot disku, ko var atskaņot multimediju atskaņotājā, jāizmanto speciāla mūzikas vai video ierakstīšanas programma.

Windows 7 datņu ierakstīšanu kompaktdiskā veic divos formātos:

- *Live* failu sistēmas formātā (pēc noklusējuma). Datnes tajā var nekavējoties dublēt diskā un vēlāk nav jāveic atsevišķas darbības, lai tās ierakstītu, kā arī pastāv iespēja dzēst visas vai atsevišķas datnes;

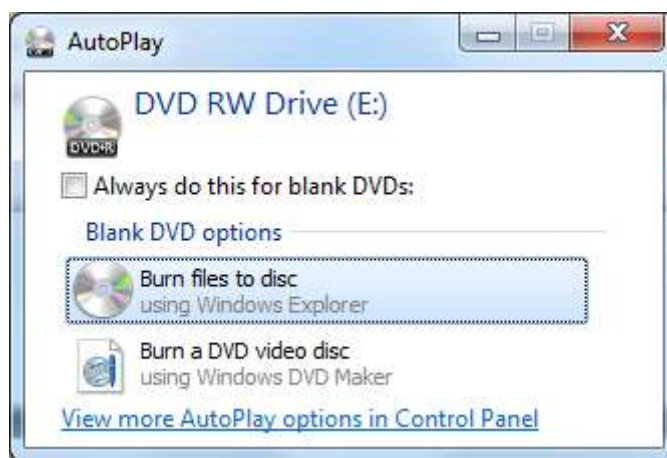
- apstrādāšanas formātā, ko nepieciešams izvēlēties tad, ja disku paredzēts lietot datoros, kuros nav *Windows XP*, *Windows Vista* vai *Windows 7* operētājsistēma, kā arī citās ierīcēs, piemēram, lai skatītos TV, izmantotu DVD atskaņotājā. Datnes šajā formātā nevar dublēt nekavējoties, bet ir jāapvieno visas datnes, ko paredzēts ierakstīt, un tad jāveic ierakstīšana. Dzēst var tikai visu diska saturu vienlaicīgi.

Ierakstīšana *Live* failu sistēmas formātā

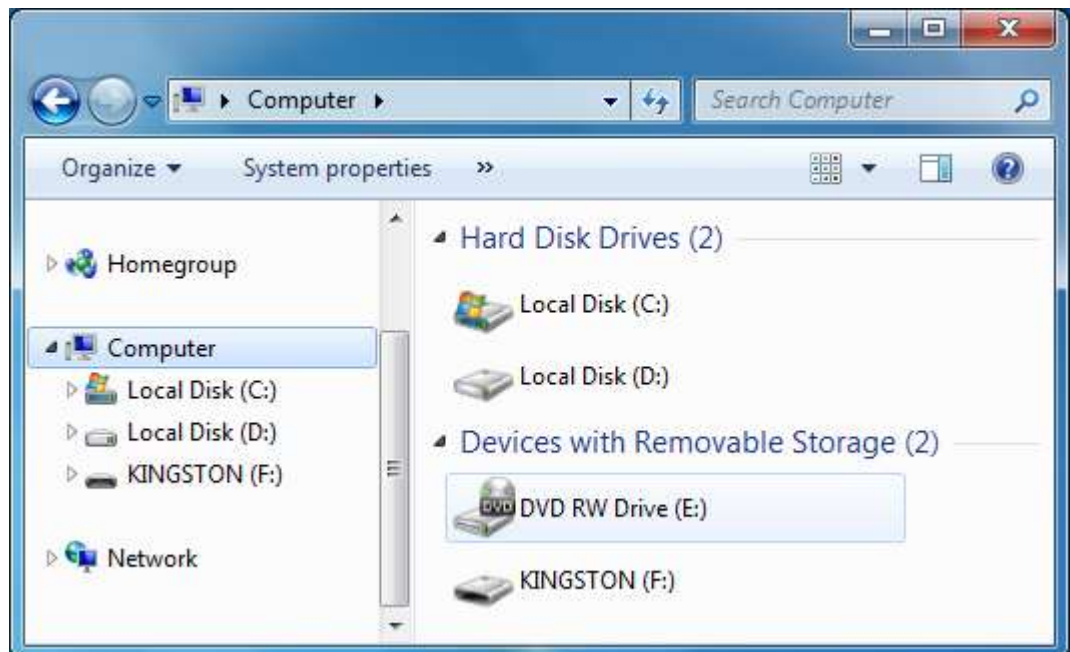
Ja izmanto jaunu disku, lai disku ierakstītu *Live* failu sistēmas formātā:

1. ievieto ierakstāmu disku, kompaktdisku rakstītājā;

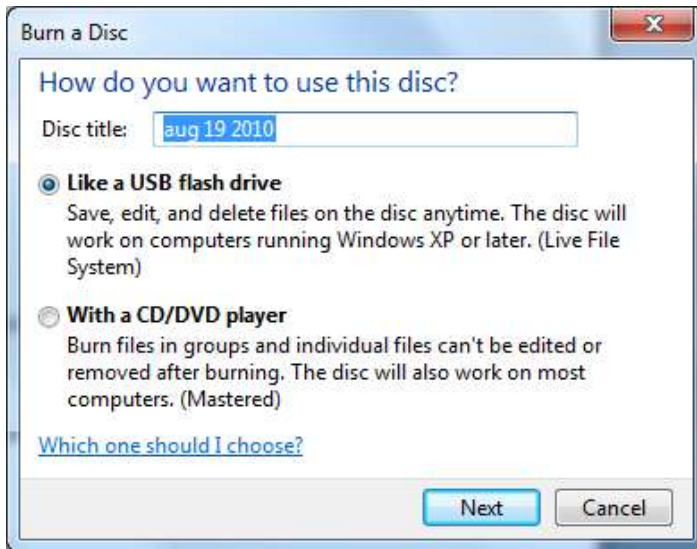
- ja atveras automātiskās atskaņošanas dialoglodziņš *AutoPlay*, tajā izvēlas *Burn files to disc*:

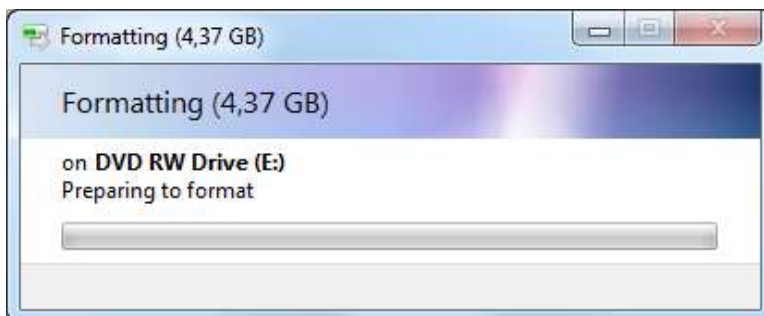
- ja dialoglodziņš **Auto Play** netiek parādīts, atver *Windows Explorer* logu, tad – atver kategoriju **Computer** un izpilda klikšķi uz diska rakstītāja ikonas, piemēram:

2. atveras diska ierakstīšanas vednis, kura pirmajā solī ievada diska nosaukumu un atzīmē **Like a USB flash drive**:

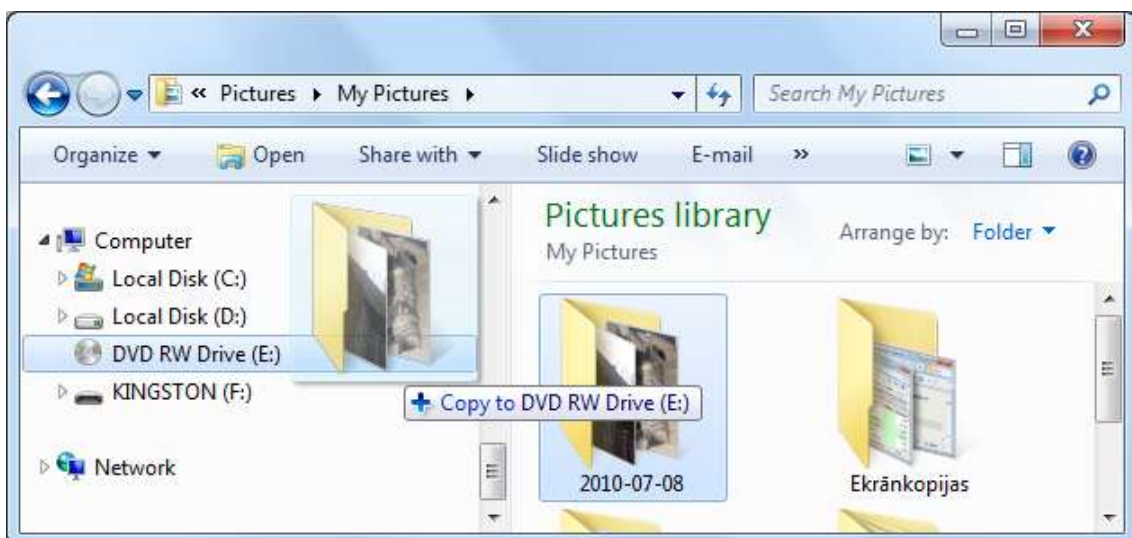

3. lai sagatavotu disku, piespiež pogu **Next**. Sākas diska sagatavošana darbam izvēlētajā formātā, kas var ilgt vairākas minūtes. Tās laikā uz ekrāna redzams informatīvs lodziņš, piemēram:

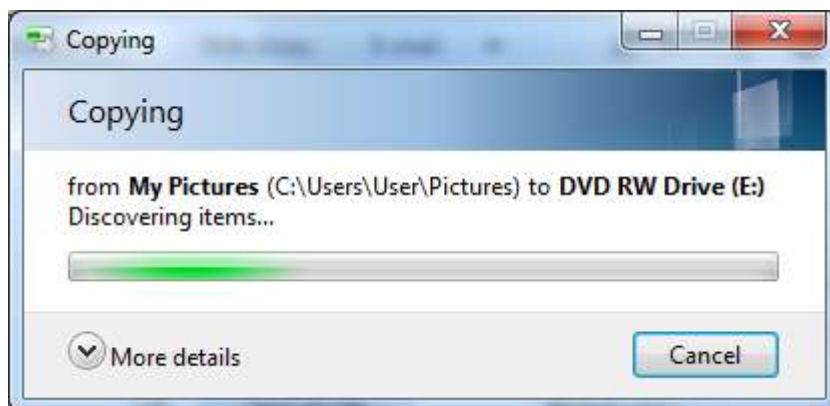

Kad formatēšana ir pabeigta, atveras tukša diska mape;

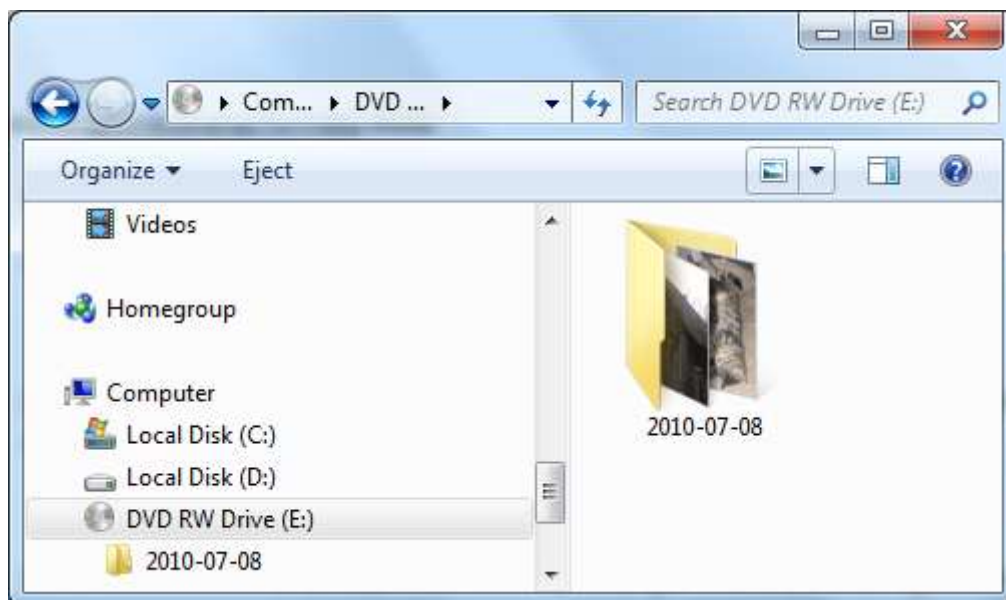
4. veic nepieciešamo datņu dublēšanu, piemēram:

Datnes uzreiz tiek ierakstītas diskā un uz ekrāna redzams informatīvs logs:

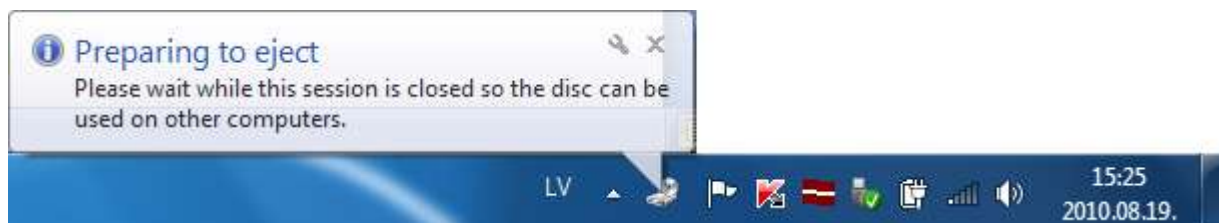

5. kad ierakstīšana ir pabeigta, diska mapes logs izskatās, piemēram, šādi:

6. ja vairāk datu nav paredzēts saglabāt, diska izņemšanai ieteicams lietot rīkjoslās pogu **Eject**.

Sistēma pirms kompaktdiska izstumšanas no diskdziņa veic diska aizvēršanu. Tā ir nepieciešama, lai disku varētu izmantot citos datoros un ierīcēs. Aizvēršana var prasīt zināmu laiku, tāpēc uzdevumjoslā tiek izvadīts informatīvs paziņojums:

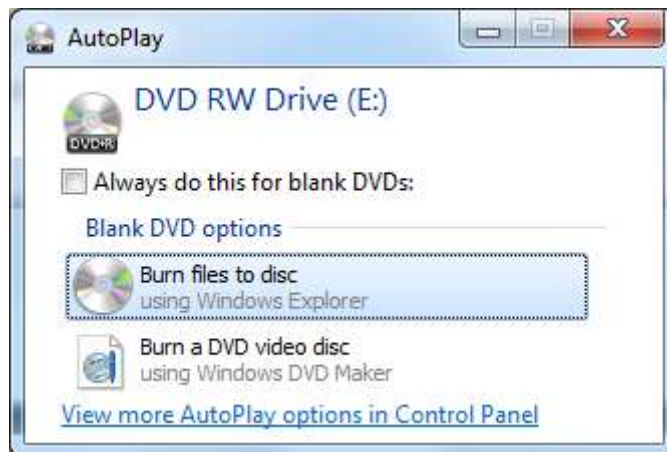
Ierakstīšana apstrādāšanas formātā

Lai ierakstītu apstrādāšanas formāta diskā, datora cietajā diskā nepieciešama tikpat vai pat divreiz lielāka brīva vieta, kāda ir diska ietilpība.

Lai ierakstītu kompaktdisku apstrādāšanas formātā:

1. ievieto ierakstāmu disku kompaktdisku rakstītājā:

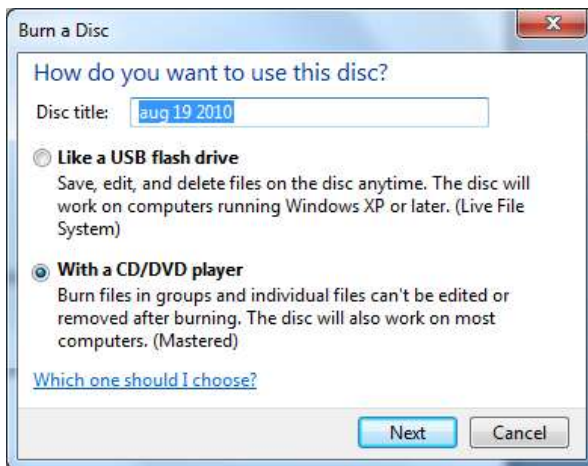
- ja atveras automātiskās atskaņošanas dialoglodziņš **Auto Play**, tajā izvēlas **Burn files to disc**:

- ja dialoglodziņš **AutoPlay** netiek parādīts, atver *Windows Explorer* logu, tajā kategoriju **Computer** un izpilda klikšķi uz diska rakstītāja ikonas:

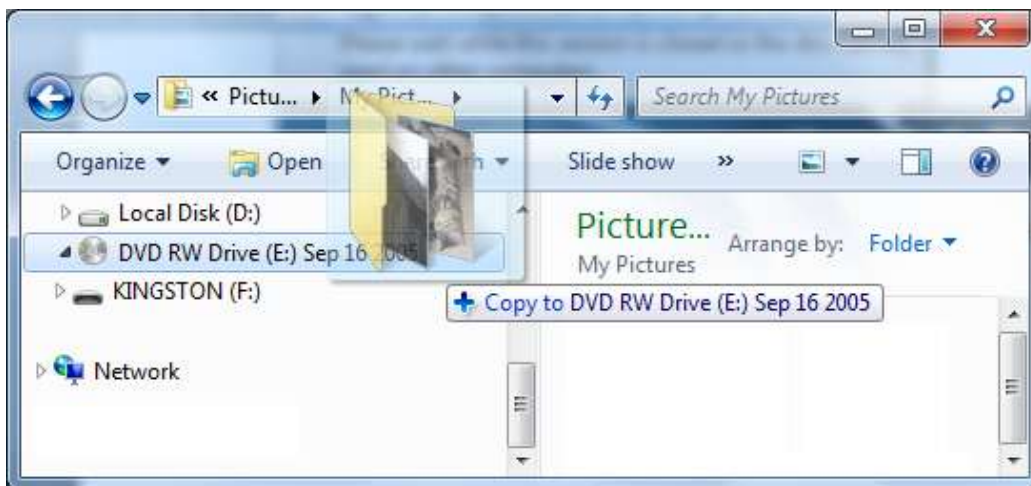

2. atveras diska ierakstīšanas vednis, kura pirmajā solī ievada diska nosaukumu un atzīmē **With a CD/DVD player**:

3. lai sagatavotu disku, piespiež pogu **Next**. Atveras tukša diska mape;

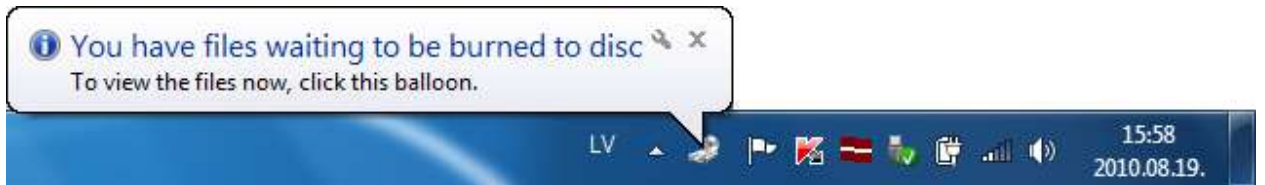
4. veic nepieciešamo datņu dublēšanu, piemēram:

Diska mapē kļūst redzama sadaļa ar iekopēto datu saīsnēm **Files Ready to Be Written on the Disc**:

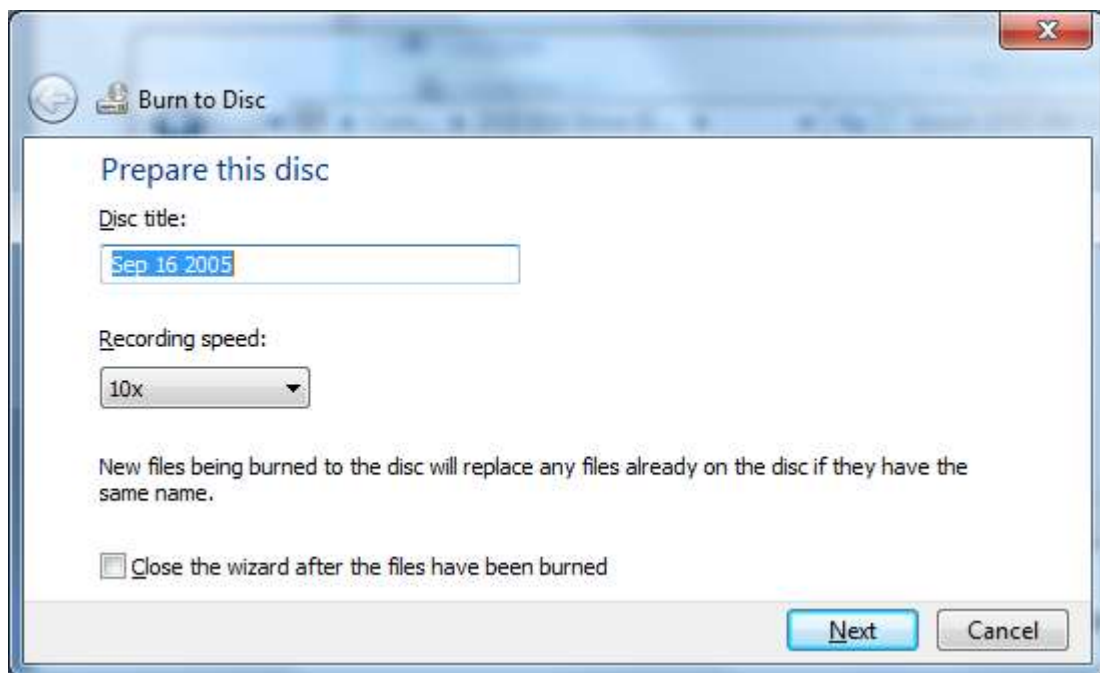

Uzdevumjoslas paziņojumu apgabalā periodiski parādās logs ar atgādinājumu, ka datnes gaida uz ierakstīšanu diskā:

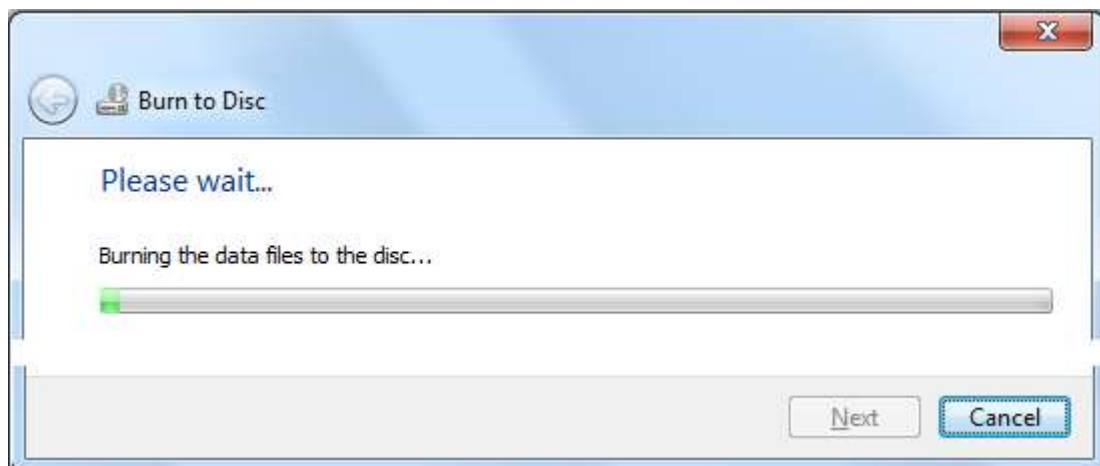

4. Ja ierakstīšanu diskā vēlas atcelt, piespiež rīkjoslas pogu **Delete temporary files**;

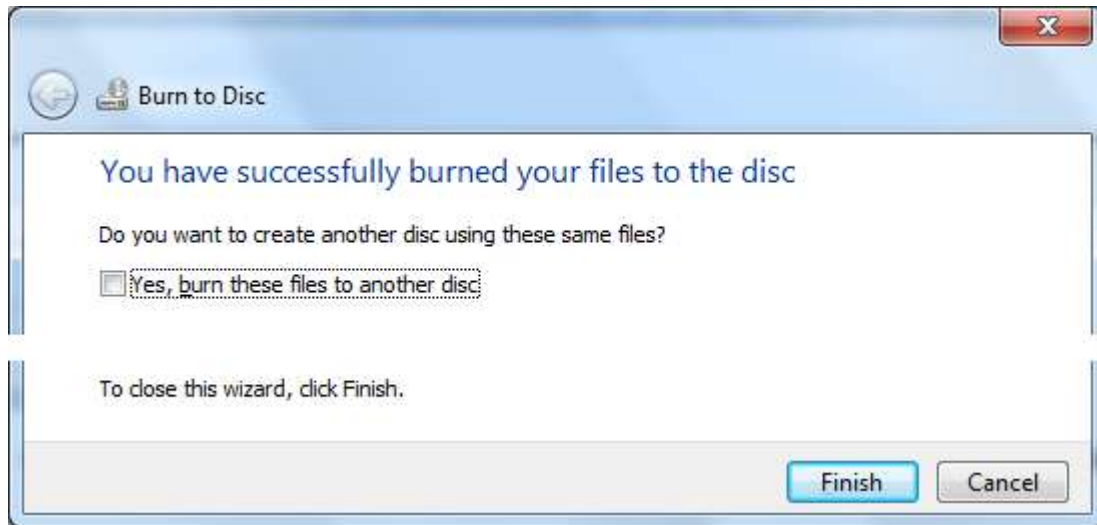
5. Kad visas vajadzīgās datnes ir ievietotas, veic ierakstīšanu, izmantojot rīkjoslas pogu **Burn to disc**. Atveras vedņa logs, kurā var mainīt diska nosaukumu un izvēlēties ierakstīšanas ātrumu:

6. piespiež pogu **Next**. Sākas ierakstīšana, kuras laikā uz ekrāna ir redzams informatīvs logs:

7. Pēc ierakstīšanas pabeigšanas disks tiek izstumts no diskdziņa, un vedņa logā var izvēlēties, vai veidot kopiju vēl kādā diskā (atzīmēta izvēles rūtiņa):

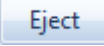
Programmā *Windows Explorer* parādītais DVD-RW vai DVD+RW diska brīvās vietas un izmantotās vietas apjoms var būt nepareizs.

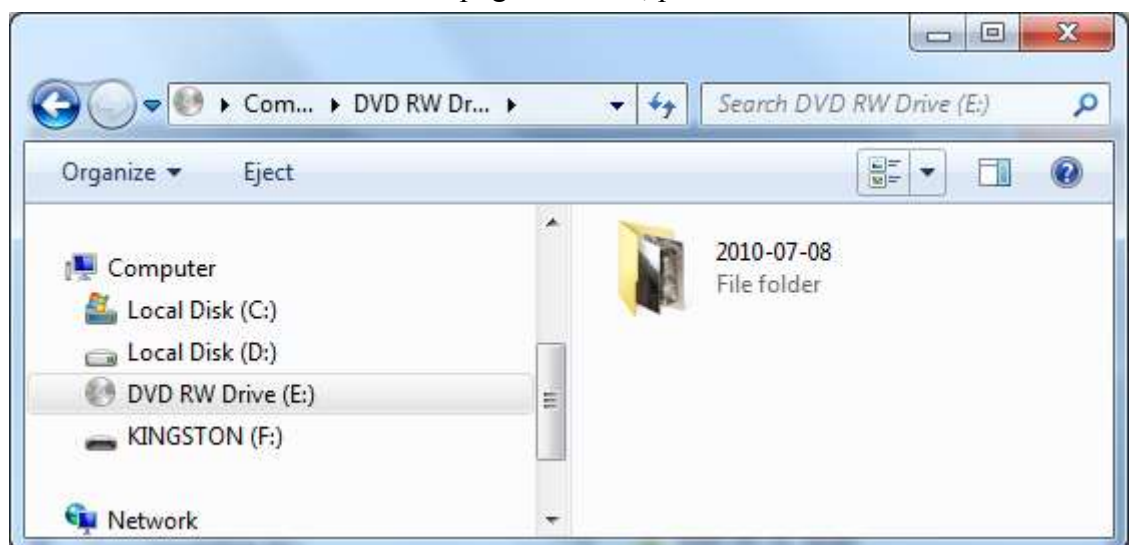
Diska papildināšana

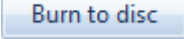
Datnes var dublēt ne tikai jaunā kompaktdiskā, bet arī tādā, kurā jau veikta datņu ierakstīšana. Taču tas, vai papildināšanu varēs veikt, ir atkarīgs ne tikai no brīvās vietas lieluma diskā, bet arī no diska tipa un iepriekšējās ierakstīšanas veida.

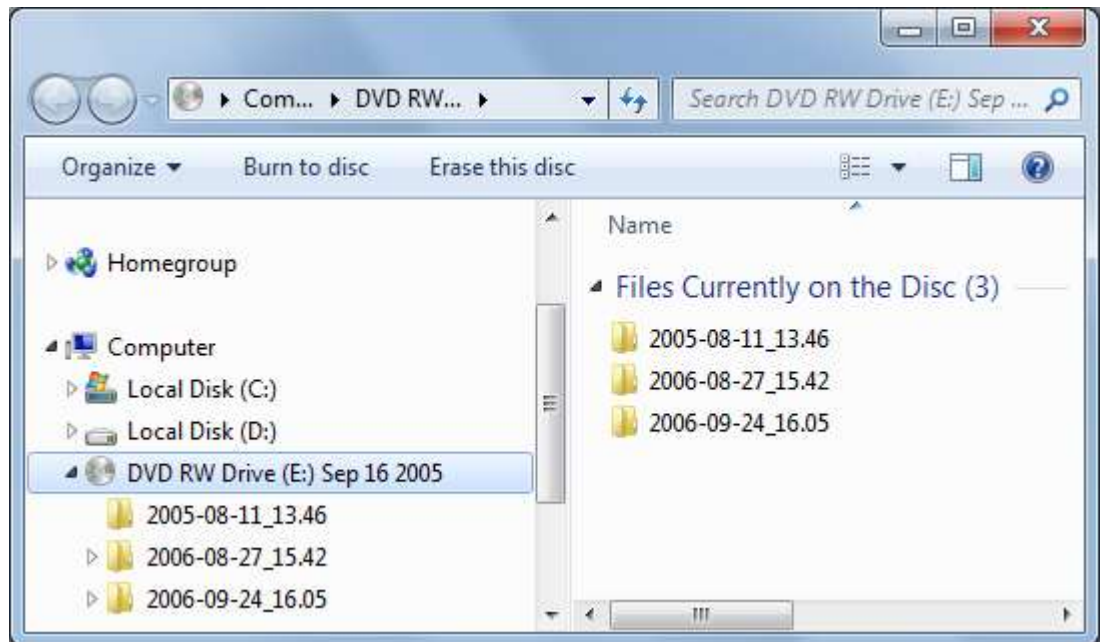
Atkarībā no diska formāta veic datņu dublēšanu tāpat kā ierakstot jaunā diskā (sk. sākot no 4. punkta).

To, kāds disks datorā ir ievietots, var noteikt pēc diska mapes rīkjoslas:

- *Live* failu sistēmas diskam tā satur pogu , piemēram:

- apstrādāšanas formāta diskam tā satur pogu , piemēram:

2.2.3. Dzēšana un atjaunošana

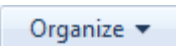
2.2.3.1. Dzēšana

Nevajadzīgas datnes/mapes var dzēst (izmest).

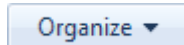
Ja datnes (mapes) dzēš no cietā diska, tās parasti tiek ievietotas atkritnē – speciālā mapē **Recycle Bin** – un glabājas, kamēr tā netiek iztukšota. Dzēstās datnes, ja tas ir nepieciešams, no atkritnes ir iespējams atjaunot vietā, no kurienes tās tika dzēstas.

Ja datnes dzēš no atkritnes mapes, tad tās atjaunot vairs nevar.

Ja datnes (mapes) tiek dzēstas no nomaināmā datu nesēja vai izmetas no atkritnes, tad to atjaunošanai ir nepieciešamas speciālas programmas. Šajā gadījumā datnes atjaunot ne vienmēr ir iespējams.

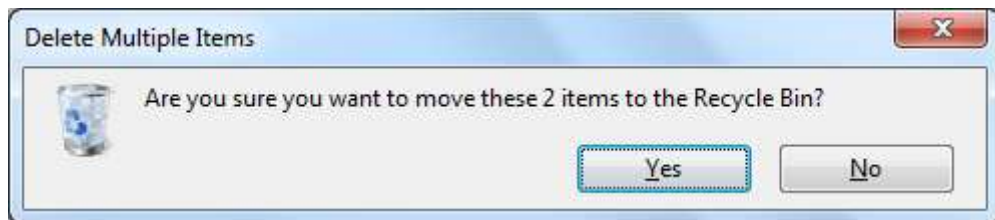
Atcelt tikko veiktu dzēšanu, ja tā nav veikta no cietā diska, ar rīkjoslas izvēlnes komandu **Undo** nevar, kaut gan komanda ir aktīva.

Lai dzēstu atlasītās datnes/mapes, var izmantot vairākus paņēmienus, piemēram:

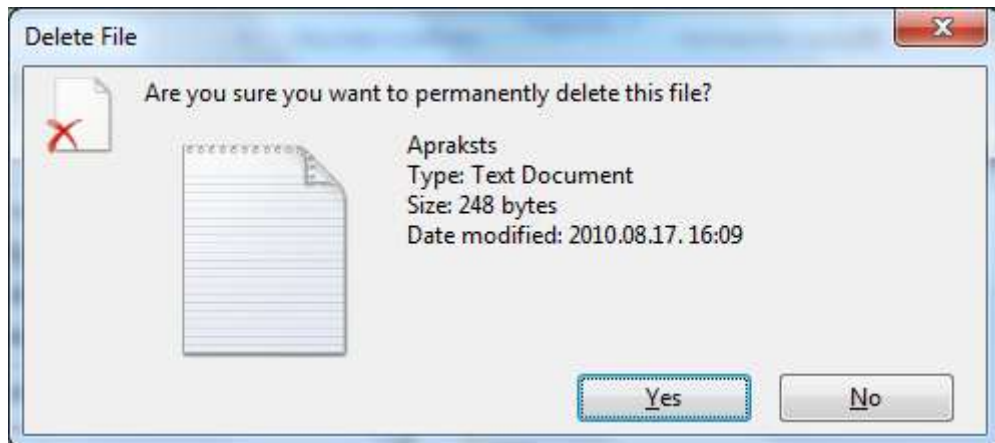
- taustiņu ;
- rīkjoslas izvēlnes komandu **Delete**;
- konteksta komandu **Delete**.

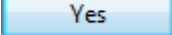
Tā kā komandas izpilde ir saistīta ar iespējamu nejaūšu vajadzīgas informācijas dzēšanu, tiek izvadīts logs, kurā dzēšana jāapstiprina vai jāatceļ. Atkarībā no tā, kas un no kurienes tiek dzēsts, var būt atšķirīgi arī dzēšanas apstiprināšanas logi, piemēram:

- dzēšot vairākas datnes no cietā diska, ievietojot to atkritnē:

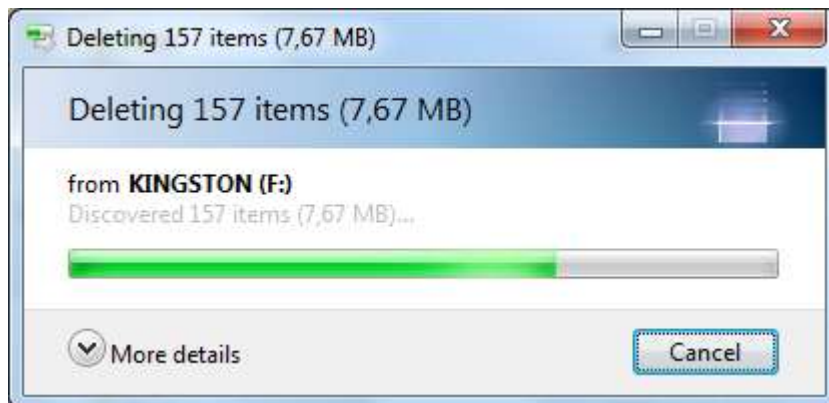
- dzēšot vienu datni, neievietojot to atkritnē:

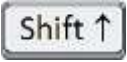

Dzēšanu apstiprina, piespiežot pogu .

Datni vai mapi var arī dzēst, ievelkot mapē **Recycle Bin**.

Dzēšanas laikā uz ekrāna var būt redzams informatīvais logs, kurā var redzēt dzēšamās datnes nosaukumu un mapi, no kuras tā tiek dzēsta.

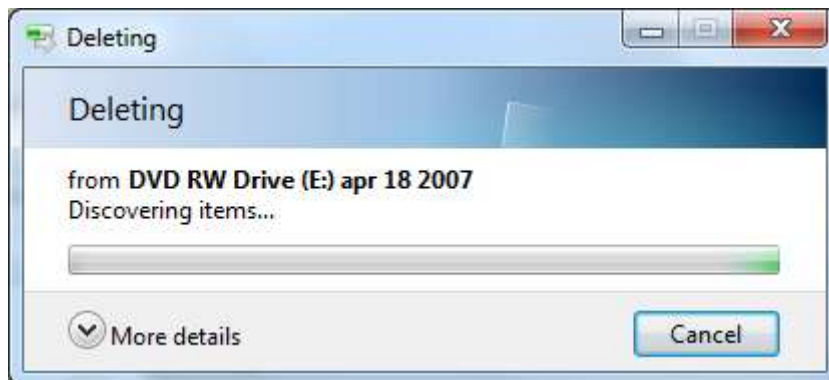

Lai izdzēstu datni no cietā diska uzreiz, neievietojot atkritnē, dzēšanas laikā tur piespiestu taustiņu .

Dzēšana no kompaktdiskiem

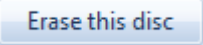
Ja CD-RW, DVD-RW, DVD+RW vai DVD-RAM diskam ir lietota *Live* failu sistēma_un ja datoram ir atbilstošs diskdzinis, var dzēst arī vienu vai vairākas datnes.

Dzēšanu veic tāpat kā jebkurā citā atmiņas ierīcē. Dzēšanas laikā uz ekrāna redzams informatīvs logs ar informāciju par dzēšanas gaitu:

Kamēr dzēšanas nav pilnībā pabeigta, uzdevumjoslā redzams informatīvs paziņojums:

Ja ir lietots apstrādāšanas formāts, tad dzēst var tikai visu saturu vienlaicīgi, izmantojot rīkjoslas pogu .

2.2.3.2. Atjaunošana no atkritnes

Atkritne ir mape cietajā diskā, kurā tiek pārvietotas dzēstās datnes un mapes. Kad nepieciešams, tās var atjaunot vai arī pilnīgi dzēst.

Atkritnei ikona parasti atrodas uz darbvirsmas (ja ir mainīts darbvirsmas dizains, ikonu izskats var būt cits):

- tukša – Recycle Bin;

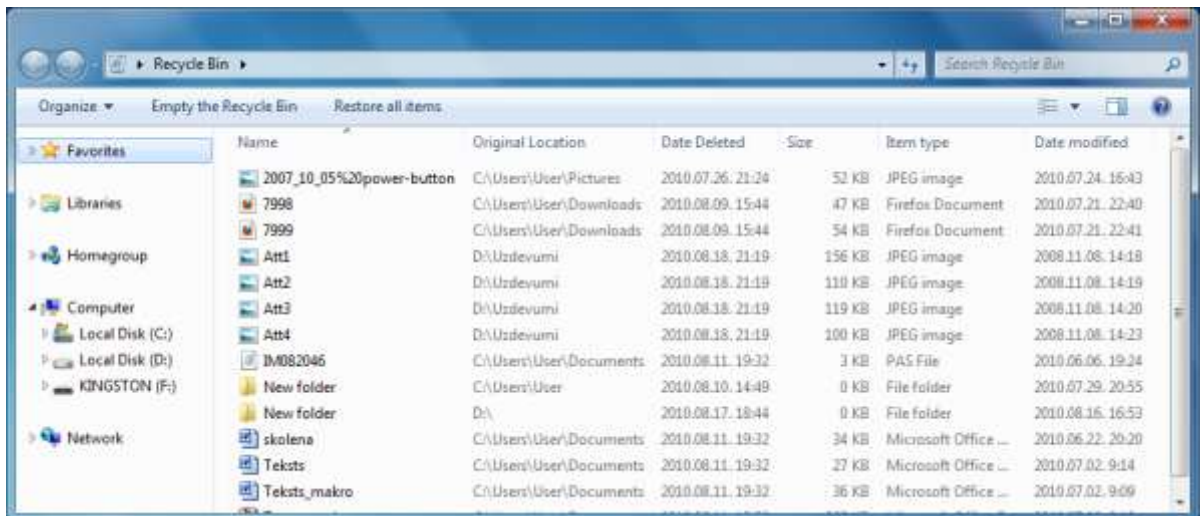

- nav tukša – Recycle Bin.

Detalizētās informācijas skatā atkritnes mapei ir pievienotas divas kolonnas:

- sākotnējā atrašanās vieta **Original Location**;

- dzēšanas datums un laiks **Date Deleted** (pēc datora pulksteņa):

Lai atjaunotu atlasītos objektus no atkritnes, lieto konteksta komandu **Restore**.

Ja vēlas atjaunot visas atkritnē esošās datnes, lieto visu dzēsto objektu atjaunošanas rīkjoslas pogu **Restore all items**.

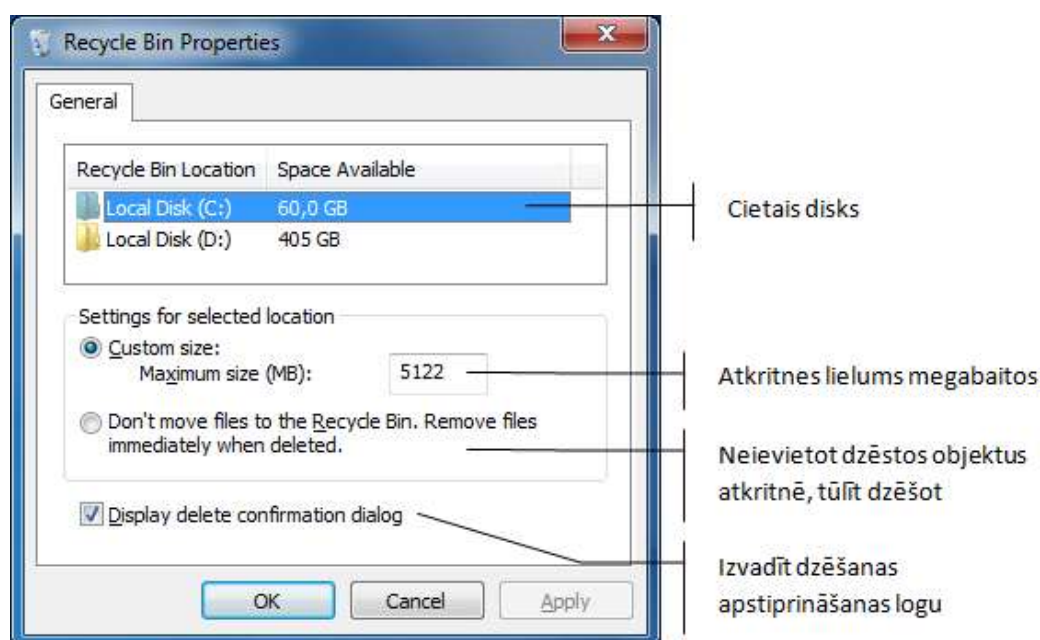
Dzēstās datnes (mapes) tiek atjaunotas vietā, no kurienes tās tika dzēstas. Gadījumā, ja mape, kurā datne (mape) ir jāatjauno, ir izdzēsta, arī tā tiek automātiski atjaunota.

Atjaunošanas laikā parasti nekādi paziņojumi uz ekrāna netiek izvadīti.

2.2.3.3. Atkritnes iztukšošana

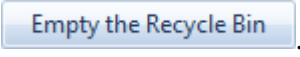
Atkritnē glabājas no cietā diska dzēstās datnes tik ilgi, kamēr tās no turienes tiek dzēstas. No atkritnes dzēstās mapes atjaunot nevar.

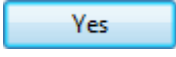
Jāatceras, ka atkritnē ievietojamo datņu kopējais lielums nedrīkst pārsniegt noteiktu lielumu, citādi dzēšot tās atkritnē vairs nenonāk. Atkritnes lielumu un tās iestatījumus var noteikt atkritnes iestatījumu logā, ko var atvērt ar atkritnes ikonas konteksta komandu **Properties**.

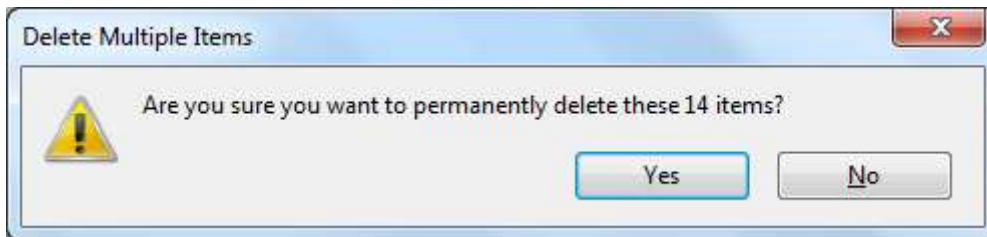

Lai atkritne nepārpildītos, to ik pa laikam ieteicams iztīrīt.

Iztukšot atkritni var vairākos veidos, piemēram:

- atkritnes ikonai lietojot konteksta komandu **Empty Recycle Bin**;
- atvērtā atkritnes mapē, piespiežot rīkjoslās pogu .

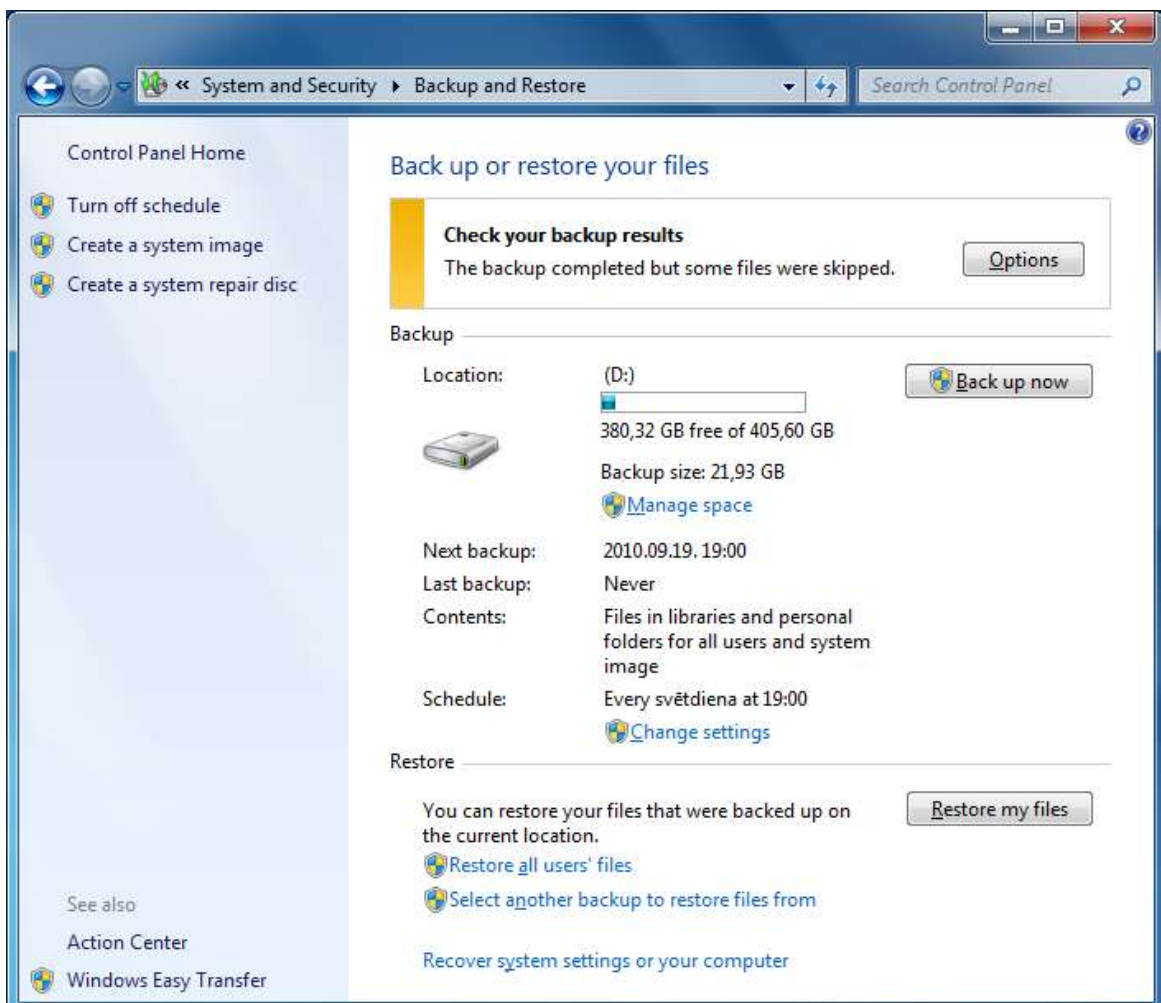
Tā kā no atkritnes dzēstās mapes atjaunot nevar, arī attīrot atkritni tiek izvadīts dzēšanas brīdinājuma logs, kurā tīrīšanu apstiprina ar pogu :

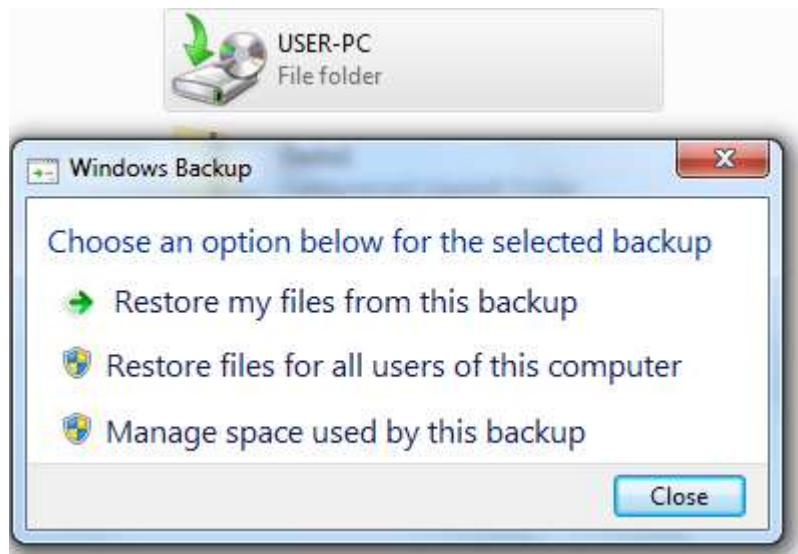
2.2.3.4. Dublējumkopiju izmantošana informācijas atjaunošanai

Visu lietotāja datņu atjaunošanu no dublējumkopijas var veikt:

- vadības paneļa **Control Panel** kategorijas **System and Security** sadaļas **Back up your Computer** loga grupā **Restore**:

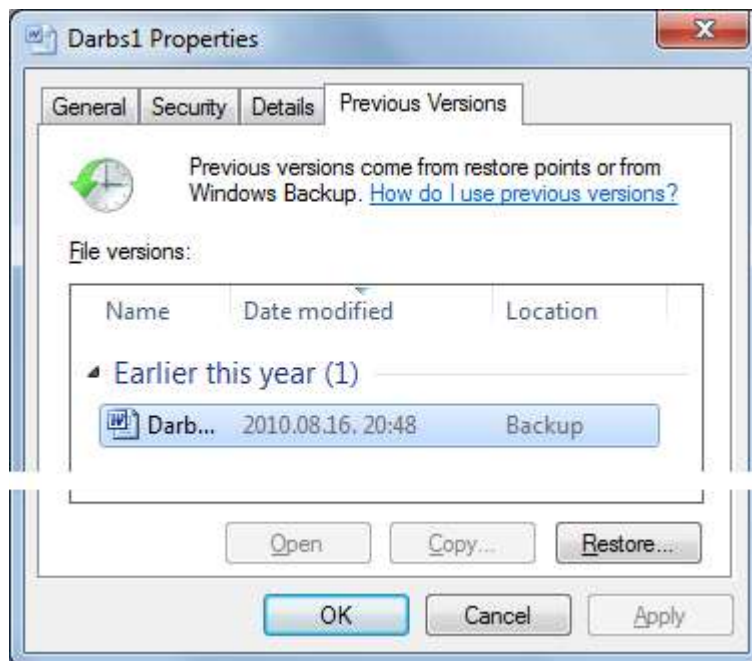

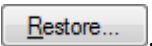
- datu nesējā uz mapes, kurā izveidota dublējumkopija, izpilda dubultklikšķi:

Iepriekšējās versijas (*previous versions*) ļauj atjaunot datni, ja tā netīši mainīta, izmantojot dublējumkopiju. Lai atjaunotu kādu no iepriekšējām datnes versijām:

- ➔ lieto konteksta komandas **Properties** dialoglodziņa cilni **Previous Versions**, piemēram:

- ➔ izvēlas atjaunojamo versiju;
- ➔ piespiež pogu .

Atveras logs, kurā tiek prasīta dublēšanas darbības apstiprināšana:

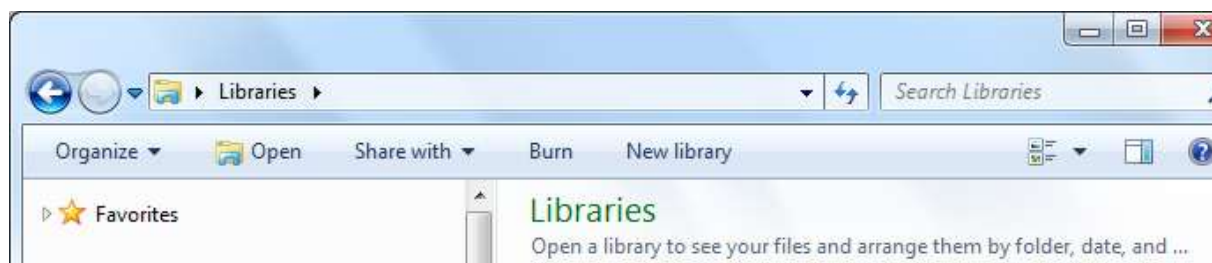
- **Copy and Replace** izvēlas, ja jaunāko versiju paredzēts aizstāt ar iepriekšējo;
- **Don't copy** izvēlas, lai atceltu atjaunošanas komandu;
- **Copy, but keep both files** izvēlas, lai saglabātu abas versijas.

2.2.4. Datņu meklēšana

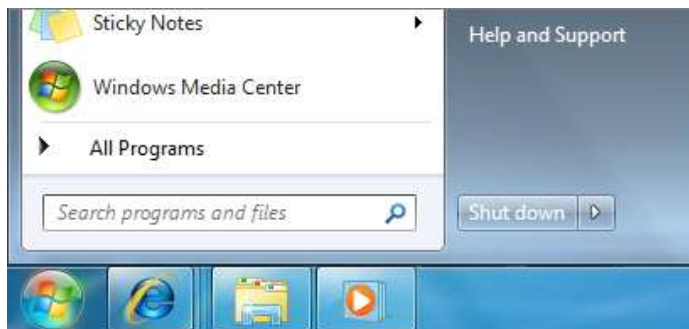
2.2.4.1. Datņu meklēšanas iespējas

Lai varētu vieglāk un ātrāk atrast nepieciešamo datni, ērti lietot lodziņu **Search**, kas atrodas:

- katras mapes augšpusē. To parasti izmanto, ja jāmeklē datne vai mape, kas atrodas navigācijas rūtī atlasītajā mapē:

- starta pogas izvēlnes apakšmalā. To parasti izmanto, ja meklē programmu vai datni, kas saglabāta personiskajā mapē vai tās apakšmapēs:

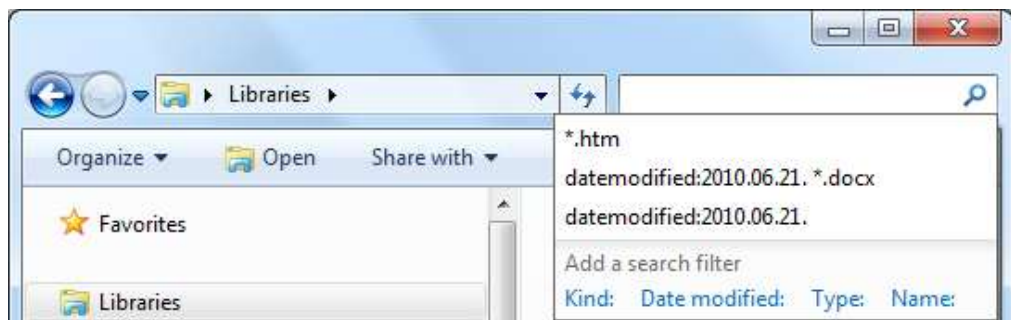

2.2.4.2. Vienkāršā meklēšana

Meklēšana Windows Explorer logā

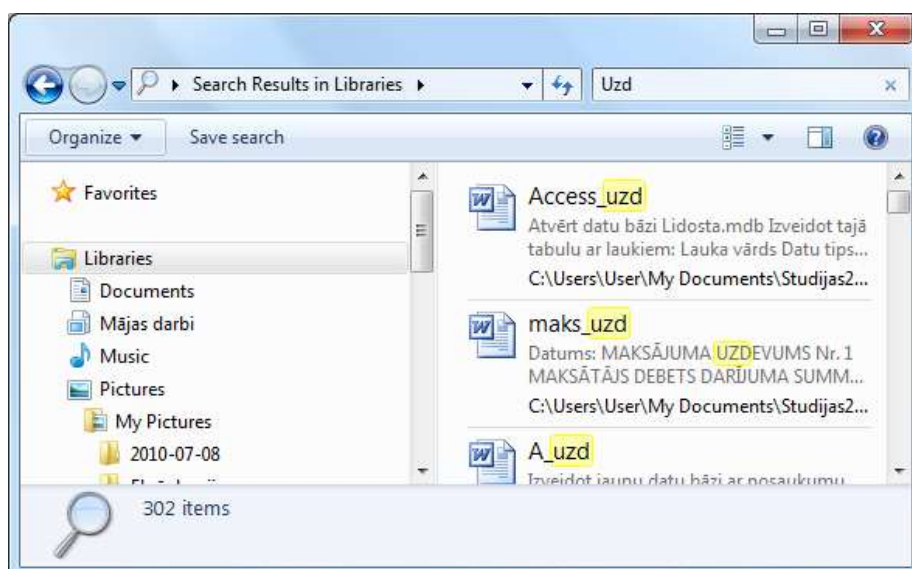
Lai atrastu nepieciešamo datni vai mapi izvēlētajā kategorijā, atmiņas ierīcē vai mapē:

- ➔ izpilda klikšķi meklēšanas lodziņā **Search**. Kļūst redzams pēdējās trīs meklēšanās ievadītais teksts un meklēšanas papildiespējas:

- ➔ ievada datnes (mapes) vārdu vai tā daļu.

Meklēšana tiek uzsākta uzreiz automātiski pēc pirmās rakstzīmes ievades un atjaunināta pēc katras nākamās rakstzīmes ievades. Datnes tiek meklētas aktuālajā mapē un visās tās apakšmapēs. Meklējamais fragments, ja tas atrasts nosaukumā vai saturā, tiek iekrāsots, piemēram:

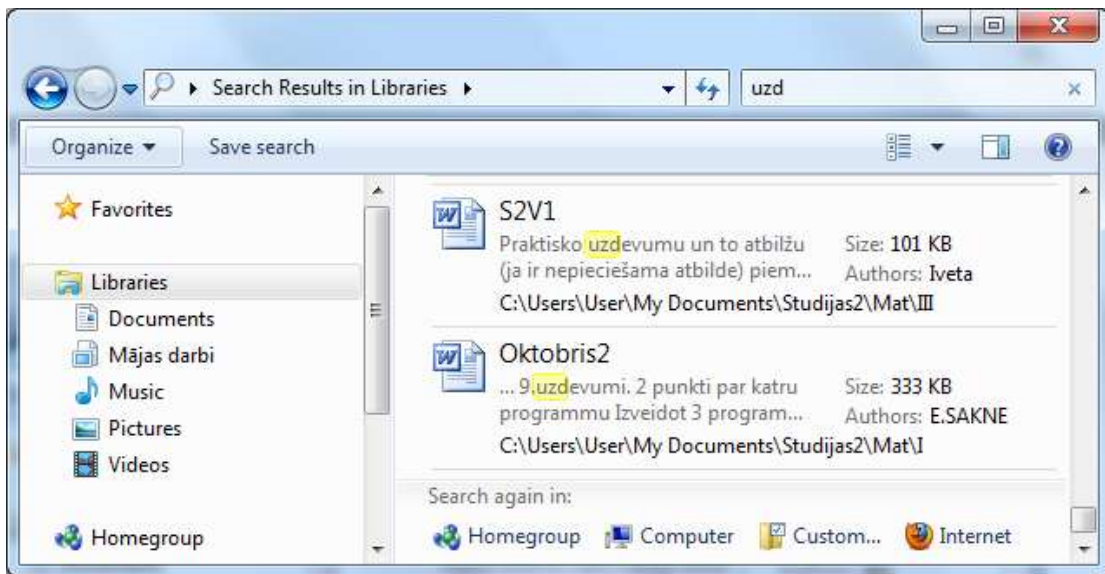

Meklēšanas rezultātā tiek parādītas tās datnes un mapes, kurām lodziņā **Search** ievadītais teksts:

- atbilst datnes nosaukumam (visas piemēra saraksta fragmentā redzamās datnes);
- atbilst kādam no rekvizītiem, piemēram, datnes izveidotāja vārdam (autors);
- to satur pati datne (otrā saraksta fragmentā redzamā datne).

Meklēšana tiek veikta tikai no vārda sākumā, pieņemot, ka jauns vārds sākas pēc atstarpes, punkta (.), defīses (-), pasvītrojuma zīmes (_), &, visu veidu iekavām un slīpsvītēm (/ un \).

Saraksta apakšā grupā **Search again in** tiek piedāvātas saites, lai turpinātu meklēšanu citās vietās, piemēram:

Meklēšana, izmantojot aizstājējzīmes

Lai meklējot atrastu jebkuru burtu vai vārda daļu, var izmantot aizstājējzīmi *.

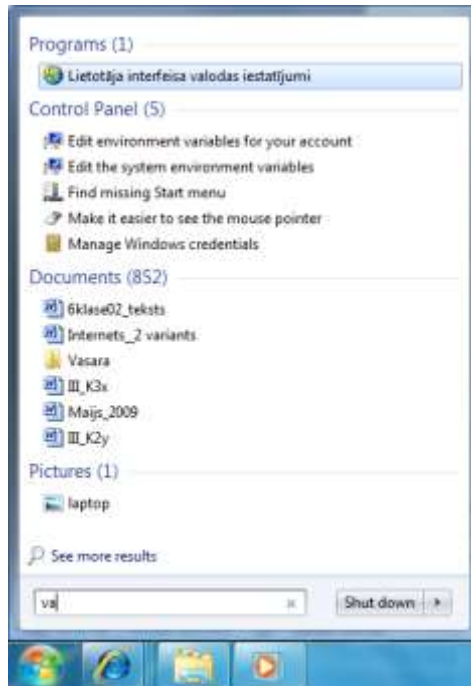
Šo paņēmieni bieži izmanto datņu meklēšanai pēc paplašinājuma, piemēram, atrast mapē visus teksta dokumentus ar paplašinājumu TXT:

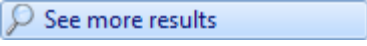

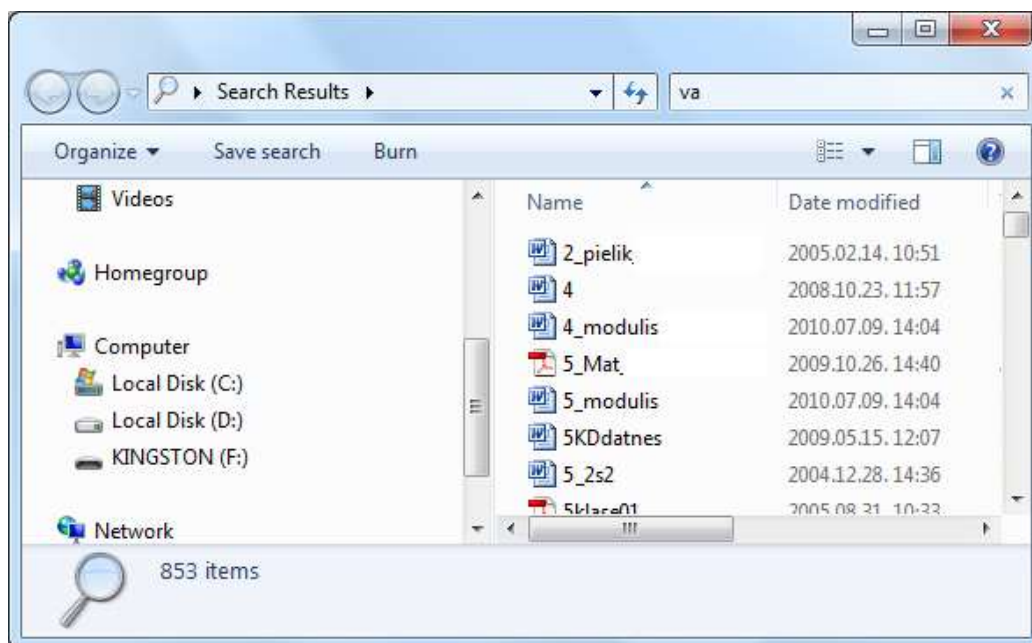
Meklēšana starta pogas izvēlnē

Lai atrastu programmu vai mapi:

- ➔ izpilda klikšķi meklēšanas lodziņā **Search**. Kļūst redzams iepriekšējās meklēšanās ievadītais teksts un meklēšanas papildiespējas;
- ➔ ievada datnes (programmas) vārdu vai tā daļu:

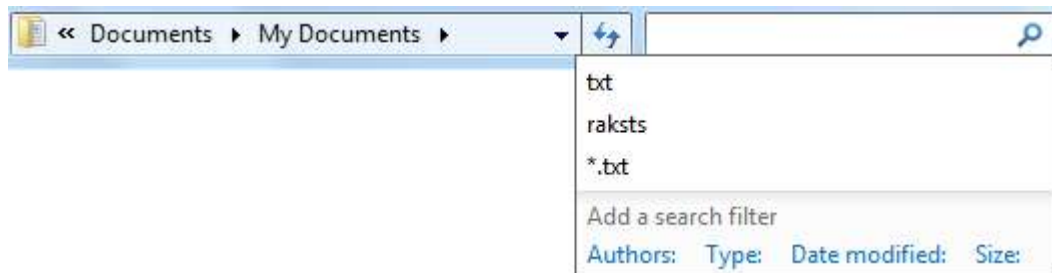
Meklēšana tiek uzsākta uzreiz automātiski pēc pirmās rakstzīmes ievades un atjaunināta pēc katras nākamās rakstzīmes ievades. Atrastās datnes tiek grupētas, katrā no grupām parādot visus vai tikai pirmos objektus, kas atbilst meklēšanas kritērijam. Visu meklējumu rezultātu mapi atver, piespiežot pogu :

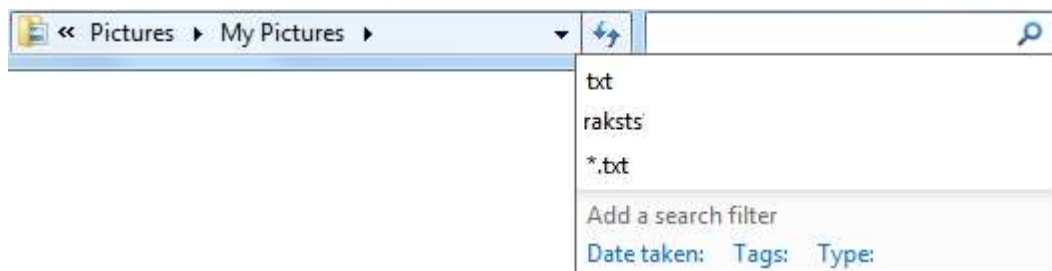
2.2.4.3. Detalizētā meklēšana

Ja vēlas precīzākus meklēšanas kritērijus, izmanto *Windows Explorer* meklēšanas lodziņa saraksta filtra sadaļu (**Add a Search Filter**). Šī sadaļa satur meklēšanas rekvizītus, un to saraksts ir atkarīgs no izvēlētās meklēšanas vietas, piemēram:

- mapē **My Documents** tie ir dokumenta izveidotājs (**Author**), datnes tips (**Type**), pēdējo izmaiņu izdarīšanas datums un laiks (**Date**) un datnes lielums (**Size**):

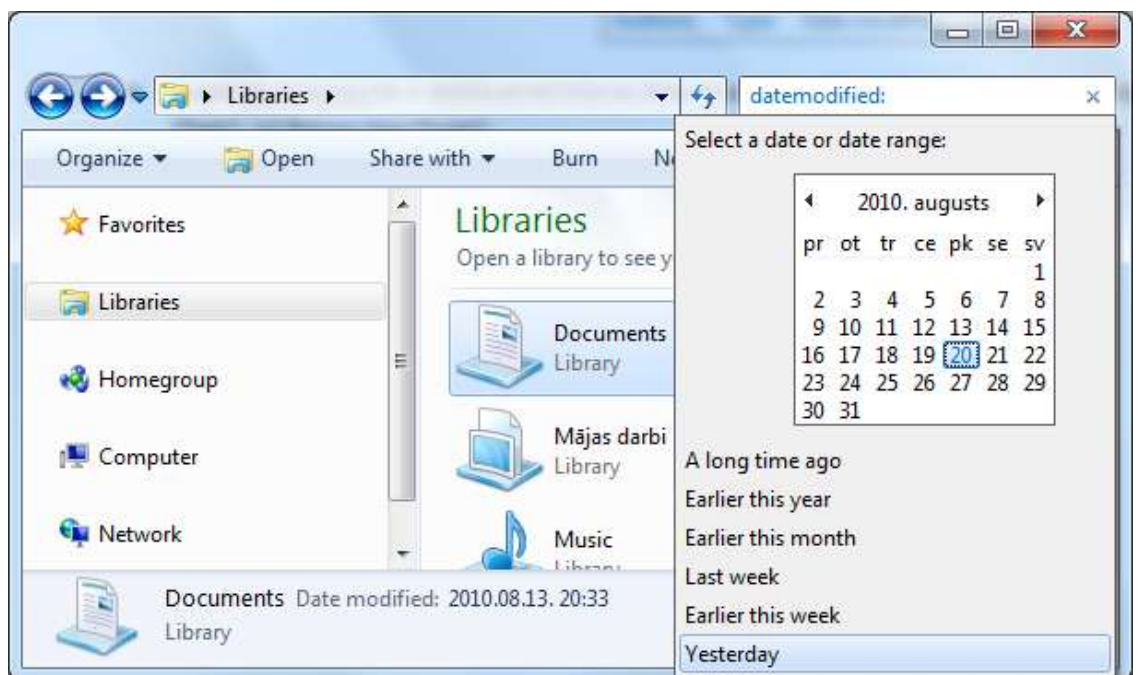

- mapē **My Pictures** tie ir attēla ievietošanas datums un laiks (**Date taken**), pievienotais tags (**Tags**) un datnes tips (**Type**):

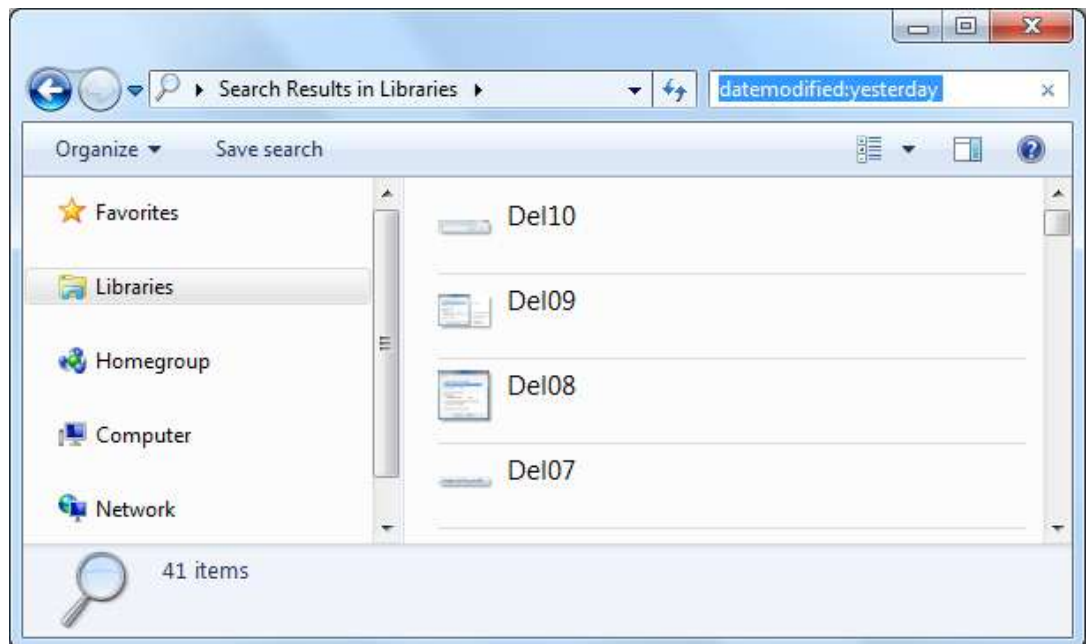

Kā piemērs apskatīta iepriekšējā dienā rediģēto datņu meklēšana:

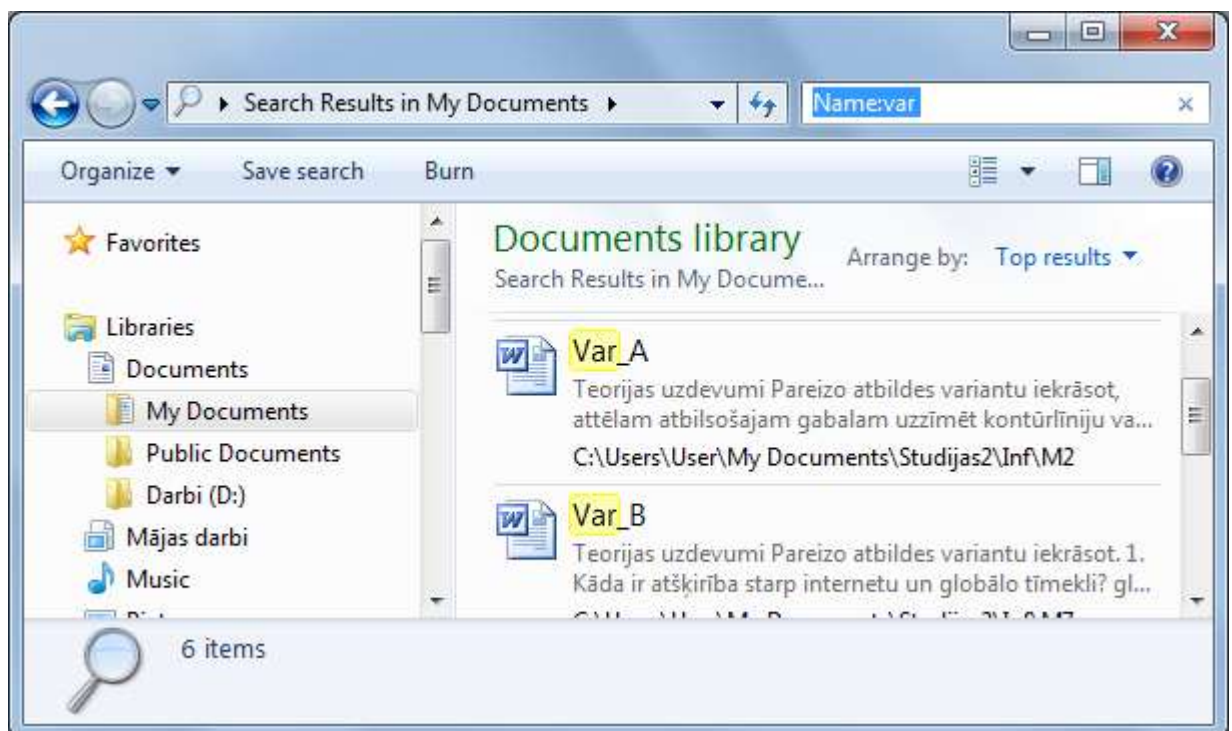
- ➔ navigācijas rūtī atlasa bibliotēku kategoriju **Libraries**;
- ➔ meklēšanas lodziņa sarakstā izvēlas **Date modified**:

→ sarakstā izvēlas **Yesterday** :

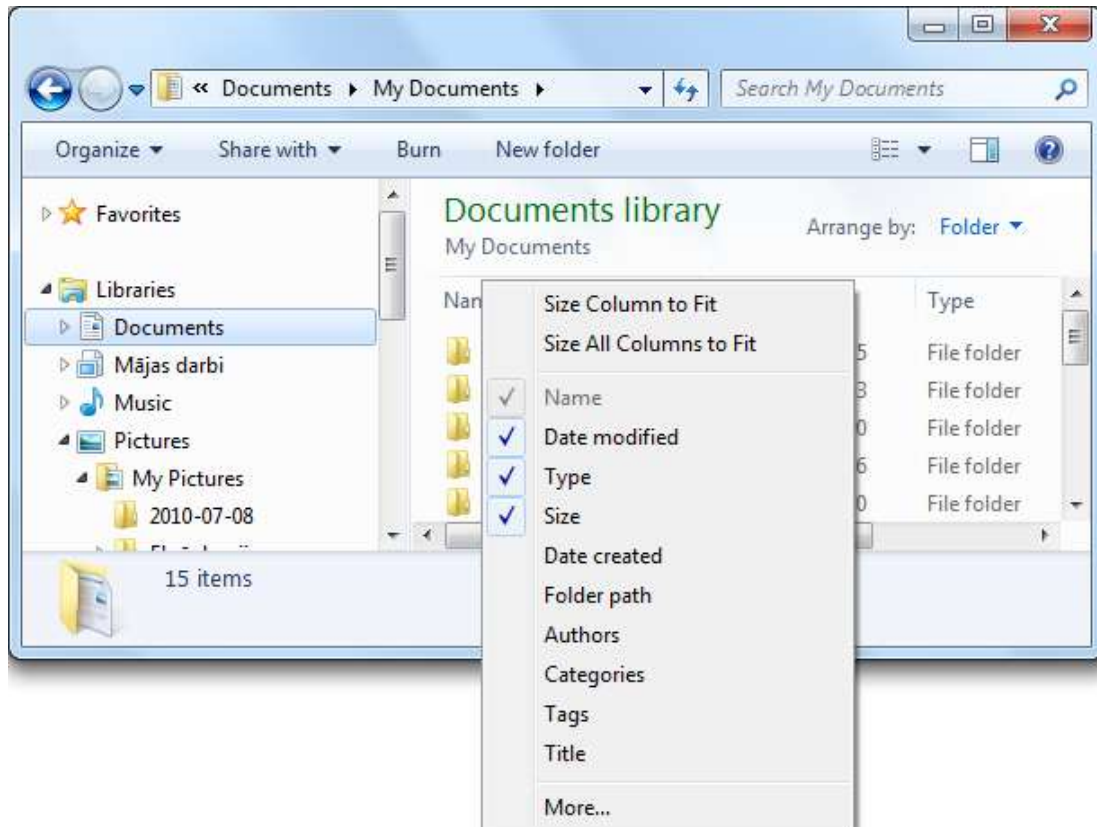

Ja vēlas izmantot rekvizītu, kura nav sarakstā, meklēšanas lodziņā ieraksta tā nosaukumu, kolu un tad tekstu, piemēram:

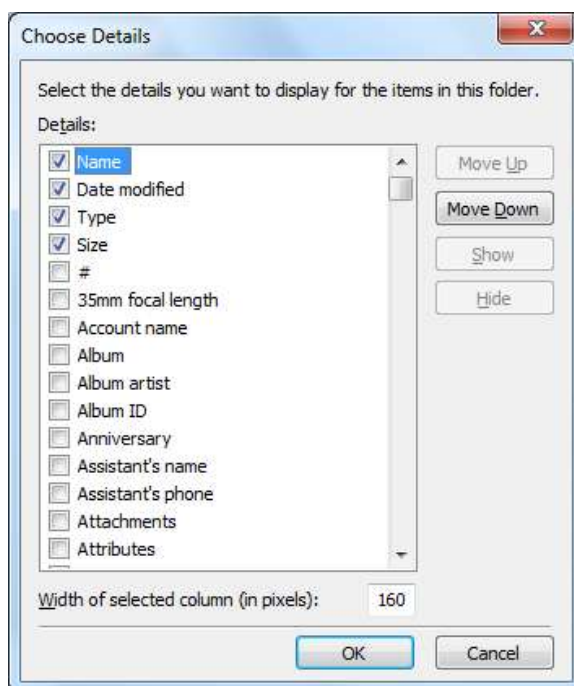

Šādi var izmantot jebkuru rekvizītu. Lai iegūtu visu rekvizītu sarakstu:

- ➔ izvēlas detalizētās informācijas skatu;
- ➔ lieto kolonnu virsrakstu konteksta izvēlnes komandu **More...**:

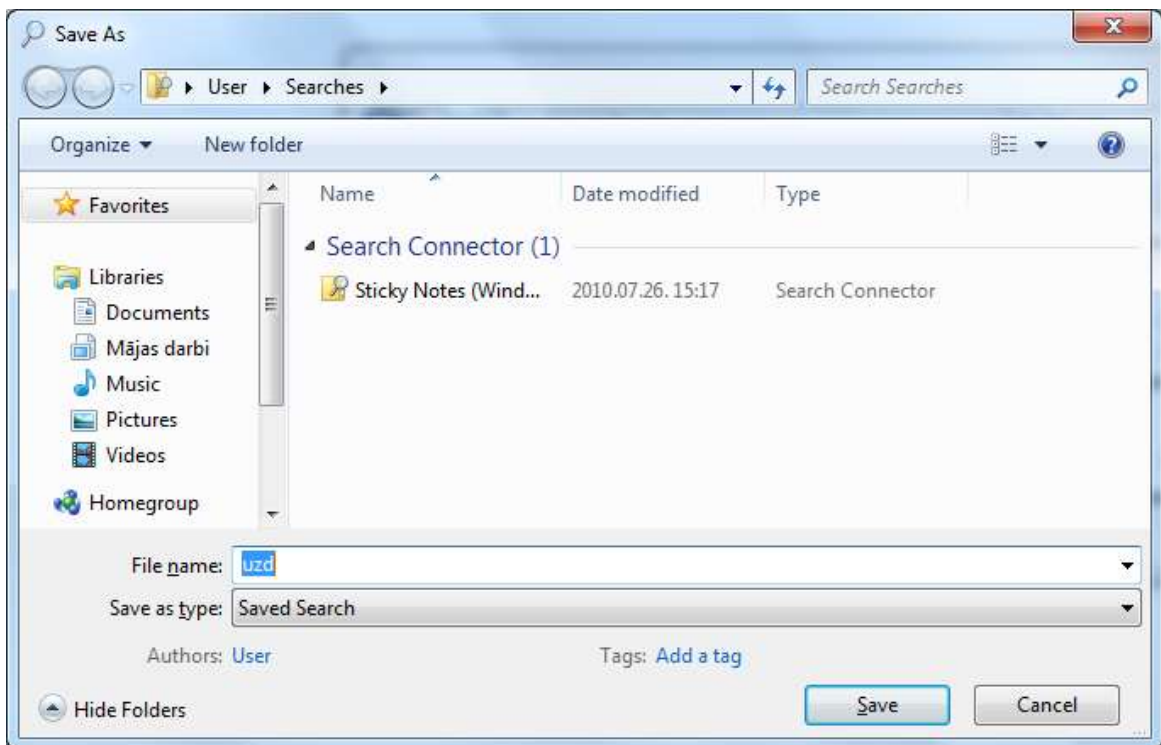

Saraksts satur visus rekvizītus, bet tas nenozīmē, ka tie ir jebkurai no datnēm. Tā, piemēram, rekvizīts **Album** var būt audio datnei, bet nebūs teksta dokumentam.

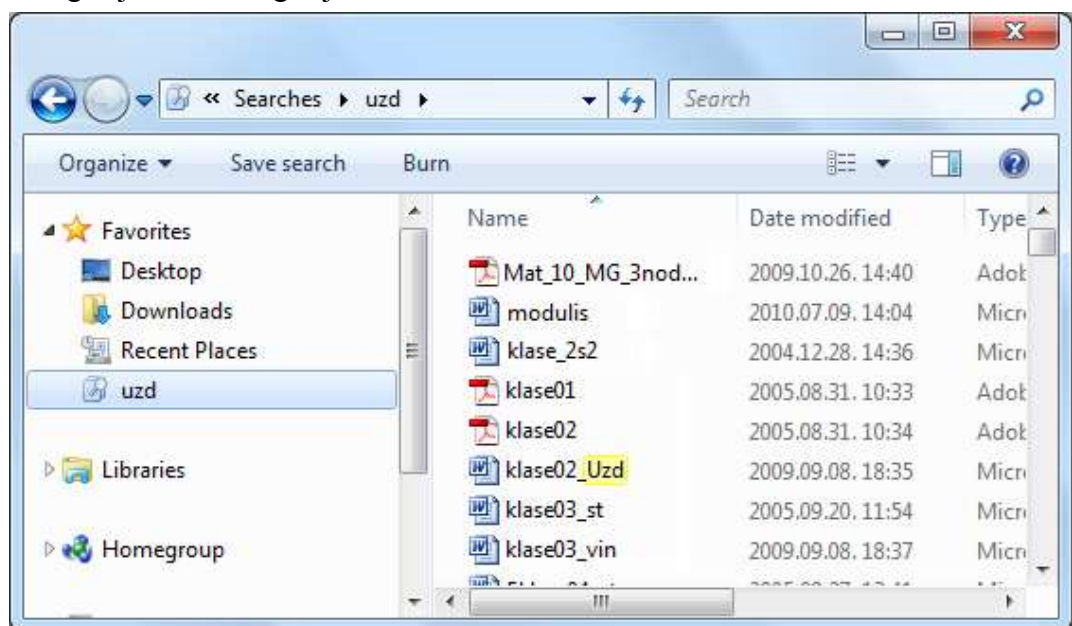
2.2.4.4. Meklēšanas rezultātu saglabāšana

Meklēšanas rezultātus var saglabāt un vēlāk izmantot, ja nepieciešams tas pats datņu kopums. Pēc meklēšanas, kas veikta *Windows Explorer* logā, rīkjoslā ir pieejama meklēšanas rezultātu saglabāšanas poga **Save search**. Pēc tās piespiešanas atveras datnes saglabāšanas dialoglodziņš **Save As**, kura lodziņā **File name:** redzams meklētais teksts, ko arī ieteicams atstāt kā datnes vārdu, piemēram:

Saglabātie meklēšanas rezultāti ir pieejami:

- navigācijas rūts kategorijā **Favorites**:

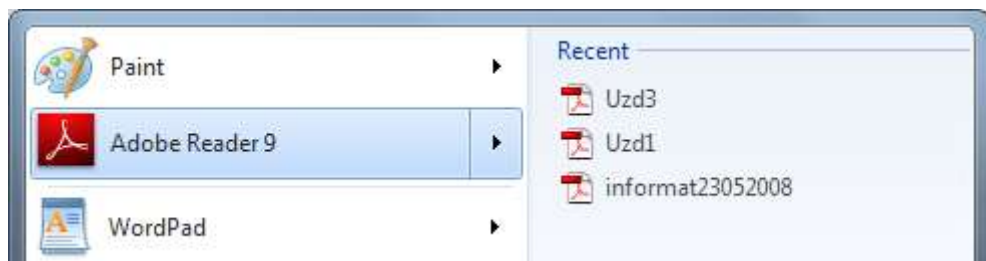
- lietotāja mapes apakšmapē **Searches**:

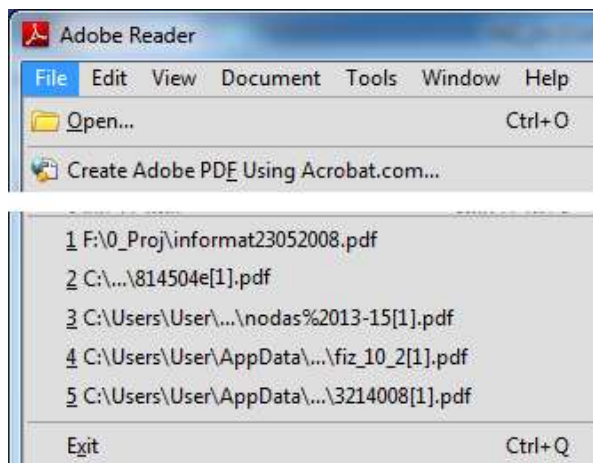
2.2.4.5. Nesen lietoto un biežāk lietoto datņu saraksta apskate

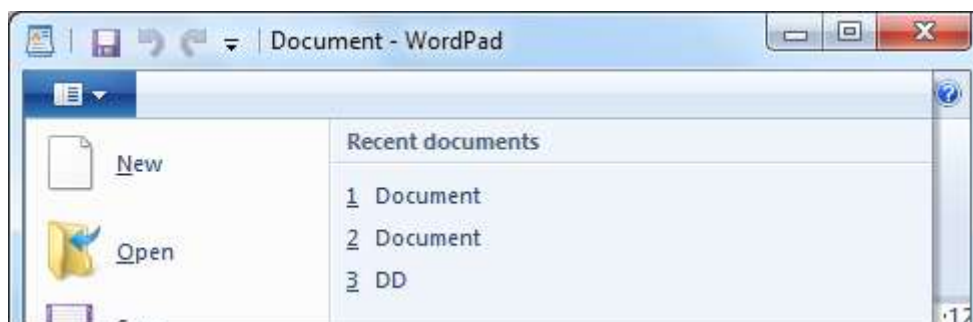
Lai ātrāk un vienkāršāk piekļūtu nesen lietotām datnēm, var izmantot dažādus paņēmienus, piemēram:

- programmām, kas redzamas starta pogas kreisajā rūtī, var atvērt sarakstu **Recent** ar datnēm, kas lietotas pēdējās. Sarakstā atrodas ne tikai attiecīgajā programmā izveidotās, bet arī izmantotās, piemēram, tekstapstrādes lietotnes sarakstā būs arī ievietoto attēlu datnes:

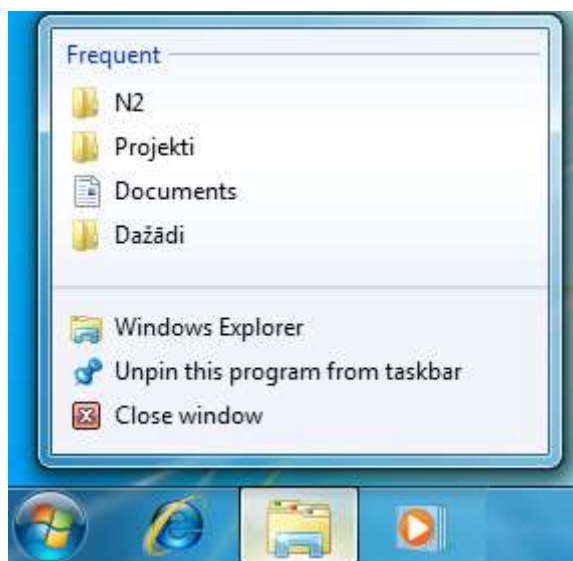

- pēdējo atvērto datņu sarakstu (**Recent Documents**) var saturēt programmas pirmā izvēlne vai lentes cilne (parasti tai ir nosaukums **File**):

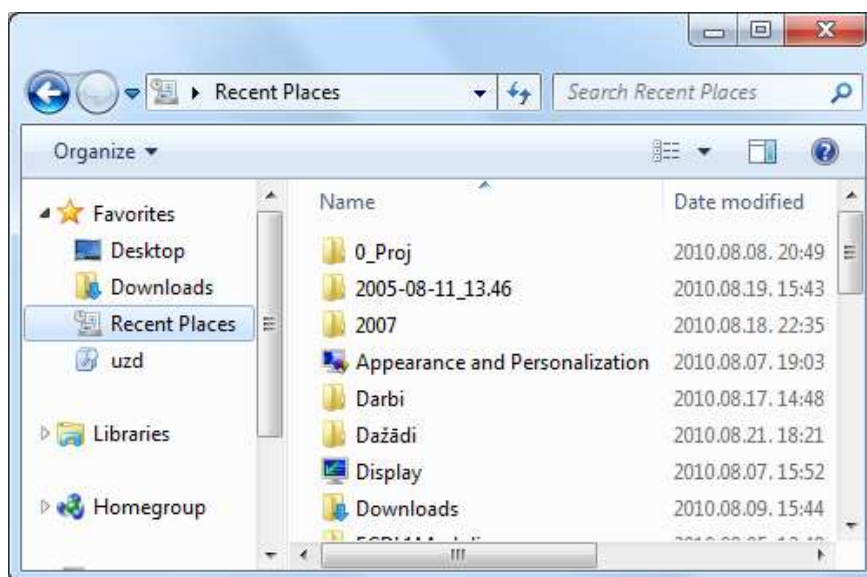

Biežāk lieto datņu sarakstu **Frequent** var saturēt programmas saīsnēs uzdevumjoslā konteksta izvēlnē, piemēram:

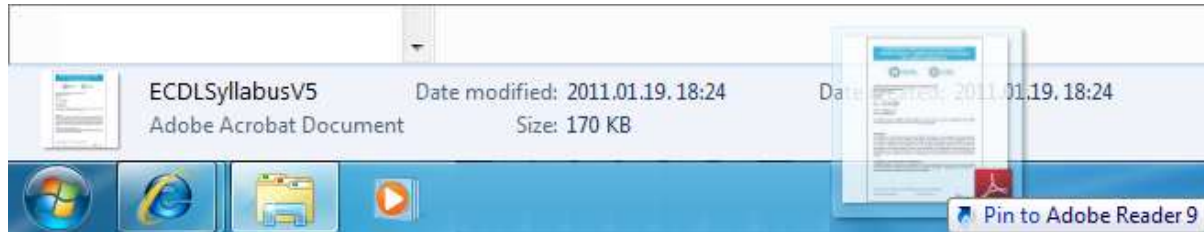

Windows Explorer navigācijas rūs kategorijas **Favorites** mape **Recent Places** satur biežāk apmeklēto vietu (mapju) saīsnēs:

Ja ar kādu dokumentu ilgstoši jāstrādā regulāri, to var ievietot uzdevumjoslā, piemēram:

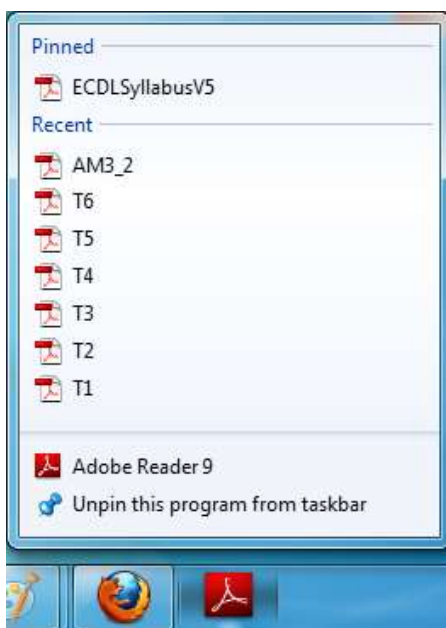
- ➔ atlasa dokumentu *Windows Explorer* logā;
- ➔ pārvieto tā ikonu uz uzdevumjoslu:

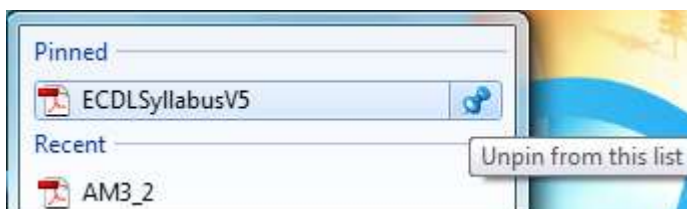
- ➔ atlaiž peles pogu. Ja attiecīgās lietotnes ikona uzdevumjoslā nav bijusi, tā tiek izveidota:

Saglabāto datni atver no starta pogas biežāk izmantoto lietotņu saraksta vai lietotnes saīšnes uzdevumjoslā konteksta izvēlnes, piemēram:

Ja datni no šīs izvēlnes vēlas izņemt, lieto komandu **Unpin from this list**:

2.3. PALĪGPROGRAMMAS

2.3.1. Datņu saspiešana

2.3.1.1. Datņu saspiešanas iespējas

Apvienojot vienu vai vairākas datnes, veidojas viena datne, ko mēdz dēvēt par arhīvu. Arhīva datņu veidošanas nepieciešamību nosaka dažādi faktori, piemēram:

- datus, ko reti izmanto, var turēt vienā, tādējādi samazinot datņu skaitu;
- e-pasta vēstulei ir ērtāk piesaistīt vienu datni, nevis daudzas, piemēram, sūtot fotogrāfijas.

Datņu arhivēšanas programmas bez datņu apvienošanas parasti veic arī to saspiešanu. Saspiešana (*compressing*) ir datu ierakstīšana atmiņā tā, lai tie aizņemtu mazāk vietas.

Pastāv dažādi arhīva datņu formāti, kas nodrošina gan arhivēšanu, gan datņu saspiešanu, piemēram, 7z, ARC, RAR un ZIP.

Arhivēšanas līdzekļi var būt gan kā atsevišķas programmas, gan arī operētājsistēmas sastāvdaļa.

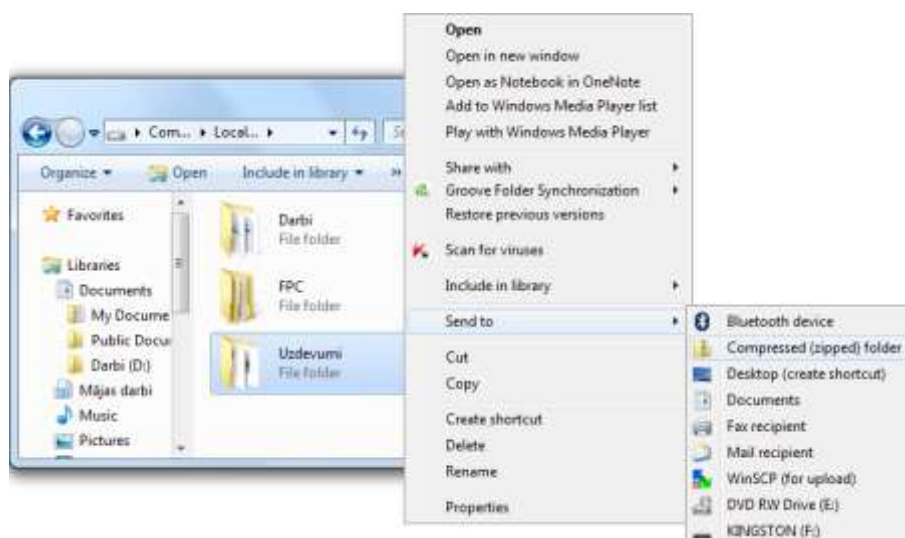
Operētājsistēma *Windows 7* satur arhivēšanas līdzekli, kas veido ZIP formāta datnes. Ja datorā nav instalētas citas datņu saspiešanas programmas, arhīva datnei ir mapes ikona ar rāvējslēdzēju:

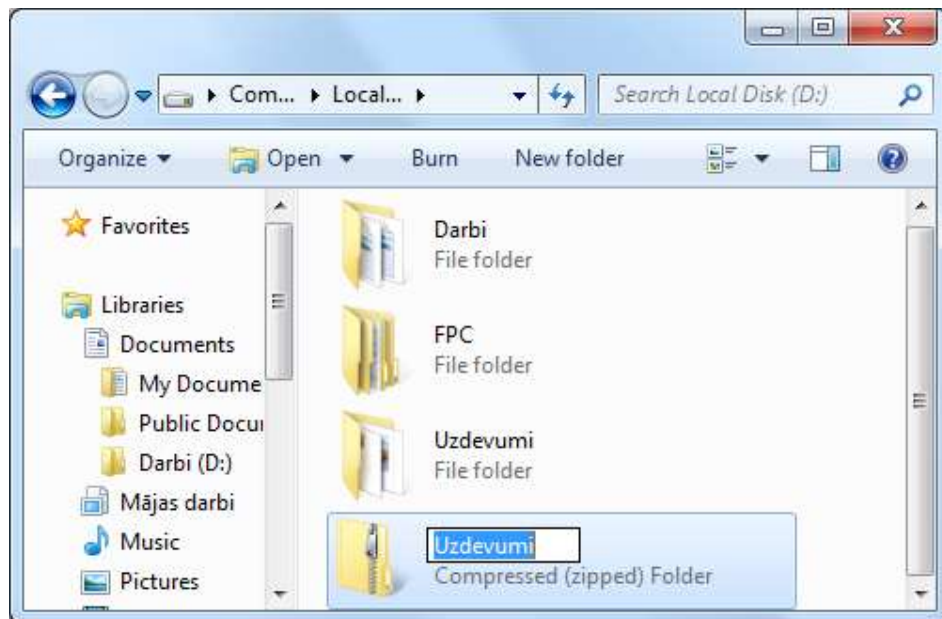
2.3.1.2. Saspiestas datnes (arhīva) izveidošana

Lai izveidotu saspiestu datni:

- ➔ atlasa arhivējamo mapi vai datni;
- ➔ lieto konteksta izvēlnes apakšizvēlnes **Send To** komandu **Compressed (zipped) Folder**:

- ➔ Tiek izveidota saspiebtā datne ar tādu pašu nosaukumu kā atlasītajai mapei vai datnei un teksta kursoru nosaukuma rāmītī:

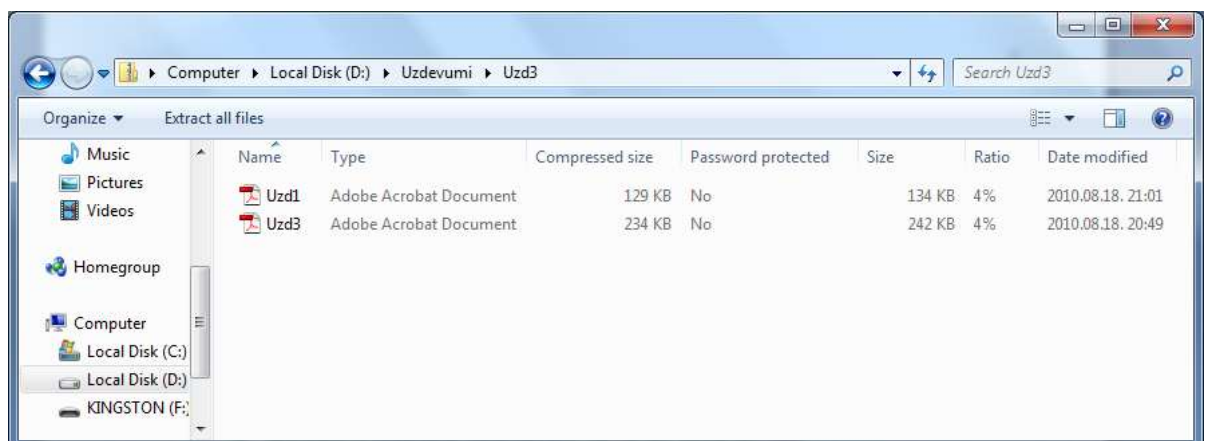
- ➔ ja nepieciešams, arhīva datnei ievada citu nosaukumu.

Ja vienlaikus ir atlasītas vairākas datnes un/vai mapes, arhīvs iegūst tās arhivējamās datnes (mapes) vārdu, kas aktuālajā mapē ir saglabāta pirmā:

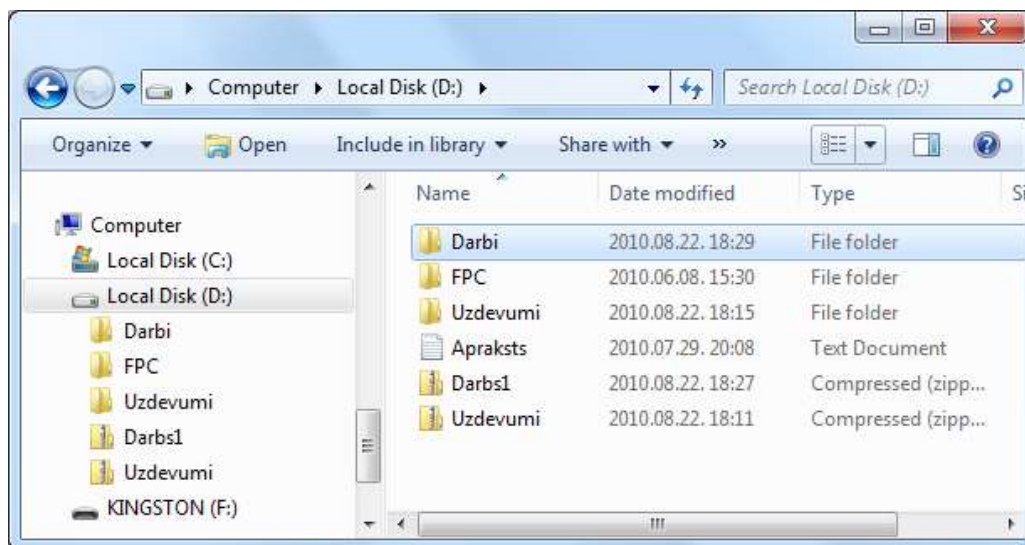
Izveidotajai saspiebtajai datnes mapei ir vairākas papildu kolonnas:

- saspiebtais lielums **Compressed size**;
- vai ir aizsargāts ar paroli **Password protected** (*Windows 7* paroles pievienošanu nenodrošina);
- saspiešanas koeficients **Ratio**.

Arhīvā datnēm netiek rādītās dzīvās ikonas.

Arhīva datnes ir redzamas navigācijas rūtī datora hierarhiskajā struktūrā zem mapēm, bet saraksta rūtī – kopā ar datnēm, piemēram:

Lai arhīvam pievienotu datni, rīkojas tāpat, kā datni dublējot, piemēram:

- atlasa arhivējamo datni (datnes);
- lieto kādu no kopēšanas paņēmieniem, piemēram, konteksta komandu **Copy**;
- atver arhīva datni;
- lieto kādu no ielīmēšanas paņēmieniem, piemēram, konteksta komandu **Paste**.

Arhivējot mapi, tiek arhivētas visas datnes, kas atrodas izvēlētajā mapē un tās apakšmapēs, parasti saglabājot informāciju par to, kurā mapē katra no datnēm atradusies.

2.3.1.3. Atspiešana (atarhivēšana)

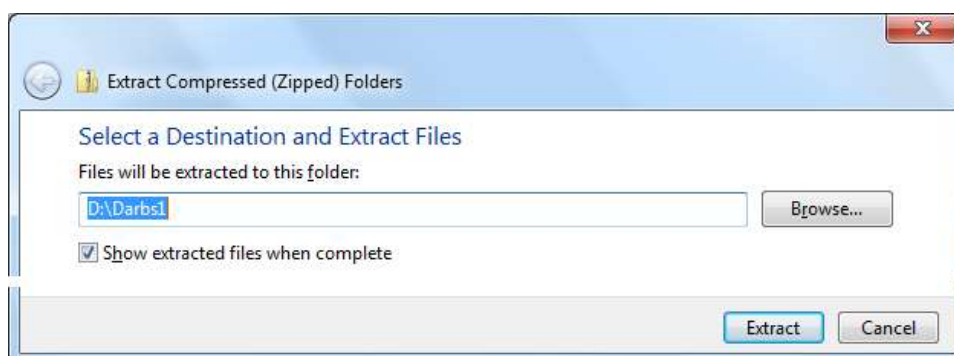
Lai izmantotu saspiestās datnes saturu, tā ir jāatspiež jeb jāatarhivē (*unzip*).

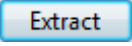
Windows 7 ZIP formāta arhīvā esošo datņu atspiešanu veic tāpat kā dublēšanu.

Arhīva datnes atarhivēšanu var, piemēram, veikt:

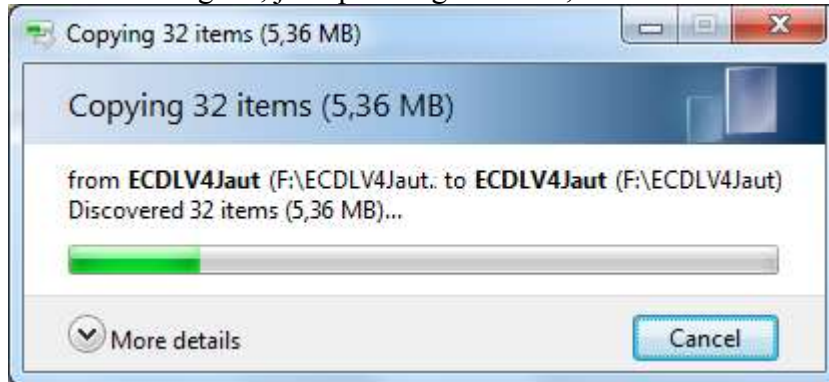
- atvērtā arhīvā ar rīkjoslās pogu **Extract all files**;
- arhīva ikonai lietojot konteksta komandu **Extract All...**

Komandas izpildes rezultātā atveras vednis, kurā:

- ➔ izvēlas atspiesto datņu saglabāšanas vietu vienā no veidiem:
 - ievadot tekstlodziņā Files will be extract to this folder;
 - izvēloties pogas dialoglodziņā;
- ➔ ja būs atzīmēta izvēles rūtiņa **Show extracted files when complete**, pēc komandas izpildes atvēršies mape, kurā tika ievietotas atarhivētās datnes;
- ➔ piespiež pogu .

Atarhivēšanas gaita, ja tā prasa ilgāku laiku, var būt redzama lodziņā:

2.3.1.4. Citas arhivēšanas iespējas

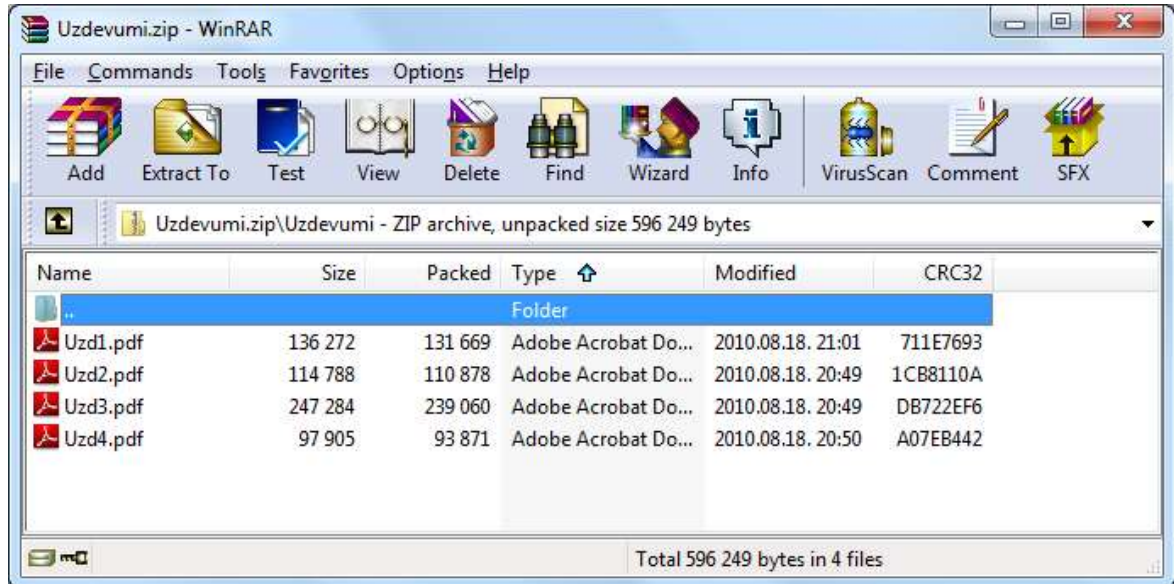
Windows 7 uztur tikai ZIP formātu, taču mēdz būt situācijas, kad ir nepieciešams cits arhivēšanas formāts. Cita formāta arhīva datņu apstrādei var izmantot kādu no bezmaksas vai izplatāmprogrammatūras arhivēšanas programmām. Pastāv arī portatīvās arhivēšanas programmas.

Bez arhivēšanas un atarhivēšanas šīs programmas var nodrošināt arī dažādas papildu iespējas, piemēram:

- izvēlēties saspiešanas formātu un saspiešanas pakāpi;
- izveidot arhīva datni, kuru atverot, notiks pašatarhivēšanos (*self extracting*) un nebūs nepieciešama arhivēšanas programma;
- pievienot paroli, bez kuras ievades nevarēs veikt atspiešanu (*password protected*);
- izveidot vairāku sējumu arhīva datni (*multi-volume*). To parasti izmanto gadījumos, ja liels datu apjoms ir jāsadala pa vairākiem nelieliem datu nesējiem vai ir e-pasta piesaistnes lieluma ierobežojumi.

WinRAR

Kā piemērs tiks apskatīta *WinRAR* programmas versija 3.51. *WinRAR* programmas logs ar atvērtu arhīva datni:

Rīkjoslas pogu lietojums:

- **Add** – datņu pievienošana arhīvam;
- **Extract To** – atspiešana ar datņu atrašanās vietas izvēli;
- **Test** – arhīva datnes pārbaude, vai tā nav bojāta;
- **View** – satura apskate, kad datnes tiek atvērtas vai nu noklusētās lietotnes logā, kas tiek noteikta pēc datnes nosaukuma paplašinājuma vai kā nenoformēta teksta datne;
- **Delete** – datņu izmešana no arhīva;
- **Find** – datņu meklēšana pēc nosaukuma (var izmantot aizstājējzīmes) un/vai pēc norādītās frāzes datnes saturā;
- **Wizard** – atarhivēšanas vednis;
- **Info** – detalizēta informācija par arhīva datni;
- **Repair** – bojājumu izlabošana arhīva datnē;
- **Virus Scan** – pretvīrusu programmas iestatīšana arhīvu pārbaudei;
- **Comment** – komentāru pievienošana vai rediģēšana;
- **SFX** – pašatahivējošas datnes izveide.

Dažas noderīgas izvēlnes komandas:

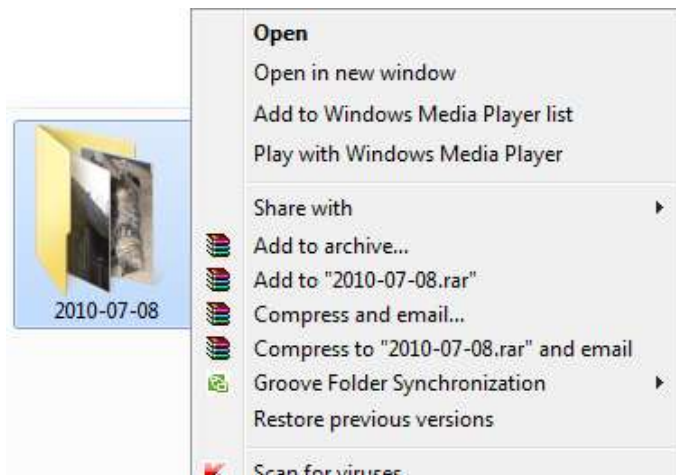
- **File / Open Archive** – arhīva datnes atvēršana;

- **File / Set Default password** – noklusētās paroles ievade.

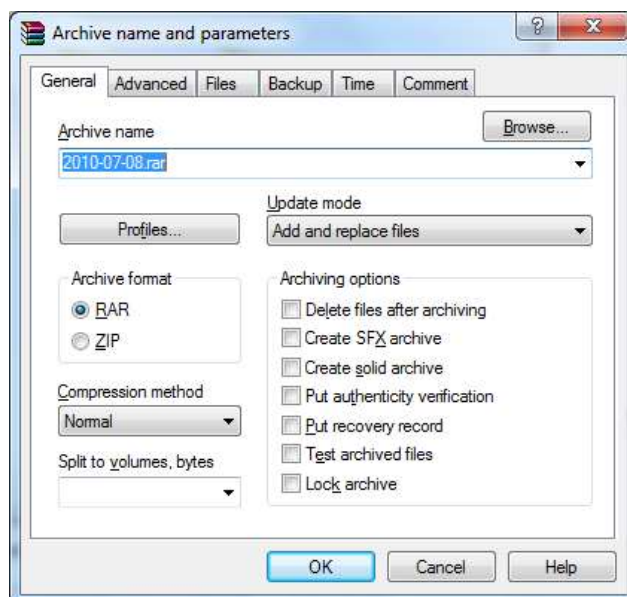

Ērtāk darbam ar arhīva datnēm var izmantot konteksta izvēlni. Tajā pa labi no katras arhivēšanas programmas komandām ir redzama programmas ikona.

WinRar arhivēšanas komandas, kas ir pieejamas konteksta izvēlnē:

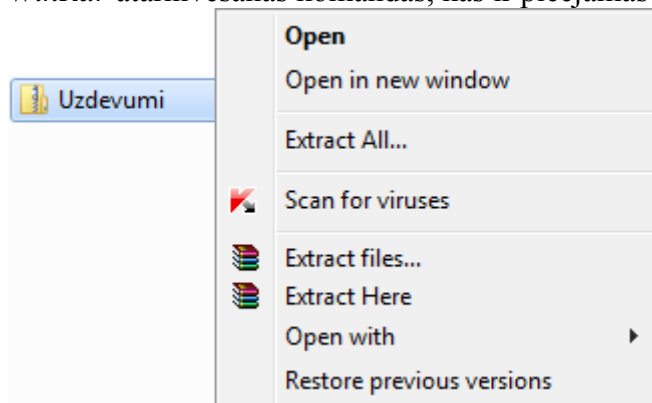

- komandu **Add to archive...** izmanto, lai dialoglodziņā **Archive name and parameters** varētu izvēlēties arhīva datnes nosaukumu un veiktu citus iestatījumus:

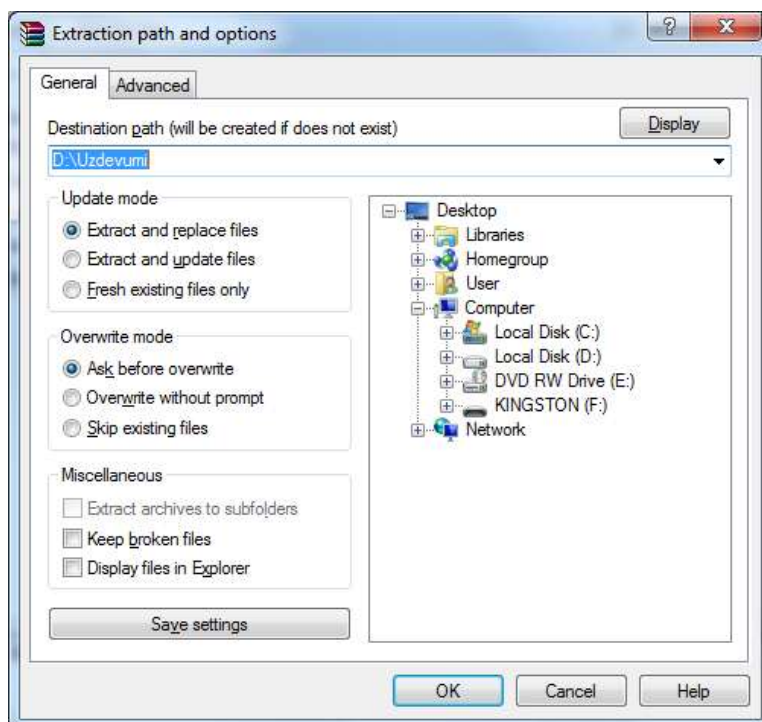

- komandu **Add to „2010-07-08.rar”** izmanto, lai izveidotu arhīva datni ar doto nosaukumu, turklāt tā tiks izveidota tajā pašā mapē, kurā atrodas arhivējamā datne (mape);
- komandu **Compress to...** lieto, lai dialoglodziņā **Archive name and parameters** varētu izvēlēties arhīva datnes nosaukumu un veikt citus iestatījumus un pēc tam tūlīt nosūtīt pa e-pastu (var lietot, ja tiek izmantota datorā instalēta e-pasta programma un ir veikti atbilstoši iestatījumi);
- komandu **Compress to „2010-07-08.rar” and email** izmanto, lai izveidotu arhīva datni tūlītējai nosūtīšanai pa e-pastu (var lietot, ja tiek izmantota datorā instalēta e-pasta programma un ir veikti atbilstoši iestatījumi).

WinRAR atarhivēšanas komandas, kas ir pieejamas konteksta izvēlnē:

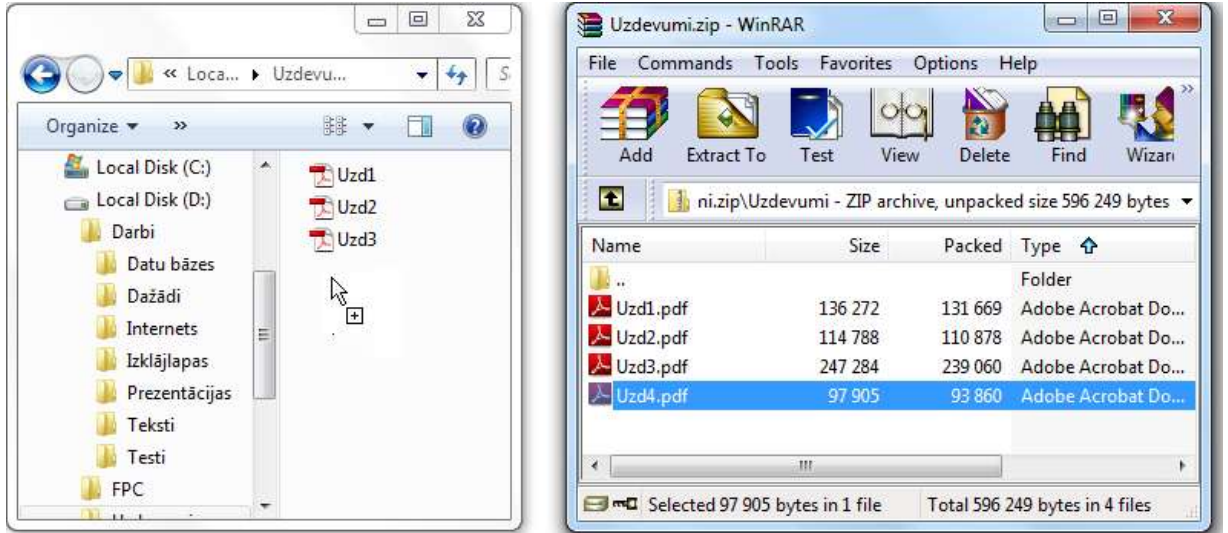

- komandu **Extract Here** izmanto, lai datnes atarhivētu tajā pašā mapē, kurā atrodas arhīva datne;
- komandu **Extract files...** lieto, lai dialoglodziņā varētu izvēlēties atarhivēšanas vietu un/vai veikt citus iestatījumus:

Ar atlasīto datņu pārvilkšanu starp *WinRAR* programmas un *Windows Explorer* logiem var veikt:

- atarhivēšanu – no *WinRAR* uz *Windows Explorer*;
- pievienošanu arhīvam – no *Windows Explorer* uz *WinRAR*.

Tāpat šīs darbības starp abiem logiem var veikt, izmantojot citas dublēšanas un ievietošanas metodes.

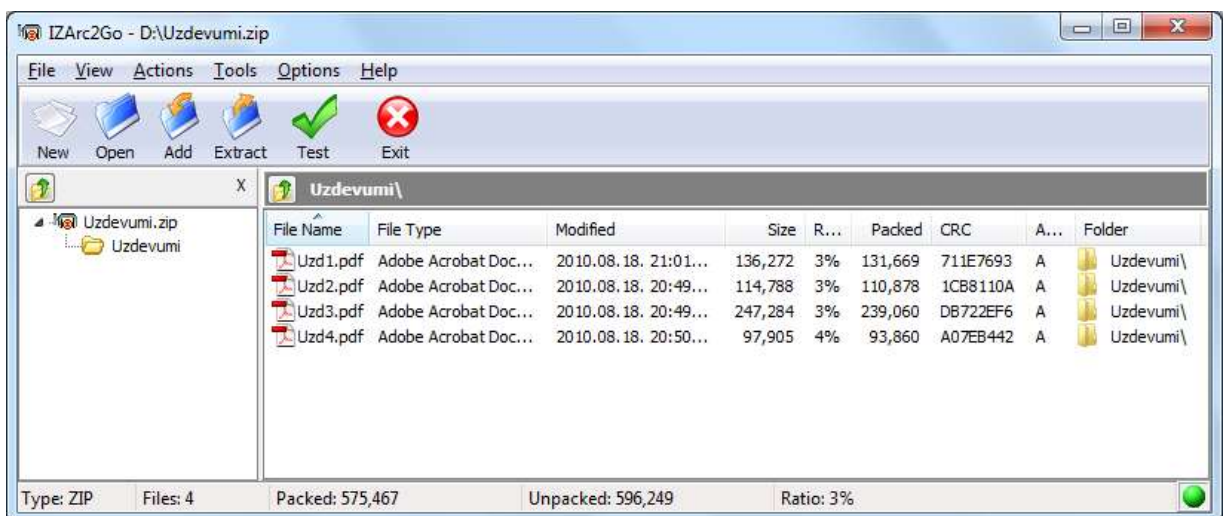
IZArc2Go

IZArc2Go ir portatīva arhivēšanas programma instalēšanai zibdiskā nevis datorā. Kā piemērs tiks apskatīta versija 4.1.2 angļu valodā, bet programmai var iestatīt arī latviešu valodu.

Portatīvās versijas trūkums, ka arhivēšanas un atarhivēšanas komandas nav pieejamas konteksta izvēlnē.

Priekšrocība ir tā, ka daudzu formāta arhīvu veidošanas un atarhivēšanas līdzekļi var lietot datoros bez instalēšanas.

Programmas *IZArc2Go* logs:

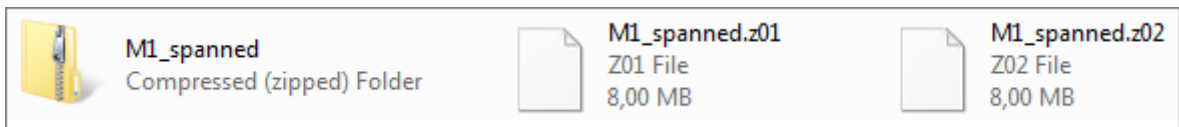

Rīkjoslas pogas:

- **New** – jauna arhīva izveidošana;
- **Open** – eksistējoša arhīva atvēršana;
- **Add** – datņu pievienošana arhīvam;
- **Extract** – datņu atarhivēšana;
- **Test** – arhīva datnes pārbaude, vai tā nav bojāta;
- **Exit** – programmas aizvēršana.

Dažas noderīgas izvēlnes komandas:

- **Actions / Make .exe file** – pašatahivējošas arhīva datnes izveide;
- **Actions / Comments** – komentāru pievienošana arhīvam;
- **Tools / Create Multi-Volume Set** – vairāku sējumu arhīva izveide, piemēram:

2.3.2. Datorvīrusi

2.3.2.1. Datorvīrusi un aizsardzība pret tiem

Datorvīruss (*computer virus*) ir programma, kas patvaļīgi pievienojas datnēm un to darba laikā veic dažādas nevēlamas darbības, piemēram, bojā datnes, mapes un aprēķinu rezultātus, dzēš vai piesārņo atmiņu, kā arī citādi traucē datora darbību.

Ir vairākas pazīmes, kas datorvīrusu atšķir no parastas programmas:

- tas aktivizējas bez lietotāja ziņas un veic nevēlamas darbības;
- spēj “inficēt” vai mainīt citu datņu saturu;
- pavairo sevi un var izplatīties uz citām datnēm vai datorsistēmām.

Datorvīrusu darbības izpausmes var būt dažādas – daži vīrusi var būt arī samērā nekaitīgi, bet citi spēj iznīcināt visus datus.

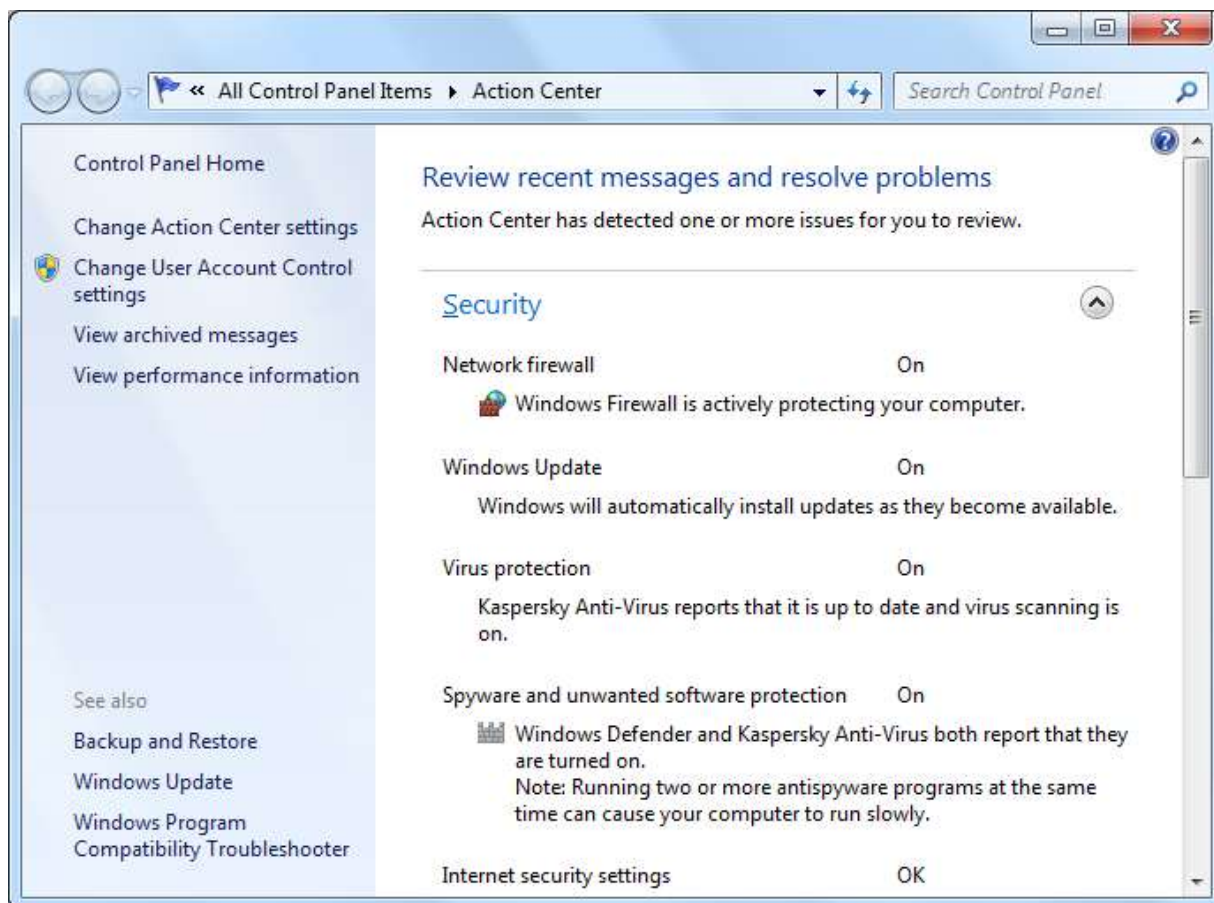
Datorvīrusi var tikt pārnesti no viena datora uz otru ar inficētajām datnēm, piemēram:

- ar zibdiskiem, kompaktdiskiem u. c. datu nesējiem;
- internetā lejupielādējot datnes;
- ar e-pasta piesaistēm;
- datortīklā, koplietojot datnes.

Visātrāk datorvīrusi izplatās caur internetu un e-pastu.

Aizsardzībai pret datorvīrusiem izmanto pretvīrusu programmas. Pretvīrusu programma (*antivirus*) ir programma, ar ko pārbauda (skenē) datnes un atmiņas ierīces datorā, lai noskaidrotu, vai tās nav inficētas, kā arī, lai identificētu, izolētu un likvidētu tajās iekļuvušos vīrusus. Jāatceras, ka pretvīrusu programma ne vienmēr var atrast un likvidēt visus datorvīrusus.

Sistēma *Windows 7* nesatur pretvīrusu programmatūru, tomēr tā regulāri pārbauda, vai datorā tāda ir instalēta, darbojas un ir atjaunināta. Par to var pārliecināties darbību centra kategorijā **Security**, piemēram:

2.3.2.2. Pretvīrusu programmu lietošana

Kā piemērs tiks apskatīta pretvīrusu programma *Kaspersky Antivirus*.

Pretvīrusu programmas parasti atmiņā paliek pastāvīgi un spēj noteikt vīrusu parādīšanos. Tās ikona ir redzama uzdevumjoslas paziņojumu apgabalā:

Automātiskā skenēšana

Pretvīrusu programma parasti skenē (pārbauda) katru atveramo datni. Gadījumā, ja tiek konstatēts vīruss, lietotājam paziņojumu apgabalā tiek izvadīts attiecīgs paziņojums:

Gadījumā, ja vīrusu no datnes iztīrīt nav izdevies, lietotājam tiek piedāvāta iespēja dzēst inficēto datni (**Delete**) vai atstāt bez izmaiņām (**Skip**):

Ja vīruss ir atrasts e-pasta piesaistnē, tā netiek atvērta un uz ekrāna izdots paziņojums, piemēram:

Nomaināmo atmiņas ierīču automātiskā pārbaude

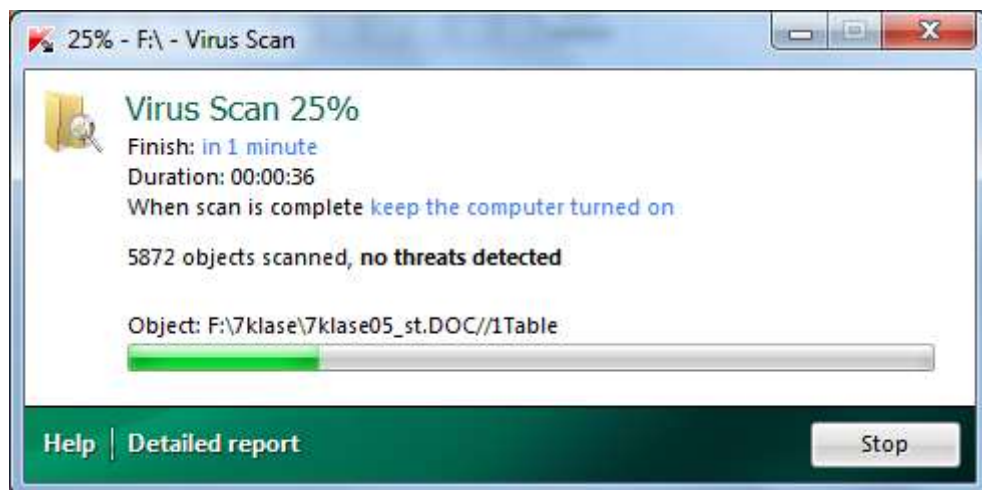
Ievietojot nomaināmo datu nesēju datorā, automātiski tiek veikta tā skenēšana:

- ➔ uzdevumjoslas paziņojuma apgabalā tiek izvadīts vaicājums, kā veikt diska skenēšanu:
 - **Full Scan** – pilno skenēšanu, ieskaitot arhīva datņu pārbaudi;
 - **Quick Scan** – pārbaudīt tikai datnes, kas varētu būt inficētas;
 - **Skip** – neveikt skenēšanu:

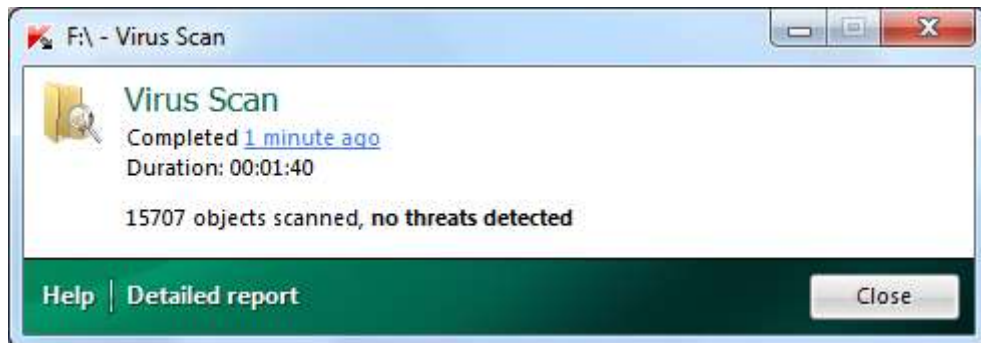
Ja tiks atzīmēta veiktā darbības izvēle, tā tiks lietota visām turpmāk nomaināmajām atmiņas ierīcēm.

- ➔ skenēšanas gaita redzama informatīvā logā:

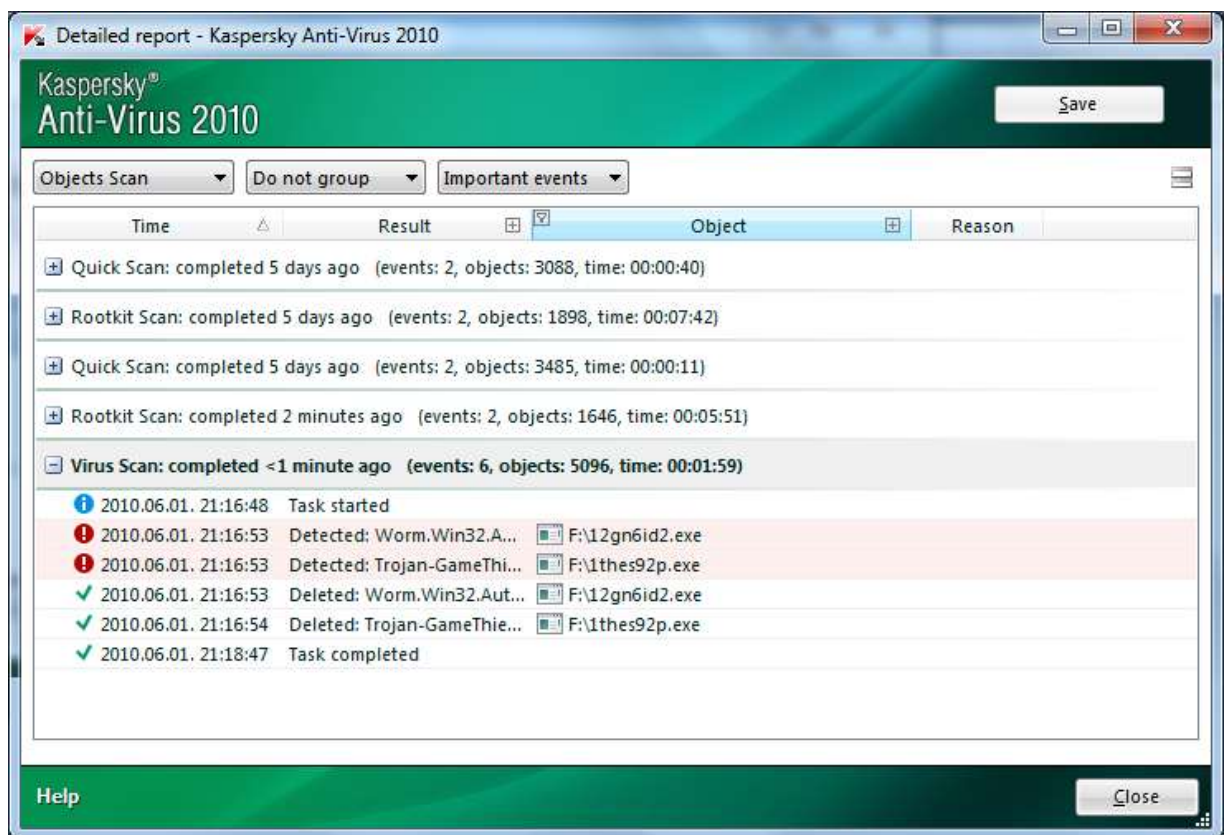

Skenēšanu var pārtraukt, piespiežot pogu vai aizverot logu;

→ skenēšanas beigās iespējams apskatīt informāciju par rezultātiem.

Detalizētu atskaiti par skenēšanas rezultātiem var apskatīt, atverot saiti **Detailed report**.

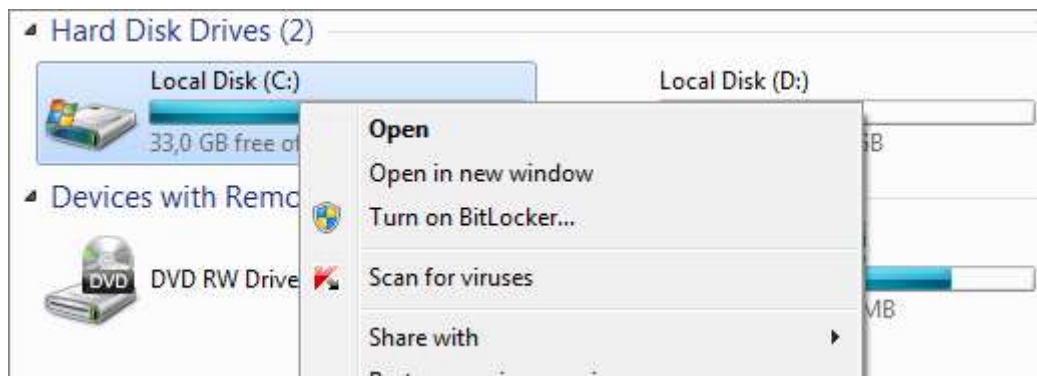
Skenēšana

Jāatceras, ka ir lietderīgi periodiski pārbaudīt visu ciето disku, lai varētu atklāt arī vecākus vīrusus, ko pretvīrusu programma agrāk vēl nav spējusi atklāt.

Lai pārbaudītu ciето disku:

- *Windows Explorer* navigācijas rūtī atver kategoriju **Computer**;

- pārbaudāmā diska ikonai lieto konteksta skenēšanas komandu **Scan for viruses**:

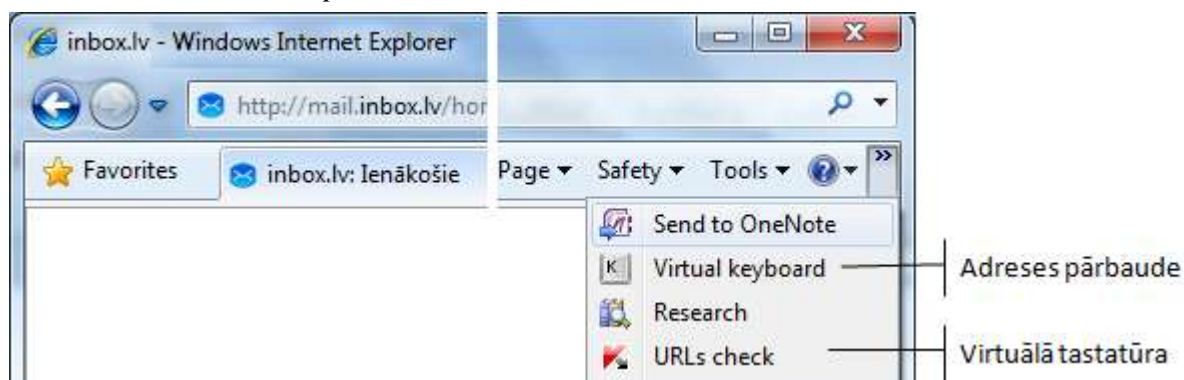

Skenēšana notiek tāpat kā nomaināmajai atmiņas ierīcei.

Interneta pārlūkprogrammu papildinājumi

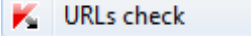

Kaspersky Antivirus 2010 papildina interneta pārlūkprogrammas rīkjoslu ar divām pogām, kas saistītas ar drošību internetā, piemēram:

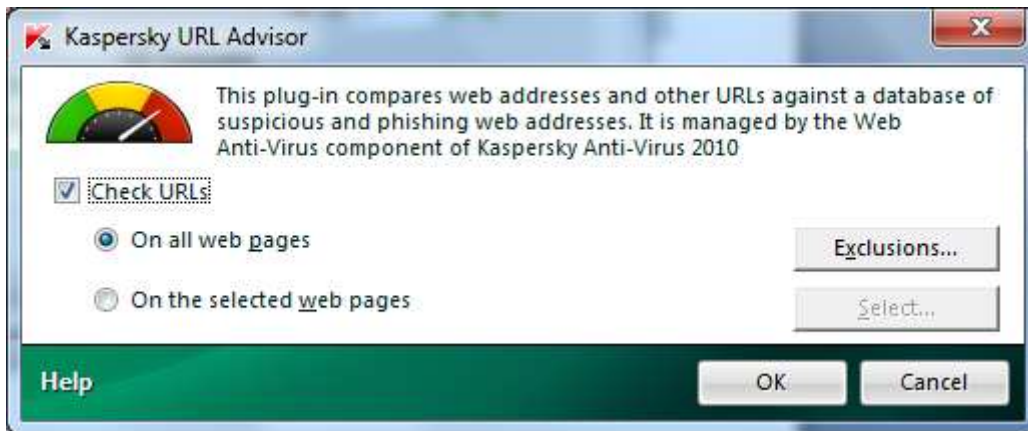
- *Windows Internet Explorer 8:*

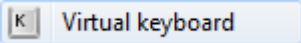

- *Mozilla Firefox:*

Adrešu pārbaudes komandas vai pogas (**Link Filter**) dialoglodziņā var mainīt iestatījumus:

Komanda veic interneta adrešu pārbaudi, salīdzinot ar datu bāzi un nosakot, vai adrese ir „īsta”. Tas nepieciešams, lai izvairītos no pikšķerēšanas (*phishing*) gadījumiem, kad lietotājs tiek aizvilināts uz tīmekļa vietni, kas atdarina reāla uzņēmuma vietni ar mērķi iegūt no klienta paroli, kredītkaršu informāciju vai citus personas datus.

Komandu vai pogu (**Open Virtual Keyboard**), lieto, lai atvērtu virtuālās tastatūras logu:

Tādā veidā ievadītā personiskā informācija tiek aizsargāta no ļaunprātīgās programmatūras (*keylogger*), kas izseko ar tastatūru veiktajām lietotāja darbībām.

Programmas logs

Programmas logu var atvērt, izpildot klikšķi uz pretvīrusu programmas ikonas uzdevumjoslas paziņojumu apgabalā:

- cilnes **My Protection** lappuse satur informāciju par to, kādu aizsardzību pretvīrusu programma nodrošina, kā arī par veiktajās skenēšanās atrastajiem apdraudējumiem:

- cilnes **Scan My Computer** lappuse satur informāciju par to, kādas skenēšanas var veikt un kad tās notikušas iepriekšējo reizi:

- cilnes **My Update Center** lappusi izmanto programmas atjaunināšanai;
- cilnes **Security+** lappuse satur vēl citus ar drošību saistītus palīg līdzekļus:
 - virtuālo tastatūru (**Virtual keyboard**);
 - drošības diska izveidošanu (**Create Rescue Disk**), ko var izmantot gadījumos, kad operētājsistēmas bojājumu dēļ to nav iespējams palaist;
 - dzēst veikto darbību vēsturi (**Erase Your Activities History**).

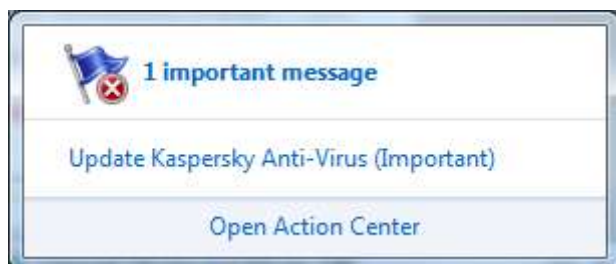

Loga apakšā redzama informācija par atlikušo programmas licencē noteikto lietošana laiku.

2.3.2.3. Pretvīrusu programmas atjaunināšana

Svarīgi ir parūpēties, lai datorā darbotos visjaunākā pretvīrusu programma un tā regulāri tiktu atjaunināta. Tā kā visu laiku tiek veidoti jauni vīrusi, pretvīrusu programmas bieži tiek atjauninātas.

Pretvīrusu programmai var būt iestatīts, lai tā atjauninātos automātiski. Ja tas nav izdarīts, paziņojumu apgabalā darbības centrs saturēs brīdinājumu, lai vērstu lietotāja uzmanību uz atjaunināšanas nepieciešamību, piemēram:

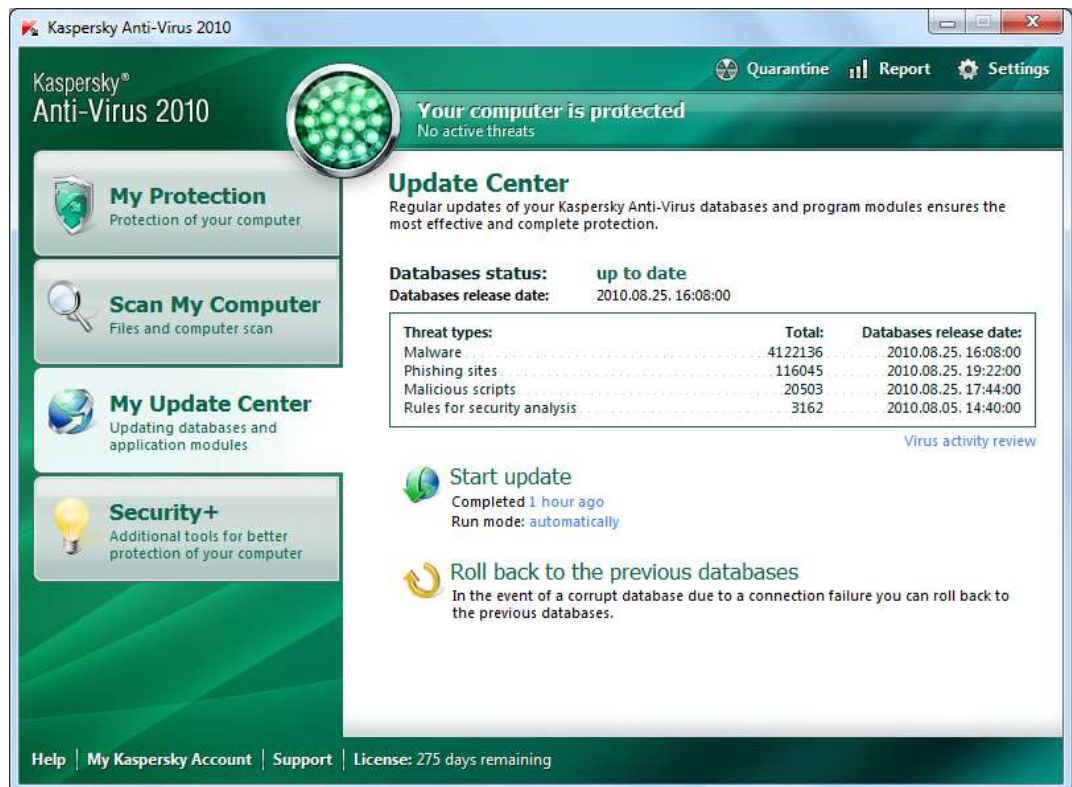

Ja dators ir pieslēgts internetam, pretvīrusu programma parasti pati pārbauda, vai nav nepieciešama atjaunināšana, un vajadzības gadījumā to veic bez lietotāja iejaukšanās.

Ja lietotājs pats vēlas veikt atjaunināšanu, jāatver pretvīrusu programmas logs un jāatrod vieta, kur veikt atjaunināšanu (*update*). *Kaspersky Antivirus 2010* tā ir cilnes **My Update Center** lappuses **My Update Center** poga **Start Update**.

Tajā var redzēt:

- kad ir veikta pēdējā atjaunināšana;
- uz doto brīdi fiksēto apdraudējumu veidu skaitu, ko programmas var atpazīt:

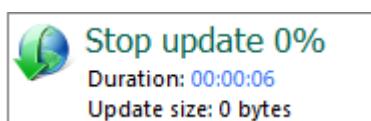
Lietotājs var:

- izsaukt atjaunināšanu (**Start update**);
- atjaunot iepriekšējo versiju, ja atjaunināšanas laikā radušās kādas problēmas (**Roll back to the previous databases**).

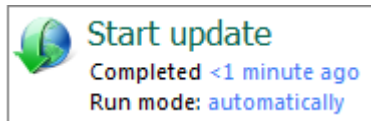
Lai veiktu atjaunināšanu, izpilda klikšķi uz pogas **Start Update**:

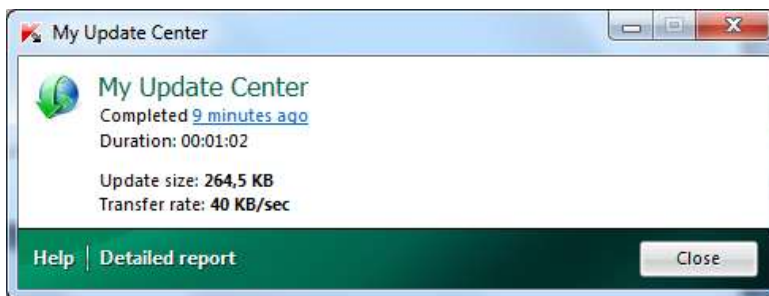
Poga maina saturu un notiek atjauninājumu meklēšana un instalēšana:

Kad process beidzies, pogas iepriekšējais saturs atjaunojas:

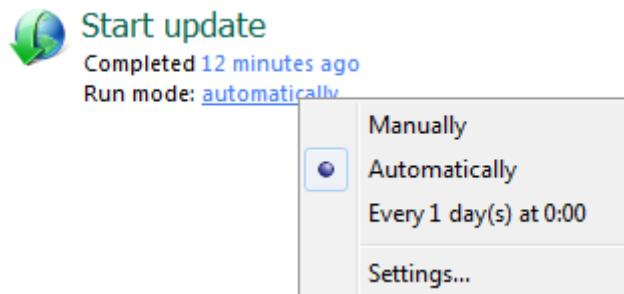

Ja vēlas apskatīt informāciju par pēdējo veikto atjaunināšanu, izmanto pogas **Start Update** saiti **Completed**:

Ja vēlas mainīt atjaunināšanas procesa iestatījumus, lieto pogas **Start Update** saiti **Run mode**, kurā var izvēlēties:

- **Manually** – atjaunināšana tiks veikta tikai pēc lietotāja iniciatīvas;
- **Automatically** – automātiski;
- **Every 1 day(s) at 0:00** (skaitliskās vērtības komandā būt arī citas) – lietotāja norādītajā biežumā (**days**) un laikā (**at**), ko precizē komandas **Settings...** iestatījumu logā:

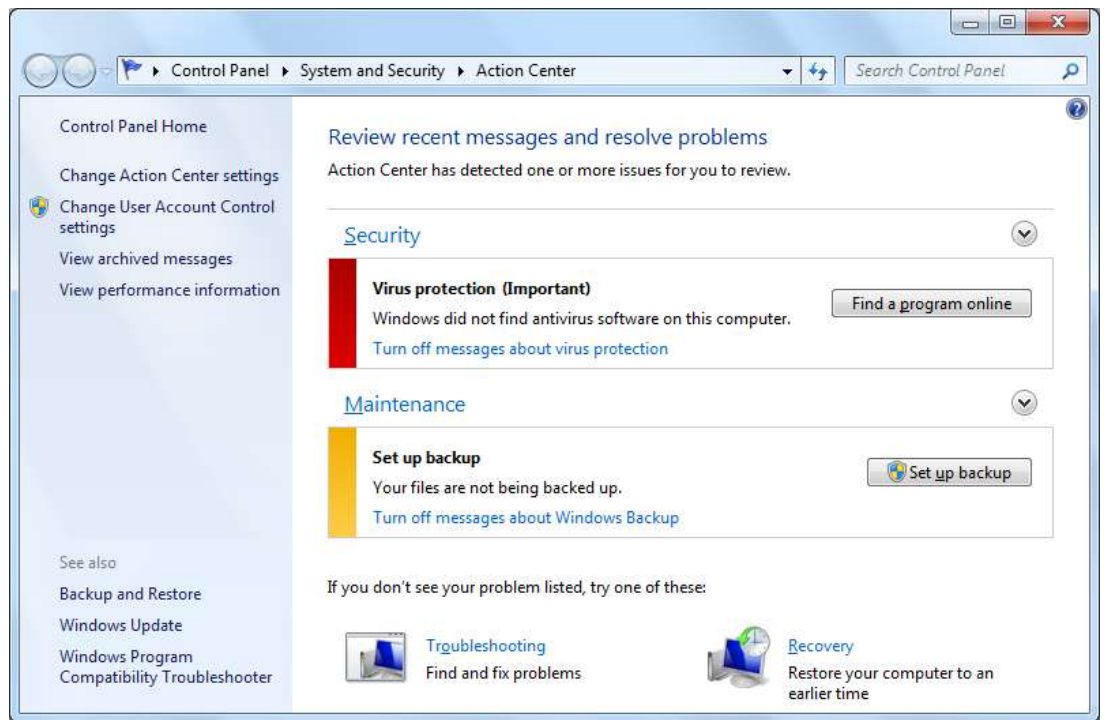

Var rasties situācijas, ka pēc atjaunināšanas *Windows 7* drošības centrs „neatpazīst” jauno versiju, un lietotājs var saņemt informāciju par to, ka datorā nav pretvīrusu programmas, piemēram:

- ar ziņojumu darbību centra paziņojumu apgabalā:

- atverot darbību centru **Action Center**, tiek piedāvāts izvēlēties kādu no *Microsoft* ieteiktajām pretvīrusu programmām:

Šādā gadījumā nepieciešams atvērt pretvīrusu programmas logu un pārbaudīt:

- vai nav beidzies lietošanas termiņš;
- vai atjaunināšana norit normāli;
- vai programmas logā nav redzami īpaši paziņojumi vai brīdinājumi.

Ja problēmas nav konstatētas, var uzskatīt, ka aizsardzība notiek, un atliek gaidīt *Windows* atjauninājumus, kad jaunā programmas versija tiks atpazīta.

2.4. DRUKAS PĀRVALDĪBA

2.4.1. Printera iestatījumi

2.4.1.1. Jauna printera instalēšana

Ja printeris ir tikko iegādāts, tas vispirms jā sagatavo darbam, piemēram, tintes printerim jāievieto tintes kasetes, kā arī papīrs. Lai printeri darbam sagatavotu pareizi, jāseko ierīcei pievienotās instrukcijas norādījumiem. Svarīgi ir ievērot veicamo darbību secību un printeri datoram nepieslēgt pirms paredzētā laika.

Pirms instalēšanas uzsākšanas:

- ➔ jāpiesakās kā operētājsistēmas administratoram;
- ➔ vēlams aizvērt atvērtās lietotnes;
- ➔ jāpārliecinās, ka ir pieejams internets;
- ➔ jāievieto datorā instalācijas disks automātiskās atskaņošanas logā **AutoPlay**, jāizvēlas instalācijas uzsākšana, piemēram, **Run Msetup4.exe**:

- ➔ pēc diska ievietošanas parasti atveras vednis.

Printera instalēšanas piemērs

Kā piemērs tiks apskatīta tintes printera *Canon PIXMA MG5150* instalēšana pēc tā sagatavošanas darbam. Instalācijas vedņa sākumā lietotājam tiek piedāvāts:

- izvēlēties atrašanās vietas reģionu:

- Kad vajadzīgā radiopoga atzīmēta, piespiež pogu ;
- pēc tam izvēlas valsti un piespiež pogu :

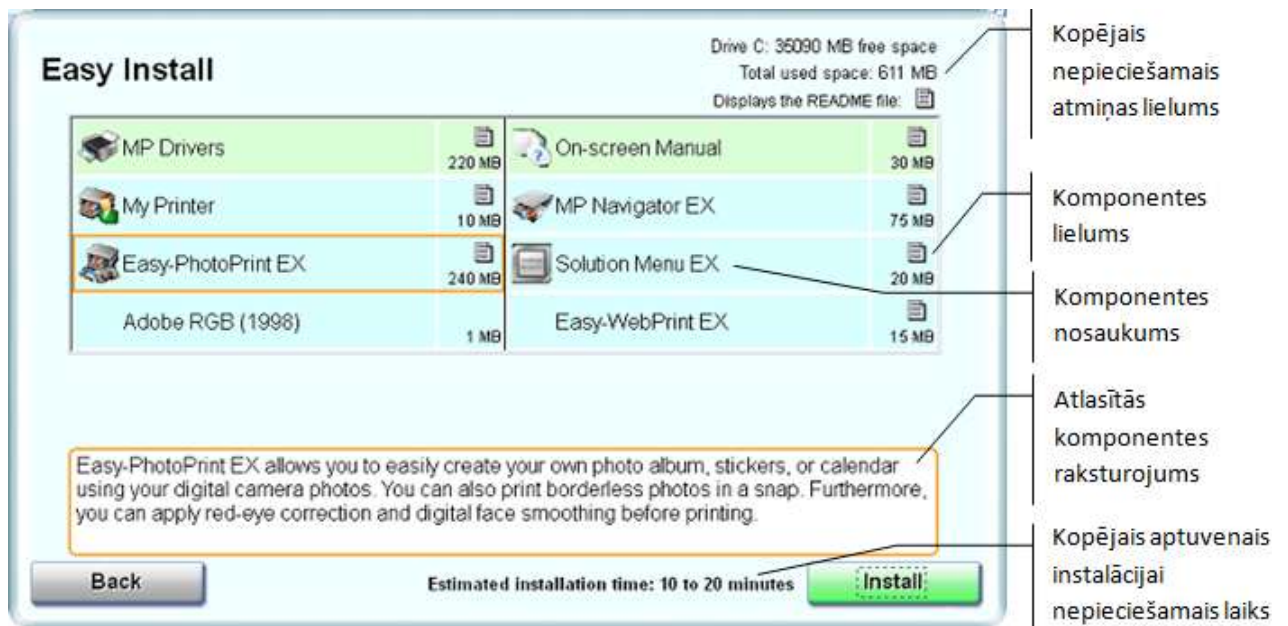

- izvēlas instalācijas veidu:

- **Easy Install** – standarta instalācija;
- **Custom Install** – lietotājs pats varēs izvēlēties, ko instalēt;
- **Exit** – pārtraukt instalēšanas vedņa darbu.

Ja ir izvēlēta standarta instalācija **Easy Install**, tiek piedāvāts iepazīties ar instalēšanai paredzētajām programmām un citu informāciju:

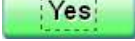
- Kopējais nepieciešamais atmiņas lielums
- Komponentes lielums
- Komponentes nosaukums
- Atlasītās komponentes raksturojums
- Kopējais aptuvenais instalācijai nepieciešamais laiks

➔ lai uzsāktu instalēšanu, piespiež pogu .

Pats instalācijas process sastāv no četriem soļiem:

➔ instalācijas pirmajā solī (**Step 1**) nepieciešams akceptēt instalējamās programmatūras licences noteikumus:

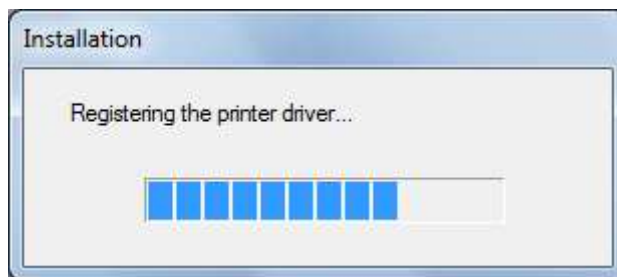
➔ iepazīstas ar licencēšanas noteikumiem un, ja tos akceptē, piespiež pogu .

➔ lai mainītu kādu no iepriekšējām izvēlēm, var izmantot pogu .

- otrajā vedņa solī (**Step 2**) logā redzams instalējamās programmatūras uzskaitījums:

- instalācija sākas pēc pogas piespiešanas un atveras logs, kurā redzama informācija par instalācijas gaitu, piemēram:

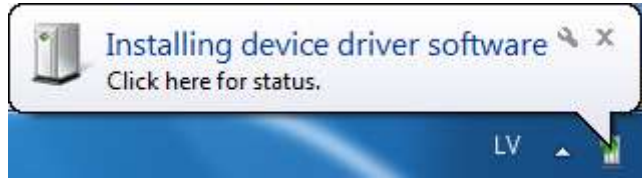

- šīs darbības var atkārtoties katrai instalējamajai programmatūrai;
 → kad programmatūras instalācija pabeigta, trešajā vedņa solī (**Step 3**) tiek parādīta darbību secība printera pieslēgšanai datoram:

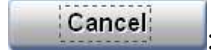

- ➔ pāreja uz printera dziņu instalāciju notiks automātiski tūlīt pēc tam, kad tiks fiksēts pareizs datora savienojums ar printeri.

Informācija par printera dziņu instalēšanu redzama arī uzdevumjoslā:

- ➔ ja printeri pareizi pieslēgt neizdodas, instalāciju var pārtraukt ar pogu

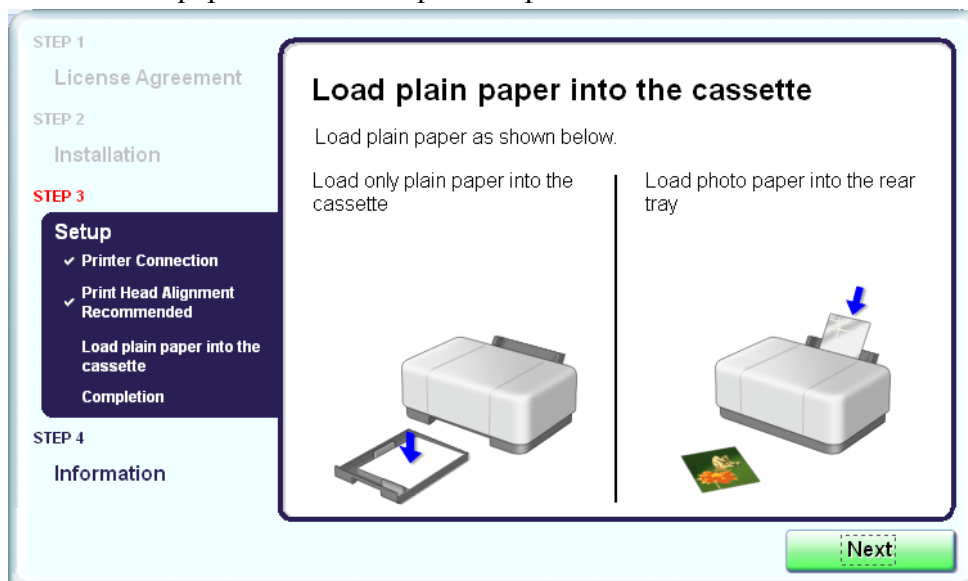

- ➔ pēc veiksmīgas printera pieslēgšanas kā nākamās tiek piedāvātas citas printera sagatavošanas darbam ieteicamās darbības:

- ➔ drukāšanas galviņu noregulēšana:

- ➔ papīra ievietošana printera padevēs:

→ kad instalācija pabeigta, vedņa logā redzams atbilstošs paziņojums:

→ vedņa ceturtajā solī (Step 4) tiek piedāvāts reģistrēt printeri:

Produkta reģistrācija parasti ir nepieciešama ražotājam (produkta nosaukums, valsts, operētājsistēma u.c.), kā arī lietotājam, lai iegūtu ražotāja atbalstu. Reģistrāciju apstiprina, piespiežot pogu vai apiet, piespiežot pogu ;

→ atveras nākamais logs ar lietotāja informāciju:

- logā norādītās lietotāja informācijas automātisku nosūtīšanu ražotājam apstiprina ar pogu **Agree** vai atceļ ar pogu **Do not agree**.

Instalācijas process ir pilnībā pabeigts, un atveras noslēdzošais vedņa logs:

- vedņa aizvēršanai piespiež pogu **Exit**.

Piekļuve printera resursiem

Pēc printera instalācijas uz darbvirsmas var tikt izvietotas printera programmu saīsnes, piemēram:

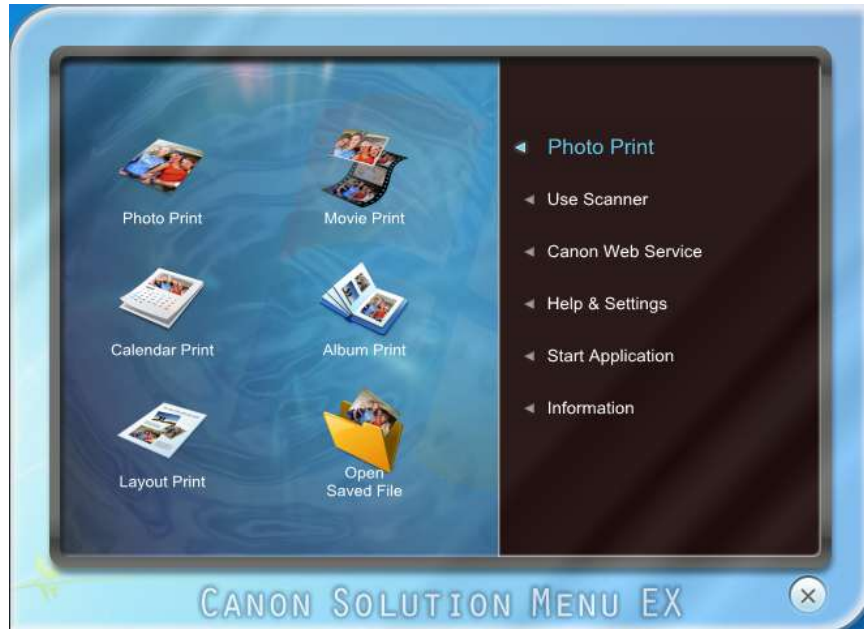
- piekļuvei printera dokumentācijai, piemēram, On-scre...

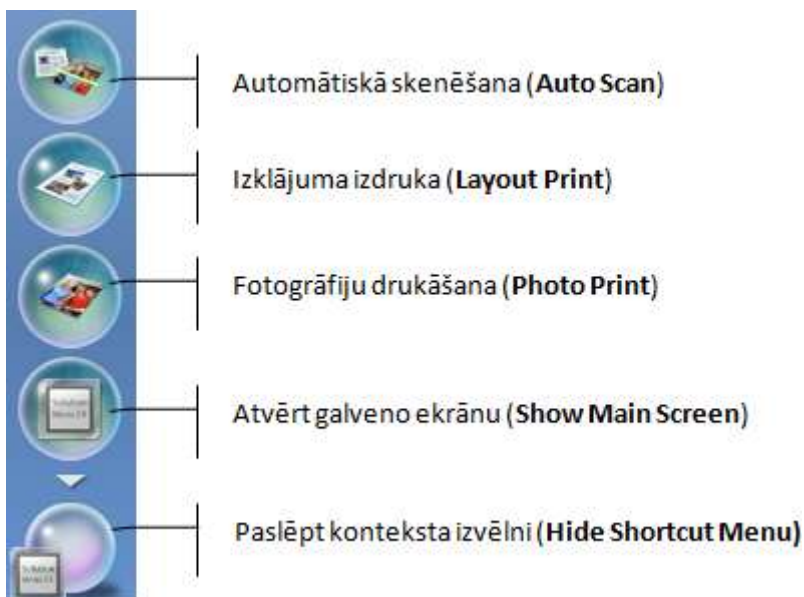
- printera palīgprogrammatūrai, piemēram, Canon Solution Menu EX:

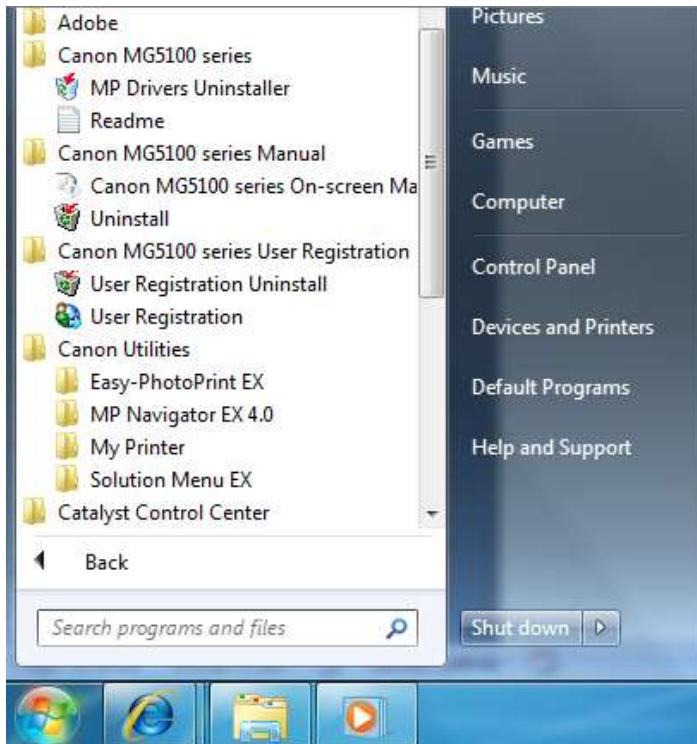
Canon Solution Menu EX:

Uz darbvirsmas var būt izvietota konteksta izvēlne ātrākai darbību izsaukšanai, piemēram:

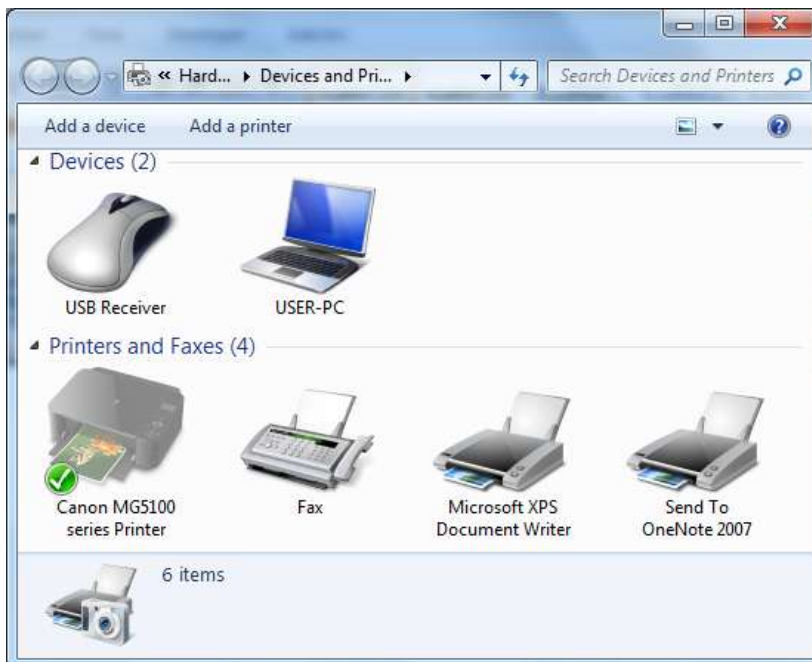

Visa instalētā printera programmatūra vienā vai vairākās mapēs ir pieejama starta pogas izvēlnē **All Programms**, piemēram:

2.4.1.2. Ierīču mapes logs

Apskaīt datorā instalēto printeru sarakstu var vadības paneļa logā, ko atver ar starta pogas labā paneļa pogu **Devices and Printers**:

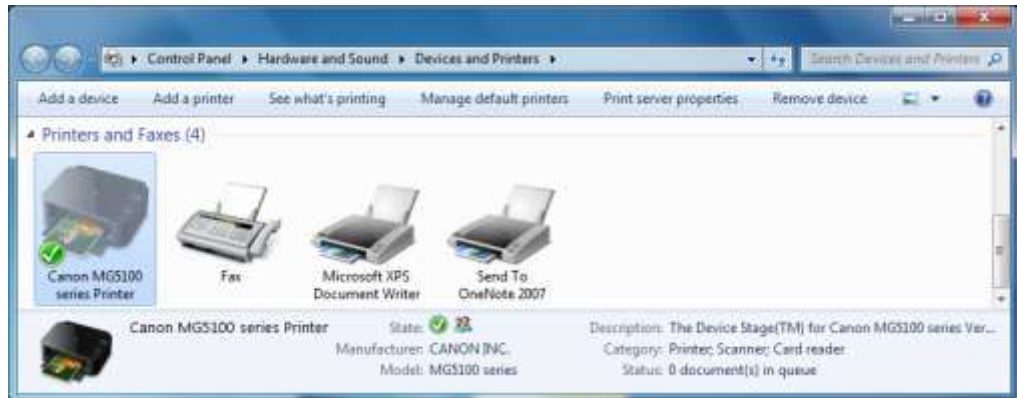

Printeri redzami sadaļā **Printers and Faxes**. Ne visas no tur redzamajām ierīču ikonām pārstāv reālas ierīces. Tie var būt arī virtuāli printeri noteikta formāta dokumentu

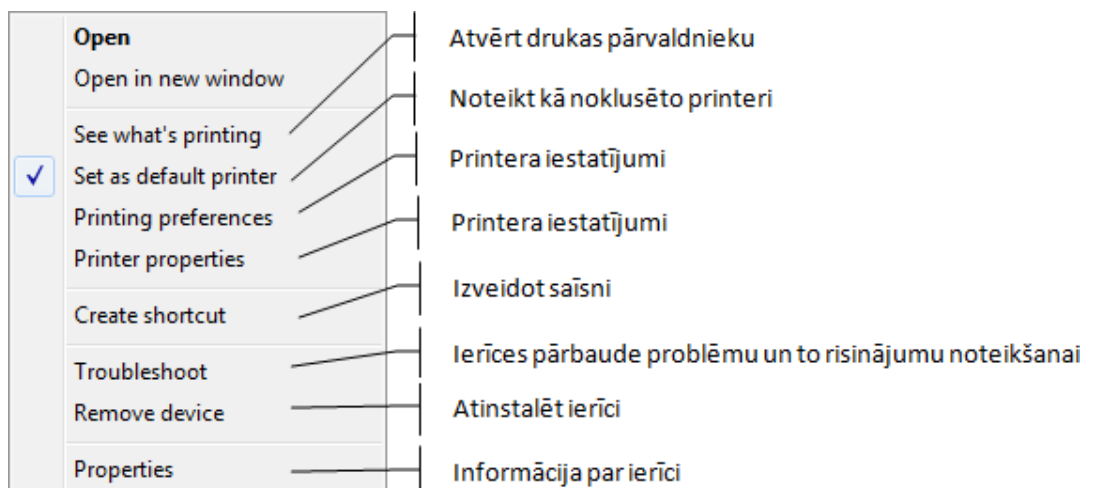
sagatavošanai, piemēram, printeris **Microsoft XPS Document Writer** formāta XPS dokumentu izveidošanai.

Kad atlasīts kāds printeris:

- rīkjoslā ir pieejamas pogas dažādu darbību veikšanai:

- **See what's printing** – drukāšanas – uzdevumu apskatei un pārvaldībai;
- **Manage default printers** – noklusējuma printeru izvēlei;
- **Print server properties** – drukāšanas servera iestatījumu apskatei;
- **Remove device** – printera atinstalēšanai;
- var apskatīt informāciju par printeri un tā stāvokli:
 - **State** – printera stāvoklis. Simbols nozīmē, ka tas ir noklusētais printeris;
 - **Manufacturer** – ražotājs;
 - **Model** – modelis;
 - **Description** – apraksts;
 - **Category** – ierīces tips(i). Piemērā redzamā ierīce ir izmantojama ne tikai kā printeris (**Printer**), bet arī skeneris (**Scanner**) un karšu lasītājs (**Card Reader**);
 - **Status** – printera stāvoklis. Piemērā tas ir rindā uz drukāšanu gaidošo uzdevumu skaits 0;
- darbību izsaukšanai var izmantot arī konteksta izvēlni:

Ja konstatētas kādas problēmas ar printeri, pie tā ikonas var būt redzams brīdinājuma simbols , piemēram:

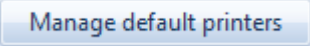

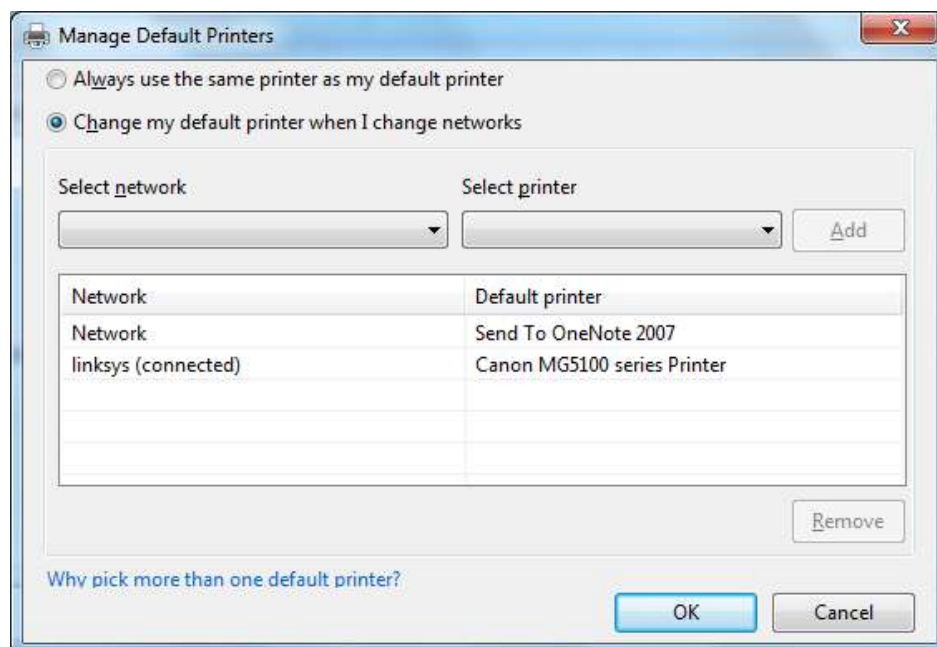
2.4.1.3. Noklusētā printera izvēle

Noklusējuma printeris ir tas, uz kura notiek dokumentu automātiskā drukāšana, ja netiek izvēlēts cits printeris. Noklusējuma printera ikonai parasti blakus ir redzams ķeksītis , piemēram:

Lai vadības paneļa logā atlasīto printeri iestatītu par noklusēto, lieto konteksta izvēlnes komandu **Set As Default Printer**.

Ar vadības paneļa pogu var atvērt noklusējuma printeru iestatījuma logu:

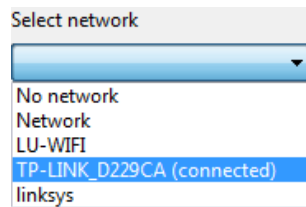

- ja ir atzīmēta radiopoga **Always use the same printer as my default printer**, tad vienmēr kā noklusētais tiks lietots tikai viens noteikts printeris;
- ja ir atzīmēta radiopoga **Change my default printer when I change networks**, tad dažādiem datorīkliem var izvēlēties atšķirīgus noklusētos printerus. Tas var būt noderīgi, ja

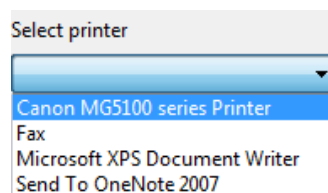
portatīvo datoru lieto vairākās vietās, piemēram, darbā un mājās. Tad pēc pieslēgšanās noteiktam datortīklam tiks veikta automātiska noklusētā printera nomaīņa.

Lai sarakstam pievienotu jaunu tīkla noklusējuma printeri:

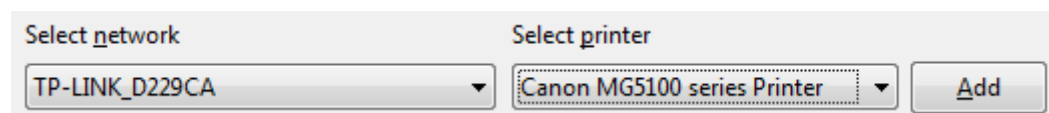
- sarakstā **Select network** izvēlas datortīklu, piemēram:

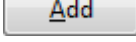

- sarakstā **Select printer** izvēlas printeri, piemēram:

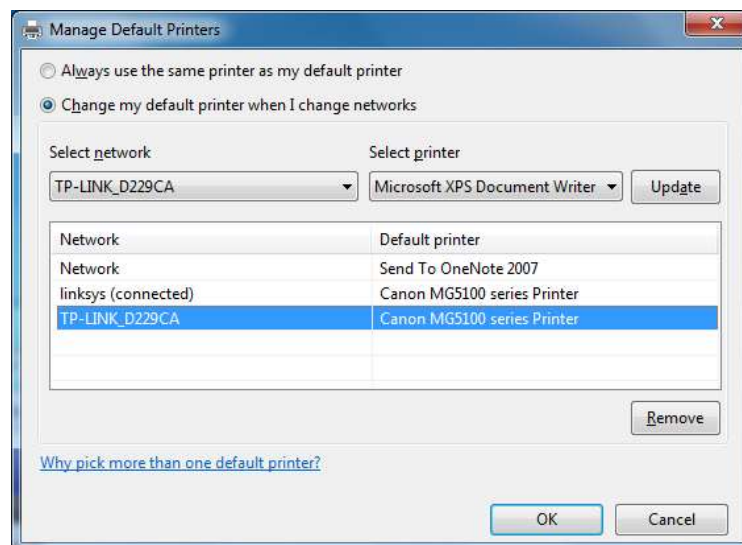
Labajā pusē parādās poga , piemēram:

- lai pievienotu izvēli, piespiež pogu .

Ja kādam tīklam vēlas mainīt noklusēto printeri:

- sarakstā izvēlas tīklu;
- sarakstā **Select printer** izvēlas citu printeri, piemēram:

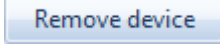
- piespiež pogu .

Lai izņemtu kādu noklusētu tīkla printeri no saraksta, to atlasa un piespiež pogu .

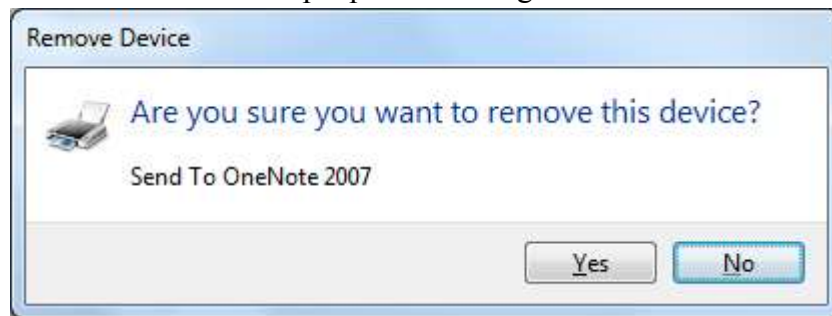
2.4.1.4. Printera atinstalēšana

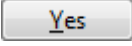
Lai vadības panelī atinstalētu (dzēstu) printeri:

→ izmanto kādu no veidiem:

- rīkjoslas pogu ;
- konteksta komandu **Remove Device**.

Atveras atinstalēšana apstiprināšanas logs **Remove Device**:

→ atinstalēšanu apstiprina ar pogu .

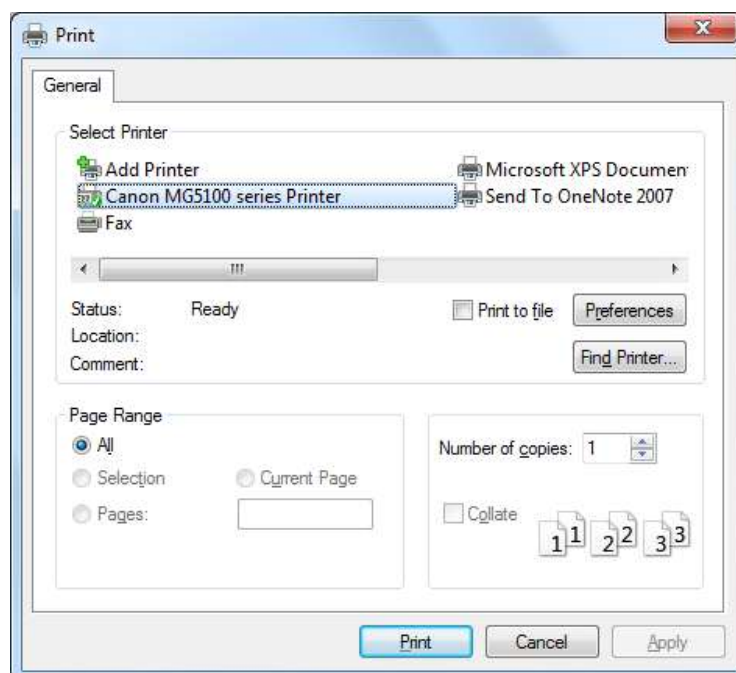
2.4.2. Drukāšana

2.4.2.1. Datnes izdrukāšana no tekstapstrādes lietotnes

Ja nepieciešams, ieslēdz printeri. Daudzi printeru modeļi, saņemot drukāšanas komandu, ieslēdzas automātiski.

Lielākā daļa lietotņu parasti satur komandu **Print**, kas ļauj izdrukāt vajadzīgo dokumentu, kā arī komandas dokumenta priekšapskatei (**Print Preview**) un lapušu iestatījumu veikšanai (**Page Setup**).

Dažādām programmām izdrukāšanas komandas logs var būt atšķirīgs. Piemērā apskatīts programmas *Notepad* komandas drukāšanas komandas **File /Print** logs:

Printera grupā **Select Printer** var:

- sarakstā izvēlēties printeri, uz kura drukāt. Izvēlētais printeris redzams atlasīts;
- apskatīt informāciju par izvēlēta printera statusu (**Status**). Šajā gadījumā tas ir gatavs drukāšanai (**Ready**);
- apskatīt informāciju par printera atrašanās vietu (**Location**), ja tas ir tīkla vai bezvadu printeris;
- apskatīt komentārus par printeri (**Comments**), ko var ievadīt printera informācijas logā **Properties**;
- ja datni vēlas drukāt uz cita datora un tajā nav lietotnes, kurā dokuments ir sagatavots, tad izdruku var saglabāt datnē, atzīmējot izvēles rūtiņu **Print to file**. Atveras logs, kurā lietotājam jāizvēlas datnes nosaukums un saglabāšanas vieta;
- izmantojot pogu **Preferences**, var atvērt logu, kurā veikt atlasītā printera iestatījumu maiņu. Šā loga saturs ir atkarīgs no printera modeļa. Veiktie iestatījumi stāsies spēkā tūlīt pēc loga aizvēršanas arī tad, ja drukāšana netiks veikta;
- izmantojot pogu **Find Printer...**, veikt printera meklēšanu datortīklā.

Lappušu diapazona grupā **Page Range** izvēlas, ko drukāt:

- visu dokumentu – **All**;
- atlasīto dokumenta daļu – **Selection**;
- pašreizējo lappusi (to, kurā atrodas teksta kursoris) – **Current Page**;
- norādītās lappuses – **Pages**:
 - uzskaitot un atdalot ar komatu, piemēram, **1, 5, 8**;
 - norādot lappušu diapazonu, piemēram, **2-4**.

Labās puses grupā var izvēlēties:

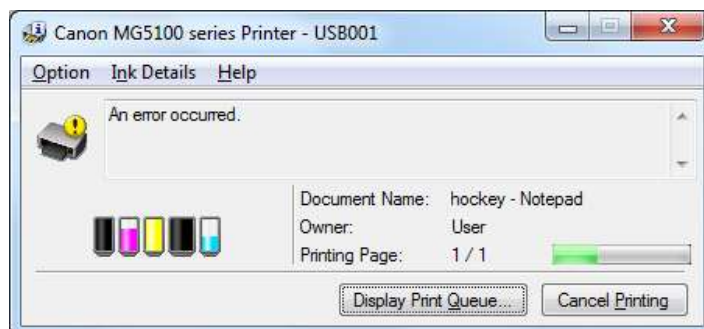
- izdrukājamo eksemplāru skaitu (**Copies**);
- sašķirot komplektus (**Collate**), ja eksemplāru skaits ir vairāk nekā viens.

Kad nepieciešamie iestatījumi ir veikti, piespiež pogu **Print**.

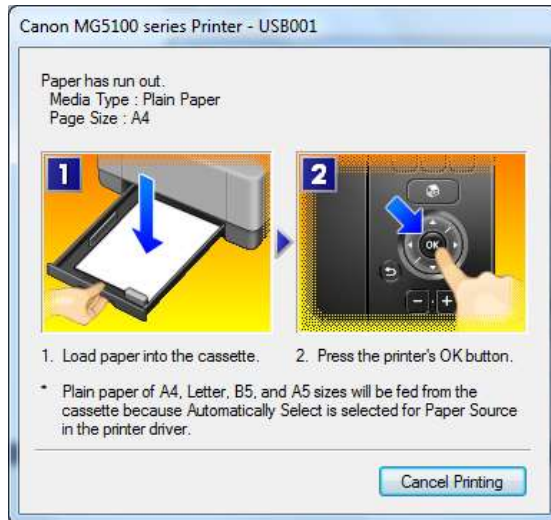
Ja dokuments ir liels un sagatavošana drukāšanai aizņem ilgāku laiku, programmas stāvokļa joslā var būt redzama informācija par drukāšanas sagatavošanas gaitu.

Ja printeris nav gatavs darbam un ir nepieciešama lietotāja iejaukšanās, piemēram, izbeidzies papīrs, uz ekrāna var tikt izdoti attiecīgi paziņojumi, piemēram:

- konstatēta problēma:

- paskaidrojuma logs, ka nepieciešama papīra ievietošana un kā to veikt:

Parasti drukāšanas laikā darbvirsmas uzdevumu joslā ir redzama printera ikona , piemēram:

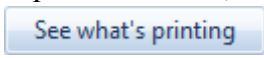

2.4.2.2. Drukāšanas uzdevumu saraksta apskate

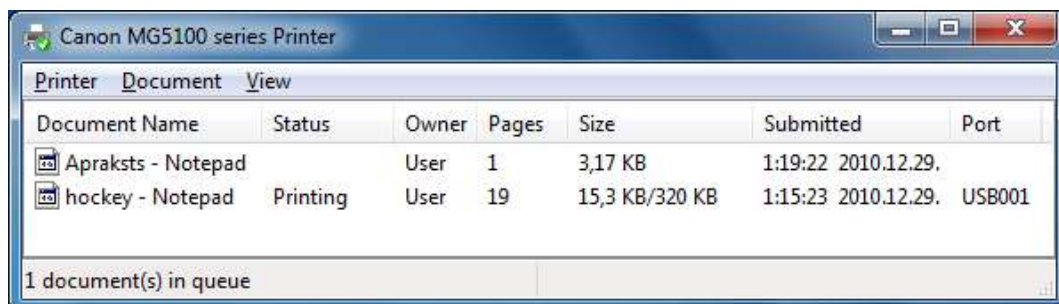
Drukāšanas uzdevumu sarakstu vadības panelī izvēlētajam printerim var apskatīt:

- ja novieto peles rādītāju uz printera ikonas, piemēram:

- drukas pārvaldnieka logā, ko, piemēram, var atvērt:
 - vadības panelī ar dubultklikšķi un printera ikonas;
 - vadības panelī ar rīkjoslās pogu ;
 - vadības panelī ar konteksta komandu **See what's printing**;
 - ar dubultklikšķi uz printera ikonas uzdevumjoslā.

Drukas pārvaldnieka logs satur šādu informāciju:

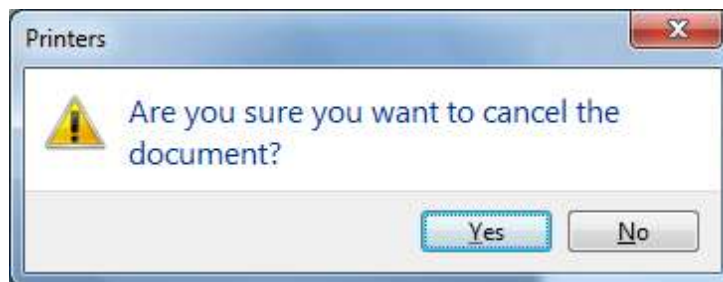

- **Document name** – drukājamo dokumentu nosaukumi to nosūtīšanas secībā drukāšanai;
- **Status** – dokumenta stāvoklis, piemēram, tiek drukāts (**Printing**), beidzies papīrs (**Out of Paper**), kļūda (**Error**) u. c.;
- **Owner** – lietotājs;
- **Pages** – pašreiz drukājamās lapas numurs un kopējais drukājamo lapu skaits;
- **Size** – pašreiz drukājamās lapas lielums un kopējais dokumenta lielums;
- **Submitted** – laiks, kad dokuments tika nosūtīts drukāšanai;
- **Port** – printera pieslēgvietā.

2.4.2.3. Drukāšanas uzdevumu pārvaldība

Drukas pārvaldnieka logā atlasītajam dokumentam, izmantojot izvēlni **Document** vai konteksta izvēlni, var izvēlēties:

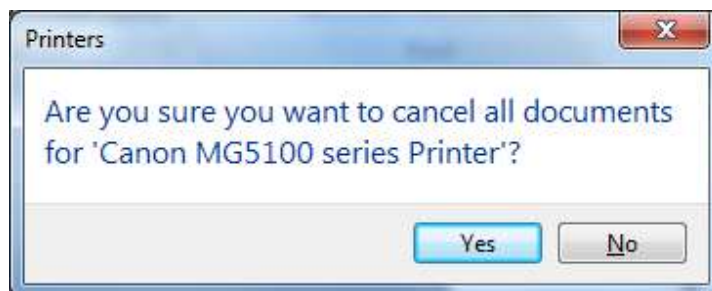
- aizkavēt jeb pauzēt drukāšanu – **Pause**;
- turpināt drukāšanu – **Resume**;
- atsākt drukāšanu no jauna (restartēt) – **Restart**;
- pārtraukt un atcelt dokumenta drukāšanu – **Cancel**. Uz ekrāna tiek izvadīts vaicājuma logs dzēšanas apstiprināšanai:

- apskatīt vai mainīt drukājamā dokumenta īpašības – **Properties**.

Drukas (printera) darbu izvēlnē **Printer** var vadīt:

- ar komandu **Pause Printing** apturēt drukāšanu. Drukāšanu turpina, atkārtoti izvēloties komandu **Resume Printing**;
- ar komandu **Cancel All Documents** dzēst visus dokumentus, piemēram:

Ja rindā ir daudz drukājamo dokumentu, to secību var mainīt, pārvelkot ar peli.

Ja drukāšana kādu iemeslu dēļ ir pārtraukta, tad pat pēc datora izslēgšanas dokumentu rinda saglabājas.